

๗๗๔-๖๘

๒๖๖๕๗

ร.๖

การวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2534

ปริญญานิพนธ์

ของ

วรรณ ชอลิ่งกำ

๒๗ ก.ย. 2536

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

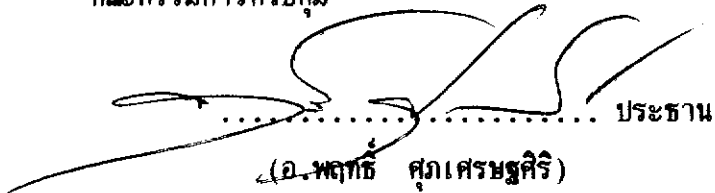
มีนาคม 2536

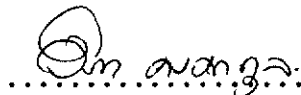
ลิขสิทธิ์ เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

185421

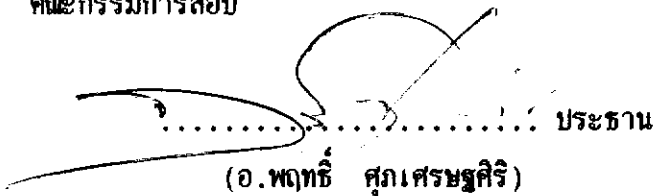
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

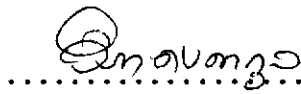
คณะกรรมการควบคุม

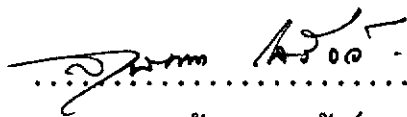

..... ประธาน
(อ.พญธิ์ สุภเศรษฐศิริ)

..... กรรมการ
(อ.ดร.วิภา คงคากุล)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(อ.พญธิ์ สุภเศรษฐศิริ)

..... กรรมการ
(อ.ดร.วิภา คงคากุล)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รศ.สุนันทา รัสร์จัจ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่ 5 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2536

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้เพราะผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์พดด้วง สุภเศรษฐศิริ และ อาจารย์ ดร.วิภา คงคากุล ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอันมีค่าและ ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ตลอดเวลา และ รองศาสตราจารย์สุนันทา โรสรัจจ์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบเพิ่มเติม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

กราบขอบพระคุณ คุณเย็นง ใธภากุล คุณชนิต ศรีกลิ่นดี และ คุณเสกสรรค์ ภูประคิษฐ์ ที่ได้กรุณาให้สัมภาษณ์ประกอบกรวิเคราะห์ครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ ภราดาสุรสิทธิ์ สุขชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนอัสสัมชัญ สาโรง ที่ได้กรุณาอนุมัติเวลา เพื่อศึกษาและวิจัยปริญญานิพนธ์ฉบับนี้อย่างเต็มที่

ขอขอบพระคุณ คุณศักดินา วิริยาทร คุณชลวิ มาคณา ลีนา ฮอลลิ้งก้า ที่กรุณาแนะแนวทาง การศึกษา และการทำงานแก่ผู้วิจัยด้วยความห่วงใยตลอดมา คุณสุขุมล จันทวี คุณปิลิชาติ ฮอลลิ้งก้า ที่ช่วยเหลือติดต่ออำนวยความสะดวกในกิจการต่างๆ คุณสมพร เทียวสกุล ที่ช่วยเหลือในด้านการพิมพ์ปริญญานิพนธ์ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จบริบูรณ์

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ที่ทำให้โอกาสทางการศึกษา พี่ น้อง และ เพื่อนๆ ทุกคนที่ให้การกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ แก่ผู้วิจัยตลอดมา

วรุณ ฮอลลิ้งก้า

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	6
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
	คานิยามศัพท์เฉพาะ	6
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	7
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	8
2	วิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบการประพันธ์คำร้อง.....	15
	เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ. 2516 - 2534	15
	การปลุกจิตสำนึกของคนในสังคม	16
	ให้คนมีความรักความสามัคคีเสียสละเพื่อชาติและสังคม	17
	ให้กลุ่มพลังร่วมมือต่อสู้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม	18
	ให้ประชาชนขับไล่ฐานทัพอเมริกาในประเทศไทย	25
	ให้คนกลับพัฒนาท้องถิ่นอีสานและรักท้องถิ่นอีสาน	28
	ให้คนเห็นคุณค่าของการศึกษา	28
	การสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม	29
	ปัญหาชาวนา	30
	ปัญหาผู้ใช้แรงงาน	33
	ปัญหาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาล	35
	ปัญหาด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคม	37
	ปัญหาการมีฐานทัพสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย	37
	ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและการจู่โจมร้ายแรง	40

ปัญหาการศึกษา	41
ปัญหาความไม่เสมอภาคในสังคม	42
การยกย่องชมเชย	43
ยกย่องชมเชยบุคคลที่เป็นผู้นำแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคม	44
ยกย่องชมเชยวีรชน	45
ยกย่องชาวนาและผู้ใช้แรงงาน	47
ยกย่องชมเชยสตรี ครู ประชาชน	49
การให้กำลังใจ	51
เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตช่วงหลัง พ.ศ. 2519 – พ.ศ. 2534	54
การสะท้อนภาพความจริง ปัญหาของประชาชนและแนวทางแก้ปัญหา	55
ด้านสังคม วัฒนธรรม	56
เกี่ยวกับครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ	56
เกี่ยวกับครอบครัว	56
เกี่ยวกับเด็ก เยาวชน	64
เกี่ยวกับสตรี	76
เกี่ยวกับผู้สูงอายุ	83
เกี่ยวกับการศึกษา	87
เกี่ยวกับค่านิยม	99
เกี่ยวกับสภาวะแวดล้อม	104
เกี่ยวกับจริยธรรม	112
ด้านเศรษฐกิจ	116
เกี่ยวกับความยากจน	118
ความยากจนของชาวนา	118
ความยากจนของผู้ใช้แรงงาน	125
ความเหลื่อมล้ำระหว่างคนร่ำรวยและคนยากจน	135
การเสียเปรียบดุลการค้า	139

ด้านการเมืองการปกครอง	145
เกี่ยวกับการเลือกตั้ง	146
เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของข้าราชการ	150
เกี่ยวกับทหารและสงคราม	155
การเสนอแนวคิด ข้อคิด และการให้คำแนะนำ	164
เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต	166
เกี่ยวกับการทำงาน	167
เกี่ยวกับความดีและการทำดี	175
การปลูกจิตสำนึก	179
การกลับไปพัฒนาท้องถิ่น	179
การมีอุดมการณ์เพื่อสังคม	181
การช่วยกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	183
ความรักความสามัคคี	184
การให้ความหวังและกำลังใจ	191
ให้ความหวัง และกำลังใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ	191
ให้ความหวังและกำลังใจแก่คนพลาดหวัง	193
การขอเป็นกำลังใจ	197
ความรัก	198
การบอกรัก	198
การผิดหวังเนื่องจากความรัก	202
ผิดหวังเนื่องจากคนรักจากไปไม่กลับมา	202
ผิดหวังเนื่องจากผู้หญิงมีความรักใหม่	204
การคัดค้าน ต่อต้าน	206
การประท้วงนางงาม	206
การสร้างเขื่อน	208
การยกย่องชมเชย	211

การกล่าวถึงชีวิตการทำงานของศิลปินเพลงเพื่อชีวิต	223
กล่าวถึงประโยชน์ของเพลงและเพลงเพื่อชีวิต	223
กล่าวถึงอุดมการณ์ของการร้องเพลงและการทาคดนตรี	224
กล่าวถึงปัญหาและความอึดอัดของศิลปิน	227
รูปแบบการประพันธ์คำร้อง	230
รูปแบบการประพันธ์คำร้องตรงตามฉันทลักษณ์เดิม	231
กลอนสุภาพ	231
กลอนหก	233
กาพย์ยานี 11	235
รูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม	237
คล้ายกลอนสุภาพ	237
คล้ายกลอนหก	240
คล้ายกาพย์ยานี	243
คล้ายกาพย์ฉบัง	246
คล้ายร่าย	248
กลอนห้วนเดียว	249
กลอนเปล่า	251
3 วิเคราะห์วิธีการใช้ภาษา	257
การใช้คำ	257
การใช้คำง่าย	257
การซ้ำคำ	260
การซ้ำคำโดยตรง	260
ซ้ำคำซ้ำตำแหน่ง	260
ซ้ำคำเดิมติดกันหลาย ๆ ครั้ง	263
ซ้ำคำเดิมกระจาย	264

ซ้ำคำในลักษณะคำซ้ำ	266
ซ้ำคำโดยเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ที่พยางค์แรก	267
การซ้ำคำเพื่อถ่วงเสียง	269
การเล่นคำพ้องรูป	273
การใช้คำภาษาถิ่น	275
การใช้คำภาษาพูด	289
การใช้คำอุทาน	297
คำอุทานบอกอาการ	299
คำอุทานเสริมบท	304
การใช้คำซ้อน	306
การใช้คำภาษาต่างประเทศ	308
คำภาษาอังกฤษ	308
คำภาษาจีน	316
คำภาษาเขมร	318
คำภาษาต่างประเทศอื่น ๆ	319
การประสมคำ	320
การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ	326
การใช้ศัพท์ยาก	329
การใช้คำย่อ	330
การใช้คำพวน	332
การใช้คำเลียนระคาย	333
วงศัพท์ในเพลงเพื่อชีวิต	334
คำที่ใช้เรียกกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการนำเสนออุดมการณ์ใหม่	334
คำที่ใช้เรียกกลุ่มหลัง	335
คำที่ใช้ขำแฉแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมือง	336
คำที่บ่งบอกถึงการเอารัดเอาเปรียบในสังคม	338

คำที่แสดงถึงลัทธิอุดมการณ์ทางการเมืองใหม่.....	338
การใช้อาหาร	340
บรรยายอาหาร	340
อุปมาอาหาร	344
การเปรียบด้วยการอุปมา	344
การเปรียบด้วยการอุปลักษณ์	347
การเปรียบด้วยการใช้สัญลักษณ์	350
การเปรียบด้วยการใช้สำนวนไทย	356
การนำมาใช้ตามสำนวนเดิม	356
การนำสำนวนเดิมมาเปลี่ยนแปลงใหม่	358
การเปรียบเทียบบุคคลาธิษฐาน	362
การเปรียบเทียบเกินจริง	364
เทศนาอาหาร	366
สาธกอาหาร	369
พรรณนาอาหาร	371
น้ำเสียง	374
น้ำเสียงถากถาง หรือก่อนว่าตักทิ่มติเตียน	375
น้ำเสียงคับแค้น ขมขื่น	380
น้ำเสียงอ่อนโยน หวังดี จริงใจ	385
น้ำเสียงเศร้าเสียใจ ผิดหวัง ท้อถอย	389
น้ำเสียงประชดเสียดสี	393
น้ำเสียงเคร่งขรึมเอาจริงเอาจัง	397
น้ำเสียงยกย่องสรรเสริญ	400
น้ำเสียงรื่นเริงมีอารมณ์ขัน	404
น้ำเสียงขำขลุ่ย	406
การตั้งชื่อเพลง	409

การตั้งชื่อแบบตรงตัว	410
ตั้งชื่อตามสาระของเรื่อง	410
ตั้งชื่อตามตัวละคร	410
ตั้งชื่อตามตัวละครที่เป็นบุคคลจริง	410
ตั้งชื่อตามตัวละครที่เป็นบุคคลสมมุติ	410
ตั้งชื่อตามสถานที่	411
ตั้งชื่อแบบเร้าความสนใจ	411
ตั้งชื่อเป็นรูปคำถาม	412
ตั้งชื่อแบบเปรียบเทียบ	412
ตั้งชื่อแบบขัดความ	412
4 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	413
สรุป	413
อภิปรายผล	423
ข้อเสนอแนะ	424
บรรณานุกรม	425

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เพลงเป็นวรรณกรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อในการให้ข้อมูล อารมณ์ ทัศนคติ บางอย่างแก่ผู้ฟัง โดยใช้คำร้องบรรยายเรื่องราวต่างๆและใช้ทำนอง จังหวะดนตรีเป็นส่วนเสริม ด้านอารมณ์ ความรู้สึกเพลงจึงเป็นงานศิลปะทั้งในด้านคีตกรรมและวรรณกรรม ที่สามารถบันดาลให้ มนุษย์เกิดความรู้สึกต่างๆ เช่น รื่นเริง เศร้าสร้อย อึกเทิม สร้างความรับผิดชอบปลุกปลอบให้กำลังใจ ภาห้มนุษย์มีมานะที่จะต่อสู้กับอุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ ได้

เพลงจัดได้ว่าเป็นวรรณกรรม ที่มีบทบาททางสังคมค่อนข้างสูงเพราะ เป็นวรรณกรรมที่เข้าถึงประชาชนได้กว้าง ทั้งที่มีความรู้ อ่านหนังสือคล่องจนถึงอ่านหนังสือไม่ออก ทั้งนี้เพราะ วรรณกรรมเพลงใช้สื่อได้หลายรูปแบบทั้งทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และวารสาร รวมทั้งการจัดการแสดงสดตามสถานที่ต่างๆ บุญยงค์ เกศเทศ (2525 : 47) กล่าวว่า

... เพลงเป็นวรรณกรรมที่มีสาระประเภทหนึ่งของวรรณกรรมไทยที่เข้าถึงประชาชนได้ดี กว่าวรรณกรรมประเภทอื่นๆ และนับว่าวรรณกรรมเพลงก็ยังมีบทบาทมากขึ้น ทั้งนี้เพราะ ผู้แต่งพยายามหยิบยกปัญหาความเป็นอยู่ของคนทุกระดับทั้งที่เป็นเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การประกอบอาชีพ ออกมาตีแผ่อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ฟังก็จดจำได้ง่าย เพราะมีเสียงดนตรี ประกอบทำให้เกิดความสนุกสนานไม่เคร่งเครียดกับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน กล่าวได้ว่า วรรณกรรมเพลงกำลังได้รับความนิยมและมีบทบาทมากขึ้นตามลำดับ ...

เพลงมีคุณค่าต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย จากบทเพลงที่เกิดขึ้นมาจากธรรมชาติสะท้อน ความรื่นรมย์ในสังคม เช่น เพลงฉ่อย เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว ฯลฯ มาเป็นการสร้างเพลงเพื่อ จุดประสงค์ต่างๆ กัน เช่น การโฆษณาชวนเชื่อปลุกเร้าจิตสำนึก ระบายอารมณ์และจินตนาการ

เพลงจึงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด ต่อจิตสำนึกของมนุษย์ทุกคนทุกสมัย โดยเฉพาะบทเพลงที่เกิดขึ้นจากความทุกข์ยาก หรือความขัดแย้งทางสังคม

ลักษณะ สุขสุวรรณ เรียกเพลงที่พยายามจะนำเอาลักษณะความเป็นพื้นบ้านมาแสดงออกโดยให้เนื้อร้องของเพลง กล่าวถึงการต่อสู้ และอุดมการณ์ทางการเมืองว่า "เพลงเพื่อชีวิต" (ลักษณะ สุขสุวรรณ. 2521 : 302) "เพลงเพื่อชีวิตกำเนิดขึ้นอย่างจริงจังเมื่อสมัย 14 ตุลาคม 2516 เป็นผลพวงทางปัญญาเป็นมรดกทางปัญญาชน และนักต่อสู้ทางการเมือง" (สุรัชย์ จันทิมาธร. ม.ป.บ. : คานา) พูนพิศ อมาตยกุล (2527 : 9) กล่าวถึงเพลงเพื่อชีวิตไว้เช่นเดียวกันว่า "เมื่อสมัยสิบกว่าปีมาแล้ว นิสิตนักศึกษาสนใจเรื่องการเมืองและรวมใจกันเรียกร้องหาความเป็นธรรมจากผู้ปกครองประเทศ รวมทั้งการกระตุ้นให้คนไทยตระหนักถึงความเสมอภาคในการดำรงชีวิตก็เกิดเพลงประเภทหนึ่งเรียกกันทุกวันนี้ว่า "เพลงเพื่อชีวิต"

เพลงเพื่อชีวิตเป็นวรรณกรรมเพลงที่มีวิวัฒนาการมาจากวรรณกรรมเพื่อชีวิตอาทิเช่น ผลงานของจิตร ภูมิศักดิ์ นายผี (อัศนี พลจันทร) ซึ่งเป็นวรรณกรรมอันมีลักษณะสะท้อนความทุกข์ยาก ความเหลื่อมล้ำของชนชั้นในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกรรมมาชีพ ตลอดจนได้เสนอทางออกเพื่อเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพที่เป็นอยู่อันเป็นการปะทะความคิดกับกลุ่มเสรีนิยมศักดินาในช่วงนั้นกลุ่มผู้มีความคิดอย่างเดียวกัน ซึ่งมีความสามารถทางดนตรีได้ใช้วรรณกรรม บทกวี มาขับร้องประกอบดนตรี

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 แนวความคิดในเรื่องศิลปะเพื่อชีวิตแผ่ขยายอย่างรวดเร็ว กลุ่มวรรณกรรมต่างๆ ร่วมกันเสนอบทความโจมตีการทำงานของรัฐบาลและเสนอแนวคิดต่างๆ อย่างขาดระเบียบวินัยและประสพการณ์ มีการผลิตเพลงเพื่อใช้เป็นสื่อในการตีแผ่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ไปจนถึงการปลุกใจให้ลุกขึ้นมาต่อสู้ เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม และเรียกเพลงประเภทนี้ว่าเพลงเพื่อชีวิต จุดเริ่มต้นของเพลงเพื่อชีวิตจึงเกิดจากแนวความคิดของนิสิตนักศึกษา และประชาชนที่มีพื้นฐานความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่มีบทบาทสูง ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

เพลงเพื่อชีวิตนอกจากจะพัฒนามาจากวรรณกรรมเพื่อชีวิตแล้ว ในระยะแรกยังได้รับอิทธิพลจากเพลงต่อต้านสงครามเวียดนาม ของนักร้องนักดนตรีอเมริกัน เช่น Bob Dylan, Joan Baez, Tom Rush, Judy Collins และ Crosby Still Nash and Young อีกด้วย ดังที่สลิ

(2529 : 13) กล่าวว่า "เหตุการณ์ในเวียดนาม ได้ก่อให้เกิดเพลงเพื่อสันติภาพขึ้นมากมาย เราเรียกเพลงเหล่านี้ว่า Protest song อันเป็นเอกลักษณ์ของทศวรรษที่ 1960 จาก Protest song หรือเพลงประท้วงในโลกตะวันตก กลายมาเป็นเพลงเพื่อชีวิตของชาวไทยรุ่นใหม่ หลัง 14 ตุลาคม 2516"

นับจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา บทเพลงเพื่อชีวิตเริ่มแพร่กระจายไปสู่ประชาชน โดยวงดนตรีที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นวงดนตรีเพื่อชีวิตวงแรกคือวงคาราวาน ซึ่งนำโดย สूरชัย จันทิมาธร สมาชิกนักเขียนกลุ่มพระจันทร์เสี้ยว คาราวานเขียนบทเพลงด้วยกวีนิพนธ์ที่มีคุณค่าต่อความจริง มีพลังต่อจิตสำนึกของนักศึกษา ปัญญาชนผู้แสวงหาความถูกต้องให้แก่สังคม ในช่วงแรก สूरชัย จันทิมาธร และเพื่อน เช่น วิสา คัญทัพ สมคิด สิงสง วีรศักดิ์ สุนทรศรี นาวงดนตรีที่ใช้ชื่อว่า ท.เสนและสัญจรแสดงตามมหาวิทยาลัยที่มีการจัดนิทรรศการหรือมีการประท้วง วีรศักดิ์ สุนทรศรี (2531 : 22) ได้เล่าถึงการแสดงดนตรีของเขาว่า "พอสूरชัยและผมมาเพลง "คนกับควาย" และ "เปิบข้าว" ออกมาแสดงคำว่า "เพลงเพื่อชีวิต" และ "วงดนตรีเพื่อชีวิต" ก็ถูกเรียกแทนลักษณะ และวงดนตรีประเภทนี้"เมื่อวง ท.เสนและสัญจรของสूरชัย จันทิมาธร ร่วมกับวงบังคลาเทศแบนด์ ของมงคล อุทก และ ทองกราน ทานา วงคาราวาน วงดนตรีเพื่อชีวิตวงแรกจึงได้ก่อตั้งขึ้นและผลิตผลงานเพลงต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2516 ปรากฏวงดนตรีเพื่อชีวิตและเพลงเพื่อชีวิตเป็นจำนวนมาก ทั้งวงดนตรีเพื่อชีวิตของนักศึกษา ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัย เช่น วงกรรมาชน วงครุชน วงกกล้อ รวมฆ้อง วงโคมฉาย วงลูกทุ่งสังฆธรรม ฯลฯ และวงดนตรีของปัญญาชนนอกมหาวิทยาลัย เช่น วงคาราวาน เพลงเพื่อชีวิตที่ปรากฏในช่วงนี้มีเนื้อหาต่อนิเทศการณ์ทางการเมืองอย่างรุนแรงมีการเรียกร้องให้จับปืนขึ้นต่อสู้กับอำนาจรัฐ จนเพลงคนกับควาย เพลงข้าวคอยฝน และอีกหลายเพลงเป็น บทเพลงต้องห้ามสำหรับการเผยแพร่ทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์/ในขณะเดียวกันฝ่ายรัฐบาลก็ได้ผลิต เพลงโจมตีการกระทำของนักศึกษา แนวความคิดของประชาชนแยกเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายก้าวหน้าของ นิสิตนักศึกษา และฝ่ายอนุรักษ์นิยมของข้าราชการทหาร และนักเรียนอาชีวะความกดดันของสองฝ่าย มีมากขึ้น จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์กวาดล้างนิสิตนักศึกษาอย่างรุนแรงเมื่อ 6 ตุลาคม 2519 ทำให้นักศึกษาและศิลปินเพื่อชีวิตจำนวนมากต้องหลบหนีเข้าป่า และเพลงเพื่อชีวิตก็ไม่ได้ปรากฏสู่สายตาประชาชนไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง

ประมาณปี พ.ศ.2521 เหตุการณ์ทางการเมืองเริ่มคลี่คลาย เพลงเพื่อชีวิตเริ่มมีการเคลื่อนไหวใหม่อีกครั้งในแวดวงมหาวิทยาลัย เช่น วงฟ้าสูง วงชีวี วงกอไม้ วงลูกทุ่งเปลวเทียน วงประกายดาว วงสตริง อมร. เป็นต้น แล้วต่อมาจึงเริ่มมีการผลิตเพลงเพื่อชีวิตของกลุ่มศิลปินต่างๆ เช่น วงแสมเมอร์ วงโรบ วงคาราบาว และศิลปินเพลงเพื่อชีวิตที่หลบหนีเข้าป่าเมื่อปี พ.ศ.2519 เช่น คาราวาน กรรมาชน

ในปัจจุบันเพลงเพื่อชีวิตได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางด้วยเหตุผลต่างๆ กัน คือ ความแพร่หลายของเพลง ผู้ฟังสามารถจะฟังได้ทุกแห่งเท่าที่คลื่นเสียงของสถานีวิทยุจะไปถึงจดจามา ร้องได้ง่ายตลอดจนเป็นวรรณกรรมที่มีความสุนทรีย์ สะท้อนสภาพสังคม เรียกร้องความเป็นธรรมและมีส่วนในการเสริมสร้างจริยธรรม ธเนศ วรากุลนุเคราะห์ (2530 : 13) กล่าวว่า "เมื่อก่อนไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่า เพลงที่พูดถึงชาตบ้านเมือง การกดขี่ข่มเหงแล้วแย่งกันกอบกู้จะเป็นเพลงตลาด ตอนนั้นกลายเป็นเพลงตลาดไปแล้วมีคนฟังเต็มไปหมด" ทั้งนี้เป็นเพราะเพลงเพื่อชีวิตนอกจากจะมีคุณค่าด้านเนื้อหาที่สะท้อนสภาพสังคมได้ตรงกับยุคสมัยแล้ว เพลงเพื่อชีวิตยังมีคุณค่าด้านรูปแบบการประพันธ์คำร้อง และกลวิธีการใช้ภาษาที่เหมาะสมอีกด้วย

ซึ่งตรงกับที่ ธวัช บุณโรตถ (2527 : 9) ได้กำหนดคุณค่าของวรรณกรรมไว้ 2 ประการคือ

1. คุณค่าด้านเนื้อหาของวรรณกรรม ต้องเอื้อต่อการชักจูงให้ประชาชนส่วนใหญ่อยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมซึ่งไม่หยุดนิ่งและประชาชนต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมนั้นๆ เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

2. คุณค่าด้านรูปแบบของวรรณกรรม ซึ่งจะต้องมีลักษณะเด่นชัด มีความง่ายเป็นพื้นฐาน เพื่อประสิทธิภาพอันแท้จริงในการเข้าถึงปวงประชาชนส่วนมาก หรือปวงชนสามารถรู้และเข้าใจ เนื้อหาอันทรงค่าของวรรณกรรมนั้นง่ายดาย ซึ่งเป็นผลให้ภาษารวบรวมในวรรณกรรมเรียบง่ายขึ้น จากคุณค่าทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบนี้เอง เพลงเพื่อชีวิตจึงเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน และจะได้รับความนิยมต่อไปอีกเป็นเวลานาน ดังที่ สร วิษนี (2534 : 37) กล่าวว่า "ครั้งนั้นผมเล่นดนตรีในงานนักศึกษาธรรมศาสตร์ หลังจากที่ผมเล่นเสร็จแล้ว ก็เกิดความคิดอย่างหนึ่งแล่นเข้ามาว่า เพลงเพื่อชีวิตจะไม่มีวันตายไปจากมวลชน ไม่ตายไปจากหัวใจของประชาชนผู้ใฝ่หาเสรีภาพ" และจากบทสัมภาษณ์พิเศษ นิธินันท์ ยอแสงรัตน์ อดีตนักร้องนางวदनกล้า กล่าวถึง

อนาคตของเพลงเพื่อชีวิตไว้เช่นเดียวกันว่า "เมื่อยังมีหนุ่มสาวอาสาไปแก้ปัญหาของสังคม เพลงเพื่อชีวิตก็จะรองรับคนกลุ่มนี้ได้ คนกลุ่มนี้ต้องการพลังจากเพลงเพื่อชีวิตเพื่อพาเขาผ่านถึงอนาคตที่ดีงาม เพราะฉะนั้น เพลงเพื่อชีวิตจะยังคงมีต่อไป" (มนต์สวรค์ จินดาแสง.2532 : 270) การที่เพลงเพื่อชีวิตได้รับความนิยมต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานสิบปี นับแต่ปี พ.ศ.2516 เป็นต้นมาและได้รับการกล่าวขวัญถึงว่าจะได้รับความนิยมต่อไปนั้น ทั้งนี้เนื่องจากเพลงเพื่อชีวิตมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง นอกจากจะทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นบทเพลงที่ช่วยให้นักศึกษามีความรื่นเริงก่อนคลายความทุกข์ได้ในบางขณะ ปลุกฝังความละเอียดอ่อนในจิตใจแล้ว เพลงเพื่อชีวิตยังมีหน้าที่ในส่วนที่เป็นวรรณกรรมอีกด้วยนั่นคือ ในด้านคำร้องของเพลงจะสะท้อนภาพของสังคมในแต่ละยุคสมัย ช่วยปลุกฝังจริยธรรม ค่านิยมที่ต้องการ ช่วยรวบรวมมวลชนได้ดีกว่าศิลปะแขนงอื่น

เพลงเพื่อชีวิตนอกจากจะมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตมนุษย์แล้ว เพลงยังเป็นวรรณกรรมอีกรูปแบบหนึ่ง ที่รวมบทประพันธ์ทางภาษาและดนตรีเข้าไว้ด้วยกันเพราะคำร้องของเพลงในแต่ละท่อนก็คือการเขียนคำประพันธ์หนึ่งบท แต่เป็นคำประพันธ์ที่จะต้องเข้ากันได้ดีกับท่วงทำนองและจังหวะของเพลง ภาษาที่ใช้ในการประพันธ์คำร้องที่สำคัญที่สุด จะต้องเป็นภาษาที่ได้รับการคัดเลือกมาแล้วเป็นอย่างดีเพื่อใช้ในการสื่อสารได้ตรงตามจุดประสงค์แห่งการประพันธ์ และจะต้องเป็นภาษาที่ปากกันได้ดีกับทำนองอีกด้วย จากที่กล่าวมาแล้วทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจใคร่ศึกษาวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิต โดยจะศึกษาวิเคราะห์ในด้านเนื้อหาของเพลง รูปแบบการประพันธ์คำร้อง และกลวิธีการใช้ภาษา ในเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516-พ.ศ.2534

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516-พ.ศ.2534
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516-พ.ศ.2534
3. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516-พ.ศ.2534

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ทำให้ทราบและเข้าใจลักษณะของเนื้อหาเข้าใจรูปแบบการประพันธ์คำร้อง รวมทั้งกลวิธีการใช้ภาษา ในเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516-พ.ศ.2534 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเพลงเพื่อชีวิต และเป็นแนวทางในการผลิตวรรณกรรมเพลงแก่ผู้สนใจ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะเนื้อหาเพลงเท่านั้น
2. ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ จะศึกษาผลงานเพลงเพื่อชีวิต ที่แต่งขึ้นและได้รับการเผยแพร่ระหว่าง พ.ศ.2516-พ.ศ.2534 รวมประมาณ 1,000 เพลง จากวงดนตรีต่างๆ และคณะนักร้องเพลงเพื่อชีวิต ได้แก่ คาราอวน กรรมาชน กงล้อ รวมขื่อน ภิรมฉาย ต้นกล้า แสมเมอร์ ไร่ปศ คาราบาว คนด่านเกวียน พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ อมตะ ชนบท อินโดจีน นิรนาม กระท้อน คันทอง ส่องวัย ชูชู เล็ก คาราบาว เทียรี่ เมฆวัฒนา มงคล อุทก เขียวมรกต คามัร

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. เพลงเพื่อชีวิต หมายถึง เพลงที่มีเนื้อหาสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชน ในแง่เศรษฐกิจการเมืองและสังคม โจมตีคัดค้านการกระทำที่ผิดศีลธรรมต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบ และแสดงแนวความคิด ความรู้สึกของประชาชนในประเด็นต่างๆ โดยนักร้องนักดนตรีที่จัดเป็นศิลปินเพลงเพื่อชีวิต
2. เนื้อหา หมายถึง คำร้องหรือเรื่องราวของเพลง
3. รูปแบบของการประพันธ์คำร้อง หมายถึง ลักษณะการเรียบเรียงถ้อยคำ หรือฉันทลักษณ์ของเพลง
4. กลวิธีการใช้ภาษา หมายถึง การเลือกใช้ถ้อยคำและโวหารในการประพันธ์คำร้อง

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ คือหนังสือเพลง และแถบบันทึกเสียง โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. รวบรวมเนื้อเพลงจากเอกสารและแถบบันทึกเสียง
2. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับเพลงเพื่อชีวิต วรรณกรรมเพื่อชีวิต รูปแบบการประพันธ์ และกลวิธีการใช้ภาษา
3. สัมภาษณ์นักประพันธ์เพลง เช่น สุรชัย จันทิมาธร ยืนยง โอภากุล ธนิส ศรีกลิ่นดี เสกสรรค์ ภู่ประดิษฐ์ เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในการวิเคราะห์
4. วิเคราะห์เนื้อหาเพลงเพื่อชีวิต ระหว่าง พ.ศ.2516-พ.ศ.2534
5. วิเคราะห์รูปแบบการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิต ได้แก่
 - 5.1 รูปแบบการประพันธ์คำร้องตามฉันทลักษณ์เดิม
 - 5.2 รูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม
6. วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในเพลงเพื่อชีวิต ได้แก่
 - 6.1 การใช้คำ ได้แก่ การใช้คำง่าย คำซ้ำคำ การใช้คำภาษาถิ่น การใช้คำภาษาพูด การใช้คำอุทาน การใช้คำซ้อน 4 พยางค์ การใช้คำภาษาต่างประเทศ การประสมคำ การใช้คำพยางค์ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ การใช้ศัพท์ยาก การใช้คำย่อ การใช้คำพวน การใช้คำเสียงระคาย
 - 6.2 การใช้โวหาร ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหาร
 - 6.3 น้ำเสียง ได้แก่ น้ำเสียงเสียดสีประชดประชัน น้ำเสียงถากถาง น้ำเสียงคับแค้น ขมขื่น น้ำเสียงอ่อนโยนหวังดีจริงใจ น้ำเสียงเศร้าเสียใจ ผิดหวังทอดถอย น้ำเสียงเคร่งขรึมเอาจริงเอาจัง น้ำเสียงร่าเริง
 - 6.4 การตั้งชื่อเพลง ได้แก่ การตั้งชื่อแบบไร้ความสนใจ ตั้งชื่อตามบุคคลในเพลง ตั้งชื่อตามความสำคัญของเพลง ตั้งชื่อเป็นรูปคำถาม ตั้งชื่อแบบเปรียบเทียบ และตั้งชื่อแบบขัดความ

7. สรุปผลเกี่ยวกับการค้นคว้า และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ในปัจจุบันได้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณกรรมเพลงมากขึ้น ปรากฏผลการศึกษาวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่

ลักขณา สุขสุวรรณ (2521) ได้ศึกษาเรื่องวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง ผลการศึกษาปรากฏว่า มีการแทรกสิ่งที่ควรปฏิบัติในสังคมลงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง และกล่าวถึงคุณธรรมในลักษณะนี้ทำให้ผู้ฟังไม่รู้สึกรู้ว่าถูกสอนโดยตรง และยังได้รับความเพลิดเพลินเพราะมีเสียงดนตรีประกอบ ง่ายต่อการจดจำและนำไปร้องต่อ ซึ่งได้ผลเป็นการสอนจริยธรรมทางอ้อม

นุชนาฏ งามสมภพ (2529) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครต่อเพลงไทยสากล ผลการศึกษาปรากฏว่า ผู้ผลิตต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลงานเป็นอันดับแรก และต้องสร้างผลงานที่ให้แนวคิดสร้างสรรค์

พงษ์ไชย ไทยวรรณศรี (2529) ได้ศึกษาเรื่อง วรรณกรรมจากบทเพลงสุนทราภรณ์ ผลการศึกษาปรากฏว่า บทเพลงสุนทราภรณ์กล่าวถึงเรื่องราวต่างๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นเรื่องจริงใจให้ผู้ฟังเกิดความสนใจ และเนื้อหาที่แฝงด้วยข้อคิดอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง มีส่วนในการสร้างสรรค์สังคมไทยได้

อมรพันธ์ อุตสาหกิจ (2532) ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของเพลงไทยสมัยนิยมที่มีผลต่อจริยธรรมของเยาวชน ผลการศึกษาปรากฏว่า สิ่งที่นักเรียนประทับใจในการฟังเพลงคือเนื้อร้อง ทานอง และนักร้อง ตามลำดับ อมรพันธ์ อุตสาหกิจ ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 20 โรงเรียน ชาย 100 คน หญิง 100 คน เพลงที่นำมาศึกษาเป็นเพลงที่มียอดจำหน่ายสูงสุดในปี พ.ศ. 2527-พ.ศ. 2528 แล้วให้ทำแบบสำรวจเพื่อหารายชื่อเพลงยอดนิยมของกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 55 เพลง และให้พิจารณาจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงนั้นๆ ปรากฏผลการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมในเพลงเพื่อชีวิตหลายเพลง

จรรุณรัตน์ สุวรรณภูสิทธิ์ (2531) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาบทเพลงเพื่อชีวิตที่เกี่ยวข้องกับขบวนการนักศึกษา ช่วง พ.ศ. 2516-พ.ศ. 2519 ผลการศึกษาปรากฏว่า เพลงเพื่อชีวิตสามารถ

บ่งบอกถึงแนวคิดและอุดมการณ์ของนักศึกษา บัณฑิตฯ ที่จะแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปสู่สังคมใหม่

แจ่มจิต สุรเดช (2531) ได้ศึกษาเรื่องภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิต ในช่วงปี พ.ศ.2516-พ.ศ.2528 ผลการศึกษาปรากฏว่า เพลงเพื่อชีวิตมีเนื้อหาสะท้อนภาพความเป็นจริงในสังคมอย่างแท้จริง

ในด้านเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตได้มีผู้กล่าวถึงเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิต ดังนี้

นลินี วิฑูรย์สานต์ (2519 : 15-16) ได้สรุปเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตไว้ 4 ลักษณะคือ

1. มีลักษณะปลุกเร้าการต่อสู้ของนักศึกษา ประชาชน หรือชนชั้นให้เห็นความจริงในชีวิต แม้จนกระทั่งคำว่า ประชาชนประชันเพื่อจะให้เราสู้สักตัว
2. มีเนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้ของชาวนาชนบท โดยมุ่งเปิดเผย และปลุกเร้าให้ประชาชนทั่วไปเห็นความจริงแห่งชีวิตกรรมกร
3. มีเนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้ของชาวนาชนบท โดยเน้นที่การดำเนินชีวิตของชาวไร่ชาวนาที่ยากจน และทนทุกข์ทรมานด้วยสาเหตุที่ต่างกัน
4. มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับชีวิตโดยทั่วไป โดยเน้นที่สภาพความทุกข์ยากของประชาชนในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง

แจ่มจิต สุรเดช (2531 : 7-8) กล่าวว่า เพลงเพื่อชีวิตเป็นเพลงที่มีเนื้อหา กล่าวถึง

1. ส่งเสริมความเสมอภาพ ต่อต้านการกดขี่เอารัดเอาเปรียบกัน
 2. คัดค้านและโจมตีการกระทำที่ผิดศีลธรรม
 3. สะท้อนปัญหาและความทุกข์ยากของประชาชน
 4. สะท้อนความรู้สึกของประชาชนในแง่ต่างๆ และต่อสู้แวงดล้อม
 5. สดุดีวีรชน
 6. สร้างความสามัคคี และความมั่นคงแก่บ้านเมือง
 7. แสดงทัศนะเกี่ยวกับรัฐ หรือสังคมในอุดมคติ
 8. ปลุกกระตือรือร้นความคิดและจิตใจให้มีปฏิบัติการ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่า
- สุกรี เจริญสุข (2532 : 22-25) กล่าวถึงเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตไว้เช่นเดียวกันว่า

1. เป็นเพลงที่บรรยายถึงธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กับชีวิต เพราะเหตุว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติที่แยกจากกันไม่ได้ มนุษย์พึ่งธรรมชาติ ธรรมชาติพึ่งมนุษย์

2. เป็นเพลงที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางความคิดของชีวิต เพื่อที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมการปกครอง วรรณคดี ศาสนา สังคมแห่งชีวิต ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา
3. เป็นเพลงที่เกิดจากการขาดปัจจัยของชีวิต ทั้งปัจจัยสี่ และปัจจัยอื่น เช่น ความมีอิสระ ทั้งทางร่างกาย ความคิด และการแสดงออก
4. เป็นเพลงที่เกิดจากสงคราม และสันติภาพ เรียกร้องให้เกิดความสามัคคี ความรัก ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อให้แก่กันในสังคม เรียกร้องหาความสงบที่ควรจะมีในสังคม
5. เป็นเพลงที่เป็นอุดมการณ์ของตัวศิลปินเอง เพราะโดยธรรมชาติแล้ว ศิลปินอยู่ในโลกของความผันหรือโลกแห่งอุดมคติ การวาดมโนภาพทางจิตฝันเสนอให้กับสังคม อาจเป็นสิ่งที่ไม่มีหรือไม่มีขึ้นในอนาคตก็ทำได้เป็นเรื่องราวของสิ่งฝันที่ต้องการจะเห็นชีวิตที่ดีขึ้น ฝันที่จะพบกับความสมปรารถนาของชีวิต
6. เป็นเพลงที่เกิดจากความผันผวนทางการเมือง เศรษฐกิจ ปัญหา สังคม ปัญหาการปะทะกันทางวัฒนธรรม เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในสังคมโดยอาศัยพฤติกรรมของสังคม ราฟิ๊งราฟ้นออกมาเป็นเพลง

การแต่งคำร้องของเพลงนั้น อาจแต่งเป็นร้อยกรอง มีการร้อยสัมผัสนอก และเล่นสัมผัสภายใน ทั้งที่เป็นสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะ หรืออาจแต่งเป็นกลอนเปล่า ไม่มีการกำหนดจำนวนคำแน่นอน ไม่ร้อยสัมผัส แต่โดยทั่วไป คำร้องของเพลงนิยมแต่งให้มีสัมผัสเหมือนกลอน คือ มีสัมผัสนอกสัมผัสภายในเพื่อความไพเราะและง่ายต่อการจดจำของผู้ฟัง (สมาคมนักแต่งเพลง. 2528 : 32) ไพรัช มากกาญจนกุล (2532 : 96) กล่าวว่า "บางครั้งการแต่งเพลงอาจจะไม่ได้กำหนดจำนวนคำแน่นอนตายตัวเสมอไป บางวรรคอาจมีตั้งแต่ 2 คำจนถึง 9 หรือ 10 คำก็ได้ตามเจตนาารมณ์ และความเหมาะสมของผู้แต่งเพลงเอง" ซึ่งตรงกับที่ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล (2534 : 13) กล่าวถึงการกำหนดจำนวนคำอย่างแน่นอนตายตัว ลงในบทเพลง "สิ่งที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งคือ คำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพที่มีสัมผัส และเล่นเสียงไพเราะอย่างกลอนสุนทรภู่ นั้น จำนวนคำในแต่ละวรรคแน่นเกินไป ทำให้ไม่มีช่องว่างสำหรับเอื้อนได้" แต่อย่างไรก็ตาม คำร้องของเพลงจะ "นิยมแต่งเป็นโคลงกลอน หรือใช้คำให้มีสัมผัสคล้องจองกัน เพราะทำให้บทเพลงมีความไพเราะรื่นหู จำเนื้อร้องง่าย มีคุณค่าแสดงถึงความสามารถของผู้แต่งเพลง" (นุชนาฏ รามสมภพ. 2529 : 43)

การศึกษาเพลงเพื่อชีวิต ในแง่ของการเป็นวรรณกรรมนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ

ภาษาและวรรณคดี ซึ่งกล่าวถึงเกณฑ์ในการพิจารณาวรรณกรรมไว้หลายประการ

วิชา กงกะนันท์ (2533 : 29) กล่าวถึงการพิจารณาทร้อยกรองว่า

... หากผลงานชิ้นที่เราศึกษามีลีลาเป็นร้อยกรอง เราจะพิจารณาการเลือกใช้คำ เช่นเดียวกับงานประพันธ์ในลิลาร้อยแก้ว และแทนที่จะพิจารณาเรื่องของประโยคและการเขียนจุลบท เราพิจารณาลักษณะแทน กล่าวคือศึกษาดูว่าผู้เขียนใช้ฉันทลักษณ์รูปแบบใด ในการสร้างงานของเขา รูปแบบนั้นเป็นรูปแบบที่กวีโบราณเคยใช้มาแล้วหรือเป็นรูปแบบใหม่ ที่กวีร่วมสมัยคิดขึ้น หรือเป็นรูปแบบที่กวีผู้นั้นรจนาขึ้นเอง ...

วราภรณ์ บำรุงกุล (ม.ป.ป. : 432) กล่าวถึงวรรณกรรมร้อยกรองตามรูปแบบใหม่ว่า อาจจะอยู่ในลักษณะต่อไปนี้

1. คงฉันทลักษณ์เดิมไว้
2. คงฉันทลักษณ์เดิมแต่ไม่เคร่งครัดเท่าเดิม
3. คงฉันทลักษณ์แต่เปลี่ยนรูปแบบ
4. เปลี่ยนฉันทลักษณ์และรูปแบบ ได้แก่ การกำหนดจำนวนคำในวรรคในบาท และในบทใหม่

รวมทั้งอาจไม่กำหนดจำนวนคำในวรรคเรียกว่ากลอนเปล่า

กุหลาบ นิลลิเกมาส (2519 : 164) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สร้างความงดงามให้แก่ ร้อยกรอง คือ

1. คำที่เลือกใช้ เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งสะท้อนอารมณ์ด้วยรูปและเสียง เป็นพิเศษขึ้น
2. เสียงเสนาะเป็นคุณสมบัติที่ทำให้ร้อยกรองนั้นๆ งดงามซึ่งเสียงเสนาะนี้มีขึ้นได้ด้วย
 - 2.1 สัมผัส (rhyme) คือเสียงคล้องจอง ได้แก่ สัมผัสบังคับเรียกว่าสัมผัสนอก สัมผัสไม่บังคับเรียกว่าสัมผัสใน เป็นได้ทั้งสัมผัสอักษร และสัมผัสสระ เสียงสัมผัสนี้ทำให้เกิดเสียงคล้องจองเป็นเสียงดนตรี
 - 2.2 ลีลาจังหวะ (rhythm) คือช่วงจังหวะที่มีผลทำให้เสียงอ่อนหรือคึกคักกระชั้นกระชาก กระแทกกระทั้น เสียงของร้อยกรองอันเกิดจากสัมผัสและลีลา จังหวะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สะท้อน

อารมณ์และบังเกิดความรู้สึกตามเนื้อเรื่องอย่างลึกซึ้งประทับใจ

2.3 การเลียนเสียงธรรมชาติ (onomatopaeie) สร้างประสิทธิภาพแห่งเสียง ที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าถึงหรือใกล้ชิดกับการพรรณนาตามบทร้อยกรอง ถ้ากวีแทรกเสียงธรรมชาติเอาไว้ได้อย่างเหมาะสมนั้นถือเป็นเครื่องทำให้เกิดจินตนาการได้ยิ่งขึ้น

2.4 การเล่นคำ การเล่นคำช่วยทั้งด้านเสียง ด้านความหมายให้ประทับใจยิ่งนัก การซ้ำคำซ้ำความ การเล่นอักษรเหล่านี้ช่วยให้เกิดเสียงเสนาะทั้งสิ้น

3. ความหมายไพเราะกินใจ เป็นอำนาจหรือพลังสำคัญของบทร้อยกรองนั้นๆ สร้างด้วยการใช้กวีโวหาร เช่น ภาพพจน์ การบรรยาย และการพรรณนาที่แจ่มแจ้งชัดเจน ตรงไปตรงมาหรือต้องอาศัยการตีความรัดตอบในเชิงเหน็บแนม กล่าวซ้ำความคิด

ประสิทธิ์ ภาพย่กลอน (2518 : 127-130) กล่าวถึงความหมายและประเภทโวหารว่า โวหารได้แก่ การใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงเป็นการแสดงข้อความออกมาในทางองต่างๆ เพื่อให้ข้อความได้นัยความดี มีความหมายแจ่มแจ้ง เหมาะสมน่าฟัง ในการเขียนเรื่องเราอาจใช้โวหารต่างๆ กันแล้วแต่ชนิดของข้อความดังนี้

1. บรรยายโวหาร เป็นโวหารที่เล่าเรื่อง บอกเล่า หรืออธิบายเรื่องราวต่างๆ ตามลำดับเหตุการณ์ เช่น เล่าเรื่องนิทาน ประวัติ ตำนานหรือจดหมายเหตุต่าง ๆ

2. พรรณนาโวหาร มีลักษณะคล้ายบรรยายโวหารแต่ต้องสอดแทรกหรือใส่อารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่านคล้อยตามไปด้วย โวหารแบบนี้มักใช้ชมความงามของบ้านเมือง สถานที่ ความดีของบุคคล หรือแสดงอารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ เช่น รกธ วัค เกลียด ฯลฯ

3. เทศนาโวหาร เป็นโวหารที่ชี้ให้เห็นคุณและโทษของสิ่งต่างๆ รวมทั้งแนะนำสั่งสอนอย่างมีเหตุผลเพื่อชักจูงให้ผู้อ่านเห็นตาม

4. สาธกโวหาร เป็นโวหารที่ยกตัวอย่างหรือเรื่องราวประกอบเพื่อให้ข้อความในเรื่องเด่นชัดขึ้น โดยมากมักนำมากล่าวไว้ในตอนท้ายที่เป็นเทศนาโวหาร

5. อุปมาโวหาร เป็นโวหารเปรียบเทียบเพื่อประกอบความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การเปรียบเทียบมีอยู่หลายแบบ ได้แก่ การเปรียบเทียบความเหมือนกันของสองสิ่ง ซึ่งมักมีคำว่า "เหมือน" "ย่อม" "ดั่ง" "คล้าย" "เช่น" "เปรียบอย่าง" "ดั่ง" ฯลฯ เป็นตัวกลางเชื่อมอุปมาอุปไมยให้เข้ากัน การ

เปรียบเทียบโดยองความคิดอย่างหนึ่งไปสู่อีกอย่างหนึ่ง เป็นการเปรียบเทียบโดยวิธีใหม่
ไปเปรียบเทียบตรงๆ อย่างวิธีแรก แต่ใช้คำที่มีความหมายเป็นนัยไว้ การเปรียบเทียบโดยยกตัวอย่าง
หรือจากระโนของหลายๆ อย่างที่มีลักษณะคล้ายๆ กันขึ้นมากล่าวแล้วสรุปทีหลัง การเปรียบเทียบโดย
การกล่าวซ้ำๆ การเปรียบเทียบความขัดแย้งหรือเปรียบเทียบตรงข้ามทำนอง "ดินกับฟ้า" "กากับหงส์"

นอกจากนี้ผู้กล่าวถึงเพลงเพื่อชีวิตในนิตยสาร วารสาร และหนังสืออื่นๆ

ประเสริฐ จันดา (2535 : 93) กล่าวว่า "เพลง "บทเพลงจากผาผืน" ของสมคิด สิงสง
เป็นเพลงแนวจิตนิยม สุนทรีย์ทั้งในด้านการเลือกสรรภาพการร้อยกรองถ้อยกวีการสอดใส่จังหวะลึกลับ"

นลินี วิสุทธิศานต์ (2519 : 49) กล่าวว่า "สุรัชย์ จันทิมาธร แต่งเพลง "จิตร ภูมิศักดิ์"
ได้อย่างเข้าถึงอารมณ์คล้ายที่มีต่อนักเขียนนักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ ที่ต้องจากไปก่อนเวลาอันควร โดยการ
เสนออารมณ์ด้วยถ้อยคำอันงดงาม"

ดวงมน จิตรจันทง (2529 : 7) กล่าวถึงศิลปินวงคาราบาวว่า "ความสำเร็จของ
วงคาราบาวอยู่เหนือความบังเอิญ หากเว้นองค์ประกอบทางด้านดนตรีแล้ว ปัจจัยส่วนหนึ่งแห่งความ
สำเร็จที่ปฏิเสธได้ยากก็คือ องค์ประกอบด้านภาษาที่เป็นศิลปะหรือที่เรียกว่าองค์ประกอบทางวรรณศิลป์
นั่นเอง"

วิสา คัญทัพ (2533 : 115) กล่าวว่า เพลง "คิดถึงบ้าน" ของลุงอัสนี เราลีอยู่อย่าง
ทั้งที่เมฆและลมสุบ อ่อนโยนและเข้มแข็ง จุดไฟและให้พลัง อีกทั้งยังร้อยรวมเอาความรัก และ
ผูกพันแห่งชีวิตไว้อย่างนิ่มเนียน"

ศร วิชนี (2534 : 80) กล่าวว่า "เพลงแสงดาวแห่งศรัทธาของ จิตร ภูมิศักดิ์ ที่ขึ้นาม
ปากกาว่า สุธรรม รุ่งเรือง เป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาเรื่องอันประสานกับทำนองที่ไพเราะได้ปลุกพลัง
ความหวังและศรัทธาให้เจิดประกายอยู่ตลอดเวลา"

"รอบ เป็นความหวังใหม่ของวงการเพลงไทย ด้วยบทเพลงในลีลาทวิหวานๆ ที่สอดใส่
เสียงร้อง เสียงดนตรีได้อย่างกลมกลืน" (सानแสงทอง. 2526 : 66)

เพลงชื่อว่า "คำสัญญา" ของอินโดจีน เป็นเพลงฟังง่าย ร้องตามง่าย อาจจะนำไปร้อง
กันเล่นในหมู่หนุ่มสาววัยรุ่นได้เป็นอย่างดี าม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใครทั้งสิ้น" (ขุนพิศ อดาตยกุล.
2534 : 13)

วิฤต สุนทรจามร (2530 : 18) กล่าวว่า "เพลง "คาถาม" มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิต
เด็กๆ ที่ถูกพ่อแม่ของตนข่มเหง รังแก ทานองเพลงค่อนข้างจะกลมกลืนกับเนื้อเพลง มีการใช้ลุ่ม
พลุก ช่วยสร้างบรรยากาศความเศร้าสร้อยของเด็กๆ ที่กำลังถูกข่มเหงรังแกอยู่เป็นจำนวนมากใน
สังคมของเรา"

วิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิต

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิต

เพลงเพื่อชีวิตเป็นวรรณกรรมเพลงประเภทหนึ่งที่เป็นเสมือนบันทึกเหตุการณ์ในแต่ละยุคสมัย ในขณะเดียวกันก็เป็นวรรณกรรมที่มีจังหวะและท่วงประกอบที่ช่วยทำให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน อีกทั้งหรือรศกเส้าไปด้วย และจากการที่เพลงเพื่อชีวิตเป็นเสมือนบันทึกเหตุการณ์ในแต่ละยุคสมัยนี้เอง ทำให้เพลงเพื่อชีวิตมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาและกลุ่มผู้ฟังตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนแนวคิดต่างๆ เกิดเจตจำนงออกมาจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตที่ปรากฏผลงานระหว่าง พ.ศ.2516-พ.ศ.2534 นั้น สามารถวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตได้เป็น 2 ช่วง คือ

1. เพลงเพื่อชีวิตช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519
2. เพลงเพื่อชีวิตช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิต พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519

เพลงเพื่อชีวิตในช่วงนี้เริ่มต้นอย่างจริงจังหลังเหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516*ปรากฏศิลปินเพลงเพื่อชีวิตหลายวง เช่น คาราวาน กรรมมาชน กงล้อ รวมมือน รคมฉาย ชูชน ดนกล้ำ เป็นต้น เพลงเพื่อชีวิตในช่วงนี้ส่วนใหญ่ เกิดจากการรวมตัวกันของศิลปินที่เป็นนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสนใจด้านการเมือง การปกครอง ตลอดจนความเป็นไปในด้านต่างๆ ของประเทศอย่างเดียวกัน มีการผลิตเพลงเพื่อใช้แสดงดนตรีเนื่องในงานต่างๆ ของสถาบันศึกษา เช่น การจัดนิทรรศการ รวม

* มีสาเหตุมาจากการจับกุมกลุ่มผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ของรัฐบาลจอมพลถนอมกิตติขจร เป็นผลให้เกิดการชุมนุมต่อต้านของฝ่ายนักศึกษา ประชาชน อย่างกว้างขวาง และรัฐบาลได้ดำเนินการปราบปรามอย่างรุนแรง อย่างไรก็ตามในท้ายที่สุด จอมพลถนอมและพรรคพวกต้องเดินทางออกนอกประเทศ ระบบเผด็จการยุติลงช่วงหนึ่ง

ไปถึงการประท้วงในสถานที่ต่างๆ รวมทั้งกลุ่มแรงงาน หรือกลุ่มนักศึกษาสถาบันอื่นๆ เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตแต่ละเพลงไม่ได้กล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ โดยมีแนวโน้มความคิดหลากหลายอยู่ในเพลงเดียวกัน ซึ่งในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 สามารถวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิต ได้ดังนี้

1. การปลุกจิตสำนึกของคนในสังคม
2. การสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
3. การยกย่องชมเชย
4. การให้กำลังใจ

1. การปลุกจิตสำนึกของคนในสังคม

เป็นเนื้อหาที่ปรากฏมากที่สุดตามเพลงเพื่อชีวิตในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 โดยมีสาเหตุมาจากปัญหาต่างๆ ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจึงไม่ว่าจะเป็นปัญหาชาวนา ชาวไร่ ผู้ใช้แรงงาน ปัญหาความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มนิสิต นักศึกษา ปัญญาชน ปัญหาค่านิยมและวัฒนธรรม ปัญหาด้านเอกราชอธิปไตย ดังนั้นจึงปรากฏเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตเกี่ยวกับการปลุกจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของปัญหา เพื่อจะได้ร่วมกันแก้ไข ซึ่งส่วนใหญ่นำเสนอในบทเพลงเดียวกับการสะท้อนปัญหาหรือการคัดค้านต่อต้าน โดยท่อนแรกๆ จะเป็นการสะท้อนปัญหาต่างๆ และในท่อนหลังจะเป็นการเรียกร้องชักชวน หรือปลุกจิตสำนึกให้มีความรักความสามัคคีโดยไม่จำกัดชนชั้น ตลอดจนการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ แบ่งเนื้อหาเพื่อการปลุกจิตสำนึกได้ดังนี้

- 1.1 ให้คนมีความรักความสามัคคีเสียสละเพื่อชาติและสังคม
- 1.2 ให้กลุ่มพลังร่วมมือต่อสู้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม
- 1.3 ให้ประชาชนจับอาวุธร่วมกันกู้ประเทศไทย
- 1.4 ให้คนกลับไปพัฒนาท้องถิ่นอีสานและรักท้องถิ่นอีสาน
- 1.5 ให้คนเห็นคุณค่าของการศึกษา

1.1 ให้คนมีความรักความสามัคคีเสียสละเพื่อชาติและสังคม

ในระยะแรกหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เนื้อเพลงเกี่ยวกับการปลุกจิตสำนึกจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คนมีความรักความสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ให้เสียสละทำงานเพื่อสังคม และสร้างชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง เช่น

เพลง "सानแสงทอง" ของศิลปินวงคาราวาน ที่ได้ท่อนองจากเพลงสากลชื่อ Fine the Cost of Freedom ของ Crosby Still Nash and Young ซึ่งมีความหมายในทางให้คนมีความรักความสามัคคีเพื่อชาติได้อย่างกินใจ ดังนี้

ขอผองเราจงมาร่วมกัน

ผูกสัมพันธ์ยิ่งใหญ่

सानแสงทองของความเป็นไทย

ด้วยหัวใจบริสุทธิ์

सानแสงทอง : คาราวาน

เพลง "กระต่ายกับเต่า" ได้ยกนิทานอีสปเรื่องการแข่งขันระหว่างกระต่ายกับเต่าแล้วให้ "นกแสงตะวัน" ตั้งปัญหาเป็นข้อคิดเกี่ยวกับความรักความสามัคคีว่า

...

เจ้านกแสงตะวันบินผ่านมา

มันส่งเสียงเจรจา

ทำไมเกิดมาเพื่อแข่งขัน

น่าจะอยู่ร่วมกันสู่สันติ

ปลุกเพื่อนจากหลับไหล

เพื่อสร้างสมาธิร่วมกัน

กระต่ายกับเต่า : คาราวาน

เพลง "เขาวงกต" เป็นอีกเพลงหนึ่งที่ปลุกจิตสำนึกให้คนมีความรักความสามัคคี เพื่อรับใช้สังคม หรือทำงานบ้านเพื่อความเจริญของสังคม

...

<u>รอชีวิตเรานี้มีค่าอยู่คู่มวลประชา</u>	<u>มาเถิดมาพี่น้องผองเรา</u>
<u>เขวชนยิ่งใหญ่สามัคคีมาเร็วไว</u>	<u>เพื่อรับใช้มวลชน</u>
<u>ร่วมกันสาแดงพลังเกรียงไกร</u>	<u>เพื่อรับใช้มวลชน</u>

เขวชน : กรรมาชน

1.2 ให้กลุ่มพลังร่วมมือต่อสู้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม

เป็นการปลุกจิตสำนึกเพื่อให้กลุ่มพลังต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชนวนาชาวไร่ ผู้ใช้แรงงาน และผู้ประกอบการอาชีพอื่นๆ ร่วมมือกันต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ที่ไม่ได้รับการแก้ไข ตลอดจนร่วมมือกันเพื่อลบล้างสังคมเก่าให้หมดไป แล้วเปลี่ยนเป็นสังคมใหม่ที่มีปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการทุจริตเอารัดเอาเปรียบในสังคม การไม่มีช่องว่างระหว่างชนชั้น ซึ่งมีลักษณะเป็นสังคมในอุดมการณ์ทางการเมืองใหม่นั้นเอง

เพลงที่มีเนื้อหาปลุกจิตสำนึกในลักษณะนี้ บางเพลงมาจากบทกวีและเพลงที่จิตร ภูมิศักดิ์แต่งไว้โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ.2500 - พ.ศ.2509 บางเพลงรับมาจากสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย อันเป็นกระบอกเสียงของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ดังนั้นเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปลุกจิตสำนึก จึงมีลักษณะการนำเสนออย่างต่อเนื่อง คือ กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมระบุงุ่มที่ทำให้เกิดปัญหาคือนายทุนเผด็จการ และอำนาจจักรวรรดินิยม ต่อมาคือการเรียกร้องให้ผู้ประสบความทุกข์ร่วมมือกันทำลายล้มล้างอำนาจเหล่านั้น และมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน คือให้ชนวนาผู้ใช้แรงงาน และนิสิตนักศึกษาปัญญาชน เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ได้ตามที่ต้องการ โดยมี การนำเสนอเนื้อหาที่ปลุกจิตสำนึกให้มาร่วมกันต่อสู้เพื่อโค่นล้มสังคมเก่า เช่น เพลงเมล็ดข้าว ฝนใหม่ ไร่เขียว กระตุมแบน ไม่ปรากฏชื่อ แคตสองหน้าฟ้าสองหลัง ครูของมวลประชา เพื่อต่อต้านการทุจริตแรงงาน เช่น เพลงมาร่วมกันช่วยกัน สามประสาน ฯลฯ และการปลุกจิตสำนึกให้ร่วมกันสร้างสังคมใหม่ที่ดีกว่า เช่น เพลงบทเพลงแห่งภูเขา ครูของมวลชน สามประสาน ฯลฯ ซึ่งบางเพลงได้เสนอวิธีการที่รุนแรงในการแก้ปัญหาด้วย เช่น เพลง "ถึงโรมโรมแรงไฟ" หรือ "เลือดต้องล้างด้วยเลือด" ดังนี้

...

พลังเมล็ดข้าวเร้าระดม

เปลี่ยนความทุกข์ระทม

แปรเป็นพลังสร้างโลกของเรา

ใจเด็ดเดี่ยวยืนหยัดมั่น

ผูกใจพร้อมเพรียงกันร้อยพันเคียวเกี่ยวคอศัตรู

เมล็ดข้าว : คาราวาน

...

ข้าวเราก็ทำหั่นกิน

ทั่วแผ่นดินเราก็สร้างให้อยู่

หมดแล้วชุดเลือกจากบู

มาลุกขึ้นสู้เถิดพี่น้องไทย

ฝนใหม่ไหลรวมเป็นสายธาร

ใครมันจะต้านกระแสน้ำใหม่

โรมันสนมและหัวโจกมันออกไป

ประกาศความเป็นไท

รวมใจกันทุกคน

ฝนใหม่ : คาราวาน

...

คมเคียวของชาวนาไทย

ร่วมได้มีเหลือคณา

พี่น้องเอ๋ยเราชาวนา

จับเคียวขึ้นทั่วแดนเอ๋ย

จับเคียวที่เคยเกี่ยวข้าวโรมันสังคมเก่าเลวร้าย

พลิกดินแดนแผ่นดินไท

ให้งามสดาสว่างเรืองเอ๋ย

ราเคียว : กรรมาชน

...

<u>หยัดยืนฝ่าฟันเข้าประจันพวกมาร</u>	<u>ทำลายชุดรีดแรงงาน</u>
นี่แหละคือมาร	เปลี่ยนนามของคนจน
มีอยู่ทางเดียวเท่านั้น	จะต้องร่วมกันต่อสู้ต่อไป
มาร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ	มวลชนชาวไทยช่วยกันช่วยกัน
ก้าวเถิดเพื่อนประชา	หมู่เหล่าชั้นชนผู้คนชาวไทย
เพื่อเราก้าวหน้าเอาชัย	ให้พี่น้องไทยอยู่ดีกินดี

มาร่วมกันช่วยกัน : ครูชน

...

เราจะเป็นหยัดเหยียดขึ้นเสียดฟ้า	เราจะลุกขึ้นทำกฎหมาย
<u>กระชากฟ้ามาหาโรคหืดหอบ</u>	<u>ฉีกเป็นชิ้นกระทุ่มขี้ให้บี้แบน</u>

กระทุ่มแบน : ต้นกล้า

มาเถิดผู้ทนทุกข์นาน	มาประสานทุกผู้ทุกคน
<u>มาสร้างฟ้าสร้างหล้าคนจน</u>	ให้ผองชนพบฟ้าสีงาม

บทเพลงแห่งภูเขา : รวมจ๋อน

...

มาเถิดมวลพี่น้องมาร่วมพลัง	มาเถิดฟังบทเพลงแห่งชัย

...

เลือดหยดจากฟ้ามิช้าจะเห็น	น้ำตาที่กระเซ็นจะเป็นเสียงปืน
เอาเถียวเถียวเท้าลงมาสู่ดิน	<u>กวาดล้างมารแผ่นดินให้สิ้นภพไป</u>

เมื่อดาวฟ้าสีแดงเด่นไกล	จงอย่าท้อสู้ไปเร็วไวเพื่อนเอ
<u>อย่าหลับจงลุกขึ้นปลุกเพื่อนไทย</u>	<u>แล้วรวมหัวใจเป็นดวงเดียวกัน</u>
ก้าวไปด้วยหัวหาญ	ร่วมฝ่าร่วมฟัน

ไม่ปรากฏชื่อ : โฉมฉาย

ไร้อิ่นเกิดเราเพื่อนไทย	อย่าให้ใครเหยียดหยามอย่า
ฝ่าฟันไปสู่เสรี	เพื่อศักดิ์ศรีของไทยล้มเหล่าคนพาล
ด้วยกรรมกรทั้งปวง	<u>ทวงสิทธิ์ผู้ให้แรงงาน</u>
อีกชาวนาผู้ทนทรมาน	มาประสานนักศึกษาทั้งพวกประชาชน
สามัคคีรวมพลังคนทุกเหล่า	สามัคคีเพื่อพวกเราบุดูชน
สามัคคีเพื่อมวลชนพ้นจากขี้ฉม	ร่วมจิตร่วมใจร่วมกาย
<u>มุ่งหมายโค่นล้มทุนนิยม</u>	<u>ศักดิ์นาจักรวรรดินิยม</u>
<u>เพื่อสร้างสังคมรักประชาธิปไตย</u>	

สามประสาน : กงล้อ

...

สหายอ้ายน้องเฮ	ไม่ต้องหงอยเหงา
ผู้น้อยผู้เฒ่าเยาวชนร่วมใจ	ผู้ปกครองท้องถิ่นอย่าหลอ
เอาลูกปืนไปทิ้งให้มันใส่ไหล	สหายอ้ายน้องเฮ
ไม่ต้องไวหัววัน	แข่งเฮาร่วมกันนั้นทั้งแดนไทย
<u>รวมกันแอ่รวมกันเข้าไว้</u>	<u>ร่วมกันชิงชัยให้แก่ประชา</u>
<u>สร้างสังคมไทยนี้ให้ใหม่ขึ้นมา</u>	<u>ล้างความชั่วช้าให้สิ้นลาย</u>

แต่ด้องหน้าฟ้าส่องหลัง : คาราวาน

...

<u>หยัดยืนฝ่าฟันเข้าประจันพวกมาร</u>	<u>ทาลายชุดรีดแรงงาน</u>
นี่แหละคือมาร	เสียหนามของคนจน
มืออยู่ทางเดียวเท่านั้น	จะต้องร่วมกันต่อสู้ต่อไป
มาร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ	มวลชนชาวไทยช่วยกันช่วยกัน
ก้าวเดินเพื่อนประชา	หมู่เหล่าชนผู้คนชาวไทย
เพื่อเราก้าวหน้าเอาชัย	ให้พี่น้องไทยอยู่ดีกินดี

มาร่วมกันช่วยกัน : ครูชน

...

เราจะยืนหยัดเหยียดขึ้นเสียดฟ้า	เราจะลุกขึ้นทำกฎหมาย
<u>กระชากฟ้ามาหาคทรมตมพิพ</u>	<u>ฉีกเป็นจันกระทุ้มขยำให้แบน</u>

กระทุ้มแบน : ต้นกล้า

มาเถิดผู้ทนทุกข์นาน	มาประสานทุกข์ทุกคน
<u>มาสร้างฟ้าสร้างหล้าคนจน</u>	ให้ผองชนพบฟ้าสีงาม

บทเพลงแห่งภูเขา : รวมหัวนอน

...

มาเถิดมวลพี่น้องมาร่วมพลัง	มาเถิดฟังบทเพลงแห่งชัย

...

เลือดหยดจากฟ้ามิช้าจะเหิน	น้ำตาที่กระเซ็นจะเป็นเสียงปืน
เอาเดียวก็ยาวเท้าลงมาสูดดิน	<u>กวาดล้างมารแผ่นดินให้สิ้นมลทิน</u>

...

ลูกขึ้นเถิดต้นเถิดหน้องครูไทย	มองโลกกว้างไกล
ด้วยใจฝั่สัจธรรม	ความจริงทั้งมวล
เป็นเครื่องขึ้น	<u>รัตนสัมสังคัมแสนทราวม</u>
<u>จึงได้งอกงามสังคัมวิไล</u>	

ครูของมวลประชา : ครูชน

<u>ปณิธิรัตนสัมสังคัมแบบเก่า</u>	ปณิธิเพื่อเราประชาชาติไทย
มาร่วมกันค้นกลั๊อประวัติศาสตร์	สู่เอกราชจริงแท้และสดใส
ปณิธิตั้งโรดมรหมแรงไฟ	เพื่อก้าวไกลแห่งสังคัมอุดมการณ์
.....	
เรานักรบแห่งประชาแม่แก้วนา	มือจับกำป็นกลั๊อประกาศชัย
<u>อำนาจรัฐจักได้มาด้วยกระบอบป็น</u>	<u>ป็นต่อป็นมันยังมาเราอิงใบ</u>

ตั้งโรดมรหมแรงไฟ : คาราวาน

ต้นเถิดประชา	ลูกขึ้นมากอบกู้ชีวิต
อำนาจทมิฬ	เหยียบแผ่นดินเลือดอาบคราบน้ำตา
หนี้เลือดเดือดแดงทารุณของเผด็จการ	
.....	
<u>เลือดต้องล้างด้วยเลือด</u>	<u>ให้มันแห้งเหือดความแค้นนาใจ</u>
ยิง บัง บัง เราลูกประชา	เอาเลือดมันมาล้างแค้นเลือดไทย

เลือดต้องล้างด้วยเลือด : กรรมาชน

เนื้อหาที่นำเสนอร่วมกับการปลุกจิตสำนึกให้มีความรักความสามัคคีเสียสละเพื่อชาติ และสังคม และการปลุกจิตสำนึกให้กลุ่มพลังร่วมมือกันต่อสู้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม คือ การตอกย้ำความคิดเกี่ยวกับการเสียสละชีวิตในการต่อสู้ เพื่อให้ได้ผลดังเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้คือ การสามารถเอาชนะกลุ่มนายทุนผู้ทุจริตแรงงาน การใช้อำนาจเผด็จการ และจักรวรรดินิยมเป็นต้น วงกรรมาชนเป็นศิลปินเพลงเพื่อชีวิตที่เสนอเนื้อหาในลักษณะนี้เด่นชัดที่สุด พิจารณาได้จากเพลง เลือดทาแผ่นดินยืนหยัดต่อสู้ต่อไป เพื่อมวลชน วีรชนปฎิวัติ ฯลฯ

...

สู้มันเถิดหนาเราพลีชีวีรักชาติไทย ไล่ไปอย่าช้าเลือดทาแผ่นดิน

เลือดทาแผ่นดิน : กรรมาชน

...

ส่วนการต่อสู้เราจะยืนหยัดตั้งภูผา สู้ไปจนสิ้นชีวา

เยาวชนประชาชนร่วมสู้กับเรา

ยืนหยัดต่อสู้ต่อไป : กรรมาชน

...

หากฉันเกิดเป็นเม็ดทราย จักโรยกายเป็นทางเพื่อมวลชน

ชีวายอมพลีให้มวลชนที่ทักทวน ขอพลีตนไม่ว่าจะตายกี่ครั้ง

เพื่อมวลชน : กรรมาชน

...

เมืองไทยต้องเป็นของไทย ประเทศไทยต้องมีเสรี

เลือดเนื้อของวีรชนเร้าใจ เพิ่มแค้นทับถม
เพื่อนทรคเรายังไม่ล้ม จะล้างผั่วมขี้ไทยสืบแทน

วีรชนปฏิวัติ : กรรมาชน

...

ขวากาใดนั้นหรือเราไม่กลัวเราไม่เกรง ใครมาข่มเหงเราจะสู้ไม่ถอย
เราจะสู้จนชีพหลุดลอย ไทยจะต้องเป็นไทย

มาร์ชประชาชนเดิน : กรรมาชน

...

เจ้าหนุ่มสาวเอย เจ้าเคยแล้วหรือยัง
ตาย ตาย ตาย ตายเพื่อสร้าง เอ๋ย...ตายเพื่อสร้างเสรี

หนุ่มสาวเสรี : ต้นกล้า

...

ถึงสายเลือดล้นนองดิน ถึงชีวินเราสิ้นเหือดไป
 ถึงน้ำตาเขารินไหล เสาบพ่ายพวกใจธรรม
หนึ่งคนทรคอีกร้อยรุดราวี เข้าจู่โจมตีนักขี้คนมา

เส้นทางหนุ่มสาว : ชุรุชน

...

บันกายขึ้นท่าย้า เกิดมาไม่มีกิน

ว่ามีสิ่งสูญเสีย

นอกเสียจะ เคียงกัน

ขอเป็นซากศพพัน

ทบกันตั้งบ้านใด

สูงไปสู่ห้วงหา

สอยดาวมาสู่ดิน

จากแผ่นดินสู่ดวงดาว : รวมร้อย

...

ต่อศัตรูเรารู้

สู้กันอย่างไม่ปราณี

ต่อประชาที่ถูกดขี่

เรายอมตายถวายชีวิน

ต่อสู้เพื่อประชา

ศรัทธาไม่สิ้น

...

ต่อสู้เอกราชประชาธิปไตย : โคมฉาย

1.3 ให้ประชาชนขับไล่ฐานทัพสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย และต่อต้านสินค้าของ อเมริกาและญี่ปุ่น

ประเด็นการเข้ามาตั้งฐานทัพของทหารอเมริกันในไทย ในการทำสงครามเวียดนาม เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้เป็นสาเหตุในการปลุกจิตสำนึกให้มีการขับไล่และยกเลิกการตั้งฐานทัพ โดยเฉพาะ เมื่อผลของสงครามปรากฏว่าสหรัฐอเมริกาไม่สามารถเอาชนะในการรบที่สมรภูมินี้ได้ ก็ย่อมไม่มี เหตุผลในการตั้งฐานทัพในไทยอีกต่อไป การปลุกจิตสำนึกให้มีการขับไล่การตั้งฐานทัพรุนแรงขึ้น เพราะนอกจากจะตั้งประเด็นว่า ฐานทัพอเมริกันเป็นตัวการสร้างปัญหาสังคมในไทยแล้ว ความคิดที่ ว่าสหรัฐอเมริกาต้องการเข้ามาครอบครองเอกราชอธิปไตยทางการเมือง และทางเศรษฐกิจใน ภูมิภาคเอเชียโดยเฉพาะประเทศไทย โดยมีข้าราชการที่มีอำนาจการปกครองในยุคนั้นให้การหนุนหลัง อยู่ ยังเป็นอีกประเด็นหนึ่ง ที่เพลงเพื่อชีวิตได้นำเสนอไว้ในลักษณะของการปลุกจิตสำนึกให้คนมีความ รักความสามัคคี และร่วมมือกันขับไล่จักรวรรดินิยมอเมริกาออกไป ปรากฏเพลงเพื่อชีวิตหลายบทเพลง ที่มีเนื้อหาปลุกจิตสำนึกให้คนขับไล่ทหารอเมริกัน และการเห็นภัยของการคงไว้ซึ่งฐานทัพอเมริกาที่มีผล

ต่อเอกราชอธิปไตยของประเทศไทย พิจารณาได้จากเพลงสงครามหรือสันติภาพ การระเิด วีรชนปฏิวัติ
 แร่ไทยแร่ใคร นอกจากนี้ยังมีการขึ้นำเกี่ยวกับผู้นำในการกระทำจกต้องเป็นชนชั้นกรรมาชีพ เช่น
 เพลงบ้านเกิดเมืองนอน รวมทั้งการปลุกจิตสำนึกในการขับไล่ทหารอเมริกันด้วยวิธีที่รุนแรง เช่น
 เพลงบ้านเกิดเมืองนอน วีรชนปฏิวัติหรือเพลงเจิ้งอัสาน และการผนึกกำลังของชนทุกชั้นำในการขับไล่
 ฐานทัพอเมริกัน และต่อต้านสินค้าของอเมริกา และญี่ปุ่น เช่น เพลงรวมกันเข้า ดังนี้

<u>มาเกิดประชา</u>	<u>ร่วมสามัคคีร่วมใจ</u>
สร้างชาติไทย	ให้ก้าวไปได้เสรี
จักรพรรดินิยม	ต้องโค่นล้ม
<u>อย่าให้มีไอ้กันอับร้อ</u>	<u>สิ้นไปไทยรุ่งเรือง</u>

สงครามหรือสันติภาพ : คุณชน

...

<u>จักรพรรดินิยมทั่ว</u>	<u>เราจะใส่หัวมันออกไป</u>
ชุธงของประชาไทย	ประสานใจเป็นสายธาร
ไปเกิดไปเจ้าการระเิดไป	เพื่อประเทศไม่เกิณาน
ใครจะต้านทาน	แรงแมหาประชาชน

...

การระเิด : ต้นกล้า

...

ชนชั้นกรรมาชีพ	ดังประทีปส่องทาง
แสงสาดสสว่าง	ชี้ทางประชาทั่วแดน
<u>จับปืนลุกยืนขึ้นมา</u>	<u>ร่วมสามัคคีแน่นแฟ้น</u>

จับโจรมะริกันต่างแดน

ร่อนสมุนขายชาติตัวแทน

ประชาทั่วแคว้นต้องสุขสำราญ

บ้านเกิดเมืองนอน : กรรมาชน

...

ตื่นเถิดลูกไทย

จงเหมือนไฟที่ราดน้ำมัน

โหดกล้าหาญ หันสมุนจักรพรรดินิยม

เลือดศัตรูต้องหลั่ง

เมืองไทยต้องเป็นของไทย

ประเทศไทยต้องมีเสรี

วีรชนปณิวัติ : กรรมาชน

...

มาเถิดเพื่อนไทย

เพื่อนเอ๋ยอย่ารอช้า

พี่น้องรับมา รับมาร่วมใจ

จับมะริกันไล่มันออกไป

เอกราชชาติไทย

ชาติไทยจึงสมบูรณ์

แร่ไทยแร่โคร : ดันกล้า

...

เขาจงฆ่าจงถึงจงแทง

เขามีแสงสองแขนเขาอยู่

เขาบ่สู้ก็กลัวจิ้งจอก

พวกจัญไรไล่หัวมันออก

เอาตีนเขาดอกตะแบกมันไป

เชิงอีสาน : คาราวาน

...

รับหน่วยเกิดประชา	เร็วมาร่วมกัน
<u>เรามา รวมชนทุกชั้น</u>	<u>จับใส่ไอ้กันและสมุน</u>
<u>กาจัดเหล่านายท่น</u>	<u>ชาติสกุลอเมริกา และญี่ปุ่น</u>

รวมกันเข้า : คาราวาน

1.4 ให้คนกลับไปพัฒนาท้องถิ่นอีสาน และรักษาถิ่นอีสาน

จากการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองหลวง ทำให้ภาคอีสานขาดแรงงาน และกำลังคนในการพัฒนา ปรากฏเพลงเพื่อชีวิตที่มีเนื้อหาปลุกจิตสำนึกให้คนอีสาน กลับไปพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเจริญให้แก่ภาคอีสานตัวอย่างเช่น เพลง "อีสานคืนถิ่น" ได้นำเสนอเนื้อหาเพื่อปลุกจิตสำนึกให้คนอีสานกลับไปพัฒนาบ้านเกิดของตน เพราะถ้าภาคอีสานมีประชากรเพิ่มขึ้นโดยการย้ายกลับไปก็จะได้กำลังงานและกำลังความคิด ในการพัฒนาอีสานให้มีความเจริญรวดเร็วขึ้น

...

<u>อีสานเอ๋ย...จะรอพึ่งใคร</u>	<u>จงกลับคืนถิ่นแผ่นดินของเขา</u>
<u>ไปพลิกผืนหล้าจะข้าวอยู่ไย</u>	<u>ไปเกิดไปคืนถิ่นอีสาน</u>
.....	
<u>หลายแสงคนก็คือหลายแรงงาน</u>	<u>หลายคนผู้ร่วมคิดร่วมอ่าน</u>
<u>ไปเกิดไปกลับคืนสู่บ้าน</u>	<u>ไปสร้างอีสานให้วัฒนา</u>
<u>ไปสร้างอีสานบ้านเมืองของเขา</u>	

อีสานคืนถิ่น : คาราวาน

1.5 ให้คนเห็นคุณค่าของการศึกษา

เป็นการเสนอแนวคิด เพื่อให้คนเห็นคุณค่าของการศึกษาที่แท้จริงว่า ไม่ใช่เรียนเพื่อ

หวังปริญญาดแต่เพียงประการเดียว แต่ควรจะเรียนเพื่อให้รู้และนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ตัวอย่างเช่น เพลง "แต่เพื่อน" ได้เสนอแนวคิดที่ว่าค่านิยมการเรียน เพื่อการแข่งขันซึ่งตึงเครียดนั้น ควรเปลี่ยนแปลง และตั้งจุดมุ่งหมายในการศึกษาใหม่เป็นการเรียนเพื่อนำประสบการณ์มาใช้ในการ ทะนุบำรุงและสร้างสรรค์สังคม ดังนี้

...

เรียนเพื่อชิงดีนั้น	ลบล้างมันให้หมดสิ้นไป
มาพินิจกันใหม่	เรียนเพื่อใครจึงได้แข่งขัน
เรียนรู้เกิดโลกา	ชาวประชารอความสัมพันธ์
มาเชื่อมสายใยมัน	มาร่วมกันรับใช้มวลชน

แต่เพื่อน : ครูชน

การนำเสนอเนื้อหาเพื่อปลูกจิตสำนึก ทบทวนความรักความสามัคคีเสียสละเพื่อชาติและสังคม ปลูกจิตสำนึกให้กลุ่มพลังร่วมมือต่อสู้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม และการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนขับไล่ทหารอเมริกันนั้น ปรากฏสูงมากในเพลงเพื่อชีวิตในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 ส่วนการปลูกจิตสำนึก เพื่อให้คนกลับไปพัฒนาท้องถิ่นอีสาน และรักท้องถิ่นอีสานและการปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของการศึกษาที่แท้จริงนั้นปรากฏไม่มากนัก

2. การสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศช่วงนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการปกครองของรัฐบาลในช่วงก่อนเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 และเมื่อหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ถึงเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคมพ.ศ.2519* ในระหว่าง 3 ปีนี้ปัญหาต่างๆ ที่เรื้อรังอยู่ และปัญหาใหม่

* การปราบปรามนักศึกษา ประชาชนที่ต่อต้านการเดินทางกลับประเทศไทยของสามเณรธอม กิตติขจร และคณะ เป็นผลทำให้ระบบเผด็จการได้มีบทบาททางการเมืองขึ้นอีกครั้งหนึ่งนักศึกษา ประชาชนบางส่วน เสียชีวิต และบางส่วนต้องหนีเข้าป่า

ที่เกิดขึ้นยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เพราะรัฐบาลแต่ละชุดในช่วงเวลาดังกล่าวมีระยะเวลาในการบริหารงานไม่ครบวาระ 4 ปี จะเห็นได้ว่าเป็นช่วง 3 ปีมีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลถึง 6 ครั้ง มีนายกรัฐมนตรี 3 ท่านคือ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช รัฐบาลแต่ละรัฐบาลมีโอกาสดำเนินการตามนโยบายน้อยมาก เนื่องจากต้องแก้ไขเฉพาะหน้าตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จะพบว่าปัญหาต่างๆ จึงทับถมเรื่อยมา ทั้งปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจากการวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตได้สะท้อนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมช่วงนี้ไว้หลายประเด็น ด้วยกันดังนี้

- 2.1 ปัญหาชาวนา
- 2.2 ปัญหาผู้จ้างแรงงาน
- 2.3 ปัญหาปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาล
- 2.4 ปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

2.1 ปัญหาชาวนา

หลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาททางสังคมมากยิ่งขึ้น กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในมหาวิทยาลัย เช่น กิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาชนบท ทำให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสเข้าไปคลุกคลี สัมผัสกับปัญหาของชาวนา และก็มีมักจะ เป็นชาวนาในภาคอีสาน ปัญหาชาวนามีเพลงเพื่อชีวิตนำเสนอ ได้แก่ ความยากลำบากของชาวนาในการทำนา สภาพความแห้งแล้งทางธรรมชาติ ความยากจน การถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่จากนายทุน การสูญเสียที่ดิน การละทิ้งถิ่นไปประกอบอาชีพ รวมไปถึงการถูกดูถูกจากคนส่วนใหญ่ ได้แก่ เพลงคนกับควาย เปิบข้าว กุลา แบนเอ็ดเต็ด เมล็ดข้าว ตัวอย่างเช่น

เพลง "คนกับควาย" ของศิลปินวงคาราวาน เป็นเพลงหนึ่งซึ่งถือกันว่า มีบทบาทต่อการเกิดของเพลงเพื่อชีวิตอื่นๆ ทั้งนี้เพราะเป็นเพลงยุคแรกๆ ของการแสดงดนตรีในแนวเพลงเพื่อชีวิต ในช่วงหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เป็นเพลงที่บอกถึงความทุกข์ยากอันเกิดจากการเอารัดเอาเปรียบกันในสังคม โดยเฉพาะชาวนาซึ่งเป็นชนชั้นที่ถูกดูถูกเหยียดหยามกดขี่ ขูดรีด และได้ถือเป็นจุดในการสร้างภาพพจน์ของเพลงเพื่อชีวิตว่าเป็นเพลงที่ยืนอยู่เคียงข้างชาวนา และนำเสนอเกี่ยวกับความทุกข์ยากของชาวนาผู้ไร้โอกาส ดังนี้

คนกับคนทานาประสาคน	คนกับควายทานาประสาควาย
คนกับควายความหมายมันลึกล้ำ	ลึกล้ำทานามา เน้นนาน
<u>ยากจนหมั่นหมองมานานัก</u>	นานนักน้ำตามันตกใน
ยากแค้นล้ำ คัญในหัวใจ	ร้อนรุ่มเพียงใดไม่หวั่นเกรง
<u>กฎพิถีพิถันแบ่งชนชั้น</u>	<u>ชนชั้นชวานาจึงต่ำลง</u>
<u>เหยียบเหยียบชวานาว่าป่าดง</u>	

คนกับควาย : คาราวาน

เพลง "เปิบข้าว" ได้กล่าวถึงความลำบากแสนเข็ญของชวานาในการผลิตอาหารหลักของทุกชนชั้นในสังคมไทยว่า กว่าที่จะเป็นผลผลิตข้าวออกมานั้น ชวานาต้องลงแรงในการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวด้วยความเหนื่อยยากอันเป็นสิ่งที่ทุกคนที่บริโภคข้าวควรคำนึงถึงความทุกข์ยาก ดังคำกล่าวของชวานาไปทุกครั้งทีเปิบข้าวเข้าปาก ดังนี้

...	
ข้าวนี้จะมีรส	ให้ชนชั้นทุกชั้นชน
เบื่องหลังสิทุกข์ทน	และขมขื่นจนเขียวคาว
จากแรงมาเป็นรวง	ระยะทางนั้นเหยียดยาว
จากรวงเป็นเม็ดพรว	ล้วนทุกข์ยากลำบากเข็ญ
<u>เหงื่อหยดสักกี่หยาด</u>	<u>ทุกหยดหยดล้วนยากเย็น</u>
<u>บุดโปนก็สิ้นเอ็น</u>	<u>จึงแบรรวงมาเปิบกิน</u>
...	

เปิบข้าว : คาราวาน

เพลง "กุลา" ได้กล่าวถึงปัญหาความแห้งแล้งของสภาพภูมิอากาศ และภูมิประเทศในทุ่ง

กลาร้องไห้ของภาคอีสานที่มีความร้อนรุนแรง เป็นผลให้ชาวอีสานต้องละทิ้งถิ่นฐาน

กลา กลา	<u>ฟ้าสีแห้ง ดินสีโรย</u>
เย็นน้ำเหือด เดือนภัยไทย	ตั้งแต่รอย ทรายแรงใจ
แรงดินใด ในกลา กลา	<u>หาฝนฝาก หากฝนหาย</u>
<u>ร้อนเหลือแดด แดดละลาย</u>	จากจุดหมาย ไกลจตุมา
เขียวขมขึ้น คนอีสาน	อึดอดอยาก มานมนาน
จากถิ่นฐานไปทางใด ไปทางใด	ไปทางใด ไกลแสนไกล
ไกลแสนไกล จากกลา	

กลา : คาราวาน

ส่วนในเพลง "แบนเอ็ดเต็ด (เป็นภาษาถิ่นอีสาน แปลว่าไม่มีอะไรเหลือไว้ให้มองเห็นเลย) ของศิลปินวงคาราวาน นอกจากจะสะท้อนสภาพความแห้งแล้งทางธรรมชาติ อันเป็นปัญหาของสำคัญของชาวนาในภาคอีสานแล้ว ยังได้กล่าวถึงการเอารัดเอาเปรียบของกลุ่มนายทุนอีกด้วย

แบนเอ็ดเต็ด	สายน้ำระเหิดระเหยหาย
ทุ่งไร่รวงรวงไม่ยืนตาย	ลมแล้งแรงร้ายอยู่ตาปี
อีสานแดนดินที่ดาลเดือด	สายเลือดปู่สังกะสาอย่าสังกะสี
<u>ธรรมชาติไม่ปรานี</u>	<u>ธรรมชาติมาย่ำยีกินแรง</u>

...

แบนเอ็ดเต็ด : คาราวาน

ในเพลง "ชาวนารำพึง" ได้สะท้อนปัญหาชาวนา ทั้งในประเด็นของการถูกขูดรีดและความแห้งแล้งของสภาพภูมิอากาศทำให้ชาวนายากจนลงทุกที ดังนี้

...

อาชีพทำนาทำมาพอเลี้ยงตน

แต่ต้องทุกข์ทนกับปัญหามาประดังทั้งนายทุนศักดินาแม่กระทั้งธรรมชาติยังไม่เคยปราณี

ตัวฉันทำนาปลูกข้าวเลี้ยงเขา

แต่ตัวฉันเล่าข้าวจะกินยังไม่มี

เมื่อไรหนาสังคมจะปราณี

รอชีวิตฉันนี้ไม่มีความเป็นกรรม

ชวณารำพึง : กรรมชน

2.2 ปัญหาของผู้ใช้แรงงาน

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตได้เสนอเกี่ยวกับปัญหาของผู้ใช้แรงงาน ทั้งผู้ที่อพยพจากชนบท และผู้ในแรงงานในเมือง ปัญหาที่นำเสนอเช่น ปัญหาความยากลำบากยากจนที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ปัญหาการขาดสวัสดิการ ความยากลำบากในการประกอบอาชีพ อัตราค่าจ้างแรงงานต่ำ การไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากภาครัฐอย่างจริงจัง รวมทั้งวงจรของการเป็นผู้ใช้แรงงานที่ตกทอดสืบต่อกันทั้งตระกูล ตัวอย่างเช่นเพลง "ฝนใหม่" "แต่กรรมกร" และเพลง "สามล้อ" ดังนี้

เพลง "ฝนใหม่" ได้กล่าวถึงปัญหาความยากจนของผู้ใช้แรงงานว่าแม้จะเปลี่ยนอาชีพจากการทำนาที่ยังไม่พ้นความยากจน มีหนี้เข้าความเป็นอยู่ก็มีสภาพเหมือนหมูเหมือนไก่ และได้เปรียบเทียบว่าเป็นการหนีจากสภาพที่แย่อยู่แล้วมาพบสภาพที่ที่แย่กว่าเดิม โดยใช้คำว่า "หนีร้อนมาเจอไฟ"

...

ฝนตกที่เราจลัดถึงบ้าน

บ้านนี้อีสานคงได้ทำนา

เจ็บปวดใจแค้นแสนจนหนักหนา

เป็นกรรมกรชวานาก็จนเหมือนกัน

จากชวานามาเป็นกรรมกร

นี่เราหนีร้อนมาเจอไฟ

หลับนอนกินอยู่เหมือนหมูเหมือนไก่

เอ๊ะ ลงแรงไปทำไมต้องจน

...

ฝนใหม่ : คาราวาน

เพลง "แต่กรรมกร" ได้สะท้อนปัญหาของผู้ใช้แรงงานไว้ในประเด็นของการถูกขูดรีดแรงงาน ด้วยการให้ทำงานเกิดเวลาให้ค่าจ้างแรงงานต่ำ และการไม่ได้รับการเหลียวแลเอาใจใส่จากรัฐบาลอย่างจริงจัง เพราะภาครัฐบาลเองก็ได้รับผลประโยชน์จากเจ้าของโรงงานเหล่านั้น

<u>แต่เข้าจคเป็นค่า</u>	ต้องตรากตรำด้วยน้ำตา
ผิดหรือถูกเกิดมา	แล้วถูกตราเป็นกรรมกร
ถูกหนักกดขี่	นายทุนชี้ฟ้าเห่าหอน
เอาเปรียบทุกตอน	แม้กินนอนคอยจู้จี้
ความรู้ก็ต่ำ	นายทุนเข้าคอยปลุกใจ
อยู่ด้วยจำใจ	หมดทางไปเพราะไร้เงิน
ถูกขู่ขู่เหนียวยาก	กลัวปากมันเหี่ยวเหิน
กินนอนบนกองเงิน	<u>ด้วยส่วนเกินแรงงานกู</u>
ลูกเมียขี้ยากไร้	จะอดตายใครบ้างรู้
<u>หวังรัฐคอยแลดู</u>	<u>กลับค้าชู้พวกนายทุน</u>
<u>อนิจจารัฐของชาติ</u>	<u>ตกเป็นทาสน้ำเงินทุน</u>
ทรยศเพื่อนายทุน	เพียงเกื้อหนุนพวกพ้องตัว

...

แต่กรรมกร : ตันกล้า

ในเพลง "สามล้อ" ได้สะท้อนภาพของความเหนียวยากในการมีอาชีพถีบสามล้อ ค่าครองชีพรวมทั้งวงจรการขายแรงงาน หรือวัฏจักรของความยากจนว่า ในขณะที่กรรมกรหรือผู้ขายแรงงานมีรายได้น้อย สินค้าอุปโภคบริโภคที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตกลับมีราคาสูง ความยากจนก็ยังทับทวีสมาชิกในครอบครัวขาดคุณภาพชีวิต ลูกๆ หมดโอกาสเข้ารับการศึกษ เพราะต้องใช้แรงงานหาเลี้ยงครอบครัวตั้งแต่ยังเด็ก ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ ความยากจนจึงต่อเนื่องเรื่อยไปจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง

คอแห้งคอแห้ง เป็นผง	ขาเร่งหลังเร่งทั้งวัน
หากอนไม่ค้อยจะพอ	ข้อยถีบสามล้อมา จับแปดปี
ทนทาเรื่อยมา	
คำติดติดต้นผืนทน	รับคนขนส่งไม้ดันนอน
ทั้งวันแสงแดดแผดร้อน	เหนื่อยนักพักผ่อนนอนบนเบาะอาณ
โหย... ความจน	
<u>ท้องแห้งท้องแห้ง เป็นแถว</u>	<u>เหมือนแมวทั้งลูกทั้งเมีย</u>
นับวันทุกสิ่งจะแพง	กลับบ้านหิวข้าวกินน้ำพริกตาแดง
<u>แรงไม่ค้อยจะมี</u>	
<u>ลูกกันเกิดเป็นคนจน</u>	ตั้งหลายคนใครจะส่งให้เรียน
มีเงินก็ไ้เป็นนาย	<u>แต่ลูกคนจนทั้งหลายก็ต้องไปขาย</u>
<u>แรงงาน ขายแรงงาน</u>	
...	

สามล้อ : คาราวาน

2.3 ปัญหาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาล

เนื่องจากในช่วงปี พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 เป็นช่วงที่ไทยมีความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างกลุ่มรัฐบาล กับกลุ่มผู้ต้องการนำเสนอดูมการณ์ทางการเมืองใหม่ โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ.2518 - พ.ศ.2519 มีการใช้สื่อต่างๆ ประชาสัมพันธ์กลุ่มอุดมการณ์ทางการเมืองของตน ตลอดจนมีการใช้กำลังเข้าปราบปรามจากภาครัฐ เพลงเพื่อชีวิตซึ่งในขณะนั้นเรียกได้ว่าเป็นสื่อของอุดมการณ์ทางการเมืองใหม่ได้สะท้อนปัญหาการปราบปรามจากภาครัฐไว้หลายเพลง ตัวอย่างเช่น เพลงล่องป่าปูน เชื้ออีสาน ดังนี้

เพลง "ล่องป่าปูน" ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านแถบภูเขา จังหวัดเลย ที่ถูกไฟเผาหมู่บ้านเพื่อปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลซึ่งเป็นวิธีปราบปรามแบบนี้ เพลงเพื่อชีวิตได้สะท้อนปัญหาออกมาว่าเป็นผลทำให้ผู้สุจริตต้องพลอยเดือดร้อนไปด้วย ดังนี้

...

ถิ่นที่เคยอยู่เคยนอนจำต้องจรจากลา

เหลือเพียงเสาเฝ้าตาเป็นต่อ

โอรันและหนอเขาทักกับข้า

บ้านล่องป่าปุ่นเป็นล่องน้ำตา

สายธารธาราที่ข้าดื่มกิน

ภาพที่จำตรึงตรา

ยังไม่เลือนจากใจ

เปลวไฟไหม้ลาม

ท่ามกลางตะวัน

เป็นจริงซัดฟันเผากันต่อหน้า

อ.ส. ถือไพรบนไม้หลังคาเจ้านายยี่มราแม่ข้าร้องไห้

ล่องป่าปุ่น : คาราวาน

อีกเพลงหนึ่งที่สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์จากของฝ่ายรัฐบาลคือ เพลง "เจิ้งอีसान" โดยนำเสนอปัญหาการใช้อำนาจไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่ เช่น การลงโทษบุคคลต่างๆ ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งอย่างไม่เป็นธรรม การห้ามพูดอภิปรายในประเด็นต่างๆ เป็นต้น แล้วสรุปว่าเป็นเพราะผู้ใหญ่มิมีศีลธรรม อันเป็นการใช้เหตุผลตามหลักพระพุทธศาสนา

...

แดนอีสานกำลังเดือดร้อน

มันเป็นย่อนพวกเจ้านายมัน

มันกดขี่กันตั้งแต่เรื่องการปราบ

มันกดขี่ราษฎรชาวไร่ชาวนา

มันตั้งข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์

คนบ่ผิดมันก็จับไปขังมันชิงไฟมันก็เอาไปเผาผู้ใดว่ามีเหตุมีผลประชาชนปากหลายก็บ่ได้มันก็ใช้อำนาจข่มเหง

เป็นนักเลงยิงปืนเข้าใส่

พวกผู้ใหญ่มันมิมีศีลธรรม

...

เจิ้งอีसान : คาราวาน

2.4 ปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

นโยบายการปราบปรามของรัฐบาล ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองมากขึ้น และมีส่วนผลักดันให้ผู้มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากรัฐบาลขึ้นชม และเห็นความถูกต้องในอุดมการณ์ทางการเมืองในหม่มากยิ่งขึ้น เพลงเพื่อชีวิตได้มีการนำเสนอปัญหาในแง่มุมต่างๆในสังคม เพื่อสะท้อนปัญหาดังกล่าว ดังนี้

2.4.1 การมีฐานทัพสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย ปัญหาที่เกี่ยวกับประเทศสหรัฐอเมริกาจะเป็นประเด็นที่ถูกนำมากล่าวถึงมาก ในด้านการสูญเสียอาณานิคมโดย การเสียเปรียบทางเชิงเศรษฐกิจและปัญหาด้านค่านิยมและวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากการตั้งฐานทัพอเมริกันในประเทศไทย พิจารณาได้จากเพลงการะเกด แร่ไทยแร่ใคร มาร์ชแอนตี้จักรวรรดินิยม มรดกจีไอ ดังนี้

เพลง "การะเกด" ได้สะท้อนปัญหาการล่องละเมิดอาณานิคมโดยโดยการเข้ามาตั้งฐานทัพอเมริกันในไทย

...

ประเทศไร้เอกราช

เพราะถูกต่างชาติมาครอบงำ

ฐานทัพอันเลวระยำ

มันเหยียบย่ำมันทำลาย

...

การะเกด : ต้นกล้า

เพลง "แร่ไทยแร่ใคร" ได้สะท้อนปัญหาด้านการเสียเปรียบทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติให้แก่สหรัฐอเมริกา และปัญหาการตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย เพื่อเป็นฐานในการทำสงครามว่ามีลักษณะที่ดูคลุมประาศ ดังนี้

แร่เอ๋ยแร่ไทย

ทางภาคใต้ล้วนมากมี

ล้วนแร่ดีดมีราคา

ป่าไม้มีหลายอย่างทั้งยางพารา

หาทั้งหาปลาหมานมนาน

มะริกันเข้ามา

เข้ามาพาลพาโล

บิลลิตันเทมรัก

รออิเทมรักมโหฬาร

กอบรักยแระไทยเอาไปเบิกบาน

เลี้ยงลูกลูกหลาน

มะริกันมันผลาญไทย

เข้ามาคุกคาม

คุกคามเอี้ยววงกำมโหด

ฐานทัพอักษิ อักษิมันมาตั้งไว้

เข้ามาอวดเบ่งข่มเหงคนไทย

...

แระไทยแระไคร : ตันกล้า

เพลง "มาร์ชแอนต์จักรวรรดินิยม" ก็กล่าวถึงภาพรวมของปัญหาอันเกิดจากการตั้งฐานทัพอเมริกัน ทั้งในด้านของการสูญเสียอำนาจอธิปไตย การถูกเอาเปรียบในเชิงเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านทรัพยากรธรรมชาติ และการเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการก่อความวุ่นวายในประเทศ ดังนี้

...

ประเทศมหาอำนาจ

ชาติจักรวรรดินิยม

เขาย้ายเข้ามอริปไตย

บีบบังคับเศรษฐกิจเสรี

เอกราชไทยไม่มีบริบูรณ์

ชาวไทยต้องอาดูร

เพิ่มพูนความยากไร้

เพราะประชาชาติไทยไม่สมบูรณ์

ดินแดนเราเขาแย่งไป

ถิ่นป่าไม้แระยางไทย

ให้เขาจับสัมปทาน

กวาดควานเอาไป

ส่งสินค้าหลายชนิด

ผลิตขึ้นมาจากไพร

บีบบังคับผลิตภัณฑ์ให้ไทยอดวายลง มุ่งประสงค์ครอบครอง

สมบัติทรัพยากร

และบ้านดอนอิสระรัฐไทย

พิบัติอย่างร้ายแรง

เกิดวุ่นวายจลาจล

ลัทธิอิทธิพลต่างชาติเข้าแทรกแซง

...

มาร์ชแอนตี้จักรวรรดินิยม : กรรมาชน

ส่วนานเพลง "มรดกจิไอ" ได้สะท้อนปัญหาด้านวัฒนธรรมอันเสื่อมทรามที่เข้ามาระบาคใน ประเทศไทย พร้อมๆ กับการตั้งฐานทัพอเมริกันในช่วงสงครามเวียดนาม ทั้งให้เป็นปัญหาสังคม ต่อเนื่องทั้งงานด้านของปัญหายาเสพติด ในที่กลับ หมิงบริการ เมียเช่า แม้เมื่อสงครามเวียดนาม สิ้นสุดลง และสหรัฐอเมริกาถอนทัพกลับไปแล้วก็ตาม

บ้านเมืองเรา	มันดูแล้วเศร้าเต็มทน
<u>มันมีแต่แหล่งสับคน</u>	<u>ตั้งอยู่เรียงราย</u>
รสเมธมีย่อยู่ตั้งห้าแสน	นี้ไทยแลนด์แดนถิ่นบ้านใคร
มันฆ่าตัวทำให้เกิดมา	อ้อ อเมริกาเพื่อนเรา
ในท่กลับช่องบาร์	งามหน้าจริงจังจริง
ศักดิ์ศรีของลูกผู้หญิง	ถูกทอดทิ้งแล้วเหยียบจม
พอจิไอเข้ามาในสังคม	รื้อย ข้อยลเป็นลมล้มลง
หนุ่มและสาวมันมอมเมาให้ติดยา	พอฝรั่งเข้ามา
คนติดยาตั้งหกแสน	
แต่ก่อนแต่ไร	เมืองไทยไม่เคยเป็น
ก็เพิ่งเคยเห็น	ตอนฝรั่งมันเข้ามา

...

มรดกจิไอ : คาราวาน

2.4.2 ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ และการฉ้อราษฎร์บังหลวง

เพลงเพื่อชีวิตช่วงนี้ได้สะท้อนปัญหา การฉ้อราษฎร์บังหลวงอันเป็นพฤติกรรมของข้าราชการที่เรียกร้องประโยชน์จากราษฎรที่มาติดต่อเป็นปัญหาประเด็นหนึ่งในการทำงานของข้าราชการ นอกเหนือจากการไม่ตั้งใจทำงาน ทำงานพอให้พ้นความผิด ตัวอย่างเช่น

เพลง "แดดส่องหน้าฟ้าส่องหลัง" ได้สะท้อนภาพการฉ้อราษฎร์บังหลวงของเหล่าข้าราชการ ด้วยการให้ความเปรียบว่า "ผู้ปกครองท้องมันเหลืออ้ม" หมายถึงการฉ้อฉลคดโกงประชาชน จนมีทรัพย์สินเหลือเฟือ

...

สหายอำบน้องเขาบ่ต้องหงอยเหงา

ผู้น้อยผู้เฒ่าเขวชนร่วมใจ

ผู้ปกครองท้องมันเหลืออ้ม

เอาลูกปืนไปตีหมาหมีน้ส้ไหล

...

แดดส่องหน้าฟ้าส่องหลัง : คาราวาน

เพลง "เต่าคลองหลอด" ของศิลปินวงต้นกล้า ซึ่งประพันธ์โดยเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มีเนื้อหาสะท้อนการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการที่ไม่สนใจประชาชนอย่างจริงจัง เพียงแค่ใช้คำแอบอ้างว่าให้ช่วยเหลือดูแล ดังนี้

...

เขาเดือดร้อนกันอย่างไร

อย่างไรบ่มีโยน

กระตุกลั่นแต่ละคราว

อื้ออือเจ้าเอยเหม็นจี้หัน

...

เต่าคลองหลอด : ต้นกล้า

เพลง "หยุดก่อน" คาราวานได้สะท้อนปัญหาการปฏิบัติงานของข้าราชการการเมือง ที่มีก
แสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่

...

หยุดก่อนนักการเมืองผู้เบรื่องปราด	<u>ความฉลาดความโกงข่างปร่งใส</u>
คุณไม่เคยลำบากจนยากไร้	แต่ปากคุณเออใจคนยากจน

...

หยุดก่อน : คาราวาน

2.4.3 ปัญหาการศึกษา

เพลงเพื่อชีวิตในช่วงนี้ได้สะท้อนภาพปัญหาการศึกษาไว้ 2 ประเด็น คือ การขาด
โอกาสในการศึกษา และศึกษาจบมาแล้วไม่มีงานทำ ตัวอย่างเช่น

เพลง "ชาวนารำพึง" สะท้อนปัญหาการขาดโอกาสในการศึกษาเพราะไม่ได้รับการเอาใจใส่
ดูแลจากภาครัฐเท่าที่ควร ดังนี้

...

ไอ้ชาวนาขาดการศึกษา	สังคมไม่พา	ทอดทิ้งไม่เหลียวแล
กลับจากนอมาอนคิตบนแคร่	ไอ้ชีวิตมันแน่นแท้	ถูกสังคมเบียดบัง

...

ชาวนารำพึง : กรรมาชน

เช่นเดียวกับเพลง "หมายเหตุจากหมู่บ้าน" ได้สะท้อนปัญหาการขาดโอกาสในการศึกษา
ของชาวนาเช่นกัน แต่ระบุเหตุว่าเป็นเพราะต้องให้เด็กในวัยเรียนช่วยพ่อแม่ทำนา ดังนี้

...

ร้อนเย็นก็พออยู่

ร่วมหมู่ร่วมมา

บ่เคยเห็นทั้งบ่เคยเฮียนบ่อ่านบ่เขียนเพียรหนักแต่แรงงาน

...

หมายเหตุจากหมู่บ้าน : คาราวาน

เพลง "ชมรมผู้ตกงาน" ครูชนสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับระบบการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตในสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เป็นเหตุให้บัณฑิตเหล่านั้นต้องอยู่ในภาวะว่างงานและเป็นการส่งเสริมให้มีการใช้ระบบอัตรากำลังเพื่อให้เข้าทำงานตามสถานที่ที่ต้องการ ผู้ที่ไม่มีเส้นก็ไม่สามารถเข้าทำงานได้

...

จบการศึกษา

เวลาผ่านไป

.....

.....

งานการอยู่ไหน

รัฐให้ปากเพียร

หลายปีที่เรียน

ไม่มีงานทำ

ไม่มีเส้นสาย

(ในสังคมทราชม)

ไม่มีเงินทอง

(อย่ามองหางาน)

สังคมคนพาล

ว่างงานเต็มเมือง

ชมรมผู้ตกงาน : ครูชน

2.4.4 ปัญหาความไม่เสมอภาคในสังคม

เพลงเพื่อชีวิตได้สะท้อนปัญหานี้ไว้ในเพลง "คนเหมือนกัน" ดังกล่าวได้ให้การ

เปรียบเทียบความแตกต่าง ของชีวิตความเป็นอยู่ระหว่างคนที่มีฐานะร่ำรวยและคนที่มีฐานะยากจน เพื่อสะท้อนให้เห็นความไม่เสมอภาคในสังคม ดังนี้

...

คนนั้นบ้านใหญ่โต

คนตัวโตมีบ้านผุพัง

คนนั้นรักเคঁเด่นดัง

จ่ายสตางค์เข้าคลับเข้าบาร์

คนนี้ได้ดักดาน

ทำกรงานทุกซั่ยากหนักหนา

คนนั้นห้อยปริญญา

น่อยุ่นาแบกโถจาน

...

คนเหมือนกัน : ต้นกล้า

การสะท้อนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นเนื้อหาที่ปรากฏมากอีกประเภทหนึ่งมักจะปรากฏร่วมกับเพลงที่มีเนื้อหาปลุกจิตสำนึก แต่ในจำนวนที่น้อยกว่า และปัญหาที่ได้รับการนำเสนอมากคือปัญหาชาวนา ส่วนมากจะเป็นชาวนาภาคอีสานที่ต้องประสบกับความเดือดร้อนลำเค็ญจากความแห้งแล้งของธรรมชาติ การถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน ต่อมาคือปัญหาผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องจากการทำนามาได้ผล ชาวนาส่วนหนึ่งเลิกทำนาแล้วมาประกอบอาชีพเป็นผู้ใช้แรงงาน หรือรับจ้างแบกหามทั่วไป โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ การสะท้อนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอีกประเด็นหนึ่งที่ปรากฏมากในการนำเสนอคือ ปัญหาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาล ปัญหาที่มีการนำเสนอบ้างคือ ปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เช่นปัญหาการมีฐานทัพสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย ปัญหาการทำงานของข้าราชการ และการฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาการศึกษา และปัญหาความไม่เสมอภาคในสังคม

3. การยกย่องชมเชย

เนื้อหาหนึ่งที่น่าสนใจในเพลงเพื่อชีวิตในช่วงนี้ คือเนื้อหาที่เป็นการยกย่องชมเชย ส่วนใหญ่ที่ปรากฏจะเป็นการยกย่องชมเชย

- 3.1 บุคคลที่เป็นผู้นำแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคม
- 3.2 ยกย่องชมเชยวีรชน
- 3.3 ยกย่องชมเชยชาวนา และผู้ใช้แรงงาน
- 3.4 ยกย่องชมเชยสตรี ครู และประชาชน

3.1 ยกย่องชมเชยบุคคลที่เป็นผู้นำแนวคิด เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคม

บุคคลที่เป็นผู้นำแนวความคิด เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคมที่ได้รับการยกย่องอย่างมากคือ จิตร ภูมิศักดิ์ นักวิชาการที่มีผลงานทั้งที่เป็นตำราวิชาการ บทความ บทกวี และเพลงต่างๆ มากมาย ในช่วงประมาณ พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2509 ผลงานของ จิตร ภูมิศักดิ์ ถูกปิดกั้นเพราะความรุนแรงในเนื้อหาและแนวคิดที่ขัดแย้งกับรัฐบาล โดยเฉพาะรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับนโยบายปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ จนกระทั่งหลังจาก จิตร ภูมิศักดิ์ เสียชีวิตลงได้ประมาณ 2 - 3 ปี ผลงานของ จิตร ภูมิศักดิ์ จึงได้มีโอกาสดำเนินการเผยแพร่ ซึ่งแนวความคิดในการต่อต้านอำนาจรัฐและจักรวรรดินิยมของ จิตร ภูมิศักดิ์ จะมีอิทธิพลและมีบทบาทต่อแนวคิดของนิสิตนักศึกษาปัญญาชน โดยเฉพาะในช่วงหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนกล่าวได้ว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งการต่อสู้ของคนรุ่นใหม่

สุรชัย จันทิมาธร ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตวงคาราวาน ร่วมกับนิติต จิตรโสภณ จึงได้ประพันธ์เพลงชื่อ จิตร ภูมิศักดิ์ เพื่อยกย่องชมเชยนักวิชาการที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับอำนาจรัฐจนถูกฆ่าตาย โดยใช้ทำนองจากเพลง John Barley Corn Must Die ของคณะ The Traffic Five มีลักษณะเป็นเพลงเล่าเรื่อง (ballad) ดังต่อไปนี้

เขาตายในชายป่าเลือด	แดงทาดินเขียว
ยากเย็นค้ำก้นอับจน	
และถึงวันพราก	เขาลงมาจากยอดเขา
ใต้เงามหานกอินทรี	
.....	
เขาตายเหมือนไร้ค่า	แต่ต่อมาก้องนาม

ผู้คนเฝ้าถามอยากเรียน

ชื่อจิตร ภูมิศักดิ์

เป็นนักคิดนักเขียน

ตั้งเทียนคู่ต้องแท่นแก่น

จิตร ภูมิศักดิ์ : คาราวาน

เพลง "ใบไม้ป่า" เป็นอีกเพลงหนึ่งที่มีเนื้อหาเพื่อยกย่อง จิตร ภูมิศักดิ์

แต่... ใบไม้ป่าที่ร่วงหล่นมา	อย่างมีคุณค่าเหล่านั้น
แต่... บัญชาชนนักปฏิวัติ	จิตร ภูมิศักดิ์
ใบไม้ร่วงหนึ่งใบในราวป่า	ยังดีกว่าใบไม้เหลืองในเมืองหลวง
ที่รอบลิดหล่นเปล่าประโชยเนบวง	เป็นต่างดวงตาเือนานป่าคน
.....	
ใบไม้ป่าชื่อจิตร ภูมิศักดิ์	ได้ร่วงแล้วลงเป็นหลักให้ระลึกเลื่อง
ตั้งเทียนป่าปลุกแสงจันแรงเรือง	ไม่เปล่าเปลืองลมปราณที่ด้านลม
.....	
กาลเวลาฆ่าจิตร ภูมิศักดิ์	กาลเวลาก็ตระหนักประจักษ์ค่า
กาลเวลาฆ่าคนดีทุกทีมา	แต่เวลาก็กินเห็ดเห็ดคนดี

ใบไม้ป่า : ต้นกล้า

3.2 ยกย่องชมเชยวีรชน

เนื้อหาเกี่ยวกับการยกย่องชมเชยอีกประเด็นหนึ่งคือ การยกย่องกลุ่มบุคคลที่เสียชีวิตรในเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 กลุ่มบุคคลเหล่านี้ ได้รับการเรียกขานว่า "วีรชน" บราควเนื้อหาเกี่ยวกับการยกย่องวีรชนไว้หลายบทเพลงเช่น

เพลง "นกสีเหลือง" ของวงคาราวาน ที่เขียนขึ้นเพื่อยกย่องวีรชนที่เสียชีวิตรเพื่อประชาชน

แก่คนรุ่นหลังให้เป็นที่ยึดจำต่อไป นอกจากจะมีเนื้อหาที่ยกย่องชมเชยวีรชนแล้ว เพลงนี้ยังมีคุณค่าในด้านของการบันทึกเหตุการณ์อันเป็นประวัติศาสตร์อีกด้วย ดังนี้

กางปีกหลีกบินจากเมือง	เจ้านกสีเหลืองจากใบ
เจ้าบินไปสู่เสรี	บัดนี้เจ้าชีวาวาย
เจ้าบินไปสู่ห้าวหาญ	เมฆขาวถามเจ้าคือใคร
อาบปีกด้วยแสงตะวัน	เจ้าผันถึงโลกสีด อือ อือ

(พูด) คุณเจ้าได้ไหม เหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 - 15 ตุลาคม

คุณเจ้าได้ไหม รอยเลือด คราบน้ำตา....และฝันร้ายของคุณ

วีรชนหนุ่มสาวของเรา ได้ตายไปท่ามกลางห่ากระสุนและแก๊สน้ำตา

ตายไปขณะชูสองมืออันว่างเปล่าขึ้นเรียกร้องหาเสรีภาพ

ณ บัดนี้ ขอให้พวกเราจงหยุดนิ่ง และส่งใจระลึกถึงไปยังพวกเขาเหล่านั้น

อย่างน้อยก็เป็นเครื่องเตือนใจ และจะได้เป็นกำลังใจ

สำหรับผู้ที่อยู่ต่อสู่ต่อไป

จงบินไปเถิดคนกล้า	ความฝันสูงค่ากว่าใด
เจ้าบินไปจากกรงรัง	ข้างหลังเขายังอาลัย
กางปีกหลีกบินจากเมือง	เจ้านกสีเหลืองจากใบ
<u>เจ้าคือวิญญาณเสรี</u>	<u>บัดนี้เจ้าชีวาวาย</u>

นกสีเหลือง : คาราวาน

เพลง "สิบสี่ตุลา" ของวงกรรมาชนเป็นเพลงที่รำลึกเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เพื่อยกย่องวีรชนที่เข้าร่วมต่อสู้และ เสียชีวิตในเหตุการณ์จลาจลนี้ อีกเพลงหนึ่ง

สิบสี่ตุลารวันยิ่งใหญ่ของไทยทั้งชาติ เลือดไทยต้องไหลสาครอาบพื้นธรณี

เพื่อสิทธิเสรีเพื่อน้องที่ขี้ขี้ยอมพลี สถิติวีรกรรมของวีรชน

สิบสี่ตุลา : กรรมมาชน

เพลง "แสง" วงกรรมมาชน ยกย่องชมเชย แสง รุ่งนิรันดร์กุล ผู้นำนักศึกษาคนหนึ่งที่ต้องสู้
เพื่อสิทธิเสรีภาพ ผู้ถูกลอบสังหารไปโดยไม่มีร่องรอย ดังนี้

...

แสงยังอยู่ แสงยังอยู่ อยู่คู่มวลชน
แสงยังไม่ตาย เพราะทุกคนกล้าจะตายอย่างแสงเอ๋ย

แสง : กรรมมาชน

3.3 ยกย่องชมเชยชาวนา และผู้ใช้แรงงาน

การยกย่องชาวนา และผู้ใช้แรงงานก็เป็นประเด็นหนึ่งที่ปรากฏค่อนข้างมากในเพลง
เพื่อชีวิตในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 โดยจะกล่าวยกย่องชาวนา และผู้ใช้แรงงานในแง่ของ
การเป็นผู้ทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนด้วยความยากลำบากกันแสน แต่กลับถูกดูถูกจากผู้ที่ได้ประโยชน์
จากหยาดเหงื่อแรงงานเหล่านั้น

เพลง "กลิ่นรวงทอง" ของวงกรรมมาชน มีเนื้อหา ยกย่องชาวนาในฐานะผู้ปลูกข้าวเลี้ยงคน
ทั้งประเทศว่า ต้องผ่านความยากลำบากเพียงไรกว่าจะได้ข้าวแต่ละ เมล็ดให้คนในประเทศได้บริโภค
กระนั้นก็ยังไม่ได้รับการยกย่องตามความสำคัญที่ตนเองมี

ท่ามกลางแดด	แผดเปโลร้อนผ่าวดังไฟ
กลางผืนดินนาไร่	ไต่ฟ้ากว้างไกลสุดตา
ใครหมดทนท้าวานกลางนา	ไล่ควายต่มกุ่มไถพันผา
คราดนาถ้าเมื่อขะระบม	

รุ่งจันทน์	ปักค้ำพุ่มฉ่ำเหงื่อนอง
แปลงผืนนางามพ่อง	เป็นทุ่งรวงทองนำชม
ยามหนาวเย็นสิ้นสู่แรงลม	จับเคียวเกี่ยวมัดก้อนกลม
ระดมแรงนวดสุตใจ	
จากแรงเป็นรวงเหลืองงามขาว	เป็นข้าวหอมกรุ่น
น้ำแรงเืองหนุนน้ำมาเพียงไร	
รสข้าวละมุนหวานอ่อนละไม	ด้วยหยาดเหงื่ออาคร
หวานเอือน้ำใจของหมู่ชาวนา	
<u>อย่าดูถูก</u>	<u>ชาวนาเห็นว่าอับเฉา</u>
<u>มือถือเคียวขันเข้า</u>	<u>เกี่ยวข้าวเลี้ยงเราผ่านมา</u>
ความหวังเอย	ของเราชาวนา
สักวันหนึ่งเมฆร้ายเคลื่อนคลา	ชาวนาสุขสันต์รื่นรมย์

กลั่นรวงทอง : กรรมาชน

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายเพลงที่แทรกการยกย่องชาวนาและผู้ใช้แรงงานไว้ในบทเพลง เพื่อ
 เน้นให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ที่มีต่อสังคม เช่น

ด้วยหยาดเหงื่ออาคร	ทุ่งไทยจึงเขียวขจี
ด้วยหยาดเหงื่อเรา	นาข้าวจึงงามอ้วนพี
...	

เมล็ดข้าว : คาราวาน

بيبข้าวทุกครวศา	จงสุจาเป็นอาจิณ
<u>เหงื่อที่สุก</u>	<u>จึงก่อเกิดมาเป็นคน</u>

.....

น้ำเหลืองที่เรือแดง	และน้ำแรงอันหลังริน
<u>สายเลือดทุกทั้งสิ้น</u>	<u>ที่สุขตกขาบพัน</u>

เบิบข้าว : คาราวาน

...

มีเงิน มีเลื้อย มีไม้ ยังไม่เป็นบ้าน แรงงานของคนสี่สร้างสรรค์ทุกสิ่งสรรพได้
เกรียงไกรผู้ให้แรงงานสร้างโลกวิเศษ

คนสร้างบ้าน : โฉมฉาย

...

คนใช้แรงงานแม้หมดจากโลกนี้ไป	มีผู้ใดหาญแบกภาระของงาน
จะมีผู้ใดสร้างเงินให้คนขึ้นชมเบิกบาน	<u>โลกนี้สุขสำราญ</u>
<u>ล้วนแต่ผลงานของคนยากจน</u>	

ศักดิ์ศรีของแรงงาน : กรรมาชน

3.4 ยกย่องชมเชยสตรี ครู และประชาชน

ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการยกย่องชมเชยกลุ่มบุคคลอื่นๆ อีก เช่น สตรี ครู ไวยาชน
 ประชาชน ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ในบทบาทและฐานะทางสังคมที่แต่ละกลุ่ม
 มีอยู่และเป็นอยู่ ตัวอย่างเช่น

...

ตื่นเถิดหญิงความจริงเธอยิ่งใหญ่

สิทธิ์ควราได้ร่วมแรงแสวงหา

.....

.....

เปลี่ยนมือที่อ่อนนิ่มเป็นลิ้มเหล็ก

วินัยเหล็กเพชรจัดตั้งครั้งใหญ่

ห้วยดินรวมพลังสร้างสรรค์ชาติไทย

สังคมาหม่ได้มาภราดร

หญิงสู้ (ภราดร) : ครูชน

...

หญิงงามไช้ว่างามเรือนร่าง

นวลนางมีชันวลงหน้ามกล

หญิงงามต้องงามอย่างคนพร้อมผจญฟันฝ่าเทียมหน้าเทียมหลัง

สาวเอยเจ้าอย่ากลางแคลง

สองมือถือแรงเลี้ยงโลกตลอดมา

สาวเอยจะบอกให้ : ต้นกล้า

...

ครูคือผู้สร้างสรรค์ธรรมนั้นเป็นเทียนส่องชีวินส่องสว่างทั่วธรณินทร์ชูแผ่นดินหลุดพ้นคนใจมาร

ครูธรรม : ครูชน

...

ครูคือผู้ยกระดับวิญญาณมนุษย์ให้สูงสดกว่าสัตว์เดียรฉาน

ปลุกสำนึกสั่งสมอุดมการ

มีดวงมานเพื่อมวลชนาของตนเอง

ครูจึงเป็นนักสร้างผู้ใหญ่ยิ่ง

สร้างคนจริงคนกล้าสร้างคนเก่ง

สร้างคนให้ได้เป็นตัวของตัวเอง ขอมอบเพลงนี้มาบูชา

ใครคือครู : ต้นกล้า

มีมืออาณาจักรในรถหล้า

ผู้ปกครองต่างมาแล้วสาปสูญ

ไม่มีใครกล้าเลิสน้ำทิศุน

ประชาชนสมบุรณ์นี้รันครไบ

...

ประชาชนจงเจริญ : กงล้อ

ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการขอย่อยงขมเขย่นน้อยกว่าการปลุกจิตสำนึก และการสะท้อนปัญหาจะยกย่องบุคคลที่เป็นผู้นำแนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคมได้แก่ จิตร ภูมิศักดิ์ ยกย่องผู้ที่เสียชีวิตในเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 หรือที่เรียกกันนามของวีรชน และผู้ที่เสียชีวิตอื่นๆ เนื่องจากการต่อสู้ทางอุดมการณ์เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ยกย่องชาวนา และผู้ใช้แรงงาน และยกย่องสตรี ครู ประชาชน โดยเฉพาะสตรีที่ได้รับการยกย่อง และให้ความสำคัญเพื่อเป็นพลังในการต่อสู้เพื่อสร้างสรรค์สังคม

4. การให้กำลังใจ

เนื้อหาเกี่ยวกับการให้กำลังใจที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตในช่วงนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการให้กำลังใจในการต่อสู้ เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมโดยให้ข้อคิดว่า ไม่ว่าระยะเวลาแห่งความสำเร็จที่จะมาถึงนั้นนานเท่าไร หรือจะต้องประสบกับความยากลำบากในการต่อสู้เพียงใดก็ตาม หมู่สาวทุกคนควรศรัทธามีกำลังใจในการต่อสู้ต่อไป เช่น

...

ข้อความที่เขาข่มขู่

เพื่อนอย่าท้อจงสู้ต่อไป

น้ำท่วมฟ้าปลาгинดาว

ชวนหนุ่มสาวเดินทางไกล

หนทางนั้นอาจมืดเขี้ยวยาวนาน

ก็มันเป็นไร

อนาคตอันแสนสดใส

สุดท้ายชัยเราจึงได้มา

นี้ท่อมฟ้าปลากินดาว : คาราวาน

...

ไม่มีความลำบากอันใดเลย

ที่ได้เคยขวางกั้นทางเอาไว้

ขอแต่เราอย่าหวั่นไหว

ก็คือชัยเราหมายจะได้มา

ยืนหยัดต่อสู้คือชัยชนะ : กองล้อ

...

นานมาแล้วคนทุกข์ลูกขึ้นสู่

เพื่อหวังอยู่อย่างคนสมคณต่ำ

กองล้อประวัติศาสตร์หน้าศรัทธา

สมหาประชาชัยอีกไม่นาน

อีกไม่นาน : โรมฉาย

ท่ามกลางแสงดวงดาวน้อยสกา

ส่องพากฟ้าเด่นพราวไกลแสนไกล

ตั้งโคมทองส่องเรื่องรุ่งในหทัย

เหมือนธงชัยส่องนำจากห้วงทุกข์ทน

พายุฟ้าครึ่นข่มลูกคาม

เดือนลับยามแผ่นดินมืดมน

ดาวศรัทธายังส่องแสงเบื้องบน

ปลุกหัวใจปลุกคนอยู่มิวาย

ขอเฝ้าเฝ้าทุกขากวากหนามลาเค็ญ คนยังคงยืนเด่นโดยท้าทาย

แม้คืนฟ้ามืดดับเดือนลับละลาย

ดาวยังพรายศรัทธาเฝ้าผืนดิน

ดาวยังพรายอยู่จนฟ้ารุ่งราง

แสงดาวแห่งศรัทธา : กรรมาชน

จากเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตที่ปรากฏในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 นี้ เรียกได้ว่าเป็นเพลงเพื่อชีวิตในยุคขึ้นทางการเมือง เพราะปรากฏเพลงเพื่อชีวิตเป็นจำนวนมากที่บ่งบอกอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างชัดเจน ปลุกจิตสำนึกให้มีการปล้ำอำนาจการปกครองเก่า ให้กำลังใจในการต่อสู้ มีการนำเสนอเนื้อหาอย่างมีกระบวนการ เริ่มจากการนำเสนอปัญหาที่ทับถมกันเป็นเวลานานโดยไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจากรัฐบาล romeติการทำงานของรัฐบาล ความล้มเหลวในการบริหารงานด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ต่อต้านสหรัฐอเมริกาในการทำให้ไทยเป็นฐานทัพต่อต้านสงครามเวียดนาม ไม่ให้ลัทธิคอมมิวนิสต์แพร่กระจายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เปิดโปงความประพฤติของข้าราชการ การฉ้อราษฎร์บังหลวง ปลุกจิตสำนึกให้คนสามัคคีกันโดยไม่จำกัดชนชั้น ร่วมกันต่อสู้เพื่อแก้ไขปัญหา จนถึงขั้นเรียกร้องให้มีการจับอาวุธเข้าต่อสู้ มีการตอกย้ำเจตนารมณ์ในการต่อสู้ว่าจะต้องได้รับชัยชนะแม้จะเสียชีวิตก็ตาม กลุ่มบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากนักแต่งเพลงเพื่อชีวิต ได้แก่ ชาวนา ชาวไร่ ผู้ใช้แรงงาน ครู เยาวชน สตรี แม่ ประชาชน มีการขยายช่องว่างของอุดมการณ์ทางการเมืองจนแบ่งออกเป็นฝ่ายรัฐ และฝ่ายนิสิตนักศึกษาปัญญาชน

เพลงเพื่อชีวิตในช่วงแรก (พ.ศ.2516) มีวงคาราวานเป็นแกนเนื้อหา ในช่วงนี้ยังนำเสนออุดมการณ์ทางการเมืองอย่างเด่นชัด เป็นเพลงที่สะท้อนความยากจนของชาวนา ชาวไร่ ผู้ใช้แรงงาน ราลึกวีรกรรม 14 ตุลาคม ปลุกจิตสำนึกให้คนมีความรัก ความสามัคคี เพื่อรักษาความเป็นไทย ให้นักศึกษาปัญญาชนเสียสละรับใช้สังคมเพื่อความเจริญมั่นคงของชาติ หลังงานราลึกวีรชน 14 ตุลาคม พ.ศ.2517 ปรากฏศิลปินเพลงเพื่อชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาหลายวง เช่น กรรมาชน วัฒนาย กงล้อ รวมก้อน ต้นกล้า ชูชน วงที่เด่นมากของศิลปินเพลงเพื่อชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา คือวงกรรมาชน ในช่วงนี้ (พ.ศ.2517) เพลงเพื่อชีวิตหลายเพลงมีการนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏอุดมการณ์ทางการเมืองเด่นชัดขึ้น บางเพลงรับมาจากสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย อันเป็นกระบอกเสียงของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย บางเพลงมาจากบทกวีหรือบทเพลงของจิตร ภูมิศักดิ์ มีการใช้เครื่องดนตรีไฟฟ้า รับจังหวะในการร้องทำหัดึกคักเร้าใจขึ้น เพลงเพื่อชีวิตและขบวนการนิสิต นักศึกษา ถูกต่อต้านมากยิ่งขึ้นจนถึงขั้นถูกปราบปราม เนื้อหาในช่วงหลัง พ.ศ.2517 จึงรุนแรงขึ้น ปลุกเร้าให้นิสิตนักศึกษา และกลุ่มพลังต่างๆ จับอาวุธเข้าต่อสู้ โดยมีจุดมุ่งหมายในการปล้ำอำนาจการปกครองที่มีอยู่ และนำเสนอแนะให้เปลี่ยนการปกครองเป็นแบบที่นำเสนอ เป็นสังคมใหม่ที่ทุกคนเท่าเทียมกัน มีความเสมอภาค ไม่มีผู้ใดกดขี่ขูดรีด

เช่นสังคมเดิม ความรุนแรงของความคิดที่สวนทางแม้จะมีจุดมุ่งหมาย เพื่อรักษาความเป็นชาติอย่างเดียวกันก็ตาม ได้ทำให้เกิดเหตุการณ์วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2519 ขึ้น นิสิตนักศึกษา ประชาชนหลายคนถูกฆ่าตาย รวมทั้งศิลปินเพลงเพื่อชีวิตต้องหลบหนีเข้าป่า ร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเข้าป่า ดังที่จิตร ภูมิศักดิ์ และอีกหลายคนได้เคยกระหน่ำมาแล้ว เมื่อเหตุการณ์รุนแรงเริ่มคลี่คลาย รัฐบาลสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ประกาศนิรโทษกรรมนิสิต นักศึกษา ประชาชนที่หลบหนีเข้าป่า ให้กลับมาประกอบภารกิจของตนในเมืองได้ต่อไป บรรยายภาพทางการเมืองดีขึ้น เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตได้เริ่มบทบาทอีกครั้งหนึ่งโดยมีลักษณะที่แตกต่างจากช่วงที่ผ่านมา

วิเคราะห์เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ. 2534

หลังจากเหตุการณ์รุนแรงโรคหทัยเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2516 นิสิตนักศึกษา บัณฑิต และกลุ่มวงดนตรีเพื่อชีวิตซึ่งเฟื่องฟูมากในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ได้หลบหนีภัยการเมืองเข้าไปอยู่ในป่าเป็นแนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นจำนวนมาก รัฐบาลคณะปฏิรูปภายใต้การนำของพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ โดยมีนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมีนโยบายการปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง มีการยุบเลิกขบวนการนักศึกษาทั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย และสโมสรนักศึกษาทุกสถาบัน รวมทั้งออกประกาศคณะปฏิรูปฉบับที่ 42 เพื่อควบคุมการกระจายเสียงของสถานีวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อมวลชนต่างๆ แม้รัฐบาลชุดนี้จะทำให้เหตุการณ์ในเดือนตุลาคมสงบลงได้ แต่ก็ต้องประสบกับปัญหาทางการเมืองอย่างมาก มีการแบ่งพรรคพวกกันหมู่เข้าราชการ ตลอดจนการรวมตัวกันก่อกบฏ พลเรือเอกสงัด ชลออยู่ และคณะนายทหารตำรวจ พลเรือน จึงปฏิบัติอีกครั้งหนึ่งเพื่อยึดอำนาจการปกครองคืนจากรัฐบาลชุดนายธานินทร์ กรัยวิเชียร แล้วแต่งตั้งพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

รัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ พยายามผ่อนคลายนโยบายความตึงเครียดต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร อาทิการให้เงินช่วยเหลือเพื่อเปิดโอกาสให้

นิสิต นักศึกษา บัณฑิต ที่หนีภัยไปพร้อมกับขบวนการคอมมิวนิสต์กลับมาอยู่กับครอบครัว การประกาศ
นิรโทษกรรมแก่ผู้ต้องหาคดีวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ในเดือนกันยายน พ.ศ.2521 รวมทั้งการ
จัดเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในเดือนเมษายน พ.ศ.2522 พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้รับการแต่งตั้ง
เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง

ในช่วงนี้เริ่มปรากฏผลงานเพลงเพื่อชีวิตบ้างแต่ยังไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นการนำเพลง
เพื่อชีวิตเก่าๆ มาร้องใหม่ วงดนตรีเพื่อชีวิตที่มีผลงานเด่นชัดในช่วงนี้คือ วงแฮมเมอร์

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2523 พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ลาออกจากตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรี จึงมีการแต่งตั้งตัวแทนจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เป็นคณะกรรมการรวมคณะ
การคัดเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ผู้ที่ได้รับคัดเลือกคือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในสมัยนี้รัฐบาล
ของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายการปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์
โดยออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/23 นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ และคำสั่ง
นายกรัฐมนตรีที่ 66/25 เรื่องแผนรุกรทางการเมือง ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่
แผ่นดินนี้เป็นของตนเองเป็นอย่างดีที่ทุกคนต้องปกป้องรักษามีส่วนในการเป็นเจ้าของปกครอง และ
ได้ผลประโยชน์ร่วมกัน

จากการดำเนินนโยบายดังกล่าว เป็นผลให้ศิลปินเพลงเพื่อชีวิต นิสิตนักศึกษาบัณฑิต ได้
หลบหนีเข้าป่าเริ่มทยอยกลับเข้าสู่เมือง ซึ่งในช่วงนี้วงการเพลงเริ่มเข้าสู่ระบบธุรกิจ มีการผลิต
เพลงเพื่อชีวิตออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก วงดนตรีที่เข้าสู่ระบบธุรกิจ ได้แก่ วงคาราวาน คาราวัน
แฮมเมอร์ คันโต โคไท อมตะ รัชป คณดานเกวียน เอรಾವัน นิรนาม พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ฯลฯ
แม้จะมีอุดมการณ์เหมือนเดิมคือการอยู่เคียงข้างคนยากจน ผู้ด้อยโอกาส แต่ด้วยเหตุที่กลุ่มผู้ฟังเปลี่ยน
ไปจึงมีผลทำให้การนำเสนอเนื้อหาของเพลงเปลี่ยนไปด้วย ปรากฏเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตใน
ช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 ดังนี้

1. เนื้อหาที่สะท้อนภาพความจริง ปัญหาของประชาชน และแนวทางการแก้ปัญหา

เพลงเพื่อชีวิตในช่วงนี้จะมีเนื้อเพลงที่สะท้อนภาพความจริงปัญหาของประชาชน และ

แนวทางแก้ปัญหาเป็นจำนวนมาก ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง บางปัญหาจะได้รับ การดูแลเอาใจใส่ บางปัญหามิได้รับการเหลียวแล บางปัญหายังยากซับซ้อนโยงจากปัญหาหนึ่งไป สู่ปัญหาหนึ่ง เพลงเพื่อชีวิตในช่วงนี้สะท้อนภาพความจริง และปัญหาของประชาชนไว้อย่าง หลากหลาย บางเพลงเป็นเพียงการนำเสนอปัญหาให้สังคมรับรู้ บางเพลงเสนอแนะข้อแก้ไขปัญหานี้ๆ การนำเสนอเนื้อหาประเภทนี้ แยกได้เป็น 3 ประเด็น คือ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านการเมือง

1.1 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

การสะท้อนภาพความจริง ปัญหาของประชาชน และแนวทางการแก้ปัญหาในช่วงหลัง พ.ศ.2519 นี้ เปลี่ยนไปจากช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 เพราะเนื้อหาที่นำเสนอเป็นการสะท้อน ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเมืองที่อาจมีฐานะยากจน หรือเป็นกลุ่มที่ถูกเอาเปรียบจาก สังคม รวมถึงการใช้ชีวิตที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนกับปัญหาการครองชีพ อีกทั้งการแก้ไขปัญหานั้นนำเสนอจะไม่ ำซ์เพื่อลบล้างระบบเก่าเพื่อสร้างสังคมใหม่ดังเช่นที่นำเสนอในเพลงเพื่อชีวิตช่วงแรก การสะท้อนภาพ ความจริง และปัญหาของประชาชนด้านสังคมวัฒนธรรมและแนวทางการแก้ปัญหาที่ปรากฏคือ

1.1.1 เกี่ยวกับครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ

การสะท้อนภาพความจริงปัญหาเกี่ยวกับ ครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรี และ ผู้สูงอายุ ตลอดจนแนวทางแก้ปัญหานี้ เป็นประเด็นที่ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตได้นำเสนอไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยได้แยกประเด็นในการวิเคราะห์ไว้หลายประเด็นด้วยกัน ดังนี้

1.1.1.1 เกี่ยวกับครอบครัว

ครอบครัวเป็นกลุ่มสังคมขนาดเล็ก ที่ประกอบด้วยคนต่างเพศซึ่งมี ความสัมพันธ์กันทางการสมรส หรือการสืบสายโลหิต เป็นสถาบันที่มีอยู่คู่สังคมมนุษย์และมีความสำคัญ ต่อสังคม เพราะเป็นแหล่งสร้างความสัมพันธ์ของผู้นั้นในสังคมสร้างบรรทัดฐานของสังคมทั้งในด้าน การอยู่ร่วมกัน และการทะนุถนอมเลี้ยงชีพ รวมทั้งสร้างสมาชิกใหม่เพื่อทดแทนสมาชิกเดิมที่สิ้นชีวิตลง

ตลอดจนอบรมให้สมาชิกใหม่ได้เรียนรู้แบบแผนของสังคม ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่มีส่วนสำคัญในการสร้างคุณภาพประชากร ครอบครัวในปัจจุบันที่มีปัญหาเป็นได้ทั้งครอบครัวที่อยู่ในฐานะยากจนและครอบครัวที่อยู่ในฐานะร่ำรวย เพราะครอบครัวทั้งสองระดับนี้ต่างต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน เป็นผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเกิดความบกพร่อง วงกะทอนได้สะท้อนภาพครอบครัวที่พ่อแม่ทำงาน จนไม่มีเวลาดูแลลูกต้องปล่อยให้ลูกรับผิดชอบดูแลตัวเองไม่มีผู้ให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ ดังนี้

พ่อแม่ไปทำงาน พ่อแม่ไปทำงาน
 ฉันจะอยู่กับใคร อยู่กับคนไหน
 อยู่กับแมวกับหมา ฮา...
 กลับมาบ้านดีสองกลับมาบ้านดีสาม
 ยามฉันหลับนอน พ่อแม่รำพัน
 ไปกับสังคม ฮา...
 พ่อจำแม่จำ ๆ ๆ พ่อต้องทำงาน
 ลูกต้องไปโรงเรียน ลูกรักพ่อแม่
 พ่อจำแม่จำ ต่างก็ไปทำงาน ต่างก็ไปโรงเรียน ไม่ได้พูดกัน
 นี้นั่นก็ตัวฉัน แยกกันออกไป
เป็นอยู่ก็คนเดียว นึกคิดก็คนเดียว ไม่ได้เกี่ยวกับ
 พ่อไม่มี บ้านฉันไม่มีใคร เป็นอยู่กันยังงี้ นึกคิดกันยังงี้
 สมองจึงมีเงง ต่างทำเป็นหุ่นยนต์กันต่ออาบ
เกิดมาบนกองเงินเดินไปบนกองทอง
ฉันเกิดมาทำไม อยู่ที่นี่เหงาโหดบ้านที่แสนดี

พ่อจำ แม่จำ : กะทอน

และจากเหตุที่พ่อแม่ได้ทำหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัวนี้เอง ที่ทำให้พ่อแม่หลายครอบครัว ไม่อาจทำหน้าที่ด้านอื่นๆ ให้ดีได้ด้วย เช่น การอบรมให้รู้ระเบียบแบบแผนของสังคม การเลี้ยงดูชีวิต และป้องกันอันตราย การให้ความรักความอบอุ่น โดยเฉพาะประเด็นความรักความอบอุ่นเป็นประเด็น ที่ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตให้ความสำคัญ เพราะความรักเป็นพื้นฐานของการประสบความสำเร็จในสิ่งต่างๆ ที่กระทำ ถ้าขาดความรักความอบอุ่นจากจุดเริ่มต้น คือสถาบันครอบครัวปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด อาจเกิดขึ้นต่อมาได้ เพลง "ลูกแก้ว" ของวงคาราบาว ได้เสนอ เนื้อหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูว่า การมีฐานะร่ำรวยและการตามใจอย่างไม่มีขอบเขตจะนำมาใช้ ทดแทนความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ที่พ่อแม่ควรมีให้ลูกได้

เกิดเป็นลูกคนเดียว	พ่อรักดังดวงใจ
อยากจะได้อะไร	แม่คอยตามใจ
ตามใจ ตามใจ ตามใจ ตามใจ	ปรารถนาสิ่งใดพ่อแม่ตามใจ
ฐานะค่อนข้างรวย	<u>หาเงินตัวเป็นเกลียว</u>
<u>ทำเพื่อหวังสิ่งเดียวนั้นคือเงินตรา</u>	เงินตรา เงินตรา เงินตรา
เงินตรา เงินตรา	
<u>ไม่ค่อยมีเวลาสั่งสอนอบรมเด็กเติม</u>	<u>ลูกชายกำลังโต</u>
<u>ขาดที่พึ่งทางใจ</u>	<u>ใช้กำลังทุนหาความอบอุ่นไม่ได้</u>
คบเพื่อนกำลังเพลิน	เดินลงขวดสุรา
เดินลงบ่อนกัญชา	เดินลงขี้มึนดียว
ตื่นขึ้นมากลางคุก	ลุกขึ้นยืนตาขวาง
ใครจับฉันมาขัง	พ่อแม่ฉันทวย
ร่ำรวย ร่ำรวย ร่ำรวย	ร่ำรวย ร่ำรวย
พ่อแม่จ้าร่ำรวย	ช่วยลูกชายที
ข้อหาอุกฉกรรจ์	ปล้นฆ่าและข่มขืน
พรากชีวิตผู้อื่น	ต้องรับโทษทัณฑ์

โทษทัณฑ์ โทษทัณฑ์

คำสั่งศาลประหาร

...

โทษทัณฑ์ โทษทัณฑ์ โทษทัณฑ์

ตายตกตามกัน

ลูกแก้ว : คาราวาว

ปัญหาพ่อแม่แยกทางกันเดินเป็นอีกปัญหาหนึ่งของปัญหาคครอบครัว ซึ่งเพลงเพื่อชีวิตได้นำเสนอไว้ว่า มีผลเสียต่อลูกที่ไม่รู้เรื่องราว ในเพลงบาปบริสุทธิ์ระบุว่า สาเหตุประการหนึ่งของการหย่าร้างก็คือ การขาดความรับผิดชอบและการคำนึงแต่ความพอใจของตนเองของพ่อแม่ เช่น

อันคนเราหญิงชายทั้งหลายแหล่	ต่างมีดีมีแถมอยู่พอ ๆ กัน
ถึงเมื่อคราวแรกเจอกันมักหวานชื่น	ต่างหยิบยื่นความดีให้แก่กัน
.....	
วันเวลาผ่านไปแพะหึกเมื่อ	ต่างไม่เหลือสิ่งดีมาอวดกัน
ต่างคนต่างเริ่มท้อในสิ่งใหม่	เริ่มกระหายตามใจที่ต้องการ
.....	
ยามเมื่อความอดทนถึงที่สุด	จึงต้องหยดไฉ่ตรงเลิกรากัน
มันจึงเป็นผลงานที่แสนห่วย	คนที่ช่วยก็คือตัวลูกน้อย

บาปบริสุทธิ์ : คาราวาว

เพลงนำมาลีของวงแฮมเมอร์ได้สะท้อนภาพของปัญหาคครอบครัว อันเนื่องมาจากการขาดความรับผิดชอบต่อการเป็นหัวหน้าครอบครัวของผู้ชาย โดยมีสาเหตุมาจากการติดการพนัน ท้าให้ไม่สนใจทามาหากิน ครอบครัวอดอยาก ยิ่งกว่านั้นยังนำทรัพย์สินในบ้านไปขายเพื่อนำเงินไปเล่นการพนัน ทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา ทั้งนี้

สงสารน้ำมาลี	คอยสามียู่จนดิกรซ
<u>ปานละนี้จะรวยถั่วโรย</u>	<u>หรือไฮโรจะพยับเป็น</u>
สงสารน้ำมาลี	<u>ถูกสามีตีทุกวัน</u>
<u>เหตุผลเพราะการพนัน</u>	<u>เงินไปทุกวันไม่เคยกลับคืน</u>
น้ำปลาข้าวสารก็หมด	พากันอดกันไปทั้งบ้าน
<u>เจ้าแดงก็ร้องขับขาน</u>	<u>จนมหวานนั้นไม่มี</u>
สงสารน้ำมาลี	มีสามีเป็นผัวการพนัน
ของในบ้านก็ถูกแปรผัน	เพราะการพนันของสามี

น้ำมาลี : แสมเมอร์

นอกจากเนื้อหาที่สะท้อนภาพความจริง และปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวแล้ว เพลงเพื่อชีวิตอีกหลายบทเพลงยังได้เสนอแนะและให้ข้อคิดในการแก้ปัญหาดังกล่าว อาทิ เช่นเพลง "ลูกบ้างเนื้อ" ของวงคาราบาว ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูว่า ควรอยู่ในจุดของความสมดุลระหว่างการประคบประหงม กับการไม่เอาใจใส่ละเลย เพราะจะทำให้ลูกเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างสง่างามได้เป็นปกติสุข การสอนและอบรมด้วยประสบการณ์เป็นสิ่งที่ไม่มีอาจซื้อได้ด้วยเงินตรา ดังนี้

...

ให้โอกาสลูกบ้างหนา ให้เวลากับลูกบ้างเนื้อ
 คุณสู้ทำงานเก็บเงินเก็บทองนั้นเป็นเรื่องดี
แต่เวลาที่หมดหมดไม่ใช่ว่าเพียงเพื่อหาเงิน
แบ่งเวลาของคุณเป็นเรือเป็นพายให้แก่ลูก ๆ
 ดั่งรักวัวให้ผูก รักลูกรักเฝ้าต้องเข้าใจเลี้ยง
 ลูกที่อยู่กับเงินและความสบายที่เงินซื้อมา

ถูกปิดกั้นปัญญารอเพียงเวลารับมรดก

.....

ทำให้เขาใช้ปัญญาที่สั่งสมมาจากชีวิตจริง

จะได้มีทุกสิ่งทีกลั่นออกมาจากตัวเขาเอง

ทำให้เขาไร้เดียงสาแสงแดดแผดเผา

ด้วยกำลังใจจากพ่อแม่สอนไว้

เป็นทรัพย์สินประเสริฐกว่ามรดก

ลูกเดินออกจากบ้านพ่อแม่อย่างท่านไม่ต้องวิตก

สังคมสภปรกบานใดลูกเขารู้ดี

ลูกบ้างเนื้อ : คาราวาน

เพลง "ปรารถนา" ของวงโรส เสนอแนวคิดที่ว่า พ่อแม่ควรเลี้ยงดูลูกด้วยความรัก ความห่วงใย ความเอาใจใส่ เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาร่างกาย และจิตใจไปตามลำดับอายุ โดยเฉพาะการมีความรัก ความเมตตาในหัวใจ รวมทั้งได้มีการปลูกฝังค่านิยมในการเลี้ยงดูด้วยนมแม่ไว้ในเรื่องเนื้อหาของเพลงด้วยดังนี้

หลับเถิดลูกรัก

แม่จะพิทักษ์ปกป้องคุ้มครอง

ร้องกล่อมด้วยเพลง

ให้ลมบรรเลงเย็นชื่นฉ่ำใจ

เพื่อให้เจ้าจะมีอารมณ์หวานไหว

จะได้มีบทเพลงในหัวใจ

เมื่อเจ้าเติบโต

ถักเปลน้อย ๆ

แมงมุมจะคอยช่วยกันชักใย

ทำให้เจ้าได้นอน

บนเปลนุ่มอ่อนโยนมาโยนไป

เพื่อให้เจ้าจะได้ขยันจริงจัง

จะได้ช่วยกันพัฒนาชาติไทย

เมื่อเจ้าเติบโต

จะแขวนเปลนั้น	ไว้บนสวรรค์กับดาวไกล
ลือด้วยจันทร์เสี้ยว	รูปคงคมเดียวสวยประทับใจ
<u>เพื่อเจ้าจะมีปัญญาสุกาส</u>	<u>จะได้มีความสุขซึ่งจริงใจ</u>
เมื่อเจ้าเติบโต	
หลับเฝ้าลูกรัก	แม้จะพิทักษ์ปกป้องคุ้มภัย
<u>จงคืนนมแม่</u>	<u>น้ำนมแท้ ๆ สายเลือดสายใจ</u>
<u>เพื่อเจ้าจะได้เมตตาใคร ๆ</u>	<u>จะได้มีความรักกันหัวใจ</u>
<u>เมื่อเจ้าเติบโต</u>	

ปรารณา : โศป

ประเด็นของการหย่าร้าง เพลงเพื่อชีวิตจำนวนมากได้นำเสนอทางแก้ปัญหาไว้ สามภรรยา
ควรให้ความรักระหว่างกันในการเผชิญหน้า ทั้งนี้แต่ละฝ่ายต้องเป็นที่ปรึกษาที่ดีต่อกัน ไม่มีใครนำใคร
ควรอยู่ร่วมกันด้วยความรักความศรัทธาต่อกัน และช่วยกันทะนุบำรุงกัน เช่นในเพลงสวดคล้องสมดุ่ย
หญิงชายไร่เทียมทาน บาน ดังนี้

<u>ด้วยปีกแห่งรักจริง</u>	<u>รักยิ่งศรัทธาอาทร</u>
ลมถึงแรงแดดร้อน	จะจรมุ่งยังขอบฟ้ากว้างไกล
ด้วยเท้าที่มั่นคง	จะตรงไปถึงซึ่งหลักชัย
<u>แม้เหนื่อยสักปานใด</u>	<u>จะไปให้ถึงใจฝัน</u>
<u>เธอจำมิใช่เท้าหลังเท้าหน้า</u>	<u>แต่เป็นเท้าซ้ายเท้าขวาที่เกื้อหนุนกัน</u>
<u>เป็นปีกที่สมดุลย์</u>	<u>และสัมพันธ์สอดคล้องต้องกัน</u>
เส้นทางชีวิตเรา	โรสกเส้าสุขทุกข์ล้วนมากมี
แต่ด้วยรักภักดี	ไม่มีพองภัยใดด้านเรา

สวดคล้องสมดุ่ย : โศป

...

เชื่อว่าหญิงแท้จริงยิ่งลำบาก	แต่เชื่อว่าชายลำบากกว่าหลายเท่าเอ๋ย
แท้จริงลำบากกันทั้งคู่เลย	<u>หญิงชายเจ้าเอ๋ยจะเคียงกันไปทำไมเอ๋ย</u>
<u>มีชื่อว่าเขาก็ว่าเหมือนผู้ชาย</u>	<u>มีชื่อยาเขาก็ว่าเหมือนผู้หญิง</u>
<u>ต่างช่วยกันยันท่าหมาหากิน</u>	<u>โลกเราไม่สิ้นเพราะหญิงชายไร้เทียมทาน</u>

หญิงชายไร้เทียมทาน : เทียรี่ เมฆวัฒนา

ในเพลง "บ้าน" ของวงโรส ได้ให้ข้อคิดว่าความรักความผูกพันที่มีต่อกันของสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างความสุข ไม่ว่าอยู่ที่ฐานะทางการเงินที่มั่งคั่งร่ำรวย หรือการมีบ้านหลังใหญ่ ดังนี้

<u>อาจเป็นเพียงบ้านหลังน้อยๆ</u>	<u>ไม่เลิกลอยดังวิมานสวรรค์</u>
<u>แต่ขอมีเพียงรักผูกพัน</u>	<u>สวรรค์ก็จะอยู่ภายในใจ</u>
<u>บ้านจะงามกว่าที่เคยฝัน</u>	<u>ไม่สำคัญจะอยู่ไหนไหน</u>
<u>ไม่สำคัญจะอยู่อย่างไร</u>	<u>แต่สำคัญที่ใครอยู่ร่วมกัน</u>
<u>ใคร...ใคร...จะอยู่กับใคร</u>	<u>บ้านเล็กใหญ่แค่ไหนไม่สำคัญ</u>
<u>ใจ...ใจ...ผูกกรรมใจ</u>	<u>เป็นหนึ่งเดียวเมื่อใครก็สุขเท่ากัน</u>

บ้าน : โรส

ภาพความจริงและปัญหา ตลอดจนการเสนอแนะแนวคิดในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวที่เพลงเพื่อชีวิตได้เสนอไว้นั้น เป็นประเด็นหลักในเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตในช่วงหลัง พ.ศ. 2519 สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวที่มีต่อสังคมว่า หากสถาบันดังกล่าวมีความบกพร่องหรือทำหน้าที่ของสถาบันได้ไม่ครบถ้วน จะก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมและสมาชิกในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ที่ต้องมารับผลแห่งความล้มเหลวแห่งสถาบันดังกล่าวโดยไม่ได้เกิดจากความผิดของ

ตน เนื้อหาประเภทนี้จะ เป็นภาพสะท้อนของสังคมไทยในปัจจุบัน

1.1.1.2 เกี่ยวกับเด็กเยาวชน

ในการนำเสนอภาพปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของเพลงเพื่อชีวิตในช่วง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 ปรากฏ 3 ประเด็น ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการไร้แรงงานเด็ก ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ดังนี้

ปัญหายาเสพติด ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาคอร์รัปชั่น เช่น พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูกทั้งในด้านของการอบรมเลี้ยงดู การให้ความรักความเอาใจใส่ ปัญหาพ่อแม่หย่าร้าง ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของชาติในปัจจุบัน เนื่องจากผลของยาเสพติดจะลดคุณภาพประชากร อันมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ เพลงเพื่อชีวิตได้สะท้อนปัญหาของยาเสพติดไว้หลายบทเพลง และมีการนำเสนออย่างต่อเนื่อง ตลอดช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 ปัญหาการไร้ยาเสพติดที่ปรากฏนี้จะระบุสาเหตุของปัญหาชี้ให้เห็นผลร้ายของการติดยาเสพติด ขอความเข้าใจและความเห็นใจให้แก่ผู้ที่ติดยา เพื่อจะได้มีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้ง รวมทั้งการเรียกร้องให้ผู้หลงผิดมีกำลังใจเข้มแข็งในการเผชิญกับปัญหา อันเป็นสาเหตุแห่งการติดยาและแก้ไขปัญหานั้นด้วยความเข้มแข็งของตน และการไปปรึกษาพ่อแม่ผู้ปกครอง รวมไปถึงการเรียกร้องให้ผู้ใหญ่ยุติการนำสิ่งเสพติดมามอมเมาเยาวชนของชาติ แต่ละบทเพลงอาจนำเสนอเนื้อหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือนำเสนอเนื้อหาหลากหลายในเพลงเดียวกัน เช่น

บักปลาย เข้มบนแขนแล่นยาเข้าสู่หัวใจ

ดับกระหายความจริง ความตายด้วยเพียงมายา

รถگانคันหลายเป็นทางหวังไปไขว่คว้า

• นาทิที่ไร้ค่าปรารถนาครอบครอง

(นาทิจึงไร้ค่าปรารถนาครอบครอง)

ดังลงนหุบเหวแห่งความร้าวราน

วาดความฝันในแดนสวรรค์นิพพานลงตา

ลอยไปให้พ้นหน้าจากปัญหาคอร์รัปชั่น

หยุดความจริงทั้งความจี๋เขมชื่นชมพิชิตยา

ให้มันวันเวลากับปัญหาครอบครัว

เปิดประตู เชิญชวนความตายเข้ายึดหัวใจจนทั่วกายา

ปล่อยตัวเองไปตามบัญชา

ขอเพียงมีปากกล้าทำความตาย

ยาเสพติด : อมตะ

...

ถนอมมาตั้งแต่เล็ก

ตามใจแต่เด็กจนเขาเรียกลูกแห่ง

.....

.....

เสียใจกับเด็กชายคนนั้น

ว่าจะแก้ไขมัน จนนอนมันแย

หมดสติติดหงิกหน้าเข้มน

ระเร้งกับเข้มน่ายมอมนอนแผ่

น้ำเสียตายที่ตามใจจนมันใกล้ฉิบหาย เข้มนั้นใจคงสะใจเมื่อลูกชายนอนแผ่

ลูกแห่ง : คั่นไถ

ในเพลง "อีเรียม" ของวงคั่นไถ นอกจากจะระบุสาเหตุของการติดยาเสพติดว่ามาจากปัญหาครอบครัวแตกแยก ไม่ได้ได้รับความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ละทิ้งการเรียนมั่วสุมกับเพื่อนที่ติดยาเสพติดแล้ว ในตอนท้ายยังได้แนะนำสำนักสงฆ์ถ้ากระบอก สถานที่ที่จะช่วยให้ละเลิกลาเสพติด และให้พ่อแม่ช่วยกันดูแลให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูกก่อนที่จะสายเกินไป อันเป็นการเสนอเนื้อหาทั้งที่เป็นปัญหา พร้อมกับเสนอแนวทางแก้ไขในเพลงเดียวกัน ดังนี้

อีเรียมเธอเป็นสาววัยรุ่น

หัวใจว่าวุ่นอยู่ในการศึกษา

แม่พากเพียรหนีเรียนเป็นประจำ

หัวใจมืดดำหรือว่ากรรมหนา

พ่อแม่ก็เผลอเคยสนใจ

ว่าอีเรียมทำไมจึงหนีการศึกษา

สาเหตุว่าแม่ย้ายพ่อแยก

อีเรียมใจแตกทั้งตำรับตำรา

อีเรียบชักเริ่มมัวสุม	เดินทางเข้ากลุ่มไปกับพวกติดยา
บ้านช่องก็ไม่เคยสนใจ	เป็นเพราะใครเล่าใครทำให้เธอเจียนบ้า
<u>ความสุขชอบอันไม่มี</u>	<u>เหลือบดพิถีพิถันแต่บ้องกัญชา</u>
<u>อีเรียบเลยต้องมาเป็นสาวเสพ</u>	นึกจะฉีกก็กลัวเจ็บ
เลยต้องเฝ้าแต่ยา	อีเรียบเริ่มติดอย่างอมแงม
ทพมเหมือนแหม่ม	หมดสภาพงามตา
<u>หากใครเห็นใจช่วยที</u>	<u>ส่งเธอมาที่ถ้ากระบอกกริบพา</u>
อนาคตยังไม่หมดความหมาย	พ่อแม่เร็วไวกลับใจเถิดหนา
อย่าปล่อยให้อีเรียบจรจัด	หากใครเป็นญาติ ๆ พาอีเรียบกลับมา

อีเรียบ : คันทอ

เพลง "กัญชา" ของวงคาราบาว ได้เสนอแนะว่า ควรใช้เวลาในการแก้ปัญหา เพราะปัญหาใดๆ ก็ตามเมื่อเกิดขึ้นและผ่านไประยะเวลาหนึ่ง ปัญหาเหล่านั้นก็ย่อมสิ้นสุด คลี่คลายลงไม่ควรรีบยาเสียยัดติณการแก้ปัญหาต่างๆ ดังนี้

คำกลืนนี้ยังมีดวงดาวเจิดจ้า	คราบท้องฟ้ายังดูสดใส
สุดส่วนโค้งขอบฟ้ากว้างไกล	<u>ไม่มีวันใดมืดมิดสนิทนาน</u>
คราบรอยยิ้มยังเต็มเต็มตามใบหน้า	กลิ่นกัญชาโรยมาแต่ไกล
<u>ชั่วชีวิตคิดสั้นเท่านั้น</u>	<u>เสพติดใจให้ร้ายแก่ตัวเราเอง</u>
.....	
เจ็บใจาหมิ่นความเลื่อนลอย	จิตเสื่อมถอยน้อยคนเห็นใจ
หมดเรี่ยวแรงท้อใจท้อกาย	ไปดอยหลังเข้าคลอง

กัญชา : คาราบาว

นอกจากนี้แล้วเพลงเพื่อชีวิตยังได้สะท้อนภาพการติดสารเสพติดที่นอกเหนือจากประเภทจิต
สุม กิน เช่น มอร์ฟีน เฮโรอีน กัญชา ฯลฯ ได้แก่สารเสพติดประเภทคม เช่น แล็กเกอร์ ทินเนอร์
ซึ่งระบาคานหมู่เด็กและเยาวชนอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นสารเสพติดที่มีราคาถูก หาซื้อง่ายใน
ท้องตลาด และปราศจากการควบคุมจากรัฐบาลเท่าที่ควร และพิษของสารเสพติดดังกล่าวรุนแรง
สามารถทำลายโพรงจมูก และสมองอย่างรวดเร็ว สารดังกล่าวปรากฏอยู่ในเพลง "หอมดี" ของ
วงคันไถ ดังนี้

กลิ่นแรงๆ ไม้ไซ้แบ่งไม้ไซ้ขาดม	แต่เป็นส่วนผสมที่เขานิยมเอามาใช้วันนี้
ตัวเล็กน้อยตัวจ้อยร่อย ความลึกลับตามใจ	เพิ่มแรงกดดันให้สังคมมันต้องเสื่อมราศี
<u>รู้จักบ้างไหมที่ขีดเข้าไปไม่ตี</u> <u>ไม่ตี</u>	
<u>สมองมันเริ่มจะไหม</u>	ดูรอยยิ้มก็ไมเหมือนเคย
<u>อย่าไปใช้มันเลย</u>	<u>หอมกลิ่นหอมเอ๋ยหอมเลย เชื้อกัน</u>

หอมดี : คันไถ

เพลง "ทินเนอร์" ของวงคาราบาว ได้สะท้อนภาพเยาวชนกับการใช้สารเสพติดชนิดคม
ประเภททินเนอร์ และได้นำเสนอว่า ความอ่อนแอของจิตใจเป็นสาเหตุสำคัญของการเสพยาเสพติด
และในทางเดียวกันความเข้มแข็งของจิตใจก็สามารถทำให้เลิกเสพติดได้เช่นกัน นอกจากนี้ผู้ที่ได้
พบเห็นเด็กและเยาวชนติดยาเสพติด ไม่ควรว่ากล่าวทั้บถมซ้ำเติม ควรจะให้อภัยและช่วยเด็กและ
เยาวชนเหล่านั้นกลับมาเป็นคนดี เริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้ง พิจารณาจากเพลงได้ดังนี้

เด็กชายคนนั้นดูหงอยเหงา	ในมือของเขามีทินเนอร์
เด็กหญิงคนนั้นดูซึมเศร้า	ทั้งเธอและเขาคมทินเนอร์
ฉันผ่านไปพบประสบเจอ	<u>จึงรู้เรื่องราวบอกเธอถึงอันตราย</u>
.....	
<u>ใครทรมอย่าสมน้ำหน้า</u>	<u>ผ่านมายุ่งอย่าให้ร้ายเขา</u>

<u>ไถ่ถามเหตุผลลเมว</u>	<u>ว่าหมองเศร้าสิ่งใดจึงจืดจาง</u>
<u>คุณจะไม่เสียใจสิ่งใดไม่ว่า</u>	<u>คุณจะไม่ขายจะค้าสิ่งใดไม่สน</u>
<u>อย่างก้าวของเขาวชน</u>	<u>ทุกคนมีสิทธิ์ติดยา</u>
<u>ปัญหาอยู่ที่จิตใจ</u>	<u>ก้าวหนึ่งพลาดไปก้าวใหม่อีกหน</u>
<u>งดเสียยังคิดได้ด้วยตน</u>	<u>หลุดพ้นภัยคนในทา</u>
<u>คือคนที่เดินลุยน้ำ</u>	<u>ผ่านมาไว้เป็นบทเรียน</u>

ทินเนอร์ : คาราวาว

เพลง "ชีวิตมืด" ของวงแฮมเมอร์ ได้ให้ข้อแนะนำว่าหนทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา
ยาเสพติดในเด็กและเยาวชน คือการที่ทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกันทำลายให้หมดสิ้นไป ดังนี้

...

<u>เพื่อนเอ๋ยอย่าตามกัน</u>	<u>อย่าเหมือนฉันที่รอแต่วันตาย</u>
<u>เพื่อนเอ๋ยจงช่วยกันทำลาย</u>	<u>ถ้าสองคนเราช่วยกันสองแรง</u>
<u>ถ้าแสนคนเราช่วยกันแสนแรง</u>	<u>ล้านคนเราได้สองล้านมือ</u>
<u>มาช่วยกัน มาช่วยกัน มาทำลาย</u>	

ชีวิตมืด : แฮมเมอร์

ปัญหาการใช้แรงงานเด็ก การจ้างแรงงานเด็กและการกดขี่แรงงานเด็กเป็นประเด็นสำคัญ
อีกประเด็นหนึ่ง ที่มีการนำเสนอในเพลงเพื่อชีวิต เนื่องจากเป็นปัญหาที่ทำให้ประชากรรุ่นต่อไปของ
ประเทศขาดคุณภาพ เด็กที่ถูกนำมาจ้างแรงงานจะขาดโอกาสในการศึกษา ขาดสารอาหารที่จำเป็นต่อ
การเจริญเติบโต เด็กจำนวนมากเหล่านี้เป็นเด็กที่มาจากต่างจังหวัด อาจจะด้วยการซื้อตัวมาจาก
พ่อแม่ หรือการเกลี้ยกล่อมว่าเด็กสามารถทำงานหารายได้ให้กับครอบครัวได้ เด็กเหล่านี้จะถูกบังคับ
ให้ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ที่ตั้งขึ้นอย่างผิดกฎหมาย ขาดการติดต่อกับพ่อแม่และขาดการ

ช่วยเหลือนอกจากสังคมภายนอกมีสุขภาพทรุดโทรม เนื่องจากขาดการดูแลด้านอาหารและที่อยู่อาศัย อาจเจ็บป่วย พิกัดหรือเสียชีวิต เพราะการทุพตและการใช้ทำงานอย่างทารุณ หรือการประสบอุบัติเหตุ เพลงเพื่อชีวิตหลายเพลงสะท้อนปัญหาดังกล่าว เช่น เพลง "วันเพ็ญ" ของวงคมเดียว ที่สะท้อนภาพของการใช้แรงงานและกดขี่แรงงานเด็ก ดังนี้

วันเพ็ญเป็นลูกคนจน	ผลิตผลของคนอีสาน
แม่ขายใบแต่เยาว์วัย	<u>เพราะเงินก้อนใหญ่เขาใช้บริยหว่าน</u>
วันเพ็ญเด็กตาตา ๆ	เข้ามารับกรรมชั่วทอดวงมาน
เขาบอกทำงานสบาย	มีกินมีใช้เลี้ยงแบบลูกหลาน
งานการไม่หนักหนา	ทำในชายคาหน้าตาไม่กร้าน
อาหารการกินสบาย	จนมมมมมกินเลยไม่อัน
ครั้งมาเจอจะเข้าจริง ๆ	มองดูทุกสิ่งมันช่างเลือนลาง
<u>ทำงานกันตัวเป็นเกลียว</u>	<u>เด็ก ๆ วัยเดียวกันแทบทั้งนั้น</u>
<u>มีคนควบคุมดูแล</u>	<u>วันไหนเชื่อนแซ่โคนตีแทบอาน</u>
<u>ทำงานหามค่ำหามเช้า</u>	<u>เขาให้กินข้าวแค่เพียงสองจาน</u>
วันเพ็ญฝ่ายผมมจนโรช	เป็นเด็กหุงรเพราะขาดอาหาร
ทำงานเกินตัว	นายจ้างใจชั่วเอาเปรียบขะมัด
...	

วันเพ็ญ : คมเดียว

วงรสบเป็นศิลปินเพลงเพื่อชีวิตที่สะท้อนภาพความเป็นจริง และปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ปรากฏเพลงที่มีเนื้อหาดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ในประเด็นเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็ก วงรสบได้นำเสนอไว้ในเพลง "ตุ๊กตาไซลาน" และเพลง "นกเขาน้อย" ที่นอกจากสะท้อนปัญหาการใช้แรงงานเด็กแล้ว ยังมีความห่วงใยต่ออนาคตของเด็กๆ ที่ต้องเผชิญชะตากรรม ดังนี้

จากบ้านมาสู่เมืองนครมิต

เจ้าถูกขายถูกตีราคา

ตาตา ๆ เจ้าท่งแต่งงาน

ไม่เคยมีขนมรสหวาน

ในอกนี้มีใจดวงน้อย

อยากกาให้รู้ หนูไม่ทำ

.....

ก็ดวงเดือนกล้อยเคลื่อนผ่านใบ

ใจดวงน้อยค่อย ๆ อ่อนล้า

ตุ๊กตา ร้อตุ๊กตาไหล

ชีวิตเจ้ากลายเป็นสินค้า

ให้เลือกซื้อหาตั้งตุ๊กตาไหล

วันทั้งวันมันแสนทรมาณ

มีแต่เหงื่อรสเกลือเต็ม ๆ

เฝ้ารอคอย คอยวันกลับบ้าน

ตุ๊กตาไหล

.....

ก็ดวงใจละห้อยคอยหา

รอเวลาตุ๊กตาไหล

ตุ๊กตาไหล : รอย

เด็กเอ๋ยเด็กตัวน้อยๆ

เจ้าด้อยกำลังวังชา

หน้าร้อนมันแล้งเหลือทน

หน้าหนาวหนาวจนจะสิ้น

จากมาทำงานให้แรง

.....

หนูเอ๋ยหนูตัวน้อยๆ

เมื่อก้าวลงจากขาลา

ถูกขังไว้รอเลือกตัว

นายหน้าหักค้ำลอกกลิ้ง

ส่งสารเด็กตัวน้อยๆ

กินข้าวคลุกน้ำปลาใส่สี

หาสิบสองชั่วโมงต่อวัน

เจ้าด้อยเรื่องการศึกษา

ข้าวปลาไม่มีพอกิน

หน้าฝนน้ำท่วมพื้นดิน

จางจากถิ่นเกิดมา

.....

เจ้าด้อยสติปัญญา

ผูกพันกรรมโลกจึง

เหมือนแว้วเหมือนควายจริง ๆ

ทั้งเดือนในโรงโรงแรง

ถดถอยกำลังทุกที

เต็มที่มีมือหนึ่งครึ่งจาน

หลับกับกับพื้นโรงงาน

ถูกตี ถูกทรมาน

.....

นกน้อยเจ้าหมดแรง

นกน้อยเจ้าหมดแรง

.....

สิ้นแรงตายคาโรงงาน

สิ้นแรงตายตาสีมโพล่ง

นกเขาน้อย : รอบ

ปัญหาเด็กถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง เด็กถูกพ่อแม่ทอดทิ้งเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เพลงเพื่อชีวิตได้นำเสนอ ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนเพราะเด็กจะเหมือนคนเถื่อนอยู่ในสังคม ไม่มีหลักฐานที่จะใช้อ้างอิงทางกฎหมาย เป็นตัวเลขประชากรที่ไม่ได้ถูกบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร อาจมีชีวิตรอบๆ บ้านหนึ่งๆ ด้วยอาหารที่ลักขโมยหรือจากการก๊วยหาเศษขยะเพื่อแลกซื้ออาหารมาประทังกาย ขาดโอกาสทางการศึกษา ตลอดจนการเจริญเติบโตที่ต้องทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ เพลง "เด็กขยะ" ของวงรอบ ได้เสนอภาพของเด็กที่มีชีวิตอยู่กับชุมชนขยะ หากินเติบโตแต่ว่างเปล่า และในท้ายเพลงรอบได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข ดังนี้

...

เจ้าเปี้ยกมาราซอน

ขยะมีมาไม่สิ้น

ผอมแห้งหนังเหี่ยว

เติบโตแต่อัจฉริยะ

ร้องไห้เมื่อถึงวัยเรียน

ใครรับผิดชอบช่วยเหลือ

...

ตัวปอน ๆ คู้ยเขี่ยหากิน

อยู่กินกับฝูงแมลงวัน

หัวโตมรดกไม่มีกินกัน

เด็กชั้นต่ำไร้คนอาหาร

นาคะเปี้ยนาคะเกิดไม่มี

เปี้ยกวันนี้ไม่มีที่เรียน

เด็กขยะ : รอบ

เพลง "เด็กศาลเจ้า" สะท้อนภาพเด็กจรจัดไม่มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่ง ลักษณะของที่เป็นเครื่องเช่นสังเวยเป็นที่ประหนึ่งชีวิต และก็ถูกลงโทษเมื่อจับตัวได้

ลมแล้งฝนเคยล้นลา	ลมหนาวผ่านมาแล้วก็จากจร
หนทางยาวไกลชอกชอน	<u>หนูน้อยสัจจรเร่ร้อนเดียวดาย</u>
<u>หิวโหยไร้แหล่งอาศัย</u>	<u>ผืนดินกว้างไกลไร้พักกายา</u>
<u>แนบอิงพิงแอบผวา</u>	<u>มุมศาลเทวารั้วล้ำเรี่ยวแรง</u>
หิวร้องครวญ	เหงาร้องไห้
เรื่องราวโรคร้าย	รู้มรณาแต่ด้วยเขาวินิจความ
แสงเทียนควนรูปล่องลอย	<u>หนูน้อยเฝ้าคอยเครื่องเช่นสังเวย</u>
เทวาลังศักดิ์สิทธิ์เอ๋ย	โยจึงเฉยเมย ไร้แสงน้ำใจ
ลนลานผ่ายผอมร่างเปรี๊ยะ	ซ้ายขวาแลเหลียวไร้ผู้คนมอง
<u>หิวบิณวญเครื่องเช่นวางกอง</u>	<u>เพื่ออัมปากท้องยืดยาวชีวิ</u>
เสียงร้องโวยวาย	เจ้าเด็กร้ายชนชั้นต่ำกระทำชั่วร้าย
<u>จับไว้เอาตัวไปลงโทษทัณฑ์</u>	

เด็กศาลเจ้า : คนด่านเกวียน

เพลง "ฝันเก่า" ของวงโห่บ ได้สำเนียงประเด็นเด็กกำพร้าไว้นางของการขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่จนต้องอ่อนวอนขอพ่อแม่หรือคนดูแลจากดวงจันทร์

<u>ฉันเป็นเด็กกำพร้า</u>	<u>เพียงลมตาก็หม่นไหม้</u>
อ้างว้างไม่มีใคร	เติบโตไปเพียงเอย
<u>พ่อแม่อยู่ไหนไม่รู้</u>	เขาปล่อยฉันอยู่กำพร้า
<u>ร่ำไห้อ่อนน้อมขอเธอ</u>	<u>และไถ่ถอนกายาพ่อแม่</u>
<u>จันทร์เจ้าข้าขอพ่อแม่</u>	<u>ขอคนดูแลฉันบ้างจันทร์เอ๋ย</u>

อย่าปล่อยให้ฉันอ้างว้างอย่างเคย สับสนนักเอย ใยต้องเกิดมา

...

ค้นหา : ไรสป

เพลง "ถามยาย" ของวงคาราบาว เป็นเพลงที่ชี้ให้เห็นว่าหากเด็กไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแล
ทอดทิ้ง ตัวเด็กเองก็จะสร้างปัญหาเดียวกันกับตนเรื่อยมา

นับตั้งแต่เธอจากความได้	ก็ไม่เห็นหน้าพ่อและแม่
<u>เด็กหญิงคนนั้น เธอเป็นเด็กกำพร้า</u>	

.....

ก็เพื่อนของเขากลับครอบครัวย้อนนัก	จึงเริ่มเฝ้าถามยาย
พ่อแม่เผลออยู่ไหน	เหตุไฉนเขาไม่สนใจส่งข่าวมา
ได้ยินคำตอบจากยาย	เด็กหญิงก้มหน้าร้องไห้
<u>พ่อกับแม่เขาทิ้งเจ้า</u>	<u>ใบตั้งแต่เกิดมา</u>
<u>รับเอาไว้ไม่ไหว</u>	<u>เริ่มคบเพื่อนวายร้าย</u>
<u>อบอุ่นใจแม้เพียงชั่วคราาก็เห็นดี</u>	

.....

ไม่รู้เขาหมายอย่างไรคือความสาว	
<u>หลานยายจากไปหลายเดือน</u>	<u>ก็หวนคืนกลับมาใหม่</u>
<u>ทิ้งลูกน้อยเอาไว้ให้ยาย</u>	<u>แล้วหลบหาย</u>
เตรียมคำตอบเอาไว้	พ่อแม่เผลออยู่ไหน
คำตอบนี้เก็บเอาไว้	กับยายตลอดมา

ถามยาย : คาราบาว

เพลงเพื่อชีวิตอีกจำนวนมากที่ให้อัปเดต ข้อเสนอแนะ และแนวทางการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ตลอดจนเรียกร้องให้ผู้นำและภาคีรัฐบาลดูแลเอาใจใส่ทั้งด้านกำลังใจ และการให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน อดยให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง เช่น เพลง "น้ำใจน้ำเงิน" ของเล็ก คาราวาว ที่กล่าวว่า

แผ่นดินถิ่นนี้มีหยดนํ้าตา	น้ำใจนั้นช่วยจับนํ้าตา
<u>เด็กน้อยทนทุกข์เวทนา</u>	<u>จะให้รอเทวดาแต่หนไหน</u>
<u>เด็กน้อยนั้นเป็นแค่เด็กน้อย</u>	<u>จึงต้องคอยความหวังจากผู้ใหญ่</u>
ที่เข้าใจช่วยรับจับนํ้าตา	และแก้ปัญหาที่มีอย่างจริงจัง
เพื่อใครที่ไหนนอกจากไทย	จากใจคนไทยถึงคนไทย
...	

น้ำใจน้ำเงิน : เล็ก คาราวาว

นอกจากจะวิงวอนจากภาคีรัฐบาลแล้ว ยังมีบทเพลงที่ให้อัปเดตและเรียกร้องให้ผู้มีจิตศรัทธาได้ช่วยเหลือโดยเฉพาะเด็กกำพร้าตามสถานสงเคราะห์ต่างๆ เช่นในเพลง "Summer Hill" ของวงคาราวาว ดังนี้

...	
เด็กตัวน้อยตาแต่มรอยแห่งความหวัง	<u>ปลุกวงศ์สาธุชนคนเห็นใจ</u>
เกิดกำพร้าไร้พ่อแม่ประดังกาย	หัวอกใครจะบอบช้ำเหมือนเด็กตัวน้อยๆ
.....	
<u>มาเถิดมวลมิตรยังมีชีวิตผู้เยาว์วัย</u>	<u>รอมือมาต่อคลายความเศร้ารสทิวโรย</u>
<u>เป็นผู้ก่อภัยเพื่อเด็กน้อยที่เวทนา</u>	ขอข้าวขอปลาเพื่อลูกเล็กเด็กแดง
เป็นจันทร์เจ้าข้าฝ่าเนินแล้ง	สวมแหวนทองแดงแบ่งสันติธรรม

คำจูน Summer Hill...

Summer Hill...

Summer Hill : คาราวาว

เพลง "สระแก้ว" ของวงคาราวาว เป็นอีกเพลงหนึ่งที่แนะนำให้คนที่พอจะช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ได้ ให้ช่วยกันบริจาคสิ่งของและอาหาร เพื่อเอาไปเลี้ยงเด็กที่พระอุปัชฌาย์ไว้ในวัดสระแก้ว

ไม่ได้เกิดเป็นนก

ไม่ได้เกิดเป็นมั่ว

เป็นเด็กหญิงเด็กชาย

วนเวียนว่ายในสังคม

เกิดจากกรรมมารดาอ้อมอกคู่ขัดสนสู่ร่มโพธิ์ร่มสระแก้วหิวข้าวแต่ละมื้อ ๆคือความหมายยิ่งใหญ่คอยสายธารน้ำใจจากคนไทยผู้มีบุญใครมีเหลือจงเผื่อแผ่

พ่อแม่เขาสบายกว่า

อุ้มลูกน้อยชมชานมา

พระท่านเลี้ยงไว้ทำบุญ

สระแก้ว : คาราวาว

นอกจากนี้ เพลงเพื่อชีวิตยังได้ให้ข้อคิดว่า ปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นกับเด็กส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมอันเป็นปัญหาของผู้ใหญ่เอง ถ้าจะแก้ปัญหาลูกต้องแก้ที่ผู้ใหญ่ก่อน ตราบใดที่ผู้ใหญ่ยังทำสิ่งอันเป็นปัญหา ปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนก็ย่อมจะยังคงเกิดขึ้นและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง พิจารณาได้จากเพลง "วันเด็ก" ของวงคาราวาว ดังนี้

วันเด็กให้เด็กเดินตามใครแม่ตั้งวงไฟพ่อตั้งวงเหล้า

.....

.....

หาตัวให้เด็กดูตัวอย่างลูกไม่ห่างจากโคนต้น

<u>วันเด็กเราเป็นเด็กเกเร</u>	<u>เพราะสังคมมีผู้ใหญ่เฝ้าเรา</u>
<u>ลูกหลานก็สืบกลานลงเหว</u>	<u>อนาคตเลว ๆ เพราะผู้ใหญ่ตัวดี</u>
<u>คำขวัญเขียนกันได้ทุกปี</u>	<u>เพื่อผู้ใหญ่บ้างชีสมดลูกกัน</u>
<u>เด็ก ๆ เด็ก ๆ โตเป็นผู้ใหญ่ ๆ</u>	<u>อนาคตฝากไว้ งามกับมือเด็ก ๆ</u>
<u>ผู้คนมอมเมาตั้งแต่เด็ก</u>	<u>ผู้ใหญ่หลอกเด็ก เราจะแก้ที่ใคร</u>

วันเด็ก : คาราวาว

1.1.1.3 เกี่ยวกับสตรี

การสะท้อนภาพความจริงและปัญหาเกี่ยวกับสตรี และแนวทางแก้ปัญหา นั้น เพลงเพื่อชีวิตได้สะท้อนไว้ในประเด็นของการประกอบอาชีพ เสรีภาพหรือหญิงบริการ ซึ่งรวมทั้งขายบริการทางเพศอื่นๆ เช่น การเป็นแมมมอวด เป็นสาวเดินโชว์อะกรัก เนื้อหาส่วนหนึ่งที่ปรากฏจะเป็นการระบุสาเหตุในการประกอบอาชีพดังกล่าว และสาเหตุประเด็นสำคัญที่ปรากฏมากคือความยากจน ที่ทำให้พ่อแม่ต้องตัดสินใจขายลูกเพื่อนำเงินรายได้มา เจือจานครอบครัว หรือเพราะความยากจน ภาระหนี้สินในครอบครัวทำให้สตรีหลายๆ คนต้องตัดสินใจเป็นโสเภณี นอกจากนี้ความยากจนยังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สตรีต้องเสี่ยงเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ จนถูกหลอกให้มาขายตัว และสิ่งที่เพลงเพื่อชีวิตต้องการนำเสนอในการสะท้อนภาพความจริงและปัญหาโสเภณีคือ ความเข้าใจ ความเห็นใจที่สังคมควรมีให้ และการช่วยกันแก้ปัญหาที่สาเหตุ เพราะผู้ประกอบอาชีพนี้ส่วนใหญ่มากจากชนบทที่มีฐานะครอบครัวยากจน ความรู้ต่ำ ตลอดจนการมีค่านิยมในการเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ จนเป็นเหตุให้ถูกล่อลวง บังคับขู่脅มาเป็นโสเภณี โดยเฉพาะโสเภณีที่อยู่ในวัยเยาว์เป็นประเด็นสำคัญที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตหลายเพลง เพราะโสเภณีเด็กเป็นสภาพปัญหาที่น่าหดหู่ใจ เด็กเป็นผู้ที่อ่อนแอที่สุดคนสังคมไร้เดียงสา ไม่มีประสบการณ์ ง่ายต่อการถูกหลอกลวงหรือขู่บังคับ ดังนั้นการหลอกเด็กมาขายตัวเป็นโสเภณีจึงมักเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้การที่พ่อแม่บางคนตัดสินใจขายลูกเพราะปัญหาเศรษฐกิจก็เป็นส่วนผลักดันให้เกิดปัญหาโสเภณีที่นับวันจะเติบโตลุกลามมากขึ้น จนถึงกับหลอกลวงเด็กชาวเขา หรือกลุ่มชนตามชายแดนมาเป็นโสเภณี

เพลงเพื่อชีวิตหลายบทเพลงได้สะท้อนภาพความจริง และปัญหาโสเภณีในประเด็นของ

สาเหตุอันเกิดจากความยากจน จนถูกพ่อแม่ขายให้กับนายหน้าที่มาติดต่อ เช่นในเพลง "แม่สาย"
เพลง "หนูจำ" การตัดสินใจเป็นโรสเกณีเพราะความยากจน เช่น เพลง "นางงามตุ๊กกระจก"
เพลง "สายบัว" เพลง "สาวแสนเล่ห์" และตัดสินใจเป็นโรสเกณีเพราะการนิยมความสะดวกสบาย
และการแข่งขันกันในด้านวัตถุ เช่น เพลงเจียงฮาย ดังนี้

<u>นกน้อยจากท้องนาราคาถูก</u>	<u>เธอเป็นลูกที่พ่อแม่ขายไป</u>
กตัญญูบิดามารดาปานใด	แม่สายจากเมืองเชียงราย
ต้องไปสู้สังคมทรม	
...	

แม่สาย : คาราวาว

<u>นายหน้าค้าคนชักลอบขาย</u>	<u>หนทางสุดท้ายแม่ต้องขายลูก</u>
ต้องขายลูกไปให้ นายหน้าเถื่อน	
.....	
แม่จำอย่าขายหนูไป	หนูยังเยาว์วัยร้องไห้วิงวอน
แม่รีบประคอง เสร้าหมองแรงอ่อน	ฝันใจอ่อนวอนน้ำตาแม่ไหล
<u>อับจนปัญญาค้าค้อย เบียงคิน</u>	<u>หมดทางหากินเห็นสินล้นกาย</u>
...	

หนูจำ : โยบ

<u>สังคมทรมทรมเพราะคน</u>	<u>ความยากจนมีใครทนได้</u>
พ่อก็แม่ก็ไม่สบาย	<u>น้องหญิงขายวัยกำลังหม่า</u>
<u>ข้าเพราะความที่เธอจน</u>	นี่หรือคนสังคมรังเกียจ

ช่วยผู้ขายระบายความเครียด

สุคร้อยพันบันรฐมนตรี

...

นางงามตู้กระจก : คาราวาว

แม่น้องนางไกลถิ่น

แม่ดอกผืนเมืองเหนือดินไทย

ตัวเหิงออกจากไข่

รับใช้ครอบครัว...

โอรือนางเอย แม่สายบัว

ไม่เคยพอกินจึงคิดเส้นทาง

เอาหลังสู้ฟ้าเอาหน้าสู้ดิน

ถึงใครดูถูกดีกว่าจากความจน

เอาหน้าสู้หนังเอาหลังสู้ฟก

ที่นาตายายเคยทำเลี้ยงตน

บ้านเคยเนาเว้ามาयीโตไป

ขายนางของตนไปแลกนาพอกิน

เข้าเมืองหลวงห้าทนายผู้คน

สายบัว : อดตะ

...

ร่างนี้มีไว้ขาย

ตั้งดอกไม้สามเหลี่ยมทองคำ

ร่างนี้มีไว้ขาย

จำเป็นทำไปเพราะความจน

ร่างนี้มีไว้ขาย

ใครก็ได้ซื้อเอาไป

ไทยใหญ่ : กะท่อน

กินนี้มีไว้

มีอะไรก็ให้ยูดู คาคา

มียางอายไว้ใช้ไม่มียางอาย

แต่ทำใจได้เพราะมันไม่มียางกิน

ความจนเรียกร้องให้ทองมันคืน

ขอเขากินมันก็นำอายจริงไหม

โรว์ลีลาไปตามศรัทธาผู้ชม

เอายามาข่มท่าอารมณ์ให้มันเมา

กลางไฟเปลืองกลางแก้งครางกระเส้า ใจนั้นเล่าใครจะรู้เท่าเธอ

สาวสแตนเลสส์ : กะท้อน

...

อยู่กับอ้ายแจ้แกอยู่แม่จัน	มีบ้านหลังใหญ่
ลูกสาวลงไปเมืองใต้	ส่งเงินมาซื้อเดือนละหลายพัน
อ้ายหนานที่อยู่ข้างบ้าน	ก็แบบเดียวกัน อ้ายเผ่าเผ่าเรือน

เจียงฮาย : คนด่านเกวียน

สาเหตุอีกประการหนึ่งของการมีอาชีพเป็นหญิงบริการที่เพลงเพื่อชีวิตได้เสนอคือ การถูกหลอกลวง ทั้งนี้เพราะสตรีในชนบทเป็นจำนวนมากมีความหวังในการได้เข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร และเมื่อเข้ามาจริงจากความอ่อนประสบการณ์ การเป็นคนต่างจังหวัดทำให้ถูกหลอกลวงว่าจะให้ไปทำงาน และท้ายที่สุดคือการบังคับให้ขายตัว นอกจากนี้ยังอาจถูกหลอกลวงจากท้องถิ่นว่า จะพาไปทำงานที่กรุงเทพฯ แต่แท้ที่จริงแล้วอาจพาไปยังจังหวัดอื่นๆ และถูกทุบตีกักขังให้ยอมเป็นโสเภณีอันเป็นลักษณะที่ไม่ยินยอมหรือมใจ เช่นในเพลง "สาวทุ่งนอ กทม." เพลง "ตานานบ้านนา" เพลง "รอยไม่รู้บ้าน" ดังนี้

สาวหนึ่งซึ่งสวยสตราญ	<u>หนีความกัณดารมาหางานในกรุง</u>
.....	
<u>ความที่ยังอ่อนวัย</u>	<u>ไร้เคียงสาหน้าเขื่อ</u>
<u>ความสาว สวย ของเธอ</u>	<u>จึงถูกหลอกไปขายตัว</u>

อนาคตจึงหมองมัว

เกลือกกลั้วรอยมลทิน

...

สาวทุ่งใน กทม. : เอร่าวัน

หวังได้งานทำอาลาจากบ้าน

จากถิ่นอีสานไม่นานย่อนคืน

ด้วยคนนำทางสร้างความหวังให้ยั่งยืน

สาวนายิ้มขึ้นกลั๊กลิ้นฝันความอาลัย

คิดว่าจากนงคงามทุกเมื่อแต่ช่างร้ายเหลือเล่ห์กลทรมหัวใจสร้างรอยราก็ตราบชีวิตสิ้นวางวาย

สัญญาที่ให้คลั่งไคล้ด้วยกลิ่นน้ำตา

วอนอ่อนวอนขอความเมตตา

กลับรदनเขาตำทาทารุณคุกคาม

บวตร้าวจิตใจร่างกายก็บอกรู้

ทุกวันคืนคำขยับบนหนทางโลกีย์

...

ตานานบ้านนา : คนด่านเกวียน

...

ดวงไฟสีแดงแบ้งพอกหนา

เริ่มขายเริ่มค้าแต่เพียงจนสาย

ห้ามลาห้ามหยุดห้ามไม่สบายมีเป็นกับตายและทรมานถูกกักถูกขังเก็บไว้ขายกิน

ย้ายที่ย้ายถิ่นไปตลอดกาล

พอจะแม่จำลูกอยากกลับบ้าน

อยากฟังน้องอ่านกอ ขอ กอ กา

รอยไม่รู้บ้าน : รอย

เพลง "ไพร่รัก" ของวงอมตะ ได้เล่าเรื่องผู้หญิงที่ถูกล่อลวงมาขายบริการทางเพศเมื่อจะถูกเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมาย เหล่าแมงดาเจ้าของช่อง จึงเผาทำลายหลักฐานทั้งที่บางคนยังถูกล่ามโซ่กักขังไว้ ดังนี้

แ่ววๆ ยืนแต่เสียง	เหมือนสำเนียงเสียงเจ้ากุ่มมา
ผ่านแมกไม้สายธารา	วอนเจ็ดหนาพาเจ้ากลับคืน
<u>ล่ำมติดตรวนตรึงเสา</u>	<u>ค้ำกามควาแม่เจ้าจัดขึ้น</u>
แสร้งหวดข้าทุกคำคืน	เจ็บปวดฝันกลืนกล้ำเรื่อยมา
แล้ววันหนึ่งงัดแผ่นฟ้าบนผืนดิน	คนโหดหินหลบเร้าเข้าจุดไฟ
<u>หลักฐานมันทำลาย</u>	<u>รช่ตรวนยังพันกาย</u>
<u>เจ้าดินรนในกองไฟ</u>	<u>ชีพสลายได้แสงจันทร์</u>

ไพณรภ : อมตะ

เพลง "ยากูซ่า" ของวงด่านเกวียน ได้สาเสนอเนื้อหาในประเด็นที่ว่า การถูกล่อลวงเพื่อขายบริการทางเพศนั้นไม่ว่าจะหนักากักขังหรือบังคับขายบริการในกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังส่งไปขายยังต่างประเทศด้วย และยังคงประสบปัญหาการถูกบังคับจนอาจถึงแก่ชีวิตเช่นกัน

...

ล่องลอยฟ้ามาหากระวีसान	<u>โรสน้อยเจ้าบานแต่กลับร่วงโรยแล้ว</u>
เพราะนั่นมือมาร	ยากูซ่า ยากูซ่า ยากูซ่า ยากู
ไม่มีน้ำตาให้เจ้าหลังไหล	ไม่มีน้ำใจให้เจ้าดื่มกิน
ปีกหักกลางดินแดนอาทิตย์อุทัย	

.....

ใคร ๆ ๆ ๆ ตาย ตาย ๆ ๆ ๆ ใคร เลือดรินไหลไร้อัยคำ

...

ยากูซ่า : คนด่านเกวียน

เพลงเพื่อชีวิตหลายบทเพลงมีเนื้อหาแนะนำสตรีชนบท ที่จะเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ
ให้ระวีงการถูกหลอกลวง เช่น เพลงเดือนสาว สาวโรงบ่ม เดือนน้อง ดังนี้

...

เจ้ายังอ่อนต่อรอบของสังคม อย่างล่อยใจไปบนถนนโลกีย
ระวีงกลุ่มคนหลอกลักพาตัวหนี เอาไปขายให้เกิตราศีสาวเอย

...

เดือนสาว : โกลา

...

ระวีงเนื่อน้อง	ระวีงฟองเรืองป้อจาย
จะหลอกไปขาย	ให้ตายให้งอ

...

สาวโรงบ่ม : จรัล มรินทร์

อย่าไปหลงเลยน้อง	อย่าลาฟองใจตัว
อย่าไปคิดเมามัว	ลืมตัวจนลืมบ้านเรา
บอกเจ้าแล้วไซ้ไหม	บอกเจ้าไปหลายครา
จงระวังความสาว	กลัวเจ้าจะโดนย่ำยี

...

เดือนน้อง : แชนเมอร์

1.1.1.4 เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

การสะท้อนภาพความจริง และปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตได้นำเสนอมีสองประเด็นคือ การขาดการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลาน และประเด็นของการต้องประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเอง แม้จะเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตรายก็ตามที่ วิจารณ์จากเพลง "ดอกไม้ของคนชรา" ของวงประจัญบาน ได้สะท้อนภาพชีวิตของคนชราที่รอคอยการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลานที่เคยเลี้ยงดูทะนุถนอม ว่า

เจอคนแก่ชรา	นัยน์ตาก็ฝ้าฟาง
แปลกใจอยู่ทุกยาม	"แกปลูกดอกไม้สวยงาม"
<u>ชีวิตแกอยู่ไปวันวัน</u>	<u>นัยน์ตาเหม่อลอยอย่างนั้น</u>
พรวนกระดาง ถากหญ้า	ซุดดินทุกวัน หมั่นรดน้ำดูแล
หวังจะให้ดอกไม้สวยงาม	ผลิดอกไม้ยามถึงวัย
คอยมองดู दिनผ่านไป	ถึงวัยกลับใบร่วงโรย
พอมานะเจอก็เลยเอ่ยถาม	ทำไมถึงปลูกดอกไม้
<u>แกนั่งอยู่คนเดียว</u>	<u>เปลี่ยวใจไม่มีลูกหลานสักคน</u>
<u>แกบอกว่าลูกหลานเติบโต</u>	<u>ต่างคนก็ต่างจากไป</u>
<u>ทิ้งแกอยู่คนเดียว</u>	<u>เดียวดายไม่มีผู้ใดเหลียวแล</u>
แกมาปลูกดอกไม้คนเดียว	ให้ความรักกับมัน
หาความรักจากมัน	หวังเอาไว้สักวัน
ลูกหลานจะกลับมาเก็บดอกไม้	ปักเอาไว้บูชาแก

ดอกไม้ของคนชรา : ประจัญบาน

ส่วนในประเด็นของการต้องทำงานเพื่อยังชีพของตนและครอบครัว มีคนชราจำนวนมากที่ยังต้องทำงาน แม้งานนั้นจะเป็นงานที่เสี่ยงอันตรายอันถึงแก่ชีวิตก็ตาม ตัวอย่างเช่น เพลง "ตาดี" ของวงคาราบาว เล่าเรื่องของชายชราคนหนึ่งที่ต้องปีนต้นตาลเพื่อเก็บลูกตาลสุกมาขายเลี้ยง

ครอบครัว แม้จะหวาดกลัวอันตรายก็จำเป็น สุดท้ายตาดีก็ต้องพบกับความตาย เพราะแม้ว่าจะชำนาญ
ในงานที่ทำ แต่ร่างกายก็ไม่แข็งแรงพอที่จะทำงานเสี่ยงอันตรายอย่างที่เคยทำมาแต่หนุ่มๆ ได้ต่อไป

โบราณท่านกล่าวไว้ว่า	ทรัพย์สินเงินตราเป็นของนอกกาย
<u>แต่คนต้องกินต้องใช้</u>	<u>อย่างรายตาที่ต้องไต่ต้นตาล</u>
ปีนตาลเอาลูกตาลสุก	หากินเลี้ยงลูกเลี้ยงเมียเลี้ยงตัว
<u>แต่ชราตามัว</u>	<u>หากแม้หวาดกลัวคงไม่มีกิน</u>

...

ตาดี : คาราวาว

เพลง "คนจับงู" ของวงอมตะ เสนอภาพชายชราที่ประกอบอาชีพจับงูพิษขายตั้งแต่หนุ่มจน
แก่ จนกระทั่งถูกงูพิษกัดตาย

<u>ยังไม่ทันหย่าหม</u>	<u>บักสมต้องทำงาน</u>
<u>นมยังไม่ทันแตกพาน</u>	<u>ต้องเสี่ยงตายเลี้ยงตัว</u>
<u>ตื่นเช้าก็เข้าพงไพร</u>	<u>กับงูผ้าใบใหญ่</u>
<u>ไปล่าจับความตาย</u>	
.....	
<u>แมวเขา งูเห่า จงอาง</u>	<u>บักสมไล่คว่าหาง</u>
<u>จับเป็นมามากมาย</u>	<u>แลกกับเงินซื้อข้าวใส่ปาก</u>
<u>ถึงวันที่ป่าคงพงไพร</u>	<u>ต้องร้องเพลงอาลัย</u>
<u>ให้กับพรานชรา</u>	<u>ผู้เฒ่าสมก็บักสมคนเก่า</u>
<u>ถึงคราวงูเห่ากระชากดวงวิญญาณ</u>	<u>แก่ตัวพราหม์ดวงตา</u>

เฒ่าสมวัยล่องมา

หมองชราจึ่งลั่นใจกลางนา

คนจับงู : อมตะ

เพลง "เฒ่าทะเล" ของวงคาราบาวก็เช่นกันได้กล่าวถึงประเด็นของการทำงานที่เสี่ยงอันตรายของผู้สูงอายุ เพื่อนำรายได้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ดังนี้

<u>เฒ่าอ่าลูกทะเลเมืองใต้</u>	<u>พนักอาศัยอยู่ชายฝั่งทะเล</u>
<u>เติบโตมากับเรือตังเก</u>	<u>อาชีพชาวเลเป็นชาวประมง</u>
.....	
<u>ฤดูกาลปลัดถิ่นมาเยือน</u>	<u>ไม่สะทกสะเทือนสายลมแสงแดด</u>
<u>อายุปาเข้าไปหลักแปด</u>	<u>อด ๆ แอด ๆ ของธรรมชาติ</u>
<u>ลุงแก่เรือตังเกเก่า</u>	<u>รอยร้วรอยราวตามอายุชัย</u>
<u>สองสิ่งร่วมทะเลบ้านไกล</u>	<u>ร่วมวันร่วมวัยจุดหมายเดียวกัน</u>
<u>วันออกฟ้าเหลือง</u>	<u>ทะเลสะท้อนสายลมเป็นผ้า</u>
<u>แต่เฒ่าอ่ายังย่ำเท้าออกหาปลา</u>	<u>มันคือคำยา คำพยาบาล</u>
<u>ผู้เฒ่าก็รู้ยังเต็มอูรา</u>	<u>หนทางข้างหน้าเป็นไปได้อสองทาง</u>
<u>ทางหนึ่งรอดกลับมาถึงฝั่ง</u>	<u>อีกทางหนึ่งฝั่งร่างลงกลางทะเล</u>
<u>ขายเฒ่ากับเจ้าเรือตังเก</u>	<u>หันหน้าออกทะเลไม่เห็นคืนมา</u>

เฒ่าทะเล : คาราบาว

การตายของ "ตาดี" "บักสม" และ "เฒ่าอ่า" ที่เพลงเพื่อชีวิตนำเสนอ ดูเหมือนจะต้องการให้ผู้ฟังผู้อ่าน ได้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเหลียวแลใดๆ จากลูกหลานและผู้อื่น ต้องทนมาหากินด้วยตนเองตลอดมาจึงควรที่จะช่วยกันดูแลเอาใจใส่ตลอดจนเลี้ยงดูให้สุขสบาย เมื่อยามแก่เฒ่า ทั้งนี้เพื่อแลกแลกๆ ฝ่ายรวมทั้งลูกหลานได้ให้ความสนใจต่อบุคคลกลุ่มนี้ เพราะผู้สูง

อายุไม่ใช่ประชากรที่ไม่มีคุณภาพ วัยและประสบการณ์ของผู้สูงอายุนั้นมาเป็นคำแนะนำและการปรึกษาที่ดีได้ ในเพลง "ผู้เฒ่า" ของวงคาราบาว ได้เสนอแนวคิดให้บุตรหลานได้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ ให้ความกตัญญูต่อพ่อแม่ไม่ตกลูก และอย่าปล่อยให้เขาเหล่านั้นต้องโดดเดี่ยวว่าเหว่ พร้อมทั้งได้เสนอแนวคิดว่า ผู้สูงอายุที่ปราศจากลูกหลานดูแล มักเป็นผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนหากรับรวยก็จะมีลูกหลานมาดูแลล้อมดูแลเพื่อหวังสมบัติ ไว้ดังนี้

คำนึงถึงคนเฒ่าคนแก่	<u>เมื่อครั้งเป็นพ่อแม่ยังเลี้ยงดูลูกน้อย</u>
อดออมวันละนิดละหน่อย	<u>เก็บสับเป็นร้อยส่งลูกน้อยเล่าเรียน</u>
หวังเพียงเพื่อลูก ๆ เติบโต	ได้เป็นผู้มีการศึกษา
หนทางในภายภาคหน้า	เป็นเจ้าคนนายคน
<u>ผู้เฒ่าเอย</u>	<u>ถึงเนื้อหนังหย่อนยาน</u>
<u>ถ้าสมบัติมีพินาศ</u>	<u>ลูกหลานมาเอาใจ</u>
นะผู้เฒ่าเอย	ถึงเนื้อหนังเหี่ยวแห้ง
ถ้าสมบัติมากล้น	ยังพอมีคนเอาใจ
<u>ใครเลยเคยคิดถึงผู้เฒ่า</u>	<u>ที่ล้มหมอนหงอกขาวและดวงใจอาดูร</u>
<u>ถ้าจนจนลูกหลานเติบโตใหญ่</u>	<u>ต่างตอบแทนน้ำใจเพียงรดน้ำคำหัว</u>
สังคมทวิความคั่นร่น	สอนคนให้คิดเห็นแก่ตัว
<u>คนเฒ่าที่หันหลังตามัว</u>	<u>กลัวไม่มีคนไปเฝ้า</u>

ผู้เฒ่า : คาราบาว

เพลง "ไม้ใกล้ฝั่ง" ของวงประจัญบานเป็นอีกเพลงหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นภาพความจริงของสังคมไทยอย่างหนึ่ง คือ การที่ถูกทอดทิ้งพ่อแม่หลังจากประสบความสำเร็จในชีวิตแล้ว มักจะละเลยที่ตนเองเป็นตัวตนมีหลักฐานมั่นคงนั้น เป็นเพราะการเลี้ยงดูแลของพ่อแม่ในเบื้องต้น และยังได้เสนอแนวคิดว่าหากลูกต้องถูกลูกของตนปฏิบัติอย่างนี้บ้างจะมีความรู้สึกอย่างไร

เวลาที่เจ้าเติบโต พ่อแม่ต้องอดทนทุกอย่างแม้แต่เศษสตางค์ เวลาที่เจ้าเติบโต
ต้องเข้าโรงเรียนศึกษา ค้นคว้ารับตำราที่พ่อแม่หามาให้ เจ้าจะเรียนพาณิชย์
หรือเรียนวิทยาลัยท่านลำบากเพียงใด

กาลเวลาผ่านไป เจ้ามีการงานใหญ่โต มีความสุขสุขอยู่กับสังคมเมืองไทย
เจ้ากลับลืมพ่อแม่ที่แก่ชราลงไปเจ้าไม่เคยเอามา...เจ้าไม่เคยเอามา

เวลาเจ้าแก่ตัวเจ้าจะคิดถึงใคร ถ้าไม่ใช้ลูกชายหรือลูกสาว ที่มีเจ้ารอบอุ้ม
เลี้ยงลูกมาด้วยอย่างดี...ถ้าลูกมีหน้าหนี...เจ้าจะคิดยังง

ไม้กลิ้ง : ประจัญบาน

ปรากฏการณ์เสนอปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุในเพลง เพื่อชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาเด็กและเยาวชนได้รับการนำเสนอเนื้อหาช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 อย่างต่อเนื่องมากที่สุด ปัญหาครอบครัว และปัญหาเสกณี เป็นปัญหาที่ได้รับการหยิบยกมาเสนอหลัง พ.ศ.2525 และมีการนำเสนอเป็นประเด็นหลักต่อมา จนถึงปี พ.ศ.2534 ส่วนปัญหาผู้สูงอายุปรากฏการนำเสนอมากหลัง พ.ศ.2525 และยังปรากฏอยู่จนถึง พ.ศ.2534 แต่ไม่มากเท่ากับปัญหาประเด็นอื่น

1.1.2 เกี่ยวกับการศึกษา

สถาบันการศึกษา เป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคม เพราะการศึกษาเป็นฐาน ที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเจริญก้าวหน้าในสังคม ช่วยให้สังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพิ่มโอกาส การได้ตำแหน่งหน้าที่การงาน มีเกียรติได้รับการยกย่อง มีการพัฒนาบุคลิกภาพ และการศึกษา ยัง ช่วยให้มีโอกาสในชีวิตดีขึ้น โดยเฉพาะโอกาสในการเลี้ยงชีพที่ได้รับค่าจ้างสูง

การสะท้อนภาพความจริง และปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาที่ปรากฏในเพลง เพื่อชีวิตส่วนใหญ่ จะปรากฏในประเด็นของการขาดโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากความยากจน ไม่มีเงินส่งลูกเข้า เรียนหนังสือ หรือไม่ส่งเสริมให้ลูกเรียน เพราะต้องการให้ลูกช่วยงานบ้านหรือช่วยหาเงินเพิ่ม รายได้ให้ครอบครัว ความไม่พอเพียบของครูผู้สอน การขาดอุปกรณ์ประกอบการสอน และครูผู้สอน ที่มีคุณภาพ หรืออาจเป็นเพราะตัวผู้เรียนไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน ในประเด็นของความยากจน ไม่มี

เงินส่งลูกเรียนหรือไม่สนับสนุนให้เด็กได้เรียนหนังสือ ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตหลายบทเพลง เช่น เพลง "สามล้อ" ของจรัส มโนเพชร ได้สะท้อนภาพคนถีบสามล้อที่แม้จะมีสติปัญญาพอที่จะศึกษาเล่าเรียนได้ แต่เพราะความยากจนจึงให้ต้องออกจากโรงเรียนมาทำงาน ไว้ดังนี้

ถีบสามล้อบ่จ๋อฉัน	เปิดวิทยุเล่นล่องกอง
แม้แต่หมูหมายังหันมามอง	แต่คนขึ้นล่องบแล
<u>มีความรู้ชั้นปอสอง</u>	<u>มีมันสมองแต่บ่มีสตางค์</u>
เขาหางานไหนก็บ่ว่าง	รับจ้างถีบสามล้อกิน

สามล้อ : จรัส มโนเพชร

เช่นเดียวกับเพลง "สองชีวิต" ของวงคมเถียว และเพลง "เด็กขายมาลัย" ของ วงแฮมเมอร์ ได้สะท้อนภาพของเด็กวัยเรียนแต่ไม่ได้เรียนเพราะภาวะเศรษฐกิจงานครอบครัว ดังนี้

ฉันเกิดมามีเพียงแต่ยาย	พ่อฉันตายแม่หายหน้าไปบ่มา
โรงเรียนโรงเรียน	เรื่องจิตเขียนมิเคยผ่านตา
<u>ยายหมดปัญญาให้การศึกษา</u>	<u>เพราะความจน</u>
พอจากความได้ยัยให้คำให้ขายไอติม ต่อมาหนังสือพิมพ์หากินแถวริมถนน	

...

สองชีวิต : คมเถียว

...

พอหนูกวาดถนน	แม่ต้องทนขายข้าวเมา
หนูอยากจะกินข้าวเช้า	คงมีแต่ข้าวมือเย็น
<u>หนูอยากจะเรียนหนังสือ</u>	<u>หนูอยากจะซื้อเสื้อผ้าใหม่</u>

เด็กขายมาลัยนั้นยากไฉน

ไม่รู้เมื่อไหร่หนถึงจะมี

เด็กขายมาลัย : แสมเมอร์

นอกจากนี้ การขาดโอกาสในการศึกษาอีกประเด็นหนึ่งที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตคือ ความไม่เพียงพอของโรงเรียนและครูผู้สอนในชนบททุรกันดาร ตลอดจนการขาดแคลนครูผู้สอนที่มีคุณภาพ ทำให้เด็กในวัยเรียนไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษ หรืออาจเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนแต่เกิดปัญหาความไม่ต่อเนื่องในเนื้อหาวิชาที่เล่าเรียน เพราะครูที่มาสอนจะย้ายออกจากโรงเรียนเหล่านี้หลังจากทำงานได้ไม่นาน เช่นในเพลง "เด็กบ้านนอก" และเพลง "ที่นี่ไม่มีครู" ของวงแสมเมอร์ และเพลง "ครูเลี้ยง" ของวงด่านเกวียน ที่ได้สะท้อนภาพของการขาดครูในชนบทที่ทุรกันดารห่างไกลความจริงไว้ดังนี้

เห็นใครๆ เขาไปโรงเรียน	เขาได้เรียนได้เขียนอ่าน
แต่พวกเจ้าไม่ได้พบพาน	<u>อยู่แดนกันดารห่างไกล</u>
.....	
<u>ครูใครมาน้ำตาใครไหล</u>	<u>ครูจากไปหัวใจผ่อ</u>
ลมหนาวพัดมาตั้งหน้ารอ	หนาวนี้ใครหนอจะก่อไฟ

เด็กบ้านนอก : แสมเมอร์

ทำไมครูที่นั่นน้อยนัก	เด็ก ๆ มักถามถึงครูอยู่เสมอ
ครูคนใหม่อยู่ไหนกันเล่าเออ	เด็กชะเง้อคอยครูอยู่ทุกวัน
<u>ครูมากมายมีไหมในวันนี้</u>	<u>จะยืมตีมั่งบ้านป่าอาสาสอน</u>
ร่วมทุกข์สุขกับเด็กในดงดอน	เอื้ออาทรสอนสั่งอย่างตั้งใจ
.....	
<u>ครูจนแล้วทำไมไม่ยอมกลับ</u>	หรือใครจับครูไว้ที่ไหนหนอ

เด็กเพียรถามหน้าเสร้านั่งเฝ้ารอ น้ำตาลล่อที่นี้ไม่มีครู

ที่นี้ไม่มีครู : แสมเมอร์

...

เธอไปเรียนต่อการศึกษา เมื่อจบออกมา
 นำเอาวิชาช่วยบ้านนาอีสาน แต่จดหมายที่ได้รับเมื่อวาน
เธอขอทำงานอยู่ที่ กทม.

ครูเลี้ยง : คนด่านเกวียน

เพลง "ครูไม่ใหญ่" ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ สะท้อนภาพและปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา
 ในประเด็นของการขาดแคลนครูซึ่งทำให้ครูคนต่างๆ ต้องรับภาระหน้าที่ทั้งที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
 และหน้าที่อื่นเพื่อบริการสังคมไปพร้อมกัน ดังนั้นคุณภาพของการเรียนการสอนจึงลดลง พลิกแพลงสอน
 ไปเท่าที่จะทำได้ นอกจากนั้นยังได้มีการเสนอแนะเกี่ยวกับอัตราเงินเดือนครูอีกว่าน้อยเกินไป เมื่อ
 เทียบกับภาระหน้าที่ที่ครูแต่ละคนมี ทำให้ครูต้องตกเป็นหนี้สิน กู้ยืมเงินมาใช้ ดังนี้

ครู ครู ครู ครู ครู	ฉันเป็นครูแดนไกล
เดิน เดิน เดิน เดิน	เพลินเพลินเดินดงพงไพร
ครูเอ๋ยครู บุณีย์ของไทย	พิมพ์เอ๋ยพิมพ์
<u>แม่พิมพ์หมึกจากกลางใจ</u>	
บ้านอยู่บนสวรรค์	ทั้งวันก็เดินไม่ถึง
มีครูอยู่สองคน	ครูใหญ่กับครูไม่ใหญ่
<u>ทำงานเกินอาชีพครู</u>	<u>สงเคราะห์สังคมเยียวยา</u>
<u>ฝึกฝนแบ่งบันกันไป</u>	<u>ลงอภัยยาเย็บอดข้าว</u>
<u>ต้องเอาของเราไปให้</u>	<u>งานวัดงานพัฒนา</u>

<u>เคี้ยวมาประหม่อเภา</u>	นำภูมิใจครูไทยของเรา
บ้านอยู่โนนสวรรค์	อยู่กันไปตามประสา
หนาวก็เข้ากองไฟ	ร้อนก็ไปทุ่งนา
หน้าคามือด้านป่าแดง	พลิกเพลงสอนตามยถา
ก.ไก่ ก็บอกคอตทน	<u>สิ้นเดือนก็เหมือนสิ้นใจ</u>
<u>หักขาหนีลบกลบเกิน</u>	<u>ขอใบลูกเงินมาเซ็น</u>
เป็นประจําจำต้องเป็น	จำต้องเป็น จำต้องเป็น
เออ! เค็กล้น	ครูไม่หนีไปไหนดอก
เออ! เค็กล้น	ครูไม่หนีไปไหนดอก

ครูไม่ใหญ่ : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

วงคนด่านเกวียน ได้เสนอด้วยว่าการไม่ได้เรียนหนังสือ มีผลให้ต้องเป็นคนรู้ไม่ทันคนถูกหลอกลวงได้ และได้เสนอแนะแนวทาง และให้ข้อคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยการให้คนในชนบทสนใจศึกษาเล่าเรียนด้วยความขยันหมั่นเพียร มีความตั้งใจจริงก็จะประสบความสำเร็จได้

ไว้วันเพลง "หน้าใสกว้าง" ดังนี้

....	
ย้อนความรู้	ไม่มีครูสั่งสอน
<u>อยากจะเรียนไม่มีโอกาส</u>	เพราะขาดปัจจัยจะเล่าเรียน
ไม่อ่านไม่เขียน	<u>ไม่ได้เรียนจึงร้องเพลง</u>
อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	<u>ก็เลยทาให้รู้ไม่เท่าทัน</u>
<u>มาเถิดพี่น้องมาหยิบตำรา</u>	<u>มาเอาวิชา</u>

มาหัดอ่านหนังสือเขียน

ถ้าหากเพียรเดี่ยวเขียนอ่านได้

...

หน้าสีกว่ง : คนด่านเกวียน

การสะท้อนภาพความจริงและปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา ที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตอีกประเด็นหนึ่งคือ ประเด็นของหลักสูตรที่ไม่เหมาะสม เรียนแล้วนำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ เป็นหลักสูตรที่ไม่ตอบสนองความต้องการของสังคม และการเรียนตามคำนิยมเพื่อเป็นเจ้าคนนายคน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ที่จบการศึกษามาแต่ละปีมีจำนวนสูงกว่าความต้องการในสังคม เกิดภาวะการแข่งขันกันเข้าทำงานในสถานที่ต่างๆ จนถึงการใช้เส้นสายอิทธิพลฝากฝังเพื่อให้ได้งานทำ ทำให้ผู้มีการศึกษาหลายๆ คนที่ไม่มีเส้นสายหรือคนที่มีความสามารถต้องขาดโอกาสในการรับคัดเลือกเข้าทำงาน ต้องเป็นคนว่างงาน ปรากฏเพลงเพื่อชีวิตหลายบทเพลงที่สะท้อนภาพความล้มเหลวของการศึกษา ในประเด็นของหลักสูตรที่ไม่ตอบสนองความต้องการของสังคม ทำให้ผู้มีการศึกษาว่างงานเป็นจำนวนมากเช่น

งาน...ของงานข้าที่

บันทึกค้างปีไม่มีงานทำ

.....

.....

ลาหากเพียงไหน

กว่าจะได้ปริญญา

พ่อแม่ขายนาส่งเงินเป็นพอน

จบออกมาเป็นหมื่นเป็นแสน

มาใส่ก๊วต้อแบบ

ก็เห็นหันว่าเดือนร้อน

...

บันทึกค้างปี : อมตะ

...

เล่าเรียนศึกษากันมานาน

เล่าเรียนศึกษากันจนอาบ

จบการศึกษามานาน

ตงงาน ตงงาน กันมากมาย

บ้ายบายไทยแลนด์ : อมตะ

อีน้อง ำอีน้อง สบายดีกา

อำเฮียนได้ปริญญากออกมาแล้วเตะฝั้น

ลำปากอิมต่ำยอยากเป็นเจ้านายเจ้าคุณ

น้ยากร่งเง่าเต่าตุ่นเสียศักดิ์สกุลโรตตรเฮา

...

บ่มีหยังสักอย่าง : จรัล มรินทร์

...

ถึงมีปริญญายังยื้อแย่งแข่งขัน

หางานทำทั้งวันมาเป็นเวลาหลายปี

มนุษย์โลกนี้ช่างคั้นรนชวนชวาย

มนุษย์โลกนี้ช่างคั้นรนสนสาย

ไม่มีเงินก็อดตายไม่มีเส้นก็อดงาน

...

หรอย : คาราบาว

...

หลงเชื่อหลงคิดฝฝั้น

ปริญญาคำนั้นมันคงหางานง่าย

เวลกรรรมสมัครงานที่ไหน

ไม่มีคนสนใจเพราะเส้นสายไม่มี

.....

.....

ที่เพื่อนฉันมันไม่ได้ปริญญ

แต่มีหน้ามีตาในการงานยิ่งาหญ่

สอบถามเพื่อนก็หมดความข้องใจ เพราะพ่ออ้าวพาไปส่งควมวันนี้

ไม่มีเส้น : ประจัญบาน

...

จวบจนสิ้นจบการศึกษา

รับใบปริญญาที่ฉันชอบ

สุขใจแค่ไหนไม่ต้องบอก

ยิ้มพลาง เดินพลางสบายดี

รีบเดินอย่าตื้อกหางาน

.....

ไม่มี ไม่มี ไม่มีงาน

รับสลิปห้าคนทำงาน

เด็กฝากท่านหนึ่งโหล

ที่เหลือนั้นหันเรื่องให้ไร

.....

อดส่ำห่ำร่ำเรียนมาแทบตาย

แต่ผลสุดท้ายต้องตกงาน

เรียนและงาน : คำนีร์

...

ตอนเรียนก็ตั้งใจเรียน

ความพากเพียรก็มีมากครับ

ตอนสอบก็ตอบขยัน

แต่มาเจอทางตันเวลาทำงาน

.....

สอพันเรียกเอาสลิป

คนเดียวตัวสลิปได้แต่เดินยิ้มเชื่อง

ใจโกรธกรนิกรโทษบ้านเมือง

สอบจนหน้าเหลืองไม่ได้ทำงาน

...

สัมผัสบัดพิศ : คาราวาน

เพลง "หนอยแน่" ของวงคาราบาว เป็นอีกเพลงหนึ่ง ที่ได้สะท้อนภาพเกี่ยวกับผู้ที่จบ
การศึกษามาแล้วแต่ต้องตกงาน จนต้องแก้ปัญหาด้วยการไปทำงานที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย ดังนี้

ดั้นด้นมาจากบ้านป่าแดนกันดาร	มุ่งเมืองหลวงรอหาร
ด้วยความหวังเต็มหัวใจ	เป็นนักเรียนฉันทน์เพียรศึกษา
มีวิชาจากบ้านป่าแดนไกล	มาสอบแข่งขันเป็นนิสิตนักศึกษา
<u>เอาใบปริญญาออกไปหางานทำ</u>	
.....	
สอบกะเขาที่ไรไม่เคยได้สักกะปี	
.....	
มาพบความจริงของการศึกษา	เหมือนดังเกมกีฬาชิงด้อยชิงดี
ฉันทน์แพ้ปัญญา	แต่หงษ์หนาเหมือนควาย
<u>ขายความรู้ไม่ได้อะไร</u>	<u>ขายแรงงานกายให้มันรวย</u>
จะเก็บตำราเอาลงใบฝังดิน	ฉันทน์ขี่เครื่องบินไปซาอุดีอาระเบีย

หนอยแน่ : คาราบาว

สำหรับการแก้ปัญหาในด้านการศึกษานั้น ปรากฏเพลงเพื่อชีวิตหลายบทเพลงที่มีเนื้อหาเพื่อ
แนะนำ หรือเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา เช่น เพลง "ปริญญาตกงาน" ของวงคันโต
ที่นอกจากจะสะท้อนปัญหาดังกล่าวแล้ว ยังได้เสนอแนะให้
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาเร่งหาทางแก้ปัญหาดังกล่าว เพราะการตกงานหลังจากที่เสียเวลา
ไปกับการศึกษาหลายปี เสียค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายอื่นๆ นั้น นับว่าเป็นการทุนสูญเปล่า และการ
ตกงานอาจเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาอื่นตามมา เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

...

ร่ำเรียนสมัยถึงมีกวดขันวิชา	<u>ไม่มีเส้นสายอย่าได้ไปเสาะหา</u>

สิ้นเปลืองเวลาที่หามานมนาน	บางรายยากจนก็ต้องดิ้นรนจิตใจ
ขายนายขายควายเอาไปจับจ่าย	เรื่องเรียนเขียนอ่าน
.....	
ถ้าจบมาแล้วมีงาน	ครอบครัวทางบ้านคงจะสบาย
เหตุการณ์ผันแปรผัน	ความฝันจึงมลาย
<u>ปริญญาตกงานแทบจะชนกันตาย</u>	น่าเสียดมเสียดายที่ได้หมายปองมา
<u>เรียนรัฐมนตรีและอธิบดีทุกท่าน</u>	ที่มีหน่วยงานและข้อผูกพันกับการศึกษา
<u>จงร่วมมือกันจำกัดปัญหา</u>	ขอความเมตตาอย่าให้ปริญญาต้องตกงาน

ปริญญตกงาน : คั่นไถ

จากแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมในการศึกษาที่เตรียมบุคคลเพื่อเป็นเจ้าคนนายคน หรือเตรียมตัวเข้ารับราชการ เป็นเหตุให้เป้าหมายทางการศึกษาของคนส่วนใหญ่มุ่งเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งที่เมื่อจบมาแล้วมักจะไม่มีงานรองรับ ทำให้เกิดภาวะว่างงาน และเกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา เพลง "มหา'ลัย" ของวงคาราบาวได้สะท้อนภาพบัณฑิตตกงานรวมทั้งให้ข้อเสนอแนะว่าค่านิยมเกี่ยวกับการศึกษาที่เคยมีมาควรจะได้รับการเปลี่ยนแปลงได้แล้ว คนจะประสบความสำเร็จในชีวิตไม่จำเป็นต้องจบมหาวิทยาลัยก็ได้

มหา'ลัย มหาหลอก เด็กขายบ้านนอก เด็กหญิงบ้านนา รู้ว่าเรียนรู้นวิชา
แต่จบออกมายังไม่ม้งานทำ ไม่มีงานก็ไม่มีเงินออกเดิน เดิน เดินอย่าสมัครงาน
 สอบเท่าใดยังสอบไม่ผ่าน มันหัวปานกลางเขาเอาแต่หัวดี ๆ
มีความรู้สู้เขาไม่ได้ เส้นเล็กเส้นใหญ่เส้นก๋วยจั๊บน้ำมัน นามสกุลไม่สง่าราศรี
 เป็นลูกตามีเป็นแค่หลานยายมา

 ำให้แข่งกันเรียนแล้วแข่งกันรวย บ้างไปได้ส่วยบ้างไปได้เสีย ออกอย่าเดินทาง
ร่างกายอ่อนเพลียหัวใจจะเหี่ยวระเหยหางานทำ ย่าจนเท้าเป็นตุ่มตาปลา

รองเท้าบาจายังหมดความทนทาน ไม่เห็นเหมือนคนรับร่ำรับราด จบแล้วได้
งานเป็นเจ้าคนนายคน

ผลิตภัณฑ์ความจำศีล ความจริงเรานั้นหลงลืมกันไป มัวแต่ปลุกฝังค่านิยมนิยาย
ปรัญชาทางมายา มหา'ลัยมเงา

มหา'ลัย : คาราวาว

จากค่านิยมเรียนเพื่อเป็นเจ้าคนนายคนนี้เอง ทำให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนแต่ละ
โรงเรียนจะมีระดับที่ต่างกัน โรงเรียนที่ได้ชื่อว่ามีชื่อเสียงบุตรคนมีฐานะร่ำรวยได้เรียนไปจนถึง
โรงเรียนของผู้มีฐานะยากจน เพลง "ลูกหิน" ของวงคาราวาว ได้เสนอว่าเรียนที่ไหนก็ตามขอให้
ตั้งใจเรียนและเป็นคนดี พอจำสิ่งที่จะช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์ยากเดือนร้อนเพียงเท่านั้นก็ได้ชื่อว่า
เป็นผู้มีการศึกษา โดยไม่จำเป็นต้องเข้าศึกษาในโรงเรียนมีชื่อเสียงซึ่งต้องเสียค่า "แป๊ะเจี๊ยะ"
ดังนี้

...

เรียนเข้าไปลูกถึงลูกจะเรียนโรงเรียนวัด

พ่อแม่มีเงินยัดลูกเรียนโรงเรียนดี ๆ

ลูกเข้าไปลูกลุยเข้าไปหาเงินได้เสีย

พ่อแม่มีแป๊ะเจี๊ยะไม่ต้องเสียใจหรอก

...

ลูกหิน : คาราวาว

นอกจากนี้ยังปรากฏเพลงที่มีเนื้อหาสอนใจผู้อยู่ในวัยศึกษาว่า ให้เป็นคนตั้งใจเรียน ไม่
หลงาหลออยู่กับสิ่งเย้ายวนให้หลงผิดต่างๆ เพื่อพ่อแม่ที่ลำบากส่งเสียให้เรียนจะได้ไม่ผิดหวัง เช่น
เพลง "แล้วคุณจะได้เสียใจ" ของวงอมตะดังนี้

...	
<u>แล้วคุณจะไม่เสียใจ</u>	<u>ไม่ไปโรงเรียนสักวัน</u>
<u>พ่อแม่ส่งเสียจนนาน</u>	<u>หวังวันเห็นลูกสุขสม</u>
.....	
<u>แล้วคุณจะไม่เสียใจ</u>	<u>ล่องเลี้ยวเวียนเขียนอ่าน</u>
<u>เอาแรงที่ไหนทำงาน</u>	<u>นับวันร่างกายทรุดโทรม</u>
.....	
<u>สิ้นคิดผิดบาปชื่นชม</u>	<u>เสียใจก็สมก็สายเกินไปกาล</u>

แล้วคุณจะไม่เสียใจ : อมตะ

เพลง "คุณครู" ของวงนิรนามเป็นอีกเพลงหนึ่งที่สอนให้นักเรียนตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และจากปัญหาการไม่ตั้งใจทำงานในหน้าที่ครูใช้เวลาในการหารายได้พิเศษอื่นๆ ในเพลงนี้จึงได้สอนให้ครูตระหนักถึงหน้าที่ที่แท้จริงของความเป็นครูว่า ไม่ใช่เพียงมาสอนหนังสือเท่านั้น ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูกศิษย์ด้วย ดังนี้

ตั้งแต่เช้าเกิดเขยวชนพากเรียน (ข้า) ไปหัดอ่านเขียนเล่าเรียนวิชา (ข้า)
อย่างนอนไปไม่สนใจในตำรา (ที่คุณครูว่าน่าพาที่คุณครูจะพา)
สู่หนทางไกลคอยวัยหมุนเวียน หากเพียรมันคงจิตาใจให้มีชื่อตรงอย่าครองตำรา
เติบโตขึ้นมาช่วยพัฒนาเมืองไทย
แต่น่าอดสูยังมีคุณครูหลายคน ไม่อยากฝึกฝนลูกศิษย์ของตนด้วยใจ
อย่าเกียจคร้านในดวงวิญญานมากไป จะทำให้เงาครูไทยมีรอยมลทิน ฯ
หมั่นสั่งสอนอบรมเขาไว้ให้ดี (ข้า) ให้เด็กวันนี้ได้มีวิชาหากิน (ข้า)
อย่าเพียงมาสั่งงานแล้วลนลานรีบบิน (หรือเอาเวลาไปหากิน
หรือเอาเวลาไปหากิน) อันควาครูจงตรงคุณเป็นอาจิม (อย่าทำให้ตัวมีมลทิน)
คนคิดลิมเลือนคอยข้าเตือนตัวเอง ให้เกรงใจกลัว อย่าทำให้ศิษย์เมามัว

เมื่อท้าวเหมือนคุณครู รับเอาแต่ความไว้วางใจที่คุณครูนำมา

...

คุณครู : นิรนาม

ปรากฏการสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา ในประเด็นของการขาดโอกาสในการศึกษา และศึกษาจบแล้วไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 และช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 ทั้งนี้เป็นสิ่งที่บ่งชี้ได้ว่า ปัญหาการศึกษายังคงเป็นปัญหาของสังคมไทย อีกทั้งยังต้องการการปรับปรุงแก้ไขอยู่อีก

1.1.3 เกี่ยวกับค่านิยม

ค่านิยมคือสิ่งที่กลุ่มสังคมหนึ่งๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ นำมาชั่งน้ำหนักพิจารณา หรือเห็นว่าถูกต้อง ค่านิยมจึงเป็นแบบแผนที่ใช้ตัดสินหรือประเมินค่าของสิ่งต่างๆ หรือ การกระทำต่างๆ และมีความหมายต่อบุคคล จนบางครั้งค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิก ของสังคมค่านิยมจึงมีทั้งที่ควรปลูกฝังและแก้ไข ค่านิยมที่เป็นปัญหาในสังคมไทย คือ การรักความสุข สะดวกสบาย ชอบความขี้เกียจหรือขี้เกียจ ขี้เกียจ ขอบเสี่ยงโชคเพื่อหวังรวย นิยมการมีหน้าตา โดย มักจะแสดงออกกันในด้านวัตถุ ปรากฏเพลงเพื่อชีวิตที่สะท้อนภาพและปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมที่เป็นปัญหา ในสังคมไทย ตลอดจนได้เสนอแนะและให้ข้อคิดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไว้หลายบทเพลง เช่น เพลง "แลนด์ ออฟ สมายล์" ของวงคาราวาน ได้สะท้อนภาพชีวิตของคนในเมืองที่รักความสุข ชอบเที่ยวกลางคืนตามแหล่งบันเทิงเรีงรมย์ต่างๆ จับจ่ายใช้สอยฟุ้งเฟ้อ แต่งกายหรูหราเพื่อแสดง สถานภาพทางสังคม ดังนี้

ไทยแลนด์ แลนด์ออฟสมายล์

สังคมเมืองไทยเปลี่ยนจับใจพัฒนา

ดนตรีประเพณีลีลา

ญี่ปุ่น อเมริกาชิงช้านา ดูสบายกันจัง

เรียงระบาเต็นราเคียงคู่ ดิสรักกันอยู่วัดวุ่นวาย
ที่มีเงินก็เพลินกันไป ของกินของใช้จับจ่ายจริงจัง
กินที่นั่นแล้วไปต่อที่นั่น ยิ่งคึกคักก็ยิ่งมีพลัง

แลนด์ ออฟ สมายล์ : คาราวาน

จะเห็นว่า เนื้อเพลงได้สะท้อนภาพและปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมการใช้สินค้าต่างประเทศ และนอกจากนี้ยังได้สะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับการแข่งขันในด้านฐานะความเป็นอยู่ที่แสดงออกในด้านวัตถุ ปัญหาค่านิยมไทยอีกประเด็นหนึ่งที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต คือ การชอบเสี่ยงโชคเพื่อหวัง ร่ำรวย เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยให้ตอบสนองความต้องการด้านวัตถุหรือความขมเหงีย ต่างๆ ได้ ทำให้เกิดภาวะของการเสี่ยงโชคเพื่อหวังความร่ำรวย และสิ่งที่จะช่วยให้การเสี่ยงโชค เป็นจริงได้รวดเร็วคือ การติดตามตัวเลขการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งบางครั้งก็แทบจะไม่ประกอบ อาชีพได้เลย วงรอบ ได้สะท้อนภาพคนกรุงเทพฯ ที่ฝากความหวังด้านฐานะไว้กับการออกสลากกินแบ่ง ของรัฐบาล ไว้ในเพลง "เรียงเบอร์" ดังนี้

ชีวิตคนกรุง	เรื่องใดไม่ยุ่ง	<u>ทุ่มมุ่งเรื่องหวย</u>
<u>นอนหันกลางคืน</u>	<u>ก็ต้องรีบตื่น</u>	<u>ขึ้นมาจดหวย</u>
<u>เข้าวัดเข้าวา</u>	นึกว่าศรัทธา	<u>โถมมาขอหวย</u>
<u>เสี่ยงอีเสี่ยงอี</u>	<u>หมาเยี่ยวหมาขี้</u>	<u>ก็ดีเป็นหวย</u>

เรียงเบอร์ : โรอบ

นอกจากจะปรากฏเพลงที่สะท้อนภาพ และปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมที่เป็นปัญหามาในสังคมไทยแล้ว ยังปรากฏเพลงเพื่อชีวิตหลายบทเพลงที่เสนอแนะ ข้อคิด ข้อแนะนำ อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ค่านิยมดังกล่าว โดยพิจารณาจากเพลง "กรุงเทพฯ ราษฎร์" ของวงแสมเมอร์ ได้เสนอแนวคิดให้คนงาน ขาดิประหยัลดลดความขมเหงียในการดำเนินชีวิต จัดระบบใช้จ่ายเหมาะสมแก่สถานะทางเศรษฐกิจ

ของครอบครัว และของประเทศที่กำลังอยู่ในการพัฒนา ดังนี้

...

หากมีเงินมากมาย	<u>จะทำไปทำไม</u>	<u>เที่ยวคลับเที่ยวบาร์</u>
แม้ยังกรายเข้ามา	<u>เงินตรานั้นหนา</u>	<u>สูญหายทุกวัน</u>
<u>จะพุ่มเฟิยไปถึงไหนกัน</u>	<u>เลิกเกิดสีสัน</u>	<u>กรุงเทพราตรี</u>

กรุงเทพราตรี : แสมเมอร์

เพลง "เผ่าทารก" ของวงคันไถได้เสนอว่า เงินทองที่นำไปใช้อย่างฟุ่มเฟิยควรนำไปใช้ในการพัฒนาสังคม ดังนี้

พังกันหน่อยๆ เจ้า	<u>อย่ามัวเมาอยู่กับโลกมายา</u>
<u>ช่วยกันหน่อยคนที่</u>	<u>เรื่องแสงเรืองสียงค้ำงเกิดหนา</u>
<u>เงินทองที่เอาไปจม</u>	<u>เอาไปช่วยสังคมพัฒนา พัฒนา</u>
บ้านเมืองจะเรืองรุ่งโรจน์ (ซ้ำ)	พี่เผ่าอย่ากรรน้องขอวันทา

...

เผ่าทารก : คันไถ

จากประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับการใช้สินค้าต่างประเทศ เพลง "เมคอินไทยแลนด์" ของวงคาราบาว ได้เสนอแนะว่า ควรเลิกนิยมใช้สินค้าต่างประเทศเพราะการใช้สินค้าต่างประเทศนั้น นอกจากจะเป็นเหตุให้ประเทศต้องเสียเปรียบดุลการค้ามากมายแล้ว ยังเป็นการหลอกตัวเองอีกด้วย เพราะสินค้าต่างประเทศในปัจจุบันก็คือสินค้าที่บริษัทต่างประเทศเข้ามาลงทุน และใช้แรงงานกำลังผลิตในประเทศไทยนั่นเอง ดังนี้

...

<u>เมคอินไทยแลนด์ แคนไทยทำเอง</u>	จะร้องร่ำทำเพลงก็กลัวลืกลีลา
ฝรั่งแอบชอบใจแต่คนไทยไม่เห็นค่า	กลิ้งน้อยหน้าว่าคุณค่านิยมไม่ทันสมัย
เมคอินไทยแลนด์แพนๆ เข้าใจ	<u>ผลิตผลคนไทยให้เองทำเอง</u>
ตัดเย็บเสื้อผ้า กางเกง กางเกง	กางเกงยีนส์ (ชะหนอยแน่)
<u>แล้วขึ้นเครื่องบินไปส่งเข้ามา</u>	<u>คนไทยได้หน้า (ฝรั่งมั่งคั่งได้เงิน)</u>
เมคอินไทยแลนด์พอแขวนตามร้านค้า	ติดป้ายติดตราว่า เมคอินแจมปน
ก็ขายดิบขายดีมีราคา	คุยกันได้ว่ามันมาต่างแดน
ทั้งทันสมัยมาจากเม็กซิโก	<u>เค้าไม่ได้หลอกเรากินหลอก</u>
<u>เรานั้นหลอกตัวเองเออ</u>	

เมคอินไทยแลนด์ : คาราวาว

นอกจากการเสนอให้หันมาใช้สินค้าไทยแล้ว วงคาราวาวยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการ
ใช้สินค้าทดแทนว่า คนไทยควรช่วยกันสนับสนุนสินค้าทดแทนไทย เพื่อช่วยเหลือรายได้แก่ผู้
ประกอบอาชีพทดแทนในครัวเรือน ไว้ในเพลง "ทชมือ" ดังนี้

ขายผ้าขายไหม	เอาไปใส่ทุก แล้วทอ ทอ
ปั่น ปั่น แล้วกรอ กรอ	เป็นผ้าผวย ผ้าไหมไทย
คินหนีบดินเหนียว	จากแหล่งกำเนิดลุ่มน้ำใหญ่
ใส่ผ้าไม้ฝ้ายมอญ	พ่อนด้วยมือเป็นแจกัน
แก้มสีสันเป็นลาย	เอาวัลย์นั้นลายไทย
ประดิษฐ์ประคอยเอาไว้	<u>แต่ดีทดแทนจวบปัจจุบัน</u>
<u>ทำจากมือคนไทย จากครอบครัวไทย</u>	<u>ช่วยกัน ช่วยกัน</u>
<u>ทชามมมานาน เอามือทำงาน</u>	<u>ชาวบ้านทชมือ</u>

.....

.....

ต้นกตัญญูเอามาจักทอ	เป็นเสื้อเป็นสาค
คอนไปขายตลาด กระบุงกระจาด	ก็ทำกะมื่อ
ท้าวจากมือคนไทย	<u>เราเป็นคนไทยช่วยกันซื้อ</u>
<u>ของดีต้องทำกะมื่อ</u>	<u>ทำกะมื่อ กะมื่อคนไทย</u>

...

ทำนมื่อ : คาราวาว

ในประเด็นของค่านิยมเกี่ยวกับการเสี่ยงโชค เพื่อหวังความร่ำรวยด้วยการเล่นพนันนั้น เพลง "เทวดาทำอะไร" ของวงคาราวาวได้ชี้ให้เห็นถึงความหวังของคนยากจน ที่จะได้โชคจากการซื้อหวยที่เนื่องมาจากการออกสลากกินแบ่งของรัฐบาล และโทษของการเล่นพนันหรือการเสี่ยงโชคจากการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลก็คือ ไม่มีโอกาสที่จะร่ำรวย เพราะการซื้อตัวเลขให้ตรงกับรางวัลที่ออกเป็นไปได้ยาก และยังทำให้ยากจนมากขึ้นกว่าเดิม ดังนี้

...

ชวานาหน้าแดงหน้าดำ	มือที่กำเคียวเกี่ยวรวงข้าว
ทุกข้อทุกข้อใจปวดร้าว	ราคาข้าวมันไม่ค่อยดี
จะหาให้ความหวังทางใด	ดูสลาโศเท่าลือตเตอร์
เงินทองแม้ไม่ค่อยจะมี	กระเบียดกระเสียนกระเสือกกระสน

.....

.....

ถูกก็ข้างไม่ถูกก็ข้าง	ไม่โชรรางรถเมล์รถไฟ
ลือตเตอร์มันชี้ไม่ได้	<u>ชาวบ้านโชคร้ายถูกหวยกินหมด</u>

.....

.....

เทวดาหน้าแดงหน้าดำ	เพราะใจลาตลือตเตอร์

.....

.....

ปัญหามันอยู่ตรงหน้า	<u>ก็หวังจะรวยเป็นเศรษฐีเทวดา</u>

แต่ผ่านมาก็ไม่เคยแทงถูก

ถูกก็ช่างไม่ถูกก็ช่าง

ลือเตเตอร์มันจีไม่ได้

จนเข้ากระดูกกระเป๋าทวด

ฆ่าชักรางรถเมล์รถไฟ

ทวดตาโชคร้ายถูกหอยกินหมด

ทวดตาฉ่ำจะแย้ : คาราวาว

ปรากฏการสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมหลัง พ.ศ.2525 และปรากฏต่อเนื่องมาโดยตลอด จนถึง พ.ศ.2534 บัณฑิตค่านิยมที่ปรากฏการณ์เด่นมากที่สุดคือ การรักสนุกชอบหรูหรา เพื่อแสดงสถานภาพทางสังคม ซึ่งเป็นประเด็นนำไปสู่การนิยมใช้สินค้าต่างประเทศ สินค้าเงินผ่อน เทียวกลางคืน และการหวังร่ำรวยจากการเสี่ยงโชค

1.1.4 เกี่ยวกับสภาวะแวดล้อม

สำหรับประเทศไทย มลพิษในสภาวะแวดล้อมก่อให้เกิดผลเสียอย่างยิ่งและนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น สาเหตุของมลพิษเหล่านี้จะเกิดจากความมั่งคั่ง การขาดความรับผิดชอบต่อสังคม และเกิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การสะท้อนภาพปัญหาเกี่ยวกับมลพิษในสภาวะแวดล้อมที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตจำนวนมากคือ ปัญหาการทำลายสภาวะแวดล้อมด้วยการทำลายป่า การทิ้งขยะมูลฝอย ตลอดจนการระบายของเสียลงแหล่งน้ำ และปัญหาอากาศเป็นพิษ เนื่องจากปริมาณก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ที่เกิดจากการเผาผลาญน้ำมันในท้องถนน โดยเฉพาะในประเด็นของการทำลายสภาวะแวดล้อมอันเนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่า เป็นประเด็นที่ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตนำเสนอไว้เป็นจำนวนมาก เพราะการทำลายป่าอย่างรวดเร็ว เป็นสาเหตุให้ปริมาณน้ำฝนลดน้อยลง เกิดความแห้งแล้ง อุณหภูมิสูงขึ้นกว่าเดิม เพลง "มั่งลงแดง" ของวงซุซุได้สะท้อนภาพการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย และนำรายได้ไปซื้อรถตามค่านิยมระบบบริโภคนิยม และก็สามารถทำพฤติกรรมเดิมได้อีก เมื่อมีความต้องการโดยไม่เห็นผลร้ายในสภาวะแวดล้อมที่ตามมา ดังนี้

<u>เขาหัวล้านโจนโจนเจอดปอด</u>	<u>ปลุกเครื่อง ข้าวพดสาละ</u>
ผักสีแดงราคะมันดี	เก็บหลายปี ได้หลายใบแดง
หอบใบแดงเดินลงป่า	ชื่อมาสคำคันสีแดงๆ
ลุยฝนหึ่งหึ่งไปสุดแรง	ภูหัวร้าง หัวล้าน หัวแดง
เอ้าเฮละวา สีแดงโร่(ข้า)	
ตะวันแดงตกลงหลังภู	ดูหนทางบ่เห็นบ่หัน
รถทิ่มตัวลงเหวชัน	ติดน้ำมันไฟลุกแดงๆ
เก็บเอามาแทนบรรลันเก่า	เผาไฟแดงดีเป็นขวานดี
<u>ขึ้นภูเขาหันไร่อีกที</u>	<u>อยากจะซื้อสีแดง ๆ เอ้า</u>
เฮละวา สีแดงโร่	

มั่งลงแดง : ชู ชู

ปรากฏเพลงเพื่อชีวิตที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพ และปัญหาอันเกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าเป็นจำนวนมาก เพราะผลกระทบจากปัญหานี้ทำให้สภาพภูมิอากาศ อาชีพของประชากร อาหาร และสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นเปลี่ยนไป เช่นเพลง "ตานานแผ่นดิน" ของวงคาราบาว เพลง "เมื่อฝนแล้ง" ของวงแฮมเมอร์ ได้สะท้อนภาพผลของการตัดไม้ว่าก่อให้เกิดปัญหาความแห้งแล้งและความทุกข์ยากของประชาชนตามมา ดังนี้

...

<u>ดูป่าไม้วอดวายบนภูเขา</u>	<u>กลิ่นไฟทอดยาวมันแฉ่งผาก</u>
ฝูงปลากบเขียดเหลือแต่ซาก	แผ่นดินทุกข์ยากไฟลุกรชน
<u>ผู้คนทุกข์ยากปากหมอง</u>	<u>น้ำตาไหลนองทุกหน</u>

...

ตานานแผ่นดิน : คาราบาว

...

มาบัดนี้ฝนแล้งข้าวตาย

ผืนดินแยกแตกเป็นผุยผง

มองทุ่งนาข้าวกล้าก็แห้งตาย

หมู่ชาวนาน้ำตาต้องไหลริน

...

ป่าถูกทำลายต้นไม้ถูกร่นลงน้ำแห้งลงเพราะป่าถูกทำลาย

วัวควายหายล้มตายแทบหมดสิ้น

ประเทศเป็นหนี้สินเพราะป่าถูกทำลาย

เมื่อฝนแล้ง : แฮมเมอร์

เพลง "น้ำได้ น้ำตา" ของหงา คาราวาน ได้สะท้อนภาพผลของการตัดไม้ทำลายป่าในประเด็นของการเกิดอุทกภัยว่า นอกจากจะเกิดน้ำท่วมฉับพลันแล้ว อาจเกิดเหตุการณ์อื่นตามมา เช่น ดินจากภูเขาถูกน้ำกัดเซาะไหลตามน้ำมาด้วย จะทำให้เกิดดินถล่ม และท่อนซุงที่ตัดไว้บนภูเขาไหลตามน้ำหลากลงมาทำลายหมู่บ้านเชิงเขาอย่างรุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีต้นไม้ใหญ่อุ้มรับน้ำหรือชะลอการไหลของน้ำไว้ ซึ่งการตัดไม้ทำลายป่าในเพลงได้ระบุว่าเป็นฝีมือของทวดา ซึ่งอาจตีความได้ว่าไม่ใช่ว่าชาวบ้านหรือคนธรรมดาโดยทั่วไปอย่างแน่นอน ดังนี้

น้ำท่วมมักน้ำได้บ้านเรา

.....

ไม้ซุงหล่นมาจากฟ้า

เล่นเบาก็ล้มท่าเระ

...

เรื่องราวสุดเศร้าเหลือแสน

.....

โยทวดาเล่นซุงเล่นไม้

นี่เล่นหนักบักชำได้ป่นปี้

น้ำได้ น้ำตา : หงา คาราวาน

นอกจากจะปรากฏบทเพลงที่สะท้อนภาพความจริงและปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการตัดไม้ทำลายป่าแล้ว ยังมีบทเพลงเพื่อชีวิตอีกเป็นจำนวนมากที่เรียกร้องให้คนช่วยกันรักษาป่าไม้ให้คงอยู่

ต่อไป เพราะการทำลายป่าใช้เวลาและกระบวนการน้อยมาก ควรที่จะช่วยกันดูแลอย่าให้มีการตัดโค่นต้นไม้ต่อไปอีกเพื่อเก็บรักษาความสมดุลทางธรรมชาติให้แก่อนุชนต่อไป เช่น เพลง "เขาใหญ่" ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ได้เสนอภาพเขาใหญ่กว่าจะเป็น "เขาใหญ่" ให้ความร่มเย็นเป็นต้นน้ำลำธาร และที่อยู่ของสัตว์ป่าต้องใช้ระยะเวลาสร้างสมเนิ่นนาน ควรที่เราจะปกป้องอย่าให้มีการบุกรุกทำลาย ดังนี้

กว่าจะเป็นต้นไม้ยืนต้น สูงยืนหยัดใหญ่โตงดงาม เน้นและนานที่สะสมเป็นร่มเงา
ให้ดอกงามยามที่คนนั้นต้องการ
กว่าจะเป็นสายธารล้นหลามไหลระเริงหล่อเลี้ยงผู้คน เน้นและนานที่ปลาน้อย
ร่อยเสียนายว่ายักถ่อ เป็นธารทองให้ผู้ทุกข์ทน
 ก็เขาใหญ่ถิ่นไพรพนาถิ่นสัตว์สำราญ ร่องรอยมีเสรีมีเกสรร้อน ความงดงาม
 ตามความฝัน...ของผองเรา จงร่วมกันปกป้องผืนปกป้องธารบ้านผองไพร
เป็นเขาใหญ่ที่ยืนยาว

เขาใหญ่ : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เพลง "WORLD" ของฮิโนงะ รอกากุ ได้เรียกร้องให้คนช่วยกันดูแลป่า ไม้ฯ เพื่อผลประโยชน์ของประเทศไทยเท่านั้น หากแต่เพื่อคนทั้งโลกและเพื่อคนรุ่นหลังจะได้ไม่ต้องประสบกับความแห้งแล้งและผลเสียอื่นๆ อันเกิดจากการทำลายป่ามากเกินไป ดังนี้

<u>แม้โลกเป็นของเรา</u>	<u>ป่าเขาเป็นของใคร</u>
<u>ใครเล่าปลูกต้นไม้</u>	<u>ใครรดน้ำพรวนดิน</u>
หากโลกมีทุกา่ทน	คนต้องเป็นทุกา่สิ้น
คนไม่รู้จักกิน	ก็คนไม่รู้จักเกิด

If this is our own earth.

Whose is nature's worth?

Who is it grow trees,
 Who is it fill seas?
 If this earth knows pain,
 Men feel it the same.
 Do we realize what it's worth,
 This mystery on our birth.

เราจะกอดโลกไว้ร่วมกัน เราจะปันต่อโลกเช่นกัน
เราจะเก็บโลกไว้ให้นาน ๆ เพื่อลูกเพื่อหลานของเรา

We can hold this world together
 Take care of world together
 Keep this world for a long, long time
 For our children's lives.

WORLD : ยืนยง รัตนากุล

นอกจากจะมีการทำลายป่าอันเป็นต้นน้ำลำธารแล้ว เพลงเพื่อชีวิตยังได้สะท้อนการทำลายสภาพแวดล้อมด้วยเช่น การทำลายแนวปะการัง ทั้งนี้อาจเพื่อรายได้เล็กๆ น้อยๆ จากการนำปะการังไปขาย แต่ผลที่ตามมาคือสัตว์ในทะเลไม่อาจใช้แนวปะการังเป็นที่วางไข่ พักอาศัยรอการเจริญเติบโต ปริมาณปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ ที่เคยอาศัยตามแนวปะการังลดลงเป็นผลต่ออาชีพชาวประมงทำให้จับปลาได้น้อยลง เพราะปลาย่อมไปหาแหล่งน้ำที่อยู่อาศัยใหม่ และอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ เพลง "ปะการัง" ของวง ชูชู ได้เรียกร้องให้ช่วยกันดูแลแนวปะการัง ไม่ควรไปหักทำลาย เพียงเพื่อการนำไปขายเพราะปะการังเมื่ออยู่ในทะเล มีค่ามากกว่าราคาที่ได้รับตอบแทนจากการซื้อขาย และการทำลายปะการัง ยังเป็นการทำลายความสมดุลทางธรรมชาติของทะเลอีกด้วย ดังนี้

...

หมู่บ้านน้อยใหญ่ทั้งหลาย

มากมายลวดลายสีสิ้น

ปะการังเป็นแนวหลายพันธุ์	ประกอบกันประดับประดาน่ามอง
.....	
รักษา ไว้ให้นาน	ลูกหลานเหลนจะได้ดู
ไว้คงอยู่ให้คงไว้	ให้เมืองไทยมีความสมบูรณ์
ปะการังเป็นสมบัติของทะเล	อย่ารบกวนเขาเป็นส่วนตัว
อย่ามีวเมาเอาแต่ได้มากหลาย	อย่าทำลายความสมดุลความเหมาะสม
อย่าไปงมอย่าไปงัดอย่าไปแยะ	อย่าไปแตะอย่าไปแกะขึ้นมาขาย
ปล่อยเอาไว้คู่กับทะเล	อย่าได้ทะเลนั้นแหละสวยดี
ปล่อยเอาไว้อยู่กับทะเล	อย่าได้ทะเลเพื่อความสมดุลย์
...	

ปะการัง : ชู ชู

ปัญหามลพิษในสถานะแวดล้อมอีกประเด็นหนึ่ง ที่ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตนำเสนอไว้คือ ปัญหา มลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำในแม่น้ำลำคลอง แม่น้ำทะเลมีแนวโน้มจะเน่าเสียมากขึ้นเพราะมีการ กังขยสิ่งปฏิกูล ตลอดจนสารพิษต่างๆ จากโรงงานอุตสาหกรรม รวมไปถึงการชะล้างสารเคมี ปุ๋ย ที่ใช้ในการเกษตรกรรมลงไปในแม่น้ำลำคลอง ตลอดจนการทำลายป่าชายเลนทางหน้าเป็นพิษอย่าง รวดเร็ว ทำลายระบบนิเวศน์วิทยา เปลี่ยนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคน วง ชู ชู ได้สะท้อนปัญหา ดังกล่าว ไว้ในเพลง "คนเก็บเลลาว" ดังนี้

...	
กุ้ง ปู ปลา หอย กุ้งตัวน้อยๆ	ลอยมาตามฝั่ง
กลิ่นทะเลชัดฟาดไม่หยุดยั้ง	ตามแนวฝั่งอ่าวไทย
เพราะชีวิตเปราะบาง	ไม่มีกำลังสู้คลื่นต่อไบ
<u>ไม่มีป่าไม้ป่าแนวชายเลน</u>	<u>ซ่อนเร้นรอดปลอดภัย</u>
คนทะเลไทยคนทะเลหาย	

ชาวเรือตั้งเกลึ่งที่เร่ขายไม้แต่หนี่สิน จะกินอยู่อย่างไร

เพราะชีวิตผูกพัน

อยู่กับร่องน้ำทะเลอ่าวไทย

ไม่มีปลาเหลือมีแต่เกลือขาย

เอาไม่เอาพ่อคุณ (เอาไหม)

คนก็มีชีวิตสัตว์ก็มีชีวิต

ชีวิตทั้งเพ คนกับตังเก เลกับสัตว์น้ำ

ไว้ตะวันดวงแดง น้ำมีพิษสาตเท

สาหมากทะเล หม้อข้าวหม้อแกง

เจ้าพระยาร้าย น้ำท่าจีนแล้ง

แม่กลองเน่า อ่าวไทย

(คนทะเลโหย...คนทะเลหาย...)

หันหน้าสู่แผ่นดิน

คนเค็ม เลลาว : ชู ชู

เพลง "หนอนเต็มจัน" ของวงโรสป์ ได้สะท้อนภาพมลพิษทางน้ำในกรุงเทพมหานคร โดย
ระบุสาเหตุว่า เกิดจากการทิ้งขยะปฏิกูลลงในแหล่งน้ำมากเกินไปจนกว่าที่จะรักษาความสมดุล ทาง
ธรรมชาติไว้ได้ ทำให้เกิดมลพิษในสภาวะแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ดังนี้

ฉันคือหนอน ฉันเป็นหนอนตัวใหญ่

ฉันเกิดที่ประเทศไทยกรุงเทพมหานคร

ฉันสุขี่ ฉันไม่มีเดือดร้อน

ฉันกินๆ แล้วก็นอนพักผ่อนสบายใจ

เจ้าพระยาเน่า เข็มเป็นน้ำคร่ำ

ขยะสีดำทั้งกอง เล็กกองใหญ่

.....

ต่อแต่นี้ไม่วัน พวกฉันจะครองเมือง

...

หนอนเต็มจัน : โรสป์

เพลง "ทิ้งท่าไม" ของวงแฮมเมอร์ได้เสนอข้อคิดว่าปัญหาน้ำเน่าเนื่องจากการทิ้งขยะ
ปฏิกูลนั้น สามารถแก้ไขได้ที่ตัวบุคคลด้วยการไม่ทำอะไรตามสบาย การทิ้งขยะควรให้เป็นที่เป็นทาง
ดังนี้

แม่น้ำเน่า เมืองก็เน่า คนก็เหม็น

เพราะต่างเห็นแก่ตัวทิ้งไปทั่ว

จะแก้ไขอย่างไรอยู่ที่ตัว

เราไม่มัวมั่งง่ายนี้แหละคน

...

ทิ้งท่าไม : แฮมเมอร์

การสะท้อนภาพและปัญหาเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ เป็นอีกประเด็นที่ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตได้นำเสนอไว้ โดยระบุว่า สาเหตุของมลพิษทางอากาศส่วนใหญ่จะเกิดจากการเผาไหม้ของเครื่องยนต์
ไอเสียเหล่านี้จะลอยต่ำใกล้ผิวดินถ้าไม่มีลมพัด อากาศสกปรกจะไม่แผ่กระจายทำให้คนหายใจสารพิษ
เหล่านี้ เช่น สารตะกั่วจะสะสมในร่างกายทุกวันทำให้สุขภาพอนามัยของประชากรเสื่อมโทรม
อ่อนเพลียง่าย สารพิษจะทำลายเซลล์สมอง โครงสร้างของสมอง หลอดลมปอด ซึ่งศิลปินวงคาราบาว
ได้สะท้อนภาพมลพิษทางอากาศไว้ในบทเพลง "อีอกซิเจน" ดังนี้

...

อีอกซิเจนของคน รถยนต์เอาไป ขับเคลื่อนว่องไว พันคว้นไอเสีย

รถยนต์มันเยอะ ไอเสียมันเยอะ ผู้คนอย่าแย่ ขาดอีอกซิเจน

ก็หายใจไม่ออก ก็หายใจไม่เข้า ก็หายใจไม่เข้าไม่ออก

อีอกซิเจน : คาราบาว

เพลง "กรุงเทพฯ" ของวงแฮมเมอร์ได้สะท้อนภาพและปัญหาของมลพิษทางอากาศของคนเมืองหลวงว่า

ตึกสูงเสียดฟ้า คนผ่านไปมา

รถราวิ่งกันขวักไขว่

กรุงเทพเมืองฟ้า สว่างวิไล

เวลาหายใจวันพิษเต็มปอด

...

กรุงเทพฯ : แฮมเมอร์

การนำเสนอภาพความจริงและปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ปัญหาสภาวะแวดล้อมของศิลปินเพลงเพื่อชีวิตในการนำเสนอปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ตลอดจนผลกระทบที่เกิดจากการทำลายป่า อันเป็นสิ่งที่ปรากฏตามภูมิภาคต่างๆ ที่มีป่าไม้ ครอบคลุมภาคเหนือและภาคใต้เป็นประเด็นที่ได้รับการนำเสนอตลอดช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 ส่วนการนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในประเด็นอื่น เช่น การทำลายแนวปะการัง ตลอดจนป่าชายเลนและปัญหาสภาวะแวดล้อมที่เป็นพิษทั้งด้านน้ำ และอากาศของคนในเมืองหลวงนั้นมีการนำเสนอมากในช่วง พ.ศ.2530 - พ.ศ.2534

1.1.5 เกี่ยวกับจริยธรรม

ศีลธรรม จริยธรรมเป็นแบบแผนความประพฤติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคม เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพ หรือความดีความชั่ว สังคมไทยในปัจจุบันอยู่ในสภาพที่เรียกว่า วัฒนธรรมทางวัตถุเจริญล้ำหน้ากว่าวัฒนธรรมทางจิตใจ ผู้ที่ขาดการอบรมทางจิตใจจึงมีพฤติกรรมที่ไม่สนใจกับความถูกต้อง ทำให้คนเราทำสิ่งที่ไม่ดีได้หลายประการ โดยเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ คือการขาดน้ำใจช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า ผู้ที่ประสบความทุกข์ยากมากกว่าจนไปถึงการทำผิดอื่นๆ ที่รุนแรง ทั้งนี้เพียงเพื่อแสวงหาความสุข ให้กับชีวิตของตนไปวันหนึ่งๆ เพลง "ทนาย" ของ จรัส มโนเพชร ได้สะท้อนภาพปัญหาด้านศีลธรรม จริยธรรมในสังคมปัจจุบันว่า มีแต่การแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น เอาัดเอาเปรียบทางสังคม ไม่มีศีลธรรม กอบโกยผลประโยชน์เข้าตัวเอง คนทาดิไม่ได้รับผลดีตอบแทน ในขณะที่คนทาชั่วกลับมั่งมียศฐานบรรดาศักดิ์ และได้รับการยกย่องชื่นชมจาก

สังคม ดังนี้

ทำมาเป็นอย่างนี้ คนดีไม่มีเหลือ ทำมาแต่เสือ เสือหัวแย่ง
กันกิน ใครมือยาวอ้อมหมื่นพัน ใครมือสั้นเก็บกินบนดิน
 ทำมาอย่างนี้หนอ ใจคอบ้างอย่างไหน ทำมาไม่มีศีล รอกกินนำใจหาย
 ใครจนๆ หม่นหมองลาเค็ญ ใครมีเส้นกอบรอยสวาย
 ทำมาสกปรกล้ำ มือค้ำขอบท่าลาย ทำมาใจโรดร้ายยอมตายไม่ยอมทาศี
 ใครรวยวายเจี้ยทั้งนอกทาง ใครเป็นก้างให้ตายฟรีๆ
 ทำมาหลอกลวงกัน จัญไรสิ้นศักดิ์ศรี ทำมาทราดอย่างนี้ คนคืออยู่ที่ไหน
ใครทำดีอุปเจาเมามัว ใครทำชั่ววันเร่งสาธุใจ

ทำมา : จรัส มรณเพ็ชร

ปรากฏเพลงเพื่อชีวิตหลายเพลง มีเนื้อหาสะท้อนความจริงและปัญหาเกี่ยวกับศีลธรรม โดยเฉพาะสังคมคนกรุงเทพมหานครเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านการประกอบอาชีพและฐานะความเป็นอยู่ ตลอดจนจำนวนประชากรที่อยู่กันอย่างหนาแน่นในบางพื้นที่ทำให้คนต่างคนต่างทำงาน เพื่อให้ตนเองอยู่รอดได้ในสังคมนี้ ขาดความรัก ความเมตตาปราณี และน้ำใจซึ่งกันและกัน พิจารณาจากเพลง "เข้ากรุง" ของวง แสมเมอร์ ที่สะท้อนภาพของคนชนบท เมื่อแรกเดินทางเข้ามาในกรุงเทพ ก็ได้พบกับความสับสนวุ่นวาย และการแย่งความรักและน้ำใจของคนเมืองกรุง ดังนี้

นั่งรถไฟไปไกลจากบ้านนา	ฉันจึงมุ่งหน้าเข้ามาสู่เมืองหลวง
หันหน้าสู่แสงตะวัน	ไล่ฝันถึงความยิ่งใหญ่
ความหวังอยู่เต็มหัวใจ	มุ่งไปสู่ความโลภฝัน
เท่าเหยียบขานหลา	ข้างหน้าเขาไปไหนกัน
เขาคงไล่จับความฝัน	ทุกวันเขาวิ่งไปมา
ข้างเหงาเปล่าเปลี่ยนเหลือทน	<u>เหมือนคนไม่รู้จักกัน</u>

ความรักไม่มีแบ่งปัน

รอ...ฉันเหงาเหลือทน

แต่ไม่มีผู้ใดแบ่งใจให้กัน

ขอชวนไปตามถนน

ผู้คนในสมัยนี้หนา

ฉันเดินมองหาความรัก

หมดหวังถึงสิ่งอื่นใด

แย่งกันสับสวนวุ่นวาย

ถึงแม้มีผู้คนมากมาย

วิ่งวนหาความรักมา

เขาไม่รักกันหรือไร

แต่ถูกผลักดันให้ออกไปไกล

ถ้าหัวใจไร้ความปราณี

เข้ากรุง : แคมเมอร์

จากสภาพสังคมที่เร่งรัดแข่งกับเวลา มีลักษณะตัวใครตัวมัน ทำให้คนขาดความเอื้อเฟื้อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน แย่งชิงเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ แม้แต่ในกรณีเล็กน้อย เช่นการขึ้นรถโดยสาร เพลง "สองบาทก็ไหน" ของวิสา คัญทัพ ได้สะท้อนภาพของคนในเมืองหลวงที่ต้องรีบออกเดินทางจากบ้านแต่เช้ามืดเพื่อมารอรถโดยสารที่หนาแน่น จะมาสักคัน เมื่อรถมาก็ต้องรีบขึ้นแม้แต่เด็กเล็กก็ยังถูกผู้ใหญ่แย่งชิง เพื่อจะได้มีที่นั่งหรือที่ยืน หรือแม้แต่เพียงที่รถหนึ่งเพื่อจะได้ขึ้นรถคันนี้ไปยังจุดหมายปลายทางที่ต้องการ และพฤติกรรมเหล่านี้เองที่จะถูกปลูกฝังเป็นพฤติกรรมการทำงานของคนของชาติ ดังนี้

ฟ้ายังไม่แดง แสงทองยังไม่มา

รีบลุกตะลี้ตะถานออกบ้านทันใด

ขึ้นรถรอเมสด้วยสีหน้าเบื่อรถ

พอรถเมสขอลอมาก็รีบคว้าบันได

ฝังความเคยชินนิสัยเห็นแก่ตน

แย่งเก้าอี้รถเมส

พอทำงานมีหน้าที่

.....

แต่ตีสี่ ตีห้าต้องรีบไป

ดวงตาขมขื่นไม่สดใส

ลืมความเป็นคนเอื้อเฟื้อสลาย

ตั้งแต่ยังเด็กวุ่นวาย

แย่งเก้าอี้เป็นเจ้านาย

.....

คุณงามความดีในหัวใจของคน

ชาวไทยมีดหม่นมลายหาย

ศีลธรรมความดีวิ่งหนีกระจาย

สองบางก็ไหน : วิสา คัญทัพ

นอกจากนี้ประเด็นของการที่ผู้ช่วยเหลือทำร้ายผู้ประสบอุบัติเหตุบนท้องถนนเพื่อหวังทรัพย์สินของมีค่า หรือการชนแล้วคนขับรถหลบหนีไม่อยู่รับผิดชอบการกระทำของตน ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านศีลธรรมจริยธรรมของคนในปัจจุบัน เช่นเพลง "ถนน" ของคานธีร์ที่กล่าวถึงการทำร้ายผู้ประสบอุบัติเหตุเพื่อแย่งทรัพย์สิน ดังนี้

ทอดร่างเป็นทางยาว

ไม่ปวดร้าวไร้หัวใจ

ชื่อว่าถนน

ให้ผู้คนที่ร้อนรนก้าวอย่าไป

.....

.....

เป็นที่ทำกินของเหล่าหมาในร่างคน

กลับมาเกิดอีกครั้งแก่งแย่งชิงกัน

เพราะมุ่งหวังทรัพย์สินจากซากจากคน

คนเจ็บเจ็บจนจวนสิ้นใจ

ยังเข้ากลืนรุมกันฉีกทิ้งหมดตัวแล้ว

จึงพาฝูงถอยทัพกลับร่างจากไป

ถนน : คานธีร์

การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนแล้วผู้ก่อคดีหลบหนี ไม่ลงมาดูอาการของผู้ประสบอุบัติเหตุ นั้นๆ เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เกิดขึ้นเพราะคนเหล่านั้นขาดจริยธรรม ไม่มีความเมตตาและความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัวกลัวความผิดทางกฎหมาย เพลง "ไอ้ตีนผี" ของวง A BOOM ได้สะท้อนภาพปัญหาดังกล่าว ดังนี้

...

มันวิ่งเร็วเต็มที

มันวิ่งไปทุกที่

ด้วยความร้อนใจ

<u>มันไม่มาถึงใคร</u>	<u>ที่ประสบภัย</u>	<u>จากความโหดร้ายของมัน</u>
<u>บางครั้งชนสะบัน</u>	<u>ไอ้ตีนผีนั้น</u>	<u>ยังคงลอยนวล</u>
<u>หนีเข้ากลีบเมฆไป</u>	<u>ไม่มองคนเคราะห์ร้าย</u>	<u>บ้างถูกชนตาย</u>
<u>มันไม่เคยสนใจ</u>	<u>เพราะไม่โชติภาคมัน</u>	

...

ไอ้ตีนผี : A BOOM

ปรากฏการสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมโดยต่อเนื่อง ในช่วงหลังพ.ศ.2519-พ.ศ.2534 แม้จะเป็นเนื้อหาที่ปรากฏไม่มากนักแต่ก็เป็นประเด็นที่ได้รับการกล่าวถึงเสมอ

1.2 ด้านเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทย เริ่มต้นในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี คือเมื่อใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ระหว่าง พ.ศ.2504-พ.ศ.2509 รวม 6 ปี ซึ่งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 นี้รัฐบาลได้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็น หลักการสำคัญ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนา ประเทศ เช่น การสร้างเขื่อน ถนน ไฟฟ้าและประปา เพื่อรองรับการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม การค้าและการบริการ ในด้านการเกษตรจะเน้นการเพิ่มปริมาณและประสิทธิภาพการผลิต โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจเช่น ข้าว ยางพารา ข้าวโพด ปอ มัน สับปะหลัง ด้านอุตสาหกรรมจะเน้นนโยบาย การผลิตเพื่อทดแทนสินค้านำเข้า เช่น รถยนต์ วิทยุ ตู้เย็น นมกระป๋อง ฯลฯ ซึ่งแต่เดิมเราต้องจ่าย เพื่อสิ่งสินค้าเหล่านี้เข้าประเทศ นโยบายนี้ทำให้ปริมาณสินค้าสำเร็จรูปที่เคยนำเข้ามีสัดส่วนลดลง มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการนำเข้าคือ ไทยต้องนำเข้าสินค้าประเภทเครื่องจักร เครื่องกล และสินค้าชิ้นกลางเช่น ชิ้นส่วนอุปกรณ์และวัตถุดิบในการผลิตเพิ่มมากขึ้น

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 2 ระหว่าง พ.ศ.2510-พ.ศ.2514 แนวทางการ พัฒนายังคงเป็นเช่นเดียวกับแผนพัฒนาฉบับที่ 1 แต่ในช่วงนี้ได้ประกาศพระราชบัญญัติส่งเสริม การลงทุนและก่อตั้งสำนักงานส่งเสริมการลงทุนขึ้น ทำให้มีนักลงทุนจากต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา

ญี่ปุ่น และยุโรปตะวันตกเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งเป็นผลให้โครงการส่งสินค้าออกของไทยเป็นสินค้าจากโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น เช่น สิ่งทอ อาหารกระป๋อง วงจรทรานซิสเตอร์ เครื่องประดับ ผลไม้กระป๋อง อาหารสัตว์ เป็นต้น

ในแผนพัฒนาฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519 ตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับนี้เป็นต้นมา รัฐบาลจะเข้าใจว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยจะให้ความสำคัญแก่การพัฒนาทางสังคมด้วย ในแผนพัฒนาฉบับที่ 3 นี้ ในด้านเศรษฐกิจได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรม จากอุตสาหกรรมในครัวเรือน และอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรกรรม มาสู่การอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า เป็นผลให้ไทยต้องขาดดุลการค้าและขาดดุลการชำระเงินอย่างหนัก ซึ่งต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 อันเป็นช่วงที่เศรษฐกิจโลกเกิดภาวะซบเซาจากวิกฤตการณ์น้ำมัน

ในแผนพัฒนาฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-พ.ศ. 2529 จึงได้มีการกำหนดนโยบายปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ มุ่งกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาคให้มากยิ่งขึ้น ประชากรที่ยากจนในชนบทเป็นเป้าหมายสำคัญ ที่จะได้รับความช่วยเหลือก่อน ทั้งนี้รัฐบาลได้ตั้งจุดมุ่งหมายว่าเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฉบับที่ 5 ประเทศไทยจะก้าวไปสู่ความเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรม ส่วนในแผนพัฒนาฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-พ.ศ. 2534 รัฐบาลมีนโยบายที่จะเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจปรับปรุงระบบการผลิต การตลาด มุ่งกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบท การพัฒนาตามแผนพัฒนาฉบับต่างๆ ที่ผ่านมา ได้ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพ ฐานะการเงินการคลังของประเทศดีขึ้น ทำให้คนไทยโดยทั่วไปมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมแต่ก็ก่อให้เกิดความไม่สมดุลย์ อันเนื่องมาจากการพัฒนาหลายประการด้วยกัน อาทิเช่น ความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของกลุ่มครัวเรือน และระหว่างชนบทกับเมือง เกษตรกรยังคงเป็นอาชีพที่ยากจนที่สุดเหมือนเดิม รองลงมาได้แก่ผู้ใช้แรงงาน การขาดแคลนบริการพื้นฐาน ลักษณะของวิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลง ตลอดจนความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ อันเป็นทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-พ.ศ. 2539 ต่อไป กล่าวคือการเน้นการกระจายรายได้ และการกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบท และการเร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการรักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้วย

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ อันเป็นผลมาจากแผนพัฒนาฯ ดังกล่าว

ทำให้สภาพสังคม วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยต้องเปลี่ยนแปลงไปมากมาย ด้าน ขาวชนบท ส่วนใหญ่ที่มีอาชีพทางการเกษตรจะประสบปัญหาเกี่ยวกับระบบการผลิตที่เปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาธรรมชาติ อาศัยแรงงานคนและสัตว์มาเป็นระบบทุนนิยมอาศัยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ก่อให้เกิดภาวะการเป็นหนี้สิน อันมีสาเหตุมาจากการเพิ่มต้นทุนการผลิต ในขณะที่ผลผลิตยังมีราคาถูกต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เสื่อมทราม เป็นต้น จากปัญหาที่เกษตรกรในชนบทต้องประสบทำให้ต้องมีการย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ และต้องเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจบีบรัด ปัญหาแย่งกันหากิน ไม่สนใจลักษณะชีวิตการงานของผู้อื่น สภาพสังคมจะถูกกำหนดด้วยพ่อค้า นักธุรกิจอุตสาหกรรมกลายเป็นวัฒนธรรมมวลชนที่นิยมใช้สิ่งของอุปโภค บริโภค แบบเดียวกันโดยมีความนิยมด้านวัตถุเป็นพื้นฐานสำคัญ

นอกจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจในประเทศแล้ว ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก เช่น วิกฤตการณ์น้ำมัน การเปลี่ยนแปลงของตลาดการเงินและค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภค ก็ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิต การนำเสนอเนื้อหาด้านเศรษฐกิจจะแสดงถึงผลกระทบ อันมีสาเหตุจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยลักษณะการนำเสนอจะเป็นภาพรวมของปัญหาเศรษฐกิจ ไม่ได้ชี้ชัดไปถึงแผนพัฒนาฉบับใดฉบับหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งปัญหาเศรษฐกิจที่ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตได้สะท้อนออกมานั้น จำแนกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1.2.1 ความยากจน

ความยากจนเป็นสภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ไม่สามารถหาสิ่งจำเป็นมาตอบสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจได้เพียงพอ ทำให้บุคคลเหล่านั้นมีสภาพความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่ามาตรฐานที่สังคมวางไว้ การสะท้อนภาพปัญหาความยากจนที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตเป็นจำนวนมากคือ ความยากจนในกลุ่มชาวนาและผู้ใช้แรงงาน

1.2.1.1 ความยากจนของชาวนา

การสะท้อนภาพปัญหาความยากจนของชาวนาปรากฏส่วนใหญ่มักจะเป็นชาวนาที่อยู่บนภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน รองลงมาคือภาคเหนือ ส่วนภาคกลางและภาคใต้มีปริมาณไม่มากนัก ความยากจนของชาวอีสานจะมีสาเหตุจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นสำคัญ กล่าวคือ คุณภาพของดินในภาคนี้ไม่อุดมสมบูรณ์ ขาดทรัพยากรน้ำ ซึ่งนอกจากจะมี

ผลกระทบต่อการเกษตรแล้ว ยังทำให้ขาดน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคโดยเฉพาะในฤดูแล้งสภาพความขาดแคลนน้ำและความอดอยากดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว แม้จะมีการลงทุนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการชลประทาน ก็ยังไม่แน่ว่ามีอยู่อย่างเพียงพอ และได้ผลเท่าที่ควรเป็น

ส่วนความยากจนที่พบในภาคเหนือ นั้น จะมีสาเหตุมาจากขนาดของเนื้อที่ทำกินของเกษตรกรมีน้อย เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงสลับหุบเขา และจะพบในภาคเหนือตอนบนมากกว่าภาคเหนือตอนล่าง ที่ดินในภาคเหนือมีคุณภาพดีกว่าที่ดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บางแห่งอาจจะดีกว่าภาคกลาง ผลผลิตต่อไร่หรือประสิทธิภาพการผลิตจึงค่อนข้างสูง แต่เนื่องจากมีปัญหาเรื่องเนื้อที่ทำกินและปัญหาการเช่าที่ดิน ทำให้ผลผลิตส่วนหนึ่งต้องจ่ายเป็นค่าเช่าที่ดิน

สำหรับความยากจนในภาคใต้และภาคกลาง มักพบในกลุ่มเกษตรกรที่มีที่ดินครองขนาดเล็ก กลุ่มผู้เช่าที่ดินและไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และผู้ขายแรงงานในการเกษตร ในภาคกลางเกษตรกรผู้เช่าแม้จะอยู่ในฐานะดีกว่าเกษตรกรภาคเหนือแต่ก็บ่งบ่งว่ายังมีรายได้ต่ำ

การสะท้อนภาพปัญหาเกี่ยวกับความยากจนที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต ในช่วงหลัง พ.ศ. 2519-พ.ศ. 2534 คือความยากจนของผู้มีอาชีพชาวนาโดยเฉพาะชาวนาภาคอีสาน ทั้งนี้เพราะภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีพื้นที่กว้างขวาง มีขนาดใหญ่กว่าพื้นที่ภาคอื่นๆ ของประเทศ มีประชากรมีความยากจนมากกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศเช่นกัน ปรากฏเพลงที่มีเนื้อหาสะท้อนความยากจนและความยากลำบากของชาวนาหลายบทเพลง โดยพิจารณาจากเพลง "ชาวนา" ของวงแอมเมอรั ที่นอกจากสะท้อนให้เห็นว่าอาชีพชาวนาเป็นอาชีพที่ต้องทำงานหนักไม่ได้รับการยกย่องอย่างจริงจังจากสังคมแล้ว อาชีพชาวนายังไม่มีโอกาสสร้างรายได้เหมือนการประกอบอาชีพอื่น ทั้งนี้เพราะชาวนาขาดการดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ อย่างจริงจัง และการทำนาจะต้องพึ่งพาธรรมชาติ ตลอดจนภาระหนี้สินที่ยังทับถมเรื่อยมา ดังนี้

...

ชาวนา ชาวนา

เอาหลังสู้ฟ้าเอาหน้าสู้ดิน

ชาวนา ชาวนา

กำเนิดเกิดมาพอลืมตาก็ยากจน

วิ่งเล่นตามท้องนา

ประสาเด็กเลี้ยงควาย

รอยตีนที่ก้าวไป	เหมือนตีนควาย ที่ก้าวเดิน
<u>ฝนฟ้าข้างกองฟาง</u>	<u>ไม่เห็นทางจะก้าวเดิน</u>
<u>ผู้คนเขามางเมิน</u>	<u>เขาสรรเสริญเพื่อเอาใจ</u>
ถ้าไม่มีควายน้า	ตากแดดจนตัวดำ
ลำบากตรากตรำ	ต้องทนทาเพื่อไถกิน
เหงื่อไหลลงทรวงกาย	เป็นสายลงพื้นดิน
<u>เหมือนเลือดให้ดื่ม</u>	<u>กินแต่หนี้สินยังเต็มนา</u>
<u>แก่แต่ยังไม่ยากจน</u>	<u>รอนเฒ่าไม่ตกมา</u>
แสงแดดที่แผดกล้า	ในดวงตาก็ฝ้าฟาง
ตะวันตกกลับไป	เหมือนหัวใจที่หมดทาง
ดวงตาที่ฝ้าฟาง	ก็ดับลงที่ข้างนา
ขาวนา ขาวนา	เอาหลังสู้ฟ้าเอาหน้าสู้ดิน
<u>ขาวนา ขาวนา</u>	<u>กำเนิดเกิดมา</u>
<u>พอหลับตาที่ยากจน</u>	

ขาวนา : แฮมเมอร์

เช่นเดียวกับเพลง "ยังเหมือนเดิม" ของวงคาราวานได้สะท้อนภาพปัญหาความยากจนของขาวนาและระบุว่า ปัญหานี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานแล้วและก็จะยังคงมีต่อไป ถ้ายังขาดการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ

ทุ่งทองเหงื่อของขาวนา	ก็ปีแล้วทั่วแนวท้องนาบ้านนอก
ความเป็นไปหัวใจข้าชอก	ถูกลวงหลอกเรื่อยมา
.....	
<u>ความจริงใจจากใครยากหาจะมาปลดข้าจากจน</u>	
.....	

ไอ้ชีวิตชานา	น้ำตานองตา
รอยระกำขำในทรวงอก	ได้แต่ร่ำเสียว
ความจริงตาตา	ไซ้มาหาว่าเมื่อไร
<u>วันชานาหน้าตาสดาส</u>	<u>สขใจทั่วไทยไม่มี</u>

ยังเหมือนเดิม : คาราวาน

ประเด็นความยากจนของชานาที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตนั้น ส่วนใหญ่จะระบุสาเหตุว่ามาจากสภาพความแห้งแล้งทุรกันดาร การถูกเอารัดเอาเปรียบด้านราคาผลผลิตและการถูกขูดรีดจากอิทธิพล อำนาจเดือนเพ็ญเพลง "อีสานแล้ง" ของวงรอยได้สะท้อนสภาพความแห้งแล้งของภาคอีสาน ซึ่งสืบเนื่องมาจากการที่ปริมาณน้ำฝนลดลง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล รวมทั้งระบุว่าปัญหาอีสานยังไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างจริงจังเลย จึงทำให้คนอีสานต้องประสบกับความแห้งแล้ง ทุรกันดารเรื่อยมา ดังนี้

<u>แกะดินเก็บกินน้ำ</u>	เหงื่อไหลตามเนื้อตัวรินหลังลงดิน
เหือดหายระเหยไปสิ้น	พื้นดินบ้านเราร้อนลวกเท้าพอง
หม่นหมองเบ้มองฟ้า	ตกลงมาสิเตรียมถึงใส่คอกขอรอง
<u>เขียดฝนน้ำทิพย์ล่อยล่อง</u>	<u>เฝ้ามองไม่มีเม็ดฝนสักที</u>
น้ำฟ้าก็ไม่มีหลัง	<u>น้ำใจก็ไม่เห็นมี</u>
น้ำตาลันหัวใจปรี	ความสุขที่อีสานยังห่างไกล
<u>กอบดินคุดกินน้ำ</u>	<u>ไม่มีความชื่นบานในผืนดินใด</u>
แดดเผาจนหัวใจไหม้	เมื่อใดจะมีน้ำทิพย์ชะโรม

อีสานแล้ง : รอย

นอกจากประสบกับความแห้งแล้งกันดารแล้ว จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบการผลิต

ที่ทำให้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการดำเนินการเพาะปลูกมากขึ้น ชาวนาต้องเพิ่มเงินในการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของค่าน้ำ การใช้รถแทรกเตอร์เข้ามาช่วยในการเก็บเกี่ยว ทำให้สภาพชีวิตของชาวนาเปลี่ยนแปลงไป พิจารณาจากเพลง "ถึกควายทุย ภาค 3" ของวงคาราบาว ซึ่งกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่า

...

<u>เสียงเครื่องยนต์ลั่นฟ้า</u>	เสียงชาวนาเหือดหาย
ฝูงนกกลดลงมากมาย	ฝูงควายลดจำนวนลง
<u>รถแทรกเตอร์วิ่งเข้ามาแทน</u>	<u>กลบเสียงแกลนเสียงกลองร่ำวง</u>
ฝูงวัวควายพากันยืนง	มันคงนึกปลงสังขารตัวเอง

...

ถึกควายทุย ภาค 3 : คาราบาว

และจากการที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบการผลิตนี้เอง ที่ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทุนทรัพย์ในการลงทุนเพิ่มขึ้น แต่ปัญหาที่ชาวนาต้องเผชิญอยู่คือ ปัญหาทางด้านรายได้ต่ำ ทำให้ขาดทุนทรัพย์ในการที่จะนำมาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต จึงเกิดการกู้ยืมผู้มีเงินมาลงทุน อาจเป็นการกู้ยืมเงินจากธนาคาร ผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหานี้ขึ้นเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ พิจารณาได้จากเพลง "ดอกเบ๊" ของวงคาราบาว ที่ได้นำเสนอว่า

ดอกเบ๊ดอกเบ๊	<u>เจ้าไม่เคยเหี่ยวเฉาสักที</u>
<u>บานแบ่งขวัญตาปี</u>	<u>แตกดอกทิวบานอยู่ที่ธนาคาร</u>
ในทุ่งนากว้างใหญ่ไพศาล	เหลือingerการดังทุ่งรวงทอง
เป็นข้าวเขียวยังไม่เกี่ยวลงมากอง	<u>ก็ติดจั่นองมาซื้อปุ๋ยซื้อยา</u>
.....	
บานอยู่ทั่วไปไม่มีวันร่วงโรย	เมื่อวานร้อยละห้าสลึง

วันนี้ร้อยละหกสิบสี่

พรุ่งนี้ร้อยละเจ็ดสิบสี่

พอมะรีนกลายเป็นสิบสี่

ดอกเบ๊ : คาราวาน

ปัญหาความยากจนของชาวนานอกจากจะเกิดเพราะความแห้งแล้ง ทุรกันดาร และการลงทุนเพิ่มขึ้นแล้ว การขาดหลักประกันด้านราคาผลผลิตก็มีส่วนเข้าเติมให้ชาวนาไทยยากจนยิ่งขึ้นเมื่อชาวนาสามารถพ้นฝ่ากับความโหดร้ายของธรรมชาติ ตลอดจนปัญหาการลงทุนจนสามารถมีผลผลิตออกสู่ตลาดแล้ว ชาวนายังต้องเผชิญความทุกข์ยากต่อไปอีก เพราะเมื่อมีผลผลิตขอคนออกมาขายมักจะขายได้ในราคาต่ำ ไม่มีการประกันราคาผลผลิต ไม่มีมาตรฐานราคาสินค้า ขาดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ บางครั้งชาวนาอาจประสบกับปัญหาการขาดทุนโดยไม่รู้ตัวล่วงหน้า พิจารณาจากเพลง "คนขายข้าว" ของวงคาราวานที่สะท้อนภาพการเอารัดเอาเปรียบของกลุ่มโรงสีข้าวที่กดราคาข้าวเปลือกจากชาวนา เพื่อหวังกำไรจากการจำหน่ายข้าวสาร ดังนี้

...

ว่าข้าวที่เขียวเกี่ยวไปไร้ค่า

เขาตีราคาร่วงโรย

หมื่นคนที่หิวล้านคนที่โหย

ไหนเล่าคนขายข้าวร้องไห้

ปล่องสูงคว้นไฟกระโถร้อนแฉด

แผดเสียงกรรม

สีข้าวลนลามบนความเข้าใจ

กินแรงแย่งยื้อเมื่อมาร

คอยตามประหารชาวนาไทย

โรงสีเหนือโคลโรงไทยเลือกคน

...

คนขายข้าว : คาราวาน

เพลง "ยายมาตากา" ของวงคนด่านเกวียน ได้สะท้อนภาพปัญหาเกี่ยวกับราคาผลผลิตที่ต่ำกว่าความเป็นจริงในขณะที่สินค้าอื่นๆ ที่จำเป็นในชีวิตมีราคาสูงขึ้น ดังนี้

เดือนหกฝนตกพรำๆ	ยายมา ตาคาชอบใจ
ตื่นเช้าแบกโล่ไล่ควาย	รีบเร่งไปเตรียมไถนาตา
ยามเย็นตะวันตกต่ำ	ตาคาพรั้งกับยายมา
<u>ปีนี้ได้ข้าวขึ้นราคา</u>	<u>ชีวิตชีวาเราคงจะดี</u>
<u>พอเก็บเกี่ยวข้าวในนา</u>	<u>แต่ราคาข้าวไม่ขึ้นสักที</u>
<u>ราคาสินค้ากลับทวี</u>	<u>ขึ้นตลอดปีเต็มที่แล้วเรา</u>
หาหนามาซื้อชีวิต	มีแต่หนี้แสนจะระเกะ
ยายมากับตาคา	ยิ่งหน้าตาลงไปทุกที"

ยายมาตาคา : คนด่านเกวียน

ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้เป็นการซ้ำเติมทุกข์ของชาวนาให้มากขึ้น เพราะเป็นเหตุให้ชาวนาได้รับค่าตอบแทนในการทำนายน้อยลงจนไม่สามารถปลดภาระหนี้สินที่มีให้หมดลงไปได้ และแม้จะมีการประกันราคาข้าวให้แก่ชาวนา แต่ในทางปฏิบัติชาวนาก็ยังคงขายข้าวถูกกว่าราคาที่กำหนดอยู่นั่นเอง ทั้งนี้เพราะเหตุผลประการหนึ่งคือการขาดผู้เอาใจใส่กับปัญหานี้อย่างใกล้ชิด เช่น เพลง "ลูกสาวชาวนา" ของวงกะท้อน ดังนี้

...

ข้าวยากมากแพง	เดือดร้อนทั่วหน้า
<u>ทุกข์ร้อนชาวนา</u>	<u>ขาดผู้ดูแล</u>
<u>ข้าวเปลือกประกัน</u>	<u>รัฐท่านช่วยแก้</u>
ก็ยังคงแย่	<u>ขายถูกเหมือนเดิม</u>

ลูกสาวชาวนา : กะท้อน

1.2.1.2 ความยากจนของผู้ใช้แรงงาน

จากปัญหาความแห้งแล้งทุรกันดารของดินอาสัย การทำไร่ในที่ที่ไม่ได้ผล ภาระการเป็นหนี้สินประกอบกับการขยายตัวทางภาคอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรมในตัวเมืองอย่างรวดเร็ว มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ความต้องการแรงงานเพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ชาวชนบทที่ประสบกับปัญหาด้านต่างๆ จึงตัดสินใจอพยพเข้ามาทำงานในตัวเมืองที่มีโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวเป็นการชั่วคราว แต่ก็มิใช่น้อยที่ตัดสินใจจะทิ้งถิ่นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเก็บเงินกลับไปไถ่ที่นาถ้ำกลับคืน พิจารณาได้จากเพลง "หนีไม่พ้น" ของวงอมตะ เพลง "สวรรค์บ้านนา" ของวงคาราบาว และเพลง "น้ำตาแม่" ของวงคนด่านเกวียน ดังนี้

หนีตายเข้าเมืองมา

หนีนาเข้าโรงงาน

หนีความจนจากแดนอีสาน

หนีกันดารมาขอกินเดน

...

หนีไม่พ้น : อมตะ

จำใจมาหาเงินทอง

เลี้ยงปากเลี้ยงท้องที่น่องนบ้านนา

มุ่งสู่เมืองกรุงหลังไหลกันมา

ลาบากกายาหวังมาหางานทำ

...

สวรรค์บ้านนา : คาราบาว

คิดถึงแม่ที่เฝ้ารอ

รอ รอ ต่อสิ่งหวัง

เมื่อลูกลาไกลจากห่าง

หาเส้นทางเพื่อถอยหนีสิน

จากท้องนาถิ่นอีสานบ้านป่าดง

แรมรอนไปทั่วถิ่น

ออกแรงกายหากินไกลถิ่นฐาน ที่งัดขึ้นที่เคยอยู่สู่เมืองกรุง

...

น้ำตาแม่ : คนด่านเกวียน

การอพยพแรงงานเพื่อเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่ปริมาณการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมยังไม่สัมพันธ์กับจำนวนคนในชนบทที่อพยพเข้ามา โอกาสที่ชาวชนบทจะเลือกทำงานดีๆ และงานสบายๆ ย่อมอยู่ห่างไกลเกินกว่าจะนึกถึง ทั้งนี้เพราะก่อนที่จะได้งานทำ พวกเขาเหล่านั้นต้องเผชิญกับปัญหาการว่างงาน ความยากลำบากในการหางานทำมาเป็นเวลานาน ดังที่วงแฮมเมอร์ ได้นำเสนอไว้ในเพลง "หางาน" ดังนี้

เมืองหลวงเมืองใหญ่รอหาร

หางานก็ยากเหลือเกิน

หลายวันผ่านไปหลายสัปดาห์

.....

หางานไม่ได้หนักใจเหลือเกิน

ไปสมัครที่ไหนก็ไม่รับ

นั่งนับ เดินนับจนอายุเงิน

จำนวนจนซ้ำจิต

ช่างมีอคติเกือบไม่เห็นทางเดิน

ไม่มีงานก็ไม่มีเงิน

ซ้ำเหลือเกินหมดเงินเพราะตกงาน

หางาน : แฮมเมอร์

เพลง "คนตกงาน" ของวงคาราวาน นอกจากจะสะท้อนปัญหาการว่างงานแล้ว ยังได้ระบุ

ว่าปัญหานี้ยังไม่ได้รับการดูแลจากภาครัฐบาลเพื่อหาทางแก้ไขแต่อย่างใด ชาวนา ชาวไร่จากชนบท
ที่ต้องการหนีปัญหาความยากจนก็ยังคงพบกับปัญหาความยากจนที่เหมือนเดิม ดังนี้

...

หมองหม่นหน้าตำราทุกเล่มเข้าเย็น หางานกันเป็นว่าเล่น

แต่ไม่เห็นจะได้งานทำ

ประตูโรงงานปิดดาลกันขวางพวกเรานายทุนไม่ยอมให้เข้า

ต้องย่ำเท้าเตะฝุ่นต่อไป

.....

ถูกเหยียบหยามสังคมประนาม เรือยมารัฐไม่เคยโผล่หน้า

แก้ปัญหาช่วยเหลือพวกเรา

...

คนตกงาน : คาราวาน

เมื่อการหางานเต็มไปด้วยความยากลำบาก ชาวชนบทที่อพยพเข้ามาจึงต้องหันมาใช้
แรงงานด้านอื่น เช่น การเป็นกรรมกรก่อสร้าง กรรมกรแบกหาม ขับรถบรรทุก แท็กซี่ จีสามล้อ
หรืองานรับจ้างอื่นๆ ตลอดจนค้าขายหาบเร่แผงลอยต่างๆ พิจารณาได้จากเพลง "คนนิรนาม"
ของวงคาราบาว ได้กล่าวเกี่ยวกับการเข้ามาทำงานในเมืองหลวงของชาวอีสานว่ามีสาเหตุมาจากการ
หนีภัยแล้ง และเมื่อเข้ามาแล้วมีงานประเภทใดให้ทำก็ต้องทำ แม้ว่าจะเป็นงานที่ขี้แรงงาน
ก็ตาม เช่นเดียวกับเพลง "เด็กบ๊ม" ของวงคนด่านเกวียน เพลง "ตั้งเก" และเพลง "จ.ป.ล.
(เงินปนลาว)" ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ดังนี้

เขามาจากที่ใด ไร้คนสนใจ ไร้มีใครถาม แต่เข้าเหงื่อนองท่วมหน้า

โถมไล่กายา อ่อนล้าโรยแรง อีสานบ้านเขามันแล้วดินแตกกระแหง

ผู้คนกระแสน่านเข็น เขาผู้พเนจรไม่มีมุ้งหมอนพักผ่อนกายา

สืบเท้าเดินก้าวเข้ามาจดหมายข้างหน้าหางานทา
 แคนกรุงผู้คนล้มหลาม เป็นคำถามที่ไหม้เมืองงานทา
 อุบล อุตร หนองคาย กาฬสินธุ์ สุรินทร์และศรีสะเกษ
สุดเขตสุดแคว้นแดนที่ราบสูง สู่กรุงมุ่งมาด้วยความกล้าเฉย
ไ้รู้ไ้เห็นไ้ได้เป็นคนนิรนาม
งานหนักงานเหนื่อย งานนาน ไม่เป็นคนเกียจคร้านทาก็ทำเอา
 งานเหล็ก งานหิน งานทราย งานปูน งานไม้ทาก็ทำเอา
 งานดี เงินดี งานเบา งานดี เงินดี งานเบาใครจะจ้างพวกเขาคนนิรนาม

คนนิรนาม : คาราวาว

ข้อยจากอีสานหลายปี	เข้ามาอยู่กรุงศรีวิไลเมืองฟ้า
<u>ทำงานแลกกับเงินเลี้ยงชีวา</u>	บริการเติมพลังให้รถรา
<u>คนเขาขนานนามว่า</u>	<u>เป็นเด็กปั๊มน้ำมัน</u>
ตั้งแต่เช้า เพราะกลัวไม่ทัน	ถ้าตื่นสายเราพอรู้กัน
ค่าแรงงานนั้น	มันสมควรจริงๆจริงเออ
...	

เด็กปั๊ม : คนด่านเกวียน

ฉันเกิดอยู่แดนอีสาน	ถิ่นกันดารที่เขาตูดกูดแสน
จากไกลไปหากินต่างแดน	ก็อาลัยแสนเมื่อจะต้องพราบบ้านมา
ร่อนเร่พเนจรไป	เหมือนนกไร้พวงมา

ไม่ได้จับใบเลยไปจับปลา

ไม่ได้ทำนาเลยมากับเรือตั้งเก

...

ตั้งเก : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

ถูกทอดทิ้งถูกมองเมินเป็นส่วนเกินที่กว้างใหญ่ไพศาล

.....

เลยต้องตะเกียกตะกายเข้ามาเมืองกรุง

มีข้าวหุงพอประทังความหิว ไม่ต้องรอให้ท้องมันก่ำ

มาสมัครเล่นจี๊ตางงานไหว้ศาลหัวเจ้า

ร้องรำทำเพลงบรรเลงเป็นภาษาจีน

...

จ.บ.ล.(จินบ่นลาว) : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

กลุ่มผู้ขอพหุแรงงานเหล่านี้ นอกจากจะไม่มีโอกาสที่จะเลือกประกอบอาชีพตามที่ต้องการ ดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว เมื่อได้ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งก็ยังคงประสบปัญหาต่างๆ อีก การขาดสวัสดิภาพและสวัสดิการที่เหมาะสมจากผู้ว่าจ้าง ค่าแรงขั้นต่ำ ำงานหนัก ไม่มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ อาจถูกบอกเลิกว่าจ้างในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ตัวอย่างเช่น เพลง "กรรมกรรายวัน" ของวงคมุเกียวกี่สะท้อนถึงอัตราค่าจ้าง ของผู้มีอาชีพใช้แรงงานที่ต่ำกว่าภาวะค่าครองชีพในยุคที่สินค้าทุกชนิดมีราคาสูงขึ้นส่วนในเพลง "โรงงาน" ของวงแฮมเมอร์ ที่นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงอัตราค่าแรงงานที่ต่ำกว่าค่าครองชีพแล้ว ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดสวัสดิภาพในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมอีกด้วย หรือเพลง "สังกะสี" ของวงคาราบาว ที่ได้สะท้อนภาพการทำงานที่เสี่ยงอันตรายโดยไม่มีกำบังกันจากผู้ว่าจ้าง เป็นผลให้คนงานต้องประสบอุบัติเหตุ ถึงแก่ความตาย

ดังนี้

ผมขายจอนามสกุลยาจน

ทำงานค้าแรงเรื่อยมา

หาเช่ากินค่า

ทุกวันผมต้องตะลอนแบก

ค่าแรงนั้นพอรู้จัก

สิ่งของพังตามคิดไป

สู้ทนประหยัด

สิ้นเดือนเหมือนสิ้นชีวา

...

มีลูกสามคนหนึ่งภรรยา

เขาเรียกผมว่ากรรมกร

เนื้อตัวดำที่ผิวชอกซอน

หามกรวดดินหินทราย

ยุคของน้ำขึ้นแบ่งบานไหล

ค่าแรงที่ได้ไม่พอยา

จนเข็มขัดแทบหลุดลงมา

ปัญหาไม่มีาร้อยพัน

กรรมกรรายวัน : คมเคียว

...

ชีวิตมีคด่า

ไม่เคยสาราญ

เครื่องยนต์การามถูกตามเสียงดัง

พันเฟืองยังหมุน

ไม่ต้องหยุดคิด

โรงงานชุดแรงชุดเลือดชุดเนื้อ

ต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ในโรงงาน

มีแต่สัญญาณของการทำงาน

ทุกวันนี้มีคนตาย

ไม่มีขาดทุนทุกวันต้องมีกำไร

ไม่มีชีวิตไม่ต้องมีความเห็นใจ

ไม่มีเงินเหลือไว้กินกันตาย

โรงงาน : แฮมเมอร์

...

มาเป็นจับกังแบกหามวันยังค่ำ

แกลเป็นคนจนที่เสียเปรียบเป็นประจำ

เหน็ดเหนื่อยแทบตายได้แต่ค่าแรงขั้นต่ำ

กลัวกลิ่นความชอกช้าถ้าไม่ทำก็อดกิน

ลุงซีเมา : คาราวาว

...

ถือช่างสุข ถือช่างไม้แกะสร้างตึกสูงลิบลွ่มือที่สาธกว่าสิ้นเท้าไต่ความสูงอย่างชิวเฉยเหมือนชะตาฟ้าจะแก่งสังกะสีอันผูกเก่าพสุธาอำแขนไว้ตกกระทบธรณี

...

อายุชัยไต้ห้าสิบแต่ตัวเองลูกเมียยังเร่ร้อนคอยรไมน้าวเหนียวนั่งร้านด้วยวิญญาณของช่างเก่าลมพัดแรงฝนตั้งเค้าปลิวปะทะร่างช่างสุขรับช่างไม้กับสังกะสีเลือดสีแดงกระเซ็นชาน

สังกะสี : คาราวาว

ส่วนในเพลง "กองทัพงูเห่า" ของวงกะท้อนนอกจากจะสะท้อนเกี่ยวกับประเด็นของอัตราค่าจ้างแล้ว ยังสะท้อนภาพของการขาดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยของผู้มีอาชีพนี้แรงงาน ดังนี้

...

เขตอ้อมน้อยรังสิตพระประแดงกรรมกรขายแรงยาไส้ซุกหัวอยู่ในชอกกรูทรมาร

...

แหล่งแรงงานผ่านหัวเมืองใหม่ค่าแรงที่ได้พอซื้อข้าวเป็นโรหลังการรื้อหัวเห็นหน้าเทวดา

กองทัพงูเห่า : กะท้อน

นอกจากจะประสบกับการได้ค่าแรงน้อย สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยไม่มีแล้ว บางครั้งผู้จ้างแรงงานอาจถูกบอกเลิกจ้าง เพราะการบอกเลิกจ้างเป็นการลดต้นทุนการผลิตสินค้าทางการค้า

ชนิดนั้นๆ ได้กำไรมากขึ้น โดยผู้ว่าจ้างจะไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้รับจ้าง เช่นที่ปรากฏในเพลง "คนหนึ่งเหนียว" ของวงคาราบาว ได้นำเสนอในประเด็นของภาระค่าใช้จ่ายของผู้ใช้แรงงาน รวมทั้งการขาดความมั่นคงในการทำงาน เพราะขึ้นอยู่กับผู้ว่าจ้างหรือเลิกจ้างของผู้ว่าจ้าง

ประตูลงงานเปิดแล้วตัวเรา ก็ถึงคราวหมองหม่น หนทางมืดมด
จะมีก็คนมาเข้าใจเห็นใจ อยู่เพื่องานทำเพื่อเงินเดือนและไม่ทำอะไร
ไม่พยายามให้เลี้ยงลูกเลี้ยงเมีย ได้เป็นวันวัน เป็นกรรมกรเร่ขายแรงงาน
อ้อฉันมันแสนลำบาก มีชีวิตทุกข์ยาก ค่าหยูกค่ายา ค่าโน่น ค่านี่ ค่าน้ำค่าไฟ
บ้านต้องเช่าละค่าข้าวค่าเหล้าแล้วจะเหลืออะไร
สิ้นเดือนสุดท้ายจะให้ทำยังไร เพราะเขาเลิกจ้างแล้ว

คนหนึ่งเหนียว : คาราบาว

นอกจากจะมาขายแรงงานในกรุงเทพฯ เพื่อหวังเปลี่ยนฐานะแล้ว ชาวชนบทบางส่วนจะได้รับการโฆษณาชวนเชื่อจากนายหน้าจัดหางานด้วยการชักชวนให้ไปทำงานต่างประเทศ โดยอ้างว่ารายได้ดีกว่าที่ทำงานเมืองไทย ทำให้ชาวชนบทหลายรายที่ยังมีที่นายอมขายที่นา ที่ไม่มีที่นาก็ยอมกู้ยืมมาเพื่อเสียค่าติดต่อ ค่าเครื่องบิน บางรายถูกหลอกลวง ถูกโกงเงินค่าใช้จ่าย โดยไม่ได้ส่งไปทำงานจริง บางรายก็ได้เดินทางไปทำงานยังประเทศที่ต้องการไปจริง แต่ไปแล้วก็ต้องพบกับปัญหาต่างต่างๆ เช่นในเพลง "ชาอุดร" ของวงคาราบาว ได้สะท้อนภาพของชาวนาที่หลงคารมโฆษณาชวนเชื่อ ให้ไปขายแรงงานยังประเทศชาอุดรระเบียบว่ารายได้สูงกว่าที่ทำงานประเทศไทย จึงได้ตัดสินใจลงทุนขายที่นาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการติดต่อและเป็นค่าเดินทาง แต่แล้วไม่ได้ไปจริงและยังถูกโกงเงินค่าติดต่อ และค่าเดินทางทั้งหมด ดังนี้

เขียนป้ายไปปักไว้บอกคนทั้งหลายว่าอยากขายที่นา
นักรักขายนินเงินตราจากขายที่นา ดีตัวเครื่องบิน จะไปชาอุดร

.....

ขายที่นาได้แล้ว เจอคนแฉรับส่งคนงาน

จ่ายเงินจ่ายหลักฐานได้ไม่นาน เขาพาไปขึ้นเครื่องบิน

จะไปซาอุดี

เกิดมาเป็นคนจน ยามคบคนไม่เคยเป็นต่อ

คิด ๆ ไปจ้ะท้อ คนหนอคนยิ่งจนยิ่งเจ็บ

เก็บเงินเราไปแล้ว เรือบินแฉลงจอดบนลาน

บนแผ่นดินอีสานขนานนามว่า ชาอูธร

ชาอูธร : คาราวาว

แต่มีบางรายได้ทำงานต่างประเทศจริง แต่เมื่อไปถึงก็ต้องพบกับความยากลำบากในการติดต่อสื่อสาร การถูกกดขี่แรงงาน ตลอดจนความรุนแรงในบพทลงโทษ เช่นในเพลง "สิงคโปร์" ของวงคาราวาว

เก็บกระเป๋าก้าวขึ้นเรือเป็นเสือล่าหาก

อยู่ไม่ไหว สิงคโปร์จะจับร้อยหวาย

ลิกวนซุงลูลิกวนยูออกกฎเกณฑ์อย่างคนใจร้าย

เหงื่อคนไทย น้ำตาคนไทย ชีวิตของเรียม

เก็บเสื้อผ้ากลั่นน้ำตานองของลูกผู้ชาย

เกิดเป็นคนไทยที่ยากจนข้นแค้นจนขาย

ข้ามภูเขาม่าน้ำทะเลเซอะกระเซิงสู่เมืองไทย

อยู่ยังงี้หากไม่ตายก็เลี้ยงไม่โต

สิงคโปร์...สิงคโปร์ คนไทยตากลม ๆ กลิ้งไปกลิ้งมา

ร้อยละห้าร้อยแท้เมืองท่า

คิดแต่เพียงการการคำ ไม่คำนึงคำ มนุษยชน

...

สังกรปร์ : คาราวาว

ในประเด็นการสะท้อนภาพความยากจน ไม่ว่าจะเป็นความยากจนของชาวนา หรือความยากจนของผู้ใช้แรงงาน เพลงเพื่อชีวิตในช่วงหลัง พ.ศ.2519-พ.ศ.2534 มีมุมมองในการเสนอเนื้อหาว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการบริหารจัดการทางระบบเศรษฐกิจ ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะการกดขี่ข่มเหงเอาเปรียบจากนายทุน หรือการไม่เอาใจใส่จากรัฐบาลแต่เพียงประการเดียว ดังเช่นเนื้อหาที่ปรากฏในช่วง พ.ศ.2516-พ.ศ.2519 ที่ทำของเพลงเพื่อชีวิตก็ไม่ได้เป็นฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล แม้จะมีการเรียกร้องให้เปลี่ยนและเอาใจใส่แก้ปัญหาความยากจนให้แก่ชาวนาและผู้ใช้แรงงาน แต่ก็ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายให้ล้มล้างรัฐบาลหรือระบบการปกครองเพื่อแก้ไขปัญหารวมทั้งได้มีการให้ข้อคิดเกี่ยวกับความยากจนว่าน่าจะเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ความจนน่าชังความเลวพฤติกรรมต่างๆ ของคนจะเป็นสิ่งบ่งบอกความดีเลว เพียงแต่ทำให้คนจนเป็นคนดีและภาคภูมิใจในความดี ดังที่วงคาราวาว นำเสนอไว้ในเพลง "คนจนผู้ยิ่งใหญ่" ดังนี้

ถึงยากจนไม่มีคนเย้ยเยาะเหยียด

มีจนวัดใจคนไม่ได้

ทรัพย์สินไม่มีสะสม

บริญาณฉันไม่เคยมี

.....

ชีวิตย่อมมีความลำบาก

ตัดใจคือเครื่องบาดใจ

ความจริงที่คู่ควรหยิบยก

จิตใจแห่งความเป็นพุทธ

ไม่รังแกรังเกียจคิดเบียดเบียนใคร ๆ

จนแต่รวยน้ำใจ ผู้ยิ่งใหญ่แห่งความจน

อยู่ในสังคมแห่งความสุข

ความรู้พอดิพออ่านออกเขียนได้

.....

อดอดอยากอดยาก ดังยาชูล้าง

ศาสดาสอนไว้ในพระไตรปิฎก

ชำระความสกปรกในสังคมเมืองไทย

ในบริสุทธิ์นั้นคือจุดหมาย

รวบลิ้นกระทาดนเหลวไหล

มาเข้าผู้ยิ่งใหญ่เป็นแต่ผู้ยิ่งเลว

คนจนผู้ยิ่งใหญ่ : คาราวาว

ปรากฏการสะท้อนปัญหาความยากจนของชาวนา และผู้ใช้แรงงานมากที่สุด ของการสะท้อนปัญหาด้านเศรษฐกิจ และนำเสนออย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด เนื้อหาที่นำเสนอจะระบุสาเหตุ เช่น ความแห้งแล้งของธรรมชาติ การถูกเอาเปรียบด้านราคาผลผลิต หรือค่าแรง และการไม่ดูแลเอาใจใส่แก้ปัญหาอย่างจริงจังของรัฐบาล ปรากฏการนำเสนอเป็นจำนวนมากในช่วง พ.ศ.2525-พ.ศ.2529 และนำเสนอต่อเนื่องหลัง พ.ศ.2530 ซึ่งคงเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 6

1.2.2 ความเหลื่อมล้ำระหว่างคนร่ำรวยและคนยากจน

การสะท้อนภาพปัญหาเศรษฐกิจที่ปรากฏ ในเพลงเพื่อชีวิตอีกลักษณะหนึ่งคือ การสะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำระหว่างคนร่ำรวยและคนยากจน อันมีสาเหตุมาจากการขาดความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ ทำให้เกิดกลุ่มผู้มีรายได้สูงอันเป็นชนส่วนน้อย และกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำอันเป็นกลุ่มชนส่วนใหญ่ของประเทศ ในขณะที่ฝ่ายแรกร่ำรวยมหาศาล ฝ่ายคนยากจนกลับยากจนแทบไม่มีจะกิน ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ปรากฏชัดเจนมากคือความเจริญด้านวัตถุที่ทำให้ประชาชนต้องการใช้สินค้าและบริการใหม่ๆ เพื่อความสะดวกในการดำรงชีพสำหรับคนที่มีฐานะดีก็สามารถแสวงหาได้โดยง่าย แต่ก็ต้องทำให้คนกลุ่มนี้ใช้เงินในการดำรงชีพมากขึ้นและแสวงหาความได้เปรียบทางเศรษฐกิจมากขึ้น ลักษณะการปรับตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้คนที่มีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจถูกเอาเปรียบ การกระจายรายได้ทำได้ยากขึ้นเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้และฐานะของประชากร พิจารณาจากเพลง "ทั้งเขาทั้งเรา" ของวงมิติ ที่ได้สะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ และชีวิตความเป็นอยู่ระหว่างคนร่ำรวยและคนยากจนในลักษณะของการเปรียบเทียบ ดังนี้

เกิดบนแผ่นดินแห้งแล้ง

ไร่นาแห้งใจเหี่ยว

ข้าวสั๊กเพียงเมล็ดเดียว

แอบมองเศษอาหาร

รอเด็กน้อยนำตานอง

ไม่มีจะเลี้ยงลงคอ

เศรษฐกิจเหลือเป็นกอง

เมืองทองแผ่นดินไทย

ทั้งเขาทั้งเรา : มิติ

เพลง "คนจนคนรวย" ของวงแฮมเมอร์ ได้สะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำทางวิถีชีวิตระหว่างคนร่ำรวยกับคนยากจน และของสังคมที่มักจะยกย่องคนร่ำรวยมากกว่าคนยากจน

คนรวยๆ เขาบอคนจนคนเดียว

คนรวยๆ คงสบายกันจนแก่

เงินนั้นมีค่าเหลือเกิน

พอเห็นคนจนผู้คนเขาท้อเหิน

คนรวยๆ เขากินตามเหลาตามบาร์

หากจนยากก็คงได้แต่ฝัน

คนจนแค่เพียงหนนหมอนนอนแคร่

คนจนแน่แท้คงต้องหาหาเงิน

คนสรรเสริญถ้าหากมีเงิน

แต่พอมีเงินก็เหมือนเทวดา

คนจนน้ำปลาคลุกข้าวไปวัน ๆ

ฝันอยากจะมีเงิน

คนจนคนรวย : แฮมเมอร์

เพลง "คำสัญญาที่ว่างเปล่า" ของวงโรซบ กล่าวไว้เช่นกันว่า เราจะเห็นคนยากจนไม่มีแม้แต่อาหารจะไปเลี้ยงครอบครัว แต่คนร่ำรวยก็กลับยังมีเสียงจั่นเหลือ ดังนี้

...

หัวใจแสนเหนื่อยหนัก

เดินไปก็คิดไป

.....

เจ็บปวดนักแทบขาดใจ

ว่าจนถึงเกิดมาจน

.....

บินน้ำตาตก	เหมือนนกบนหญ้า
หาแล้วก็ยังไม่มี	ลูกวันนี้จะกินอะไร
คิดไปทั้งน้ำตา	ก็ยังหาคำตอบไม่มี
<u>คนรวยก็รวยสิ้นดี</u>	<u>แต่เรานี้หาไม่ถึงจน</u>

คำสัญญาที่ว่างเปล่า : โสภ

เพลง "คนไร้ราก" ของมงคล อุทก ได้สะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำระหว่างฐานะทางสังคมของผู้มีฐานะยากจน ไม่มีอาชีพไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ไม่มีหลักฐานทางกฎหมาย ซึ่งจะไม่ได้รับความสนใจช่วยเหลือดูแล เปรียบเสมือนฝุ่นละอองที่ปลิวคว้างคว้างอยู่ในอากาศเป็นที่รังเกียจของผู้พบเห็น ดังนี้

....	
มีคนรวยคนจน	มากมายปะปนอยู่ในเมืองใหญ่
<u>มีคนจนมากมาย</u>	<u>บินร่อนตายอยู่ที่ข้างถนน</u>
<u>มีาหมาครสักคน</u>	<u>จะช่วยเหลือเจือจน (จะมีป)</u>
ไม่มีที่มา ไม่มีที่อยู่	ไม่รู้ที่ไป
.....	
คนจนที่คว้างว่าง	คว้างลอยร่อนเร่ไร้คนเกื้อหนุน
<u>คล้ายดังผงฝุ่น</u>	<u>ล่องลมละลิวปลิวอยู่กลางผองคน</u>

คนไร้ราก : มงคล อุทก

เพลง "สาวคอยสอยดาว" ของเทียนเมฆวัฒนา สะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้และฐานะทางสังคมของคนร่ำรวยและยากจน โดยเปรียบเทียบให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างสาวคอยตัวแทนของความยากจนที่ต้องหางานเลี้ยงชีพตัวเป็นเกลียว ไม่มีโอกาสสัมผัสกับความหรูหราสวยงามกับสาวดาวตัวแทนของความร่ำรวยที่เต็มไปด้วยความพึงเพื่อสามารถซื้อความร่ำรวยที่มีจับจ่ายใช้สอย

ซื้อหาานทุกสิ่งที่ต้องการ ดังนี้

...

สาวดาวจะไปสอยดอย

แต่สาวดอยจะไปสอยดาว

เป็นเรื่องเล่าของความไม่เท่า ในสังคมชีวิตคนเรา

สาวดาวมีเงินซื้อดอย

แต่สาวดอยไม่มีสิทธิซื้อดาว

.....

.....

สาวดาวมลูกบ้านบนดอย

เฝ้าคอยเฝ้าทุกสิ่ง

แต่สาวดอยทำงานยังกะลิง

หนักจริง ๆ แต่แลกอาหารกิน

สาวดอย สอยดาว : เทียรี่ เมฆวัฒนา

เพลง "สองเฝ้าผู้ยิ่งใหญ่" ของวงคาราบาว นอกจากจะสะท้อนภาพปัญหาของชาวนาที่ตั้ง
ได้กล่าวมาแล้ว ยังได้สะท้อนภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้และฐานะทางสังคม ระหว่าง
คนร่ำรวยกับคนยากจนไว้ในลักษณะ เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างผู้เฝ้าสาไฟกับผู้ยากจนกับผู้เฝ้า
ไม้เท้าทองคำผู้ร่ำรวยอย่างชัดเจน ดังนี้

...

ผู้เฝ้าไม้เท้าทองคำ

สร้างตึกสูงล้ำเสียดฟ้าเสียดเมฆ

นั่งคิดคำนวณตัวเลข

ทุกคำพูดเข้าคิดแต่เอากำไร

เฝ้าดูตาม้าตาเรือ

ความคิดเหลือเฟือเต็มห้องแอร์คอนดิชั่น

จับบริษัคลีกลายความฝัน

ทุกคืนทุกวันฝันถึงผลกำไร

มีที่ดินพันหมื่นแสนไร่

รถยนต์มากมายกว่าร้านขายรถยนต์

บริวารวิ่งกันสับสน

ต้องเลี้ยงผู้คนแทนฝูงวัวควาย

อีกผู้เฝ้าถือไม้เท้าสาไฟ

นั่งทอดถอนใจที่ไต้ร่มดอกจาน

คันถึงเมล็ดพืชที่หวาน

เป็นกิจการของเกษตรกร

เฝ้าคุมตuhnแมลง	จะมากลั่นแกล้งกัตกินพีชไร
ปีนไถ้ไม่มีดึกว่าปีกลาย	ต้องขอความเห็นใจจากเฝ้าไม้ทองคำ
นาที่นาของผู้เฝ้าลำไผ่	เอาจันองไว้กับผู้เฝ้าทองคำ
ดอกเบี๊ยะบานยิ่งกว่าผลผลิต	พอไม่ติดฝนแล้งแมลงลงกัตกิน

...

สองเฝ้าผู้ยิ่งใหญ่ : คาราวาว

ปรากฏการสะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำระหว่างคนร่ำรวย และคนยากจนอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่ปรากฏเป็นจำนวนมากเท่ากับการสะท้อนปัญหาความยากจนของชาวนาและผู้ใช้แรงงาน

1.2.3 การเสียเปรียบดุลการค้า

จากการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจไทยจะเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรไปสู่การอุตสาหกรรม การค้าระหว่างประเทศจะมีลักษณะพึ่งพิงการนำเข้าทั้งนี้ เนื่องจากรายการพัฒนากอุตสาหกรรมในประเทศเพื่อการส่งออกทำให้ต้องมีการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศเพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม นอกจากนี้การขาดแคลนแหล่งพลังงานในประเทศยังเป็นเหตุให้ไทยต้องนำเข้าน้ำมัน โดยเฉพาะจากกลุ่มผู้ส่งน้ำมันเป็นสินค้าออก(OPEC) เป็นจำนวนมาก ยิ่งภาคอุตสาหกรรมขยายตัวมากเพียงใด ปริมาณการนำเข้าสินค้าเหล่านี้จากต่างประเทศก็ยิ่งกลับเพิ่มมากขึ้น ดุลการค้าระหว่างประเทศซึ่งแต่เดิมไม่ได้เป็นปัญหาสำคัญก็เริ่มเป็นปัญหามาเรื่อยๆ เรื่องการขาดดุลชำระหนี้ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาซึ่งประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย จากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรีบเร่งโดยมิได้ควบคุมการใช้จ่ายที่เพิ่มเฟื้อย มีการใช้จ่ายเกินตัวมีหนี้สินเพิ่มขึ้น เพราะนอกจากจะมีการนำเข้าสินค้าที่ต้องนำมาใช้ในการอุตสาหกรรมแล้ว ยังปรากฏการนำเข้าสินค้าอุปโภค บริโภคในชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมากด้วย เพลงเพื่อชีวิตได้สะท้อนภาพปัญหาเกี่ยวกับการเสียเปรียบดุลการค้ากับต่างประเทศไว้หลายบทเพลง เช่นในเพลง "ชาบูโรบุก" ของวงกะท้อน ได้สะท้อนภาพปัญหาการเสียเปรียบดุลการค้าไทย โดยเปรียบเทียบการได้เปรียบในเชิงเศรษฐกิจของญี่ปุ่น คือการล่าอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจในสมัยก่อน แต่เปลี่ยนจากอาวุธและการต่อสู้ด้วยกำลัง เป็นการนำเข้าสินค้าอเนก

ความสะอาดต่างๆ และไหวพริบเล่ห์เหลี่ยมในการต่อสู้ทางการค้าเป็นเครื่องมือในการล่าอาณานิคมทางเศรษฐกิจ ดังนี้

...

ยุคของนักล่าอาณานิคมแบบวิชาชีพมันหมดสมัย

ญี่ปุ่นบุกเอื้เก็บขามูรอกล่าแบบวิชาชีพหัวกระบาล

เร่ร่อนสินค้านานาชนิด เร่การผลิต เร่พัฒนา ส่งออกมาขายเกินทนเกินหน้า

ญี่ปุ่นการค้ากวาดเรียบเรียบไหมคุณ ไซ ไซ ไซ ญี่ปุ่นบุกแล้ว

ญี่ปุ่นบุกแล้วมองดูให้ดี ตู๋เย็น ทวี รถยนต์ รถไฟพร้อมอะไรไปยังเรือบ

ญี่ปุ่นมีครบส่งขายให้คุณ บุกเข้าทุกประตูหน้าต่างชั้นบนชั้นล่างเท่าที่เรามี

คนซื้อก็ง่ายคนขายก็ดี

ขามูรอก : กะทอน

ในบทเพลง "ไทยนิปอน" ของวงธรรมดาเป็นอีกบทเพลงหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าสินค้าญี่ปุ่นเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันนับแต่ต้นนอน การดำเนินชีวิตประจำวัน อาหารการกิน จนเกิดคำถามขึ้นในใจว่า นี่เป็นคนไทยเมืองไทยหรือเปล่า ดังนี้

เสียงไซก็ปลุกฉันตื่นนอน ไรท์ไลอันคือยาสีฟัน ไซเพียซพมล้างหน้าของฉัน

ขยี้ให้มันสระด้วยแปรง ไซออนด้าออกไปทำงาน ฟังข่าวสารนิปอนเดา

เปิดพัดลมตราโตชิบา กาน้ำชาไซเนชั่นแนล

ซื้อบั้งที่ไทยโดมารู เสื้อผ้าสวยหรูหรือไทยโทเร กินชยะแกล้มกับสาเก

ถ่ายรูปมาให้เท่าใช้ฟิล์มฟูจิ

กลับถึงบ้านตังเทปไซเนเปิดทีวียี่ห้อซันโย หมุนหาช่องการ์มเคนดัด

เห็นวาร์กัรยดดาเต็มจอ

เปิดชาร์ปตู๋เย็น เครื่องใหม่ของไซเมคอินเจแปน ซาบูริเป็นชื่อของแทน

ช่างสุขแสนเพลินญี่ปุ่น ชีวิตฉันทันสมัยแบบใหม่สงกะสัยตัวเองแล้วซิ

ถามกระเจกเงาอาชาอี วาตาชีวะ ไทยจีนเคชิกะ

ตัวฉันนี่ญี่ปุ่นหรือไทย

...

ไทยนิบปอน : ธรรมดา

ส่วนเพลง "จะหาบึง" ของวงแฮมเมอร์ได้สะท้อนภาพปัญหาการเสียเปรียบดุลการค้า
ไว้กับประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาไว้เช่นกัน และได้ระบุสาเหตุว่ามาจากค่านิยมไทยที่มักนิยมสินค้า
ต่างประเทศโดยเห็นว่า เป็นของดีของแท้ ดังนี้

...

สินค้าในไทยไม่เห็นจะมีราคา

ต่างชาติเข้ามาแห่กันข้างราคาดี

ทำไมไม่ห้ามนำเข้าของไทยสักที

ทุกๆ วันนี่มีแต่ญี่ปุ่น อเมริกา

โอย ไม่รู้จะหาบึง

...

จะหาบึง : แฮมเมอร์

ส่วนที่สะท้อนภาพปัญหาการเสียเปรียบดุลการค้าแก่ประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ไม่ได้มุ่ง
ในประเด็นของสินค้าประจำวันดังเช่นประเทศญี่ปุ่น แต่มุ่งเสนอในประเด็นการเอารัดเอาเปรียบ
ทางเศรษฐกิจ ด้วยการกีดกันสินค้าไทยสั่งห้ามการนำเข้าสินค้าบางประเภทเพื่อปกป้องเศรษฐกิจ
ภายในประเทศของตน ในด้านการเสนอแนะแนวทางแก้ไข ศิลปินวงคาราบาวได้ให้คำแนะนำว่า
รัฐบาลไทยจะต้องตั้งใจจริงในการแก้ปัญหา ไม่ต้องเกรงผลกระทบด้านอื่นเช่นการช่วยเหลือด้าน
เงินทุนแก่ผู้ลี้ภัยในประเทศไทย

...

แก้สีกาของชาวไทยไม่ถนัด

.....

อเมริกาเรตคั้นไทยได้สองบ่อ	มีปลายนมติดคอฉันจะพูดได้อย่างไร
ศึกข้าวข้าวชิงแชมป์เป็นโลก	ไทยถูกชกลงไปในอนันตลี
ศึกบรรดาชิงแชมป์เป็นโลก	<u>ไทยถูกชกแพ้ที.เค.โอ</u>

.....

อเมริกาเล่นลิเกแก้ผ้าผ่อน	<u>ฉันทนเอาคือร้อนในครสนใจ</u>
ทั้งสิ่งทอไหมไทยรวมทั้งผ้าดิบ	บีบเสียจนหน้าเขียวเสียตัวไต
<u>ไทยต้องเลิกขายผ้าเอาหน้ารอด</u>	<u>อย่าหวังแต่คิดสวมกอดเขาเพื่อถัก</u>
เป็นคนไทยมวยไทยเรายังเป็นต่อ	เขาไม่ชั้พันธุ์แม่พันธุ์พ่อกลัวญาติเขาทำไหม
ศึกฉันทนชิงแชมป์เป็นโลก	<u>ส่งผ้าใหญ่ไปชกเพื่อคนไทย</u>
<u>ให้เบ๊มวยมาชกมวยล้ม</u>	มวยไทย ไทยนิยม
อเมริกาบ...แน่นกลับไป	

อเมริกา : คาราวา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 พ.ศ.2520-พ.ศ.2524 เป็นต้นมา มีการเปิดโอกาสให้บริษัทต่างประเทศเข้ามาลงทุนในภาคอุตสาหกรรมโดยตรงมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อพัฒนา ด้านอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกับความต้องการของนักลงทุนจากต่างประเทศ เพราะค่าแรง ในไทยต่ำ รวมทั้งยังได้สิทธิประโยชน์จากการส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐบาล เช่น การได้ลดหย่อน ภาษี บริษัทที่เข้ามาลงทุนการผลิตในช่วงนี้มีทั้งบริษัทจากประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศทางยุโรปตะวันตก และบริษัทจากกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน

การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-พ.ศ.2534 ประเทศไทย ได้รับการคาดการณ์ว่า จะเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ประเทศที่ 5 ในเอเชีย เป็นสมัยที่ไทยมีการ

ลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น นโยบายการส่งเสริมการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นผลให้เศรษฐกิจของ
ประเทศเจริญเติบโต การขยายตัวทางภาคอุตสาหกรรมทำให้ประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม
สิทธิประโยชน์ที่รัฐบาลอนุญาตให้กับนักลงทุนชาวต่างประเทศ จากนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของ
รัฐบาล ทำให้ผู้ลงทุนชาวต่างชาติเหล่านี้เข้ามาจับจองซื้อที่ดินในไทยเพื่อทำธุรกิจ ที่ดินภาค
เกษตรกรรมในชนบทจึงมีราคาสูง ชาวชนบทส่วนมากจะขายกรรมสิทธิ์ที่ดินให้กับนักลงทุนเหล่านี้ จาก
สภาพการณ์ดังกล่าว เพลงเพื่อชีวิตได้สะท้อนภาพปัญหาเกี่ยวกับการขายกรรมสิทธิ์ที่ดินไว้หลายบทเพลง
ด้วยกันเช่น เพลง "ธรณิกันแสง" ของเทียรี่ เมฆวัฒนา ที่นอกจากจะสะท้อนภาพปัญหาในการขาย
กรรมสิทธิ์ที่ดินแล้ว ยังเรียกร้องให้คนไทยยุติการขายที่ดินเพราะแผ่นดินที่ขายไปเป็นแผ่นดินที่บรรพบุรุษ
ได้เสียเลือดเนื้อในการปกป้องรักษาไว้จนถึงมือลูกหลาน แต่คนรุ่นหลังเช่นเรากลับตัดแบ่งขาย
กรรมสิทธิ์ให้แก่คนต่างชาติดังนี้

แผ่นดินแผ่นน้ำและอากาศนั้นกว้างใหญ่

ล้วนเป็นแหล่งทรัพย์ของไทยชาครอื่น

.....

เหลียวมองแผ่นผืนพิศฐาน นานาถ

ล้วนคนกลุ่มน้อยเขาผูกขาด ยึดครอบครอง

ทั้งคนต่างชาติก็ป่าวร้องเป็นเจ้าของ

คนไทยพี่น้องไร้อยู่ ที่ทำกิน

ธรณีนี้อำนาจแพง ธรณีกาลังจะกันแสง

...

ธรณิกันแสง : เทียรี่ เมฆวัฒนา

เช่นเดียวกับเพลง "ประชาชน" ของวงนิรนาม ได้สะท้อนภาพการขายกรรมสิทธิ์ที่ดินให้
แก่คนต่างประเทศ และเสนอแนวความคิดว่าปัญหานี้คนในประเทศจะต้องรีบแก้ไข อย่าเห็นแก่กำมีส
สินจ้างที่อาจจะได้รับจากการยินยอมให้มีการซื้อขายที่ดินในเมืองไทยแก่คนต่างชาติ ก่อนที่เหตุการณ์

จะรุนแรงเป็น เรื่องของการสูญเสียเมืองไทย ตลอดจนผู้เป็น เจ้าของที่ดินก็ไม่ควรที่จะขายกรรมสิทธิ์ ที่ดินของตน เพราะ เป็นเหมือนการทำร้ายลูกหลานทำให้คนรุ่นหลังต้องสูญเสียแผ่นดินทำกิน ดังนี้

เพลง "นิคส์" * ของวงคาราบาว นอกจากจะสะท้อนภาพปัญหาการขายกรรมสิทธิ์ที่ดินให้ แก่คนต่างชาติแล้ว ยังให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเป็นประเทศนิคส์หรือประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของทวีป เอเชียของประเทศไทยว่า อาจจะไม่คุ้มกับการที่จะเปลี่ยนสภาพสังคมเกษตรกรรมของไทยเข้าสู่ ภาอุตสาหกรรมเพื่อยกระดับรายได้ประชากรให้สูงขึ้น เพราะไทยต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินให้กับ นักลงทุนชาวต่างชาติที่เข้ามาจำนวนมากซื้อที่ดินภาคเกษตรกรรมในชนบท รวมทั้งได้เสนอแนะว่าควรคิด ทำสิ่งที่มีอยู่ให้ดี คือการยกระดับรายได้ของประชากรให้สูงขึ้นปรับปรุงการทำให้ ทำนาให้ได้ผล เพราะถ้าตราใบที่เกษตรกรยังประสบกับปัญหาอัตราการลงทุนสูงกว่าราคาผลผลิต และความ ต้องการที่ดินยังสูง ปัญหาการขายกรรมสิทธิ์ที่ดินในภาคเกษตรกรรมก็คงแก้ไขยาก ดังนั้นก่อนที่จะ ก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ รัฐบาลควรคิดหาดีก่อนที่จะก้าวไปสู่ความใหม่แต่ต้อง สูญเสียหลายสิ่งแม้แต่แผ่นดินเพื่อแลกความใหม่มา นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับสินค้า "เมคอินไทยแลนด์" ว่า ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์แท้จริงคือนายทุนต่างชาติที่เข้ามาลงทุน ดังนี้

น้ำยังคงไหลไปยังคงสว่าง ฝันไปไกลกว้างกว่าผู้คนเป็นอยู่

จะคิดจะเดินเลือกทางให้ถูก จะคิดจะไปไต่รตรองเสียก่อน

ก่อนที่จะไป ก่อนที่จะสายเกินไประ

.....

นิคส์คือเมืองอุตสาหกรรมใหม่ ไทยคือเมืองเกษตรกรรมล้มลุก

คลุกอยู่กับปุ๋ยยาม้าแมลง ราคามันแพงกว่าราคาผลผลิต

พื้นนาพื้นที่ไร่กว่าคขายให้ต่างชาติ

.....

* NICS : NEW INDUSTRIAL COUNTRIES หรือประเทศอุตสาหกรรมใหม่ได้แก่เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง สิงคโปร์ ซึ่งเวลาที่เพลงเพื่อชีวิตเสนอผลงานออกมานั้นประเทศไทยกำลังได้รับการคาดหมายว่าจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ประเทศต่อไปในทวีปเอเชีย

<u>เกาหลีชื่อไร ใต้หวันชื่อเน</u>	<u>ญี่ปุ่นก็พากันแถมมาไว้</u>
.....	
<u>เมตอินไทยแลนด์ญี่ปุ่นทากาไร</u>	<u>เพราะ เป็นคนลงทุน</u>
เมตอินไทยแลนด์	ใต้หวันคอยเหยียบ เกาหลีคอยซ้ำ
คนไทยใจดีไม่เคยใจดำ	แต่พวกเขาทำกับเราเกินไป
.....	
<u>นิคส์คือ เมืองอุตสาหกรรมใหม่</u>	<u>ไทยคือ เมืองเกษตรกรรมเก่า</u>
มีข้าววนนา มีปลาในน้ำ	<u>ควรคิดควรทวงจากของเดิมให้ดี</u>
<u>นิคส์คือ เมืองอุตสาหกรรมใหม่</u>	<u>ไทยคือ เมืองเกษตรกรรมเก่า</u>
<u>คิดดูให้ดีก่อนที่จะก้าว</u>	<u>มี เงินตงกระ เป้าแต่ต่างค้าว เติมดิน</u>
<u>นิคส์คือ เมืองอุตสาหกรรมใหม่</u>	<u>ไทยคือ เมืองอุตสาหกรรมเก่า</u>
<u>คิดดูให้ดีก่อนที่จะก้าว</u>	<u>เงินตงกระ เป้าแต่แผ่นดินจะไม่มี</u>

นิคส์ : คาราวาว

ปรากฏการสะท้อนภาพการเสียเปรียบดุลย์การค้าต่อเนื่องมาโดยตลอด และมีการนำเสนอมากขึ้น นับตั้งแต่ พ.ศ.2528 เป็นต้นมา ปรากฏการนำเสนอในประเด็นของการขายที่ดินให้แก่ชาวต่างประเทศ เช่น ประเทศเกาหลี ประเทศญี่ปุ่นมากที่สุด ตั้งแต่ พ.ศ.2532 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2534)

1.3 ด้านการเมืองการปกครอง

สถาบันการปกครองเป็นสถาบันที่ทาทหน้าที และรับผิดชอบเกี่ยวกับการทำให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข รวมทั้งปกป้องคุ้มครองสังคมจากภัยอันตราย มีรัฐบาลเป็นองค์กรที่ทาทหน้าทีรับผิดชอบดำเนินการเพื่อให้บริการสวัสดิการประสงคดังกล่าว โดยมีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ เป็นผู้ปฏิบัติการ ดังนั้นการปฏิบัติงานของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ จะมีความคล่องตัวในการดำเนินการ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลในสังคมหรือมีความเป็นตัวแทนของ

ประชาชนมากนักน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายการปกครองของรัฐบาลแต่ละรัฐบาล ในปัจจุบัน
หน้าที่ของสถาบันการปกครองได้ขยายตัวมากขึ้น มีผู้คนเข้าสังคมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น ปัญหา
อันเนื่องจากการเมืองการปกครองจึงปรากฏมากขึ้นตามไปด้วย การสะท้อนภาพปัญหาด้านการเมือง
การปกครองที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต จาแนกได้ดังนี้

1.3.1 เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

โดยทั่วไปการปกครองแยกออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือการปกครองระบอบเผด็จการ
กับการปกครองระบอบประชาธิปไตย สำหรับเมืองไทยได้เริ่มการปกครองระบอบประชาธิปไตยเมื่อมี
การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนส่งตัวแทนเข้า
มาเป็นกลุ่มผู้ปกครอง โดยอาศัยการออกเสียงเลือกตั้งประชาชนกลุ่มหนึ่งที่อาสาจะเป็นผู้บริหาร
ประเทศแทนประชาชนส่วนใหญ่นานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้เป็นการแน่นอนเป็นการใช้อำนาจของ
ประชาชนในการปกครองตนเองด้วยการเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ เข้าไปทำ
หน้าที่แทนตนในรัฐบาล แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่าผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งที่จะเป็นผู้ที่บริหารประเทศ
มักพยายามทุกวิถีทางที่จะได้รับเลือกเป็นตัวแทนของประชาชน อาจจะด้วยการหาเสียงหลอกลวงว่า
จะพาประชาชนให้พ้นทุกข์นั้นๆ อย่างไร หรืออาจจะด้วยการแจกเงิน ข้าวของเครื่องใช้แก่ประชาชน
ซึ่งเป็นวิธีการทุจริตอย่างหนึ่งในการเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครย่อมคิดว่าการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นการ
ลงทุนอย่างหนึ่ง เมื่อได้รับการเลือกตั้งเข้ามาก็จะถือโอกาสหาทุจริตคดโกงในการบริหารงานเพื่อ
เป็นการถอนทุน และเก็บผลกำไรจากการเลือกตั้ง โดยพิจารณาจากเพลง "ถอนทุน" ของวงธรรมดา
ที่ได้สะท้อนภาพปัญหาเกี่ยวกับการได้รับเลือกตั้งเข้ามาโดยมิชอบ รวมทั้งได้ขอร้องให้ ส.ส. หรือ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ทำหน้าที่ของตนเองในการเป็นตัวแทนของประชาชนเข้ามาใช้อำนาจ
ปกครองอย่างดีที่สุด เพื่อช่วยกันพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย ดังนี้

ซึ่งเป็นชีวิตร้องเพลง ขาวนา	ไหว้วานตาช่วยมาลงคะแนน
เลือกผมเถอะ ครับ เลือกเป็นผู้แทน	เข้ามานั่งบนแผ่นดินอยู่
ลงทุนทั้งกะป็น้ำปลา	ทั้งเหล้าทั้งยาขนมาแจกฟรี

.....

.....

เงินแพร่สะพัดธนบัตรใบแดง	<u>ลงทุนลงแรงเป็นแสนเป็นล้าน</u>
<u>เอาแบงก์มาแจกแบงก์เงินมาผลาญ</u>	<u>วิ่งแจ้นกันพละงานซื้อคะแนน</u>
สมดังใจกลายเป็นผู้แทน	ยกมือชูแขน เป็นผู้แทนของใคร
ลงทุนกันไปเท่าไร	<u>พอเลือกเข้าไปคงได้ถอนทุน</u>
ได้เป็นผู้แทนไม่ทันเท่าไร	ร่ำรวยกันใหญ่แปลกใจเสียจริง
เอาแต่ตักตวงจะช่วงจะชิง	ตำแหน่งใหญ่ยิ่งวิ่งเต้นเสาะหา
<u>ลืมถิ่นไทยวารีชาวนา</u>	<u>หวังแต่จะค้ำมงหากำไร</u>
อันวอนร้องขอถึง ส.ส. เมืองไทย	โปรดจงเห็นใจเพื่อนไทยกันบ้าง
เป็นที่พึ่งพิงอย่าทิ้งอย่าขว้าง	ชาวนาแรมร้างผืนค้ำคอยทุน
จะดีจะชั่วอยู่ที่ตัวเรา	อย่าหลงมัวเมาอำนาจศักดิ์ดา
<u>ผู้คนจะเอือมระอา</u>	<u>สูญเสียศรัทธาประชาธิปไตย</u>

ถอนทุน : ธรรมดา

เพลง "ผู้แทน" ของวงคาราบาว ได้สะท้อนภาพปัญหาการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง พร้อมทั้งให้ข้อคิดว่า การซื้อเสียงเป็นอุปสรรคสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คนดีแต่ไม่มีเงิน แจกจ่ายไม่ได้รับเลือกตั้ง คนที่ได้รับการเลือกตั้งจึงมักเป็นผู้กอบโกยผลประโยชน์ ทั้งเพื่อตนเองและเพื่อนพ้องแทนผลประโยชน์ของคนทั้งชาติ และย้ำความคิดว่า ส.ส. คือผลสะท้อนของความคิดความต้องการของประชาชน ส.ส. จะดีมีคุณภาพหรือไม่อยู่ที่การตัดสินใจเลือกของประชาชน รวมทั้งเสนอแนะว่าควรจับตามองพฤติกรรมของเหล่า ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปว่าสามารถทำสิ่งที่สัญญาไว้ตอนหาเสียงได้หรือไม่ ดังนี้

แลมาแลดูกันว่าท่านผู้แทน เขาจะยึดอีหยัง

แลมาแลดูกันว่าท่านผู้แทน เขาจะขายอีหยัง

อย่างค้ายค้ายหาเสียง

เขามาคอยดูว่า เขาจะเบี่ยงบ่ายไหม

ยุบหนอของหนอเมืองไทย

เฮาเลือกแบบไหนเฮาก็จะได้แบบนั้น

.....

อย่างคำยกคำหาเสียงเห็นเป็นแค่เพียงธุรกิจชาไทย

สงสารคนที่จริงจังอยากเข้าไปรับใช้แต่เป็นได้แค่ฟัน

เพราะไม่มีจะแจกถึงบารมีจะมากมาย

เพราะเงินไม่มีจะแจกถึงคุณธรรมจะมากมาย

เงินไม่มี เงินไม่มี อดเป็นผู้แทน

มีความดี วัณคุณธรรม ยังอดเป็นผู้แทน

...

ผู้ท่น : คาราวาว

๐ — ๐

ในเพลง "ไอ้หา" ของวงคาราวาว นอกจากจะสะท้อนภาพการหาเสียงของนักการเมืองที่ต้องอาศัยตัวกลางในท้องถิ่น(หัวคะแนน) คอยช่วยหาเสียง ตลอดจนแจกข้าวของเงินทองให้ชาวบ้านในท้องถิ่นในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง แล้วยังให้ข้อคิดอีกว่าคนที่ควรถูกตักหนิในการทุจริตการเลือกตั้งด้วยการซื้อเสียงชาวบ้านคือหัวคะแนนของพรรคการเมืองในแต่ละท้องถิ่นนั่นเอง และย้ำเจตนาธรรมว่า ถ้าบุคคลใดได้รับเลือกตั้งแล้วไม่ได้ทำงานแทนประชาชนจริงจังแต่กลับเข้าไปกอบรกยผลประโยชน์เข้าตนเอง ก็ไม่สมควรจะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการหว่านเงินซื้อเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไปอาจจะไม่ได้ผลก็ได้ ในประเด็นนี้คาราวาวนำเสนอโดยเสียดสีว่าการหลอกลวงชาวบ้านเพื่อเข้าไปกอบรกยนั้นชาวบ้านก็คงจะรู้ไม่ทัน และถ้าต้องการได้รับการเลือกตั้งครั้งต่อไป ก็ให้เอาเงินมาแจกมาก ๆ ดังนี้

รัฐมนตรี รัฐมนตรี

จับักหาข้าวต้ม

รัฐมนตรี รัฐมนตรี

หาญรื้อแล้วอย่าลืมหา

ก็ให้หาหัวคะแนนเฮงชวย

บักเลี้ยวคนนั้น มันเคยวิ่งช่วยบัก

.....	
รัฐมนตรี รัฐมนตรี	ใครลุ่มป่าสงวน
.....	
ไอ้หาเองมันทาเทอ	คนที่เองบอกเขาก็เป็นใหญ่
<u>เป็นแล้วแกอะไรไม้</u>	<u>สมที่คนไทยเลือกเขาเข้าสภา</u>
รัฐมนตรี รัฐมนตรี	หาไม่ค้อยกล้ามาบอก
รัฐมนตรี รัฐมนตรี	นายมันก็โตเกินใบ
<u>ชาวบ้านก็เป็นแค่เพียงตาสีตาสาทั้งนั้น</u>	<u>มันคงไม่ซื่อเรื่องใหญ่</u>
<u>คราวหน้าเอาเงินสดๆ มาแจกอีกจึ้น</u>	<u>ซื้อกันให้ยกอาเภอ</u>
ไอ้หาเองมันทาเหตุ	เห็นคนเป็นเปรตหิวแต่เงินตรา
เงินทองคิดจะยกมา	<u>ซื้อคะแนนขายยาพึ่งน้ำใจ</u>

ไอ้หา : คาราวาว

ในประเด็นของการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง เพลงเพื่อชีวิตคันนาเสนอเนื้อหาเรียกร้องให้
ชาวบ้านยุติการขายเสียงของตนให้กับนักการเมืองเพื่อรักษาความเป็นประชาธิปไตยไว้ ดังนี้

...	
ว่าคนดีหัวหมอ ออกลูกลาน	การบ้านการเมืองเรื่องกฎหมาย
<u>ปกปักรักษาประชาธิปไตย</u>	<u>เลือกตั้งเร็วไวจะไม่ขายเสียง</u>
...	

หรรย หรรย หรรย : ชูชู

ปรากฏการณ์สะท้อนภาพปัญหาด้านการเมืองการปกครอง ในประเด็นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
ประมาณ พ.ศ. 2528 จนถึงปัจจุบัน (2534) ปรากฏว่าประเด็นของการซื้อขายคะแนนเสียงมากที่สุด

ที่ปรากฏร่องลงมาในการสะท้อนปัญหาการเลือกตั้งคือการเรียกร้องให้ยุติการซื้อขายเสียง และให้
จับตามองพฤติกรรมของ "ส.ส." ที่ได้รับเลือกตั้ง

1.3.2 เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของข้าราชการ

ข้าราชการคือเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ ของหน่วยงานราชการที่เป็นพื้นฐานนโยบาย
ของรัฐบาลไปดำเนินการ นโยบายของรัฐบาลจะได้ผลดีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติงานของ
ราชการด้วยเช่นกัน แต่ที่ปรากฏมาน้อยว่าการปฏิบัติงานของข้าราชการเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำห้
นโยบายของรัฐบาลไม่ได้ผลตามวัตถุประสงค์ เพราะตัวข้าราชการเป็นผู้กระทำผิดเสียเองและ
ปัญหาการเมืองการปกครองที่เกิดจากการปฏิบัติงานของข้าราชการ ได้แก่ การฉ้อราษฎร์บังหลวง
และสังคมนาระบบอุปถัมภ์ ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือปัญหาการแอบอ้างผลประโยชน์จาก
ราษฎร์เป็นการกระทำของข้าราชการที่เรียกร้องประโยชน์จากราษฎร เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่
โดยปกติของข้าราชการผู้นั้น ปล่อยให้ราษฎร์เข้าใจว่าต้องเสียเงินค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการต่างๆ
แก่ทางราชการ ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นปัญหาอันตรายเพราะเป็นปัญหาที่ได้ทำลายการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตยมาแล้วในหลายประเทศ ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากค่านิยมที่ผิดเช่น
การยกย่องเงิน ยกย่องวัตถุ รักพวกท้องถิ่นทางที่ผิด ชอบความฟุ้งเฟ้อ หรือบางครั้งอาจเกิดจาก
สิ่งแวดล้อมทางสังคม บางคนไม่ตั้งใจที่จะทำการฉ้อราษฎร์บังหลวง แต่เนื่องจากภาวะแวดล้อม
คือเพื่อนร่วมงานและอิทธิพล ทำให้ต้องกระทำผิด อาจเกิดจากการบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพ
ช่องว่างทางกฎหมายเช่น การให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่อย่างกว้างขวาง การขาดมาตรการการลงโทษ
การฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างเด็ดขาด ซึ่งผลของการฉ้อราษฎร์บังหลวงนี้ทำให้ชาติเสียผลประโยชน์
เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเงินและผลประโยชน์ไปตกอยู่กับบุคคลบางกลุ่มทำให้เกิด
ความแตกแยกและความไม่ยุติธรรมในสังคม ประชาชนขาดศรัทธาในข้าราชการ เพลง "ประตูลี้ງ"
ของวงคาราบาว สะท้อนภาพการฉ้อราษฎร์บังหลวงในวงราชการที่เอื้ออำนวยต่อนักธุรกิจนอกจากนี้
ยังได้สะท้อนให้เห็นว่าภรรยาก็มีอิทธิพลต่อการฉ้อราษฎร์บังหลวงเช่นกัน ดังนี้

...

เดินตามตรอกเข้าออกก็ตามประตุ เป็นของคู้้นักธุรกิจการค้า

จะขายม้า คำว้าว คำควาย
บอกคำเดียวรับรองว่าแข็งลื้อ
ต่อให้ตี ยังมีประตูลังบ้าน

น้าออกน้าเข้า เข้าหรือออก
ถ้าจะให้ตี ต้องลองประตูลังบ้าน

ประตูลังบ้าน : ยืนยง รอดากุล

เพลง "ล้ากลืนคอยเลีย" ของวงคนด่านเกวียน สะท้อนภาพการฉ้อราษฎร์บังหลวงงาน
แหวดวงราชการว่า ถ้าต้องการความรวดเร็วในการติดต่อใดๆ จะขึ้นอยู่กับการเล่น
ผลประโยชน์แก่กัน รวมทั้งยังได้สะท้อนถึงปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าว่า มีสาเหตุมาจากการ
ฉ้อราษฎร์บังหลวงของข้าราชการด้วย ดังนี้

...

ถ้าอยากได้ดินตัวกลืนเลียไป
สองมือวันกาสองขาคลานไป
รื้อป่าหรือจะทนอยู่หนาว

ถ้าอยากได้ตัวก็สาวลิ้นเลียมา
เอาหมูเข้าไปแล้วเอาไก่เข้ามา
ถ้ารื้อลิ้นเลียไปก็ไม่มีเหลือหรือ

...

ล้ากลืนคอยเลีย : คนด่านเกวียน

นอกจากการฉ้อราษฎร์บังหลวงแล้ว ปัญหาการปฏิบัติงานของข้าราชการอีกประการหนึ่งที่
ปรากฏมากในเพลง เพื่อชีวิตคือ ปัญหาสังคมในระบบอุปถัมภ์ระบบอาวุโส ผู้น้อยต้องเคารพผู้ใหญ่ไม่
คัดค้าน ไม่ต่อต้านแม้ผู้อาวุโสเหล่านั้นจะทำการที่ไม่ถูกต้องก็ตาม สังคมในระบบอุปถัมภ์นี้เป็นสาเหตุ
หนึ่งที่ทำให้การปฏิบัติงานของข้าราชการไม่ได้ผลเท่าที่ควร เป็นการทลายความตั้งใจจริงในการ
ทำงาน และเป็นการทลายศรัทธาในการเป็นคนดี เพราะผู้ที่ทำผิดยังเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่อง
ในสังคมวัตถุนิยมและยังเป็นผู้มีอิทธิพลในวงงานต่างๆ อีกด้วย พิจารณาจากเพลง "สุสานคนจริง"
ของวงเรือบ ที่ได้สะท้อนภาพของผู้ที่บังคับบัญชาต้องทำตามคำสั่งไม่ว่าคำสั่งนั้นจะเหมาะสมหรือไม่

เพียงไร เพราะถ้าไม่เห็นด้วยอาจถูกกลั่นแกล้งอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

ลอย... ลิวตามลม

เป็นผู้น้อยต้องท้ออย่างนี้

ผิดถูกก็ช่างมัน

ผีสาวเทวดาไม่ฆ่าเกรง

ทนไม่ไหว ก็นจรีทนไม่ไหว

คำสั่งย้ายก้องสนั่นดังลั่นฟ้า

ทาดิ ทาดิ... มีอันตราย

...

หัวหน้าขึ้นชมว่าทาดิ

อย่ามีความเห็นอะไร

เชื่อนั่นแล้วจะดีเอง

บรรเลงแม้มันจะบรรลัย

แอนอกค่านไปตามเนื้อหา

เข้าป่าช้าสุสานคนจริง

ยังไม่ทันตายย้ายเข้าป่าช้า

สุสานคนจริง : รอบ

เช่นเดียวกับเพลง "อี๊ดอัด" ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ที่สะท้อนภาพผลของระบบอุปถัมภ์ในวงราชการว่า ทำให้เหล่าข้าราชการเมื่อนำมาใช้ในการทำสิ่งที่ถูกต้องเพราะต้องการรักษาสถานภาพในการทำงานของตนไว้ และหากถึงภาวะนี้ไว้นานเข้าก็จะเป็นการสืบทอดปัญหาจากราชบุรุษบังหลวงต่อไป ดังนี้

อี๊ดอัด อี๊ดอัด อี๊ดคิดไม่ออก

อี๊ดอัด อี๊ดอด อี๊ดทนแทบตาย

จะมีไหมโครมารับเห็น

.....

เกิดานสังคมที่เกี่ยวเชิญ

ก่อนนอนก็คิดจะตัดขึ้น

อี๊ดอัด ไม่ออกบอกรับไม่ได้

จะมีไหมโครมารับรู้

จะเดินไปไหนถูกขัดขา

ตื่นนอนต้องร้องกุมหว่างขา

ก่อนนอนหน้าจันนั้นยังไม่หนา

ตื่นนอนหน้าหนา เป็นถนน

...

อีต๊อด : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

จะเห็นว่าการฉ้อราษฎร์บังหลวง และสังคมระบบอุปถัมภ์เป็นปัญหาสำคัญเพราะเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การพัฒนาประเทศตามนโยบายต่างๆ ที่วางไว้ไม่เป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ไม่ว่าจะเป็นในด้านการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม การวางแผนและดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ตลอดจนการปกป้องคุ้มครองสังคมโดยเฉพาะปัจจุบันหน้าที่ของสถาบันการปกครองขยายตัวมากขึ้น จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ปัญหาต่างๆ จะซับซ้อนและทวีขึ้นอย่างรวดเร็ว หากผู้เป็นข้าราชการโดยเฉพาะข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีอำนาจมีอิทธิพลยังไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามบทบาททางสังคมที่มีการพัฒนาประเทศ ก็ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลได้

นอกจากนี้ ในประเด็นของความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการอื่นๆ ก็ปรากฏบ้างเช่น ในประเด็นของข้าราชการตำรวจ วงอินโดจีนได้สะท้อนภาพเหตุการณ์อันเป็นปัญหาเช่นการรีดไถเรียกค่าคุ้มครองจากแหล่งบริการหรือการบริการที่ผิดกฎหมาย การซื้อผู้ต้องหาด้วยวิธีพิเศษ รอยนาเสนอไว้ในลักษณะประชดประชันเสียดสีไว้ในเพลง "รบลิศ" ดังนี้

รบลิศเมืองไทย เกียรติวินัยกล้าหาญมั่นคง

วิทักษ์สันติราษฎร์เพื่อชาติประชา

ไม่เคยเป็นมิตรผู้ผิดกฎหมาย

ปราบโจรผู้ร้ายถึงตัวตายก็ยอมพลี

ชาติดวงอาทิตย์รบลิศท้าวได้

ใครต้องการอะไรให้ไปขอรบลิศ

บริการทุกท่านประทับใจ

อยู่ใกล้รบลิศไม่ต้องกลัวผิดใจ

ชาวสีก้ออรักสืบรมง

เบรคจนตัวรอกังขิดคั้งป้อมยาม

ด้วยความเป็นมิตรโปลิศถามไถ่

เป็นห่วงเป็นใยกลัวจะไม่สะดวก

แม้ค้ำหน้าขาวหากินกันขวิด

ขายให้โปลิศไม่เคยคิดกำไร

วันดีคืนดีโปลิศมาไล่ถ้าไรเราไม่เอาไม่เอา

เป็นนางกลางเมืองหน้าเหลืองนั่งเสรำ

โปลิศมาเข้าบ่อนหัวใจ

ไม่ต้องหวาดเกรงนักเลงขาใหญ่

โปลิศ : อินโรจัน

เพลง "สุกร์เมา เสาร์นอน" ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ สะท้อนภาพการทำงานและความประหลิดของข้าราชการครูที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่สอนให้เต็มตามกำลัง ค้มเหล้า เล่นแชร์ เล่นหวย สภาพเศรษฐกิจไม่ดีขาดความรับผิดชอบต่อนักที่ ซึ่งครูทุกคนอาจไม่ได้มีความประหลิดดังกล่าวทุกอย่าง แต่พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ต้องการสะท้อนให้เห็นภาพของการทำงานและพฤติกรรมของครู ดังนี้

วันอังคารไปอาเภอ

วันพุธไปจังหวัด

พฤหัสบดีผากสอน

วันสุกร์เราก็เมา

วันเสาร์เราก็นอน

วันอาทิตย์เราถอน

พอวันจันทร์เราก็กลา

ตัวไม่ใหญ่แต่ยาว

ก็หน้าใหญ่ยาว...

เงินเดือนเงินดาว

เป็นน้ำขิมบ่อทราย

ถ้าน้ำแห้งบ่อ

ก็เบิก อ.กันใบ

เล่นแชร์ใบด้วย

เล่นหวยกันใบ

สิ้นเดือนสบาย

ไม่ต้องรับเงินเดือน

ที่ดื่มที่กิน

เพราะมีเพื่อนเมา

ที่เสที่ฮา

ก็เพื่อผ่อนคลาย	แคว้นเว้นวัน	ก็ม้วยเพ่าร
<u>ถ้าเพื่อนไม่มา</u>	<u>เราก็เป็นคนไป</u>	เรื่องการเรื่องงาน
นั้นไม่ต้องเป็นห่วง	คนดีนั้นมีมาก	แต่คนสายนั้นไม่ค่อยมี
ถ้าเป็นเรือจ้าง	มันก็รู้เต็มที	ไม่ว่าเรือยอชก็ต้องจอดคาที่
ก็เป็นคนดี	เท่าที่พอเป็นได้	

ศุกร์เมา เสาร์นอน : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เพลง "ภายี" ของวงคันไถ นอกจากจะสะท้อนภาพของข้าราชการที่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความจริงจัง ขาดสำนึกในหน้าที่และขาดน้ำใจในการให้ความช่วยเหลือแล้ว ยังได้ให้ข้อคิดแก่เหล่าข้าราชการอีกว่า เงินเดือนที่ข้าราชการได้รับนั้นเป็นเงินภาษีที่รัฐเรียกเก็บจากประชาชน ดังนี้

...

ข้าราชการขอให้ทำงานเพื่อประชาชน อย่าได้คิดว่าตนอยู่เหนือหัวคน
เพราะใส่ชุด ตาสาดสียายมาตามืออย่างผมเข้ามา
 เพื่อภายีค่านายหน้าจากรัฐเป็นเจ้านาย ขอถามหน่อยซิท่านที่รับราชการ
เงินเดือนที่ท่านกินกัน เงินเดือนของท่านนั้นเป็นเงินใคร
 ควรบริการให้ดีเหมือนที่เจ้านายอย่าด่าทอหน้าดุร้าย
นี่แหละเจ้านายที่จ่ายเงินเดือน

ภายี : คันไถ

1.3.3 เกี่ยวกับทหารและสงคราม

การสะท้อนภาพความจริง และปัญหาเกี่ยวกับการทหารในเพลงเพื่อชีวิตช่วงหลัง

พ.ศ. 2519-พ.ศ. 2534 ต่างไปจากเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตในช่วง พ.ศ. 2516-พ.ศ. 2519

เพราะในช่วงหลังไม่ได้มองว่าทหารเป็นกลไกหนึ่งของรัฐที่ทำหน้าที่รักษาชาติด้วยความยากลำบาก อาจต้องเสียชีวิตหรือพิการเป็นการมองทหารโดยมองที่ทหารชั้นผู้น้อย ทั้งนี้อาจต้องการให้ข้อคิดแก่นายทหารหลายๆ คนที่ใช้โอกาสทางการเมืองเข้ามาบีบบังคับทางการเมืองก็ได้ เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยมีแนวโน้มที่เห็นได้ชัดประการหนึ่งคือ ผู้นำทางการเมืองที่โอกาสค่อนข้างสูงในการก้าวไปสู่การมีอำนาจทางการเมือง

เพลง "ท.ทหารอดทน" ของวงคาราบาวเป็นเพลงที่นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการมองทหารในประเด็นของการเป็นทหารอาชีพมากกว่าทหารการเมือง เพราะในประเทศไทยยังปรากฏทหารดังเช่น ท.ทหารอดทนอยู่เป็นจำนวนมากต้องปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นรัฐของชาติโดยไม่บีบบังคับทางการเมือง อยู่อย่างเรียบง่ายและหวาดกลัวตามชายแดน ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่อาจพิการหรือเสียชีวิต แต่ก็ต้องทำเพราะเป็นหน้าที่ของทหารที่จะรับใช้ชาติบ้านเมือง ดังนี้

...

เป็น ท.ทหารอดทน หากินกับปืนกล พัทธภัยดินแดนไทย ก็คนจะมาเข้าใจ
ว่าเราทำเพื่อใคร ถ้าไม่ได้ทำเพื่อคุณ ดาวเดือนลอยเกลื่อนท้องฟ้า
ยิงให้ตกลงมา ดิฉันได้สบาย
ดาวเดือนลอยเกลื่อนนภา ยิงให้ตกลงมา ดิฉันก็มากมาย ดิฉันจะมีอะไร
ดิฉันจะมีอะไร ถ้าเขาไม่ได้เป็น ท. ทหารอดทน
ท.ทหารลูกหลานคนจนๆ ไม่กระเสือกกระสนก็เป็นแค่พลทหาร
โชคดีแค่พิการพิการ ก็พอได้เล่าขาน ให้ลูกหลานอดทน
อับจนเขาก็กังเียนตัว ไอ้กลัวจะกลัวว่าลูกปืนจะวิ่งชน
แต่จับปืนขึ้นด้วยเหตุผล ก็หวังว่าผู้คนคงจะพอเข้าใจ

ท.ทหารอดทน : คาราบาว

วงคาราบาว ยังสร้างบทเพลงสะท้อนภาพทหารชั้นผู้น้อยอีกหลายบทเพลงเช่นเพลง "บัวลอย" ที่มีลักษณะเป็นเพลงเล่าเรื่อง เป็นการเล่าเรื่องของบัวลอยพลทหารที่แม้ตัวตายแต่ก็ยังเป็นห่วงคนที่

อยู่ข้างหลัง การราบวต้องการนำเสนอว่าในขณะที่บัวลอยกำลังเสียละปฏิบัติหน้าที่ของตนแต่คนอีกกลุ่มในสังคมกลับมุ่งหวังกอบโกยผลประโยชน์เข้าตน ชีวิตของบัวลอยจึงน่าจะเป็นเครื่องเตือนใจบุคคลที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ดังนี้

...

บัวลอยเขาเป็นชายหนุ่ม

รูปร่างแม้ไม่รสนา

.....

บัวลอยถึงวัยเกณฑ์ทหาร

อาสารับใช้ชาติพี่น้อง

เป็นคนหนักเอาเบาสู้

ล้อมตนช่วยเหลือเพื่อนๆ ทุกคน

วันหนึ่งมีเสียงปืนคาราม

ยังกะเมอห้วงว่าใครเป็นอะไร

.....

โลกนี้ไม่สมประกอบ

โลกนี้มีสักกี่คน

ตาเหล่หลังค่อม เต๋อ ๆ ค่ำ ๆ

จิตจล้าใจค้างสมญาบัวลอย

.....

ฝึกฝืนการยิงตีหนึ่งประ เภทสอง

หัวใจคับของกล้าหาญอดทน

อดสูห่มานะอดทน

ร่วมแต่ทุกข์สุขไม่สนาใจ

บัวลอยถูกหามลงในเปลผ้าาบ

คือกัญหุตุสุดท้ายของชายชื่อบัวลอย

.....

เพราะบางคนชอบเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน

เป็นบัวหลุดพ้นดังคนชื่อบัวลอย

บัวลอย : คาราวาว

เช่นเดียวกับเพลง "มะโหนก" ที่วงคาราวาวย้ำเจตนารมณ์เดิมในการสะท้อนภาพของข้าราชการชั้นผู้น้อยที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่เพื่อการเป็นรัฐของชาติ แม้จะได้ค่าตอบแทนเพียงน้อยนิด แต่ก็ยังภูมิใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นทหารเต็มตามกำลัง นอกจากนี้ยังได้เสนอแนวคิดที่เราทุกคนในประเทศไทยควรช่วยเหลือกัน มีน้ำใจให้แก่กัน เพราะอยู่ร่วมผืนแผ่นดินเดียวกัน ดังนี้

...

พลทหารมะโหนกประจำกองทัพบกไทยอุทิศตนรับใช้ประเทศชาติประชาชน

พลทหารมะโหนกรักแผ่นดินไทย

เขาเคยทนายทนายเป็นลูกผู้ชายขาวนา

บำแบกโถมมาเปลี่ยนใบแบกปืน

ลืมชีวิตขมขื่นพิทักษ์แผ่นดินไทย

จิตใจงามตามดั่งพลบัวลอย

โหนกมีเพื่อนเป็นร้อยคอยลุยไหนลุยโลก

ได้เงินเดือน ยังช่วยเพื่อนทหาร

ที่รบจนพิการ ที่รบจนตัวตาย

สิ้นบางเดือนส่งสารเพื่อนเคราะห์ร้าย

จะลวงขวาล้างข้ายเหลือติดตัวหกบาท

ขอทดแทนคุณประเทศชาติด้วยใจอันกระสุนปืนจะยิงด้านศัตรูแม้จนตัวตาย

โหนกขาวนาชื่อ ท.ทหารอดทน

เขาทำเพื่อทุกคนขอให้คนเข้าใจ

อยู่ร่วมกันร่วมผ่านแผ่นดินไทยอย่าทิ้งแสงน้ำใจเราสายใยโยงกัน

...

มะโหนก : คาราวาว

เพลง "หม้ายสงคราม" ของวงกะท้อน ได้สะท้อนภาพของครอบครัวทหารที่ต้องสูญเสียผู้นำครอบครัวไปนสงคราม โดยทิ้งไว้ภรรยาและลูกต้องดูแลตัวเอง รวมทั้งเสนอแนวคิดให้ผู้เกี่ยวข้องเหลียวแลเอาใจใส่ครอบครัวทหารที่ขาดผู้นำครอบครัว ดังนี้

แผ่นดินยิ่งใหญ่เกินใคร

พ่อสั่งเอาไว้ไม่มีอะไรทดแทน

ประชาชนเรือนหมื่นเรือนแสน

ก็อาสาแทนแม้ว่าตัวจะตาย

ศรัทธาพ่อมีเปี่ยมล้น

ลำบากลาบหนพ่อก็ยอมถวาย

แล้วสงครามก็พรวดพอจันไปร่วมรบร่วมทรานครอบครัวล้มครืน

.....

.....

ลูกสาวยังถึงคราวศึกษา

ขาดแคลนตำราไม่มีค่าขนม

น้องน้อยๆ ก็พลอยอดน้ำอดนม

ไม่มีสุขสมเหมือนคราวพ่ออยู่เคียง

.....

.....

แผ่นดินไม่แห้วไม่หาย

ใครจะซึ้งๆ สักก็คน

ดื่อกดีใจกันเข้าหมักคน

ถึงลูกเมียจนๆ ของวีระชนชายแดน

หม้ายสงคราม : กะท้อน

ในประเด็นของการสะท้อนภาพสงคราม ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตได้นำเสนอผลของสงครามที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้คนเห็นถึงความร้ายกาจ รุนแรง ทั้งผลที่เกิดขึ้นโดยตรง ก็คือการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน และผลกระทบต่อเนื่องในด้านต่างๆ ที่ประเทศนั้นๆ ได้รับ ไม่ว่าจะเป็นสงครามเวียดนาม หรือสงครามกัมพูชา โดยพิจารณาจากเพลง "ถนนมิตรภาพ" ของวงคาราวาน ที่สะท้อนภาพผลร้ายของสงครามที่เกิดขึ้นคือความสูญเสียของประชาชนและบ้านเมืองจากสงครามเวียดนาม ตลอดจนเข้าใจถึงผลกระทบอันเกิดขึ้นแก่ประเทศเพื่อนบ้านของเวียดนาม ดังนี้

...

เครื่องยนต์คาร์รามลูกความแค้นแดง

นกกาแตกพวงค์หนีลงไปไทย

.....

.....

อเมริกา อเมริกา

โซซัดโซเซสงครามเวียดนาม

หลายแสนคนตายลูกปืนคาร์ราม

ลูกไฟไหม้ลามลูกบอมบ์ทำลาย

ลูกเล็กเด็กแดงตายแห้งแห้งแก่

ทั้งพ่อทั้งแม่ร้างแตกสลาย

จะตายหรือเป็นจะเป็นหรือตาย

ไม่มีความหมายชีวิตมืดมน

เขมรลาวไทยไหนหรือจะพ้น

ทุกหัวทกหนรับผลสงคราม

...

ถนนมิตรภาพ : คาราวาน

เพลง "เรพู้" ของวงคาราวานสะท้อนภาพผลร้ายของสงครามเวียดนามที่พาลำห้ประชาชน

ส่วนหนึ่งต้องอพยพล่องเรือล่องไปประเทศอื่นๆ เพื่อขอลี้ภัย และได้ให้ข้อคิดว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดสงคราม คือความเห็นแก่ตัวของคนในประเทศ ถ้าคนยังมีความรัก มีความเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว การลี้ภัยเพราะภาวะสงครามในประเทศก็คงจะไม่เกิดขึ้น รวมทั้งเรียกร้องให้คนช่วยกันทำให้แผ่นดินที่มีเกิดความสงบสุข ดังนี้

เวียงฟ้ากว้างกลางน้ำเรือลำน้อยล่องไป ลอยล่องไป ล่องไป ถอยห่างดิน	
ดินแผ่นดินถิ่นฐานตัวเอง	<u>โดนละ เลงสงครามเสียจนสิ้นแผ่นดิน</u>
.....	
คราวผู้คนบนพื้นดินเดิมปากหมอง	โยไม่มองไม่ เคยเหลียวแลเห็นแก่ตัว
<u>กินมีเหลือเผื่อแผ่กันวันนั้น</u>	<u>วันนี้คงไม่ต้องล่องเรือ</u>
เกลือจืดเกลือเหลือเพียงเรือล่องมา	มาเข้ามา เข้ามา เรฟูจี
.....	
<u>ดินถิ่นนี้มีน้ำตา</u>	<u>มีเหลือวันเวลาถ้ามาเพื่อดับไฟ</u>
...	

เรฟูจี : คาราวาว

เพลง "นักค้าสงคราม" ของวงโยช และเพลง "กัมพูชา" ของวงคาราวาวได้สะท้อนภาพความสูญเสีย ความโหดร้ายทารุณของภาวะสงครามในกัมพูชา และยังได้กล่าวถึงสาเหตุของสงครามว่า เกิดจากการแทรกแซงของกลุ่มประเทศมหาอำนาจอันเป็นความเลวร้ายของมนุษย์ที่เก็บเกี่ยวผลประโยชน์ด้วยการสร้างสงครามทำลายมนุษยด้วยกัน เป็นความไร้มนุษยธรรมขาดความรักความเมตตาต่อกันชีวิตมนุษย์ไม่ค่าหนึ่ง เพศ วัย ถูกทำลาย สภาพครอบครัวแตกฉานบ้านเรือนมีชีวิตติดอยู่กับความหวาดผวา ธรรมชาติพืชพันธุ์ธัญญาหารสูญสลาย หลายสิ่งถูกทำลายย่อยยับเพราะภาวะสงคราม ดังนี้

สงครามรุกราน

เข่นฆ่ากันเหมือนผักปลา

อาวุธต่าง สร้างมา	เพื่อเป็นการค้าสงคราม
<u>มหาอำนาจ</u>	เก่งกาจเรื่องบุกคุกคาม
<u>คอยจุดไฟด้วยใจทราม</u>	<u>สร้างสงครามเพื่อรอกยกำไร</u>
ความรักความเมตตา	เคี้ยวเนื้อมองหาไม่มี
สงครามเข้ามาแทนที่	โลกวันนี้จึงความเป็นใหญ่
วัฒนธรรม	สิ่งดีงามประจำใจ
<u>ศีลธรรมแผ่ชนทั้งหลาย</u>	<u>ถูกทำลายนำ เสรีใจจริง</u>
เขมรเจ้าเอย	เจ้าไม่เคยอยู่สุขสบาย
<u>ครอบครัวต้องแตกสลาย</u>	<u>พึงร่ำพร่ำไทยชายแดน</u>
พ่อค้ามากมาย	เก่งกาจไร้น้ำมันน้ำมัน
หากินอยู่ตามชายแดน	บนความแค้นเขมรเจ้าเอย
.....	
<u>สงครามทำลาย</u>	<u>สร้างจิตใจไร้ความปรานี</u>
<u>เห็นแก่ตัวสันติ</u>	<u>ไม่มีความรักเมตตา</u>

นักค้าสงคราม : รัช

สงครามไม่มีความปรานี	ไม่มีความอารีมีแต่ทุกข์เวทนา
หลังเลือดละ เลงน้ำตา	กองกระดูกหมิ่นกลางเสียงร้องระงม
ทัณฑ์เลือดเนื้อเชื้อไข	มากมายกลายเป็นเถาถ่าน
.....	
บนเทือกเขาสูงชันยาวเหยียดฟ้า	ไม่มีเสียงสัตว์ป่ามีแต่เสียงปืนใหญ่
ใน เมืองมีผู้หญิงผู้ชาย	วัยเด็กอยู่กับวัยชราหวาดผวาสงคราม
.....	
<u>สงครามไม่มีความปรานี</u>	<u>ทั้งบุรุษสตรีแม่ลูกเล็ก เด็กแดง</u>
ครอบครัวไปทุกหนแห่ง	<u>แย่งยึดยื้อความมีชีวิต</u>

ทำลายทุกสิ่งที่ผ่านมา
ผู้คนยังคงล้มตาย

พิษพันธุ์ธัญหารล้มลง
สิ้นเสียงปืนสุดท้ายหายไปพร้อมชนกัมพูชา

กัมพูชา : คาราวาว

นอกจากจะได้นำเสนอภาพความโหดร้ายจากภัยสงครามที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประเทศที่เกิดสงครามแล้ว เพลงเพื่อชีวิตหลายบทเพลงได้สะท้อนภาพผลกระทบของสงครามในประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อประเทศไทย เช่น การสูญเสียบุคคลในครอบครัว การขาดโอกาสในการศึกษา

เพลง "วีรบุรุษสงคราม" ของวงคีตาณชลี สะท้อนภาพปัญหาความพิการและการสูญเสียของบุคคลในครอบครัวอันเนื่องมาจากภาวะสงครามของประเทศเพื่อนบ้าน และให้ข้อคิดว่าการสูญเสียบุคคลหลายๆ ฝ่ายไปในสงครามมีเพื่อเสริมความยิ่งใหญ่ให้กับผู้มีอำนาจได้มีอำนาจมากยิ่งขึ้น โดยวงคีตาณชลีตั้งคำถามไว้ในเนื้อหาตอนท้ายของบทเพลง ดังนี้

พ่อฉันเคยไปเกาหลี

พี่ฉันนั้นไปเวียดนาม

น้องชายไปรบในลาว

สงครามทุกคราวพี่น้องเคยไป

พ่อฉันนั้นแกขาขาด

พี่ฉันนั้นเสียดวงตา

น้องชายก็หายสาบสูญ

ฉันนั้นอาดูรสูญเสียในลาว

สงครามความยิ่งใหญ่

ความเกรียงไกรของใครกัน

สงครามที่เกิดขึ้นนั้น

ฉันต้องสูญเสียครอบครัว

วีรบุรุษสงคราม : คีตาณชลี

เพลง "จ้าวน้อย" ของวงกะท้อน ได้สะท้อนภาพการขาดโอกาสทางการศึกษาของเด็กๆ ที่อยู่แถบจังหวัดชายแดนติดประเทศกัมพูชาที่เกิดภาวะสงคราม การยิงต่อสู้ย่อมส่งผลกระทบมายังประเทศไทยด้วย พร้อมทั้งเรียกร้องให้ยุติสงคราม เพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนที่ไม่มีส่วนในการสู้รบต้องได้รับความทุกข์ยาก สูญเสียไปกับการขัดแย้งของผู้มีอำนาจที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ดังนี้

ลูกวัวน้อย ลูกวัวน้อยสิ้นกระดัง	ว้างๆ หนึ่ ลูกปืนไฟลูกปืนใหญ่
.....	
ความหวังผู้คน เลื่อนลอย	<u>เด็กน้อยขาดใจร้องเรียน</u>
ไม่ได้เรียนเกอ กา กอ ไก่	ไม่ได้เรียน เอ บี ซี ดี
ไม่มีดนตรีขานรับมีแต่เสียงปืน	
กระสุนกลไกสงคราม	ไม่ต้องถามถึงความเ็นมา
ลูกตามีเห็นเพียงพอ	สุรินทร์ เมืองศรีสะเกษ
ดาพระบารัฐประเทศ	เขมรแห่งไฟสงคราม
.....	
<u>ถนนนครเบ่งกล้า</u>	<u>ประชาเหนือล้าสาหัส</u>
ลูกไฟระวีปืนกล	<u>ผู้คนทุกข์ทนเฝ้ารอ รอรวันสันติสุข</u>

จวน้อย : กะท้อน

ปรากฏเพลงเพื่อชีวิตที่สะท้อนภาพความจริง และปัญหาอันเนื่องมาจากภาวะสงครามของประเทศเพื่อนบ้านหลายบทเพลง ทั้งนี้จุดมุ่งหมายในการนำเสนอ นอกจากสะท้อนภาพความโหดร้ายของสงครามที่เกิดโดยตรงกับประเทศที่เกิดสงครามแล้วยังนำเสนอผลกระทบในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศที่เกิดสงครามและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นอุทาหรณ์สำหรับคนไทยเพราะสาเหตุของสงครามส่วนหนึ่งมาจากการแย่งชิงกันเป็นใหญ่ การขาดความสามัคคีกันในชาติและถ้าถูกแทรกแซงปัญหาความขัดแย้งเหล่านี้ก็จะลุกลามใหญ่โตเป็นการเปิดสงครามขึ้นในประเทศก็ได้ และจากเหตุนี้จึงมีการเรียกร้องให้คนยุติสงครามเช่นฆ่าทำลายกันและกัน ให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่เห็นแก่ตัว และไม่เห็นแก่ผลประโยชน์อันพึงได้จากภาวะสงคราม ไม่ใช้ชีวิตและเลือดเนื้อของคนไปเสริมอำนาจและบารมีทางการเมือง

ปรากฏการสะท้อนปัญหาด้านการเมืองการปกครองหลัง พ.ศ. 2525 และการนำเสนอไม่ได้อำนาจของการเป็นปณิกษ์กับฝ่ายรัฐ ประเด็นของการฉ้อราษฎร์บังหลวง และประเด็นเกี่ยวกับการทหารและสงครามที่ได้รับการนำเสนออย่างต่อเนื่อง ส่วนประเด็นของการเลือกตั้งปรากฏการ

นำเสนอมากที่สุด แต่เป็นการนำเสนอในช่วงที่มีการรณรงค์เกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้ง

2. เสนอแนวคิด ข้อคิด และการให้คำแนะนำ

จากการที่มนุษย์มีความต้องการทางสังคม และวัฒนธรรม ทำให้มนุษย์ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันทั้งระหว่างตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง ซึ่งการติดต่อสัมพันธ์กันและกันนี้อาจมีความขัดแย้งไม่พอใจ เพลงเพื่อชีวิตได้นำเสนอแนวคิด ข้อคิด ตลอดจนให้คำแนะนำเพื่อเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสมสอดคล้องกับกาลเวลา และสถานที่ หรือเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา อันเกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การปกครอง เพลงเพื่อชีวิตได้นำเสนอแนวคิด ข้อคิด และการให้คำแนะนำในประเด็นต่อไปนี้

2.1 เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

มนุษย์นอกจากจะมีความต้องการทางปัจจัยสี่แล้ว มนุษย์ยังมีความต้องการทางใจอีกด้วย ความต้องการทางใจที่สำคัญประการหนึ่ง คือความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ตลอดจนมีความสุขในการดำเนินชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น เพลงเพื่อชีวิตได้นำเสนอแนวคิด ข้อคิดและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ไว้หลายประเด็น คือ

- การพอใจในสิ่งที่ตนมี ในเพลง "มีสุขบนทุกข์" ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ แนะนำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในด้านให้คนพอใจในสิ่งที่ตนมี ต้องการให้คนหาความสุขให้ได้ในการดำเนินชีวิตที่ค้นค้นทุกข์ยากของตน อีกทั้งไม่ควร เหมียงเป็นผู้อื่น เพราะเราอาจได้รับความสุขแต่ผู้อื่นกลับทุกข์ และความสุขชนิดนี้ย่อมไม่จริงยั่งยืน

ฉันมีความสุขบนความทุกข์ของตัวเอง ไม่ขมไม่เหงาไม่เคยไม่คิดจะอิจฉา

มีความงามบนวีรรอยที่โรยรา มีราคาบนวีรรอยของราตรี

ฉันมีความสุขบนความทุกข์ของตัวเอง ไม่หวั่นไม่เกรงว่าใครจะพามันหนี

ทุกข์ของเราสุขของเราเข้าใจดี ก็เลือกเอาสิ จะสุขจะทุกข์ เวลาใด

ถ้ามีความสุขบนความทุกข์ของคนอื่น ต้องกล้าต้องกลืนเลือดตากระเซ็นเป็นสาย

ต้องข่มขู่คุกคามเหมือนวัวควาย กว่าจะได้ความสุขของเขามาครอบครอง

ไม่นานก็ต้องได้สุขของเขานั้นเกิน

สุขของใครใครก็หวง ใครเอาไปใครใครก็ต้องทวง

ทุกข์ของเราไม่เคยหวง แต่ไม่มีใครอยากจะทำตกดวง

มีสุขบนทุกข์สุขเกินตัวเราเอง

มีสุขบนทุกข์ : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

- การนำเพลงไหลกับลาบยศ ในเพลง "แดนชีว (นกเจ้าเล่ห์)" ของศิลปินวงโรบ ที่เล่าถึงวิธีการที่แกแดนชีวนำมาใช้ในการกินเหยื่อ ซึ่งเป็นอุทาหรณ์ที่ดีในการดำเนินชีวิตว่า อย่าหลงไหลอยู่กับลาบ ยศ สรรเสริญที่มีคนจัดหามาให้ เพราะนั่นอาจเป็นกับดักที่ทำให้ต้องเสียมากกว่าที่ได้รับ

...

ฝูงปลาชีวมันแอบซ่อนกาย...

ใต้ผืนน้ำ ในโพรงถ้ำ ริมหนองน้ำอย่างลับเร้น

เจ้านกแดนชีวยังบินวนอย่างใจเย็น มันมองไม่เห็น ก็ต้องหากลอบยาย

มันจึงถ่วงลงมาฝูงปลาก็แตกฮือ.. เข้าไปแย่งไปยื้อ ตอดกินเป็นอาหาร

ฝ่ายเจ้านกแดนชีวก็บินโฉบลงพลัน ปลารู้ไม่เท่ากัน ก็เสร็จกัน.. โดนกิน

คล้ายผู้คน บางคนในสังคมคน ร้อยเล่ห์กล มารยากระดกลิ้น

เพื่อนพ้องกัน มาจัดสรรแบ่งกันกิน ที่ถูกกินก็คือ...คนหลงกล

แดนชีว (นกเจ้าเล่ห์) : โรบ

- มีความกตัญญู ในเพลง "งูเห่า" ของนิรนามใต้ต้นนิทานอิสปเรื่องงูเห่ากับ
ขาวนามาเป็นตัวเปรียบทำให้เห็นถึงการไม่มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

...

ก่อนเคยทุกข์ทนคั่นแค้น	ไว้สิ่งหวงแหนขาดแคลนความรสกา
โรคคิมีคนเมตตาช่วยเหลือ	มีค่าในสังคม
เชิดชูคอหวัเพราะชื่นชม	ลิ้มความทุกข์ตรมชื่นชมเคยมี
.....	
พอมิปัญญาแววตาเริ่มเปลี่ยน	ประจักษ์แสงเทียนเริ่มเปลี่ยนทิศทาง
เล่าห์กล ลืมคนที่เคยอุ้มชู	เป็นคนลืมเงาเมามัวหลงผิด
ไม่มีความคิดติดในสันดานสิ่งคู่	เหมือนงูเห่ากับชาวนา
จิตาใจเอนรอน	ลืมคนเคยถือการุณ
ไม่มีเจริญ	เพลินเพลินไม่เกินต้นทุน
คนเนรคุณ	ไม่นานก็พลาดตัวเอง
คนเนรคุณ คนเนรคุณ คนเนรคุณ	ไม่นานก็พลาดตัวเอง
ไอ้คนลืมคน ไอ้คนลืมคน ไอ้คนลืมคน	มันต้องทุกข์ทนไปจนวันตาย

งูเห่า : นิรนาม

- การคบเพื่อน วงรอบได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับเพื่อนว่าเพื่อนที่แท้จริงจะต้องเป็นผู้ที่
ให้ความอบอุ่น ปลอดภัย สามารถร่วมทุกข์ร่วมสุขได้

- ข. ใครให้ความอบอุ่นในยามอ้างว้าง ใครให้ความสว่างในวันมืดมน
- ฅ. ใครให้คำคอยเตือนเมื่อใกล้ลืมนั่น แม้ยามยากจนก็ยังจริงจัง
- ฉ. ใครที่คอยยื่นมือเมื่อยืนเรียกร้อง ใครที่คอยคุ้มครองปกป้องผองภัย
- ช. ใครที่คอยเติมหวังเพิ่มกำลังใจ
- พ. เมื่อความผันผวเริ่มใกล้เลือนลาง คือเพื่อนแท้ที่ผู้ร่วมเสพสุข
คือเพื่อนแท้ที่ผู้ต้านทุกข์เคียงข้าง คือเพื่อนแท้ที่ผู้ร่วมบนหนทาง
จับความเปลี่ยนร้าย บวดร้ายเดียวตาย

- ข. ยังมีคนหลายคนแค่ร่วมวงเหล้า ยังมีหลายคนคุยเอาเพลินได้
- ญ. แต่จะมีกี่คนลึกถึงข้างใน
- พ. มีความเข้าใจอย่างจริงจัง

เพื่อนแท้ : รัช

เช่นเดียวกับเพลง "ค.คนซึ้งซึ้ง" ของวิสา คัญทัพ ที่ให้ข้อคิดในการพิจารณาคนว่า ไม่ควรไว้วางใจใครคนใดอย่างรวดเร็วและง่ายตายเกินไป เพราะคนเราอาจทำอะไรในชีวิตได้หลายสิ่ง แต่สิ่งหนึ่งที่เราทำไม่ได้ คือการสามารถล่วงรู้ความคิดของบุคคลอื่น

คนสร้างโลกแทนแรงควายทำไร่ไถนา คนสร้างหุ่นยนต์ใช้แทนคนใช้แทนชีวิต
แทนร่างกาย คนอาจดำลงทะเลแล้วว่ายเหมือนปลาคนอาจโอบกอดกันไปยังคงดาว
ที่ไกลแสนไกลดังใจคุณ
ชุดอุ้มง่าให้ลึก สร้างตึกให้สูงใหญ่ มีบุญญาพำได้ คิดสิ่งใดได้สมอร่า
แต่คนไม่อาจหยั่งใจคน ลึกและวุ่นร้อยพันเอยา ดูตาไม่จริงจิง ดูใจไม่เหมือนตา
ก็ร้อยตำรา อ่านมาไม่เท่าอ่านคน
ค.คนซึ้งซึ้ง ยากจะหยั่งมิตม่น อย่าหาตาจนกับ ค.คนหัวหยัก
อย่าไว้วางใจทาง และอย่าวางใจคน เห็นผลทันตา อุปมาดังคำโบราณ

ค.คนซึ้งซึ้ง : วิสา คัญทัพ

2.2 เกี่ยวกับการทำงาน

ในด้านการทำงาน เพลงเพื่อชีวิตได้ให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะไว้หลายประเด็นคือ

- การเลือกทางชีวิตให้กับตัวเอง ในเพลง "ทาง" ของวงรัช ได้ให้ข้อคิด

ในการเลือกข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของตนเองว่า อุปสรรคในชีวิตที่เกิดจากการเลือกด้วยตัวเอง เป็นความภาคภูมิใจที่คนหนุ่มสาวไม่ควรทอดถอนการเผชิญกับอุปสรรคเหล่านั้น มีความเป็นตัวของตัวเอง

ตัวเอง เพราะในสังคมอาจมีคนต้องการจำดำเนินชีวิตตามเรามากมาย ดังนี้

ทาง...มีมากมายหลายทาง	ไปด้วยหินปูนอย่าง และรอยที่ขยำเป็นทาง
ทางส่วรียบด้วยกุหลาบสีจาง	ผู้ดีดินแดงตะแคงดินหนึ่งบาง
<u>เดินไปตามทางที่คนอื่นสร้าง</u>	<u>สบายตลอดทาง</u>
<u>ทางห่วยรียบด้วยหนามคมหินบาง</u>	<u>ผู้มีดีเฒ่าเดินย่ำร้องครวญคราง</u>
เดินไปตามทางด้วยความอ้างว้าง	ทุกข์เจ็ดตลอดทาง
<u>หนุ่มสาว หนุ่มสาว</u>	<u>จะก้าวย่างไปทางไหน</u>
<u>คนจนยากแค้น เข็ญใจ</u>	<u>เขารอให้เจ้าทาง</u>
<u>เจ็บนั้น เหนื่อยนั้น</u>	<u>ก็ดกัน เข้าทุกก้าวย่าง</u>
<u>มีเพียงภูมิใจปลายทาง</u>	<u>หรือเจ้าขอบย่างแต่ทางไม่เดิน</u>

ทาง : โศภ

ในเพลง "ทางสีขาว" ของวงคาราวาน ก็ให้แนวคิดเกี่ยวกับว่า คนเราควรที่จะเลือกการดำเนินชีวิตของตนเองโดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การสร้างสรรค์สังคมให้มีความก้าวหน้า

เดินคนเดียวเดินไปตามเส้นทาง	คนถากถางสร้างทางเอาไว้
เป็นแห่งหนหลายหนก้าวไป	สู่จุดหมายปลายทางเหมือนกัน
ตามทางเท้า ทางสีขาว หน้าสีเขียว	เดินคนเดียวมีหลงทางงุนงง
มีแหล่งน้ำธาราธารทิพย์	มีแหล่งพักพิงพำนักแรมทาง
ยังมีป่าใหญ่ขวางหน้าเอาไว้	คือขุนเขาไพรกร้าง
ไร้ญาติมิตรไร้ศิรีทาง	ไร้รอยเท้า ก้าวย่างน้าพา
<u>จะเลือกทางไหนตามใจเจ้าคิด</u>	<u>ทางที่เปลี่ยนชีวิตข้างหน้า</u>
<u>หรือทางที่คนย่ำเดินมา</u>	<u>ปรารถนาสิ่งไหนใดกัน</u>
<u>อยากจะรู้อยากจะเห็นอยากเข้าใจ</u>	<u>แสวงหาอะไรที่นั่น</u>

เริ่มด้วยการเข้าทางทวนหลัง

สร้างและสรรค์ท่ามกลางป่าใหญ่

ทางสีขาว : คาราวาน

- การตั้งใจจริงในการทำงาน ในเพลง "ชาติกำเนิด" ของเล็ก คาราวาน ได้ให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตว่า ชาติกำเนิด คือเสียงวงศ์ตระกูลไม่ได้เป็นข้อกำหนดอนาคตของแต่ละคน หากขึ้นอยู่กับความตั้งใจจริงในการกระทำของบุคคลนั้นๆ ต่างหาก

ชาติกำเนิดของคนนั้นสำคัญหรือ

จะใช้ชีวิตถือเป็นกฎเกณฑ์ได้ไหม

แต่คนไม่ช้าล่าวัวควาย

ที่ต้องหาพันธุ์ดีถึงจะดี

คนจะชั่วจะเลวอยู่ที่ตัวมันเอง

คิดเองทำเองเลือกเองทั้งสิ้น

ไม่ใช่เดินฟ้าโรหตะตาบงการ

เพียงแค่สันดานของคนต่างกัน

ถ้าชีวิตคนนั้นเหมือนอยู่เรือกลางทะเล

คลื่นแหลมพัดซัดจนเรือลงทะเล

อย่าปล่อยชีวิตไปตามชะตา

แกร่งสู้อยู่ได้ สมองแก้ไขเหตุการณ์

อันปัญญาเหนือโรหตะตา

ข้อได้เปรียบของคนนั้นที่ปัญญา

(ถ้า) มีความตั้งใจคงได้ดังหวัง

(คงได้ดังหวัง ดังใจ)

ชาติกำเนิด : เล็ก คาราวาน

- การประหยัคออดอม ในเพลง "แป๊ะขายขวด" ของวงคาราวานได้นำเสนอทัศนประหยั ออดอมในการทำงาน ด้วยการเล่าเรื่อง "แป๊ะขายขวด" (อาชีพรับซื้อขวดเก่า น.ส.พ.เก่า) ที่ทำงานในอาชีพของตนด้วยความอดุสาหะ ประหยั จมมีความก้าวหน้าในการทำงานอาชีพ ดังนี้

...

ในส่วนนกยูงล้วย

นั่งกางเกงขาก๊วย

อาแป๊ะอียังไม่รวม

จะกินเต้าฮวยยังไม่ถึงคั

อาาซ้อยู่เสาชิงช้า	ตั้งมาล้างหน้าภู่น
<u>ออกวิ่งขายขวกทั้งวัง</u>	
.....	
เลิกสำนวนกฤษสัย	กับกางเกงขาก๊วย
<u>อาแม่เฒ่าอ้อยรำรวย</u>	<u>จะถึงเต้าฮวยได้หลาย ๆ ชาม</u>
<u>ปลุกตีก้อยเสาชิงช้า</u>	ตั้งมาล้างหน้าภู่น
<u>คอยนั่งนับเงินทั้งวัง</u>	<u>มีรถหลายคันวิ่งคอยส่งขวก</u>

แม่ขายขวด : คาราวาว

ในเพลง "หมาไล่เนื้อ" ของวงนิรนาม สอนให้รู้จักประหยัดเก็บทรัพย์สินที่หามาได้เพื่อไว้สำหรับวันหน้า เมื่ออายุมากขึ้นจะได้มีจับจ่ายใช้สอย

...

กฎเกณฑ์ชะตาชีวิตหมาไล่เนื้อ ก็คงจะมีแค่ตัวเองไข่ม่า (ไม่ผิดกับคน)
ก็เหมือนกันทุกวันต้องทำงานให้กับเจ้านาย ปราดเปรียว และว่องไว
กำลังกายยังมากมาย เจ้านายทั้งรักทั้งปรด
จะกินอะไรนอนตรงไหนทำอะไรไม่เคยโกรธ ยกโทษไม่ถือสา
อยู่ยังกับเป็นทาส เช็ดหน้าชูตาให้แดง
พอไล่เนื้อแล้วอ่อนแรงเสวยเก่งยังอดกิน
(ถ้าต้องดำน้ำเป็นเศษเนื้อเหลือเดนเข้าเย็นเอาไว้วันหน้า
เสียท่าหรืออย่างไร ยังมีกินกันตาย ก่อนถึงวัยเฒ่าแก่ชรา)

...

หมาไล่เนื้อ : นิรนาม

- การรอบคอบในการดำเนินชีวิตการทำงาน ในเพลง "นกน้อย" ของวิสา คัญทัพ
ได้ให้ข้อแนะนำในการดำเนินชีวิตว่า อย่าประมาทให้รอบคอบในการทำงานหรือดำเนินชีวิต รวมทั้ง
ต้องมีความเข้มแข็ง อดทนต่อเหตุการณ์ หรืออุปสรรคต่างๆ

เจ้านกน้อยบินลอยเล่นลม	สุขใจสมบินชมไพรกว้าง
.....	
รอบบินไปไหน	หนทางนั้นไกล แสนไกล
เจ้ายังต้องพบเหตุการณ์อีกมากมาย	พายุโรยภัย ทั่ววันจะมา
<u>เจ้านกน้อย อย่ามัวลอยเพลินอยู่</u>	<u>ต้องเร่งเรียนรู้</u>
<u>เตรียมการหันหน้า</u>	<u>หากพายุ พัดคลั่งแค้น</u>
<u>ปีกต้องแข็ง เหนือแข่งเวหา</u>	<u>พลาตหลังลงมาถึงตาย</u>

นกน้อย : วิสา คัญทัพ

- การทำปัจจุบันให้มีค่า เทียบรี เมฆวัฒนา ได้นำเสนอแนวคิดนี้ไว้ในเพลง
"เจาะเวลาหาปัจจุบัน" ว่า คนเราควรทำปัจจุบันให้มีค่าอย่าหลงมัวอยู่กับการอดีต และ เพื่อพ้นกับ
อนาคตที่ไม่แน่นอน

ใครที่จะเจาะเวลาหาอดีต ขอจงให้วางพวงพริตไ้มัน
ใครที่จะเจาะอนาคตอย่าได้ฝัน ขอจงมาเจาะเวลาหาปัจจุบัน
เมื่อวันวานเห็นแก่เผลออย่างไร อย่าไปจางๆ
อนาคตนั้นมันยังอีกไกลไกลจนลับขอบฟ้า อย่าไปคิดหรืออย่าไปหวัง
หรืออย่าไปคิดถึงวันข้างหน้า กลับมาคิดความจริงนั้นหนา เรามีชีวิตอยู่เพื่อปัจจุบัน

เจาะเวลาหาปัจจุบัน : เทียบรี เมฆวัฒนา

- การยอมแพ้ในบางครั้ง เพลง "ไหวเอน" ของวงคาราวานได้ให้ข้อคิดว่า ในบางเหตุการณ์ที่กำลังมีความรุนแรงเราไม่จำเป็นต้องต่อต้าน เพราะถ้าปล่อยไปตามกลไกของเหตุการณ์นั้นๆ ความรุนแรงย่อมผ่านพ้นไป ในเพลง "ไหวเอน" ได้เปรียบว่าเมื่อลมพัดผ่านต้นหญ้าจะลู่ตามลมเพื่อรอเวลาการหยัดเยินของต้นหญ้าอีกครั้ง

...

"ลมพัดดู จงลุ่มีทวนทวน

ลมพัดผ่านเจ้าเล่มลมสสาราญอารมณ์

...

ไหวเอน : คาราวาน

ในเพลง "บางที" ของวงคาราวานบอกไว้เช่นกันว่า บางครั้งคนเราต้องนั่งเฉยกับบางเหตุการณ์ แม้จะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องก็ตาม

"บางที บางที ก็ไม่ต้องคิดอะไร ทาไป ทาไป เนื่องจากเห็นว่าเข้าที่

บางที บางที ก็ไม่ต้องคิดอะไร ใครคงเคยทำอะไรอย่างนี้

...

บางที : คาราวาน

- การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพลง "แฉใจ" ของวงคาราวานให้ข้อคิดว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขได้นั้น คนเราควรเข้าใจผู้อื่น เข้าใจตนเอง ทานสิ่งที่ต้องการให้ผู้อื่นทานแก่เรา ยอมรับเหตุผลของผู้อื่นแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยความจริงใจและความสุขุม ดังนี้

เอาดวงใจของเขา

ใส่ดวงใจของเรา

เราจะรู้ว่าเขา

คิดอะไรอย่างนี้

คิดอย่างจริงจัง	คิดเอาเองเรื่อยไป
ไม่ว่าใจของใคร	ย่อมหมายให้ใครเข้าใจ... เห็นใจ
เอาดวงใจของเรา	ใส่ดวงใจของเขา
เขาจะรู้ว่าเรา	คิดกะเขายังไง
คิดอย่างจริงจัง	คิดเอาเองเรื่อยไป
เปิดประตูหัวใจ	ให้ความจริงมันแน่น... ออกมา
.....	
<u>เปิดใจให้กว้าง</u>	<u>เราจะได้เป็นสุข</u>
<u>ใจมีแต่ทุกข์</u>	<u>เป็นใจคับแค้นแคบ</u>
<u>ก็ลดตัวลงหน่อย</u>	<u>มาจับเข้าคุยกัน</u>
<u>จะโกรธกันรักกัน</u>	<u>ก็บอกกันตรง ๆ</u>

แจ้งใจ : คาราวาว

เช่นเดียวกับเพลง "ความคิด" ของวงแฮมเมอร์ ที่ให้คนคิดถึงความต้องการของคนอื่น ด้วยเหมือนกัน ไม่คิดเฉพาะความต้องการของตนเองเพียงประการเดียว

รักอะไรบ้างไหมในชีวิต	คิดถึงใครบ้างไหมในโลกนี้
เกลียดอะไรบ้างไหมในชีวิต	ก็คงมีซักอย่างบ้างเหมือนกัน
ฝันอะไรบ้างไหมในชีวิต	หวังจะคิดเห็นใจใครบ้างไหม
<u>หากว่าเธอเป็นคนให้หัวใจ</u>	<u>คิดให้ไกลถึงหัวใจของผู้อื่น</u>

ความคิด : แฮมเมอร์

- การแบ่งปันและช่วยเหลือกัน เพลง "คนเก็บเงิน" ของวงคาราวาว ได้ให้ข้อคิดในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการเสนอความเรียบง่ายไม่สะสมของคนเก็บเงิน การรู้จัก

าห็นสิ่งที่มีและการช่วย เหลือซึ่งกันและกัน

เบื่องบนเป็นแผ่นฟ้ากว้าง	เบื่องล่างเป็นธารน้ำใส
ตัวฉันมีกาน้ำหนึ่งใบ	กับกองหินที่วางอยู่เรียงราย
อยู่มาปีแล้วปีเล่า	วันเก่า ๆ ได้ผ่านเลยไป
คืบคลานเข้าสู่วันใหม่	ลมหายใจยังอบอุ่นในทรวง
ฉันยังไม่เคยคิดอื่นใด	ที่ยาวไกลเกิดสุดขอบฟ้า
เราพบกันที่ตดวงตะวันรอน	ยามเชอนอนฉันจะกล่อมนิทรา
เราพบกันแล้วพากันก้าวไป	ไปเก็บไม้ เก็บหินมาต้มกา
<u>น้ำเดือดเราก็แบ่งกันกิน</u>	<u>หินหมดเราช่วยกันเก็บหิน</u>

...

คนเก็บหิน : คาราวาว

พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ให้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้เช่นเดียวกันในเพลง "สันทรายมูล 2"

ว่า

<u>มีแรงกายก็ใช้แรง</u>	<u>มีแรงใจก็ให้กัน</u>
<u>มีเงินสมองมาแบ่งปัน</u>	<u>มีทรัพย์สินก็แบ่งกันกิน</u>
เรียงช่องโหลสวยลายผีเสื้อ	อุ่นแบบเนื้อหนาวร้อนนอนหลับ
ขึ้นรถถูกน้ำพร เมืองใหญ่ระยับ	หัวใจสสว่างและเป็นกันเอง

สันทรายมูล 2 : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

และงานการให้ความช่วยเหลือนี้ ไม่ใช่มีเฉพาะในหมู่คนยากจนเท่านั้น ผู้ที่ร่ำรวยมั่งมีก็ควรที่จะเชื่อมกับจิตใจยากจนยากจน ในเพลง "รวย" ของวงบิโรราบ ได้เล่าพฤติกรรมของสี่สังเขตรัฐ

ผู้เคยเป็นคนยากจนมาก่อน เมื่อทำงานเก็บเงินสร้างฐานะจนร่ำรวยก็ไม่ลืมตนและยังช่วยเหลือคนยากจน ควรเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้ร่ำรวยมั่งคั่ง

สี่สัปดาห์ก่อนยังเล็ก	ขายไอติมเศษเหล็ก
เป็นเด็กกระเป๋ารถเมล์	ขายเรียงเบอร์
<u>ครอบครัววิเศษ</u>	พ่อก็ขับรถเมล์
หาเงินหาตั้งค์	จนเวลาผ่านมานานนม
สี่สัปดาห์พร้อมกับชีวิตที่ผ่านไป	<u>แต่ความขยันมันแน่นอยู่ข้างใน</u>
สี่สัปดาห์จนได้	กลายเป็นคนมีกะตังค์
<u>เขาได้เป็นชายหนุ่มหนุ่มงาม</u>	<u>นิสัยก็งามไม่ เคยลืมความหลัง</u>
มันคงซื้อตรงไม่บิดบัง	มันใจจริงจัง
(รวมแล้วทำกรรมดี เอาความมั่งมีมาช่วยคนจน)	
(รวมแล้วทำกรรมดี... เอาความมั่งมีมาช่วยเหลือคนจน)	
รวมแล้วทำความดีต้องอย่างนี้ (เป็นคน)	
ในดวงใจ ธรรมโม ธรรมมะ	ทำบุญให้พระละทิ้งความขุ่นเคือง
กุศลบุญ กุศลให้รุ่งเรือง	<u>เศรษฐีทุกเมืองนาเอาเป็นตัวอย่าง</u>
(รวมแต่จนน้ำใจ เวลาตายไม่มีอะไรชักอย่าง)	

รวม : นิรนาม

2.3 เกี่ยวกับความดี และการทำดี

เพลงเพื่อชีวิตได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความดี และการทำดีไว้หลายประเด็น เพื่อจะให้เป็นแนวทางในการทำดี หรือเปลี่ยนค่านิยมเกี่ยวกับความดีและการทำดีให้แก่คนในปัจจุบัน ประเด็นแรกที่ศิลปินเพื่อชีวิตนำเสนอคือแนวความคิดที่ว่าความตายคือความจริงแท้ของชีวิต ดังเช่นเพลง "เงินปากผี" ของเพียร เมฆวัฒนา ที่บอกว่าที่สุดของมนุษย์คือความตาย ทรัพย์สินเงินตราที่สะสมไว้ไม่อาจติดตัวไปได้

...

เกิดมาแล้วทุกคนคงเลื่องไม่พ้นคำว่าชรา ชีวิตดับสลายสู่สุรา
แต่ผู้คนทั้งหลายหลงลืมกันไปว่า เมื่อสิ้นชีวา เงินมากมายนั้นแทนามีใครได้มา
 เงินมากมีทำงานทั้งปีสะสมเก็บไว้อย่างดี เงินมากมีทำงานทั้งปี
สุดท้ายแค่เงินปากผี

เงินปากผี : เทียรี่ เมฆวัฒนา

ในเพลง "สุสาน" ของเทียรี่ เมฆวัฒนา ได้บอกให้เข้าใจลึกซึ้งยิ่งกว่า การตายที่แท้จริง
 ไม่ใช่การยุติกรรมหรือการกระทำทั้งหลายหมดไปเพื่อใช้หนี้ความผิดที่ได้กระทำความ

เมื่อก่อนนั้นมีความฝันมากมาย...ยิ่ง...
 แต่ที่จริง สิ่งทั้งหลายแค่เพียง...ผ่าน
 มาบัดนี้ สิ่งที่มีแค่เงา...ถ่าน
 เบื้องหน้าวันโลกแปรผันหมุนเวียน
 เปลี่ยนเป็นบทเรียนที่มนุษย์ต้องเวียน...ผ่าน
 ตั้งผู้คนเปลี่ยนแปลงเหลือแค่วิญญาณ
 จบลงแล้วโลกแห่งความฝัน ไม่จริงยั่งยืน
 แผลงนอนบนดินกลบหน้า หมดเวลาหายใจ
 ตั้งดวงไฟดับลงไปชั่วสิ้น...สุด
ตั้งมโนอย่าจะหยุดเมื่อสิ้น...ใจ
แต่ที่จริงแตกดับไปชั่วหนึ่งกรรม

สุสาน : เทียรี่ เมฆวัฒนา

จากแนวความคิดที่ว่าความตายคือ จุดเริ่มต้นของการชดใช้หนึ่งกรรมที่เคยทำไว้เอง

เพลงเพื่อชีวิตจึงมุ่งเสนอข้อคิดหาคนได้เริ่มต้นทำดี เพราะเวลาล่วงผ่านไปทุกวัน เช่นเพลง "เวลา" และคนเราควรพัฒนาจริยธรรมมากกว่าพัฒนาด้านวัตถุ เช่นในเพลง "จรวด" ดังนี้

...

<u>วัน วัน เวลาย่อมผ่านไป</u>	<u>ล่องไป ล่องไปไม่กลับย้อนมา</u>
<u>หวนคิดสักคิดถึงชีวิตคน</u>	<u>สำรวจตัวตนบนวันเวลา</u>
<u>บทประณามระเวลาล่วงเลย</u>	<u>โง่เลย โง่เลย อยู่เลยทำไม</u>

เวลา : การาวาว

ถ้าชีวิตเรามีแต่สุข	ทำไมทุกข์มียากลำบากหนา
ทั้งร่างกายปลอดภัยไร้โรค	โลกคงน่าอภิรมย์สมใจคน
สำรวจสันดานชั่วอวดาศ	แสนฉลาดแต่ใจน่วมเลี้ยว
ด้านวัตถุเจริญยิ่งเสียจริงเชียว	ใจซีเหี่ยวอมทุกข์สุขไม่มี
พากันไปถึงแล้วดาวระยับ	ที่กระพริบประดับฟ้าเวหาหน
รอยเครื่องนาฬิกาที่แยบยล	เป็นจักรกลเรียกจรวดที่รวดเร็ว
จะพากันหาบ่าวไกลนัก	แต่รู้จักตัวตนของคนที่
<u>สร้างอะไรก็ไปบิณฑิระ เสรีรัฐ</u>	<u>เท่าที่สร้างคนให้ได้เป็นคน</u>

จรวด : โยบ

ในเพลง "แรง" ของวงแฮมเมอร์ ได้เปรียบเทียบการดำเนินชีวิตของเรากับนกกระยางว่า แรงซึ่งหาากินกับซากชีวิตของสัตว์อื่นจะถูกรังเกียจจากผู้พบเห็น ในขณะที่นกกระยางที่หาากินกับชีวิตของสัตว์อื่น เอรัดเอาเปรียบชีวิตของสัตว์ด้วยกันกลับได้รับการยกย่องเพียงเพราะรูปร่างภายนอกของนกกระยางดูดีกว่า และสวยงามกว่า ซึ่งเป็นข้อคิดที่รูปร่างภายนอกไม่ได้เป็นเครื่องตัดสินความดีความชั่ว ควรจะมองไปถึงถึงการกระทำดีกว่า

แรงเจ้าอินทไธยา	ไปเมืองใต้หรือเมืองเหนือ
พวกเจ้าปลาเนื้อ	ฉีกกินเหยื่อ ณ หนาม
ณ ที่มีซากศพ	สายตาเจ้าค้นพบได้
ชาวพวกห้องบินไป	ไม่เคยจำสัตว์ที่ยังเป็น
<u>แรงกับสัตว์ร้ายทั้ง</u>	<u>คนเขาซึ่งสกลปรหมกเหม็น</u>
สาบแห่งน้ำเจ้าเหลือเดน	นึกหน้าแรงแล้วเวทนา
<u>แต่คนกระยางย่อง</u>	<u>จ้องกินปลาเช่นว่า</u>
<u>ทุกขณะเบื้องมา</u>	<u>ทำราวกับชาวสวรรค์</u>
แรงเอยจุดมุ่งหมาย	กับซากความตายทั้งนั้น
ให้รบพเอาอันแบ่งปัน	กะลือกเมียนอดตาย
กลับถูกเขายัดเยียด	รังเกียจแกล้งทั้งหลาย
โทษทัณฑ์เจ้าจ่ายตาย	ช่างเวทนาแรงในโลกเอย

แรง : แสมเมอร์

งานประเด็นเกี่ยวกับความทุกข์และความสุข เพลง "ปาณาติปาตา" ของวงคาราบาวได้บอกไว้ว่า ความทุกข์สุขที่แท้จริงนั้นอยู่ที่ใจของแต่ละคนที่มีวันทำดี ทำชั่วให้สงบ ฐานะหรือวัตถุภายนอกไม่มีอะไรกำหนดความทุกข์ความสุขของคน

...

<u>หัวใจของคนนั้นอยู่ที่ตน</u>	<u>ทุกข์สุขถึงจิตใจคนเป็นใหญ่</u>
<u>ความดีความร้ายถามใจตัวเอง</u>	พระพุทธเจ้ารู้หลุดพ้นตัวเอง
ทำดีเกิดทำดี ทำชั่วไม่ดีหรือ	ทำดีเกิดทำดี อย่าละอายต่อการทำดี
หัวใจของธรรมะนั้นอยู่ในใจไม่ไกลหรือ	ล้วนอยู่ในใจเราใจคนทุกคน
ความดีความร้าย	ถามใจตัวเอง
พระพุทธเจ้ารู้หลุดพ้นตัวเอง	ทำใจเกิดทำใจ จงทำใจให้สงบ

ท้าวเจ็ดหาง ไม้จ้องมีแต่คุณธรรม พระพรเจ้า สอนเราทำดี

ยากจนมีมิกุลรคานี

สังคมเราอยู่เป็นหมู่เป็นเหล่า มีหนักมีเบา (เอ้า) แปรกับกันใบ

...

ปณาดิปาตา : คาราวาน

ปรากฏการณ์สนอเนื้อหาอันเป็นแนวความคิด ข้อคิด และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตการทำงานเกี่ยวกับความดี และการทำดีต่อเนื่องมาตลอด โดยเฉพาะประเด็นของข้อคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต และการทำงาน ส่วนประเด็นเกี่ยวกับความดีและการทำดีปรากฏมากที่สุดในช่วง พ.ศ.2530 - พ.ศ.2534

3. การปลูกจิตสำนึก

การปลูกจิตสำนึก เป็นการเรียกร้องเชิญชวนให้เปลี่ยนพฤติกรรมไปบนทางที่ต้องการ เพลงเพื่อชีวิตปรากฏเนื้อหาเพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนการเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนี้

3.1 การกลับไปพัฒนาท้องถิ่น

จากปัญหาความแห้งแล้งยากจนของชาวชนบท ทำให้เกิดปัญหาการอพยพแรงงานไปตามภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแรงงานในชนบท เพลงเพื่อชีวิตหลายเพลงได้เรียกร้องให้บุคคลเหล่านั้นกลับไปช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นของตนบ้าง โดยเฉพาะถิ่นอีสานซึ่งอาจเป็นเพราะมีการอพยพแรงงานจากภาคอีสานเป็นจำนวนมากกว่าภาคอื่นๆ นั่นเอง ในเพลง "อีสานคืนถิ่น" ของวงคาราวาน ได้เรียกร้องให้คนอีสานกลับไปเพื่อพัฒนาอีสานให้เจริญ โดยปลูกจิตสำนึกให้เห็นว่า ถ้าคนอีสานทอดทิ้งถิ่นก็คงไม่มีใครมาดูแลอีสานได้ ดังนี้

รอ...รอ...อีสานเอ๋ย

ลมพัดผ่านอีสานกว้างใหญ่

เมฆขาวพองลอยล่องเลยไป

ฝนไม่ตกมา

ฝนตกฟ้าก็สลายลา

ตายคามันดินแล้ว

หมากหน่วยงักกาเครือ	หมากเชื้อแห่งคาชวน
<u>อีสานเอ๋ย...จะรอพึ่งใคร</u>	<u>จงกลับคืนถิ่นอีสาน</u>
<u>อีสานรอไฟรอน</u>	<u>รอคนอีสานคืนถิ่น</u>
หลายแรงแทนก็ถือหลายแรงแงงาน	หลายคนอยู่ร่วมคิดร่วมอ่าน
<u>ไปเถิดไปกลับคืนสู่บ้าน</u>	<u>ไปสร้างอีสานให้พัฒนา</u>
<u>ไปสร้างอีสานเถื่อนเมืองของเขา</u>	

อีสานคืนถิ่น : คาราวาน

งานเพลง "บึงเสียว" ของวงคาราวาน ได้ปลุกจิตสำนึกของคนไทยว่าถึงเวลาแล้วที่คนไทยจะต้องสนใจและร่วมกันแก้ปัญหาภาคอีสาน ใครมีมากทานมากใครมีน้อยทานน้อยเพื่อจะได้ทำให้ปัญหาและผลสืบเนื่องจากปัญหาต่างๆ ลดลง ดังนี้

อีสานแห่งล้งล้งบานาน น้้มหลายๆ ปี
 นะทีนะน้องนี้บ่บ่ช่เรื่องรักหก (เรื่องจริงทั้งนั้น)
 วันนั้นฉันผ่านบ่เห็นมากะตาตัวเอง
 จึงต้องมาร้องเพลงบรรเลงบอกเล่ากันฟัง
 ดิบอย่างจ้ ร้อ รส...มันแตกกระแหง
 บ้างก็เป็นผู้สีเแดง ยังกะดินลูกรัง
 อนิจจา อนิจจัง ทานมาถึงเป็นอย่างจ้

 อีสานแห่งล้งล้งบานานน้้มหลายปี
 คราวนี้แหละหนอจะเหลือเพียงเรื่องรักหก (เรื่องจริงคือว่า)
ต้องช่วยข้าพเจ้าทั้งปากกลับคืน
ชีวิตสดาสร่วมพลิกผืนนาไรหักกลายเป็นสีเเขียว
ข้าพเจ้าสีเเขียวน้องสีเเขียว เกี่ยวเกี่ยวกันทานกินจากแรงจิตศรัทธา

ใครมีปัญหาก็มากหน่อย ใครมีน้อยก็ค่อยๆ ทำ

เราคนไทยด้วยกัน สายสัมพันธ์ยาวนาน

ทั้งเหนือใต้อีสาน สืบลูกหลานเหลนมา

.....

ทั้งมอบตั้งใจให้กัน ส่งความฝันสู่อีสาน

ร่วมมือกันสร้างศานาน ให้สมญานามยิ่งใหญ่

...

บักเสี้ยว : คาราวาว

เช่นเดียวกับเพลง "บักขี้ไต้บ้านเรา" ของวงแฮมเมอร์ที่ปลุกจิตสำนึกของคนหนุ่มสาว
ชาวใต้ให้กลับไปช่วยดูแล และไปเป็นแรงงานสำคัญให้แก่คนใต้ต่อไป

โอ โอ บักขี้ไต้บ้านเรา

(โอ โอ บักขี้ไต้บ้านเรา)

แม่น้ำภูเขาทะเลกว้างไกล

อย่าไปไหนกลับมาไต้บ้านเรา

.....

.....

โอเถ่สาวพวก จ้าไปอยู่ที่ไหน

รู้ไหมเมืองใต้ขาดคนจะคอยดูแล

เมืองใต้วันนี้ยังมีแต่พ่อและแม่

กลับไปช่วยดูแล... บักขี้ไต้บ้านเรา

บักขี้ไต้บ้านเรา : แฮมเมอร์

3.2 การมีอุดมการณ์เพื่อสังคม

ปรากฏเนื้อหาที่มีลักษณะ เป็นการปลุกจิตสำนึกให้เยาวชนไทย ให้ความสำคัญที่เป็นประโยชน์
ต่อสังคม ช่วยเหลือสังคมอยู่เป็นจำนวนมากใน เพลง "ดอกไม้ม" ซึ่งกวีนิพนธ์ของจิรพันธ์ รัตนริษา
เป็นเพลงที่ปลุกจิตสำนึกเพื่อสังคมให้แก่เยาวชนได้อย่างดี

ดอกไม้ ดอกไม้จะบาน	บริสุทธิ์กล้าหาญ จะบานในใจ
สีขาวหนุ่มสาวจะเฝ	แน่วแน่แก้ไข จุติพัศัรธา
เรียนรู้ต่อสู้มายา	ก้าวไปข้างหน้า เข้าหามวลชน
<u>ชีวิตทศยอนตน</u>	<u>ฝ่าความสับสน เพื่อผลประชา</u>
<u>ดอกไม้บานาให้กล้า</u>	<u>จงบานช้า ๆ แต่ว่ายั่งยืน</u>
ที่นี่และที่อื่น ๆ	ดอกไม้สดชื่นยืนให้ปวงชน

ดอกไม้ : พลังเพลง

านเพลง "คนตีเหล็ก" ของวงคาราวาน ได้กระตุ้นให้คนกล้าที่จะสร้างสังคมที่ดีและกล้าที่จะลงมือกระทำการทันที ไม่ควรรอเวลาเหมือนกับการตีเหล็กกวติเมื่อเหล็กยังร้อนก็จะได้รับทรงตามต้องการ

สู้มหาห้แรงเหล็กก็แดงคุรชน
เรายกมันขึ้นทั้งเตรียมถั่งแรงบูดรบน
เฮ้ เฮ้ เฮ้ พรึบ พรึบ เราลงพะเนินบนเหล็กแดงด้วยไฟ
ตีเข้าบ ตีเข้าบ ตัดแปลงรูปโดย้อมเสร็จได้ด้วยแรง
ทุ่มกายทุ่มใจเพื่อให้ไทยเป็นไทยต้องสร้างด้วยไฟที่ลุกคุรชนเรดแดง
ตีเข้าบ ตีเข้าบ สร้างโลกสตาสัย้อมเสร็จได้ด้วยเรา

คนตีเหล็ก : คาราวาน

านเพลง "เพื่อเมืองไทย" ของยืนยง โอภากุล ให้ความสำคัญแก่เยาวชนของชาติ เพราะเยาวชนคือผู้สืบทอดความเจริญของประเทศ ถ้าเยาวชนมีสำนึกเพื่อสังคมประเทศชาติก็จะเจริญก้าวหน้า

ต่อไป

ถึงมันง่ายอย่างที่เธอคิด	ถึงมันจะผิด ช่างมันเถอะ
<u>ถ้าเราจะเดินกันคงไปไกล</u>	<u>ถ้าเรามาไป คงไม่มีวัน</u>
ได้ดวงตะวัน ที่มืออ่อน	<u>ยังมีวัยรุ่น วัยวัยรา เริง</u>
ยังมีเสียงเพลง แห่งความมันเริง	และมีเวลาเหลือพอให้พากเพียร
.....	
<u>ด้วยใจรักและตั้งใจ</u>	มันใจเมื่อนานแสนนาน
<u>เธอคืออนาคตกาล</u>	<u>ผู้สืบสานสร้างสังคมไทย</u>
เป็นส่วนเล็กของความในใจ	ทำให้เธอสอน เธอจะสอนได้ไหม
.....	
ทำให้เธอคิด เธอคิดอะไร	ทำให้เธอทำ เธอจะทำอะไร
เป็นส่วนเล็กของความในใจ	ทำให้เธอทำแล้ว เธอจะทำไหม
<u>เพื่อเมืองไทยด้วยใจและใจ</u>	<u>เพื่อเมืองไทย เธอจะทำอะไร</u>

เพื่อเมืองไทย : ยืนยง โอภากุล

3.3 การช่วยกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

ส่วนในประเด็นของการปลุกจิตสำนึก ให้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏมีจำนวนมาก อาทิเช่น การทวงคืนทับหลังนารายณ์บรรพมสินธุ์จากสหรัฐอเมริกา ดังที่หนังสือ กระเด็นจากปาก บอกถึงสาเหตุของการเสียทับหลังไปยังอเมริกาว่า เกิดจากการนำเอาजाสำนวนไปขายดีในมรดกทางวัฒนธรรมน่าจะ เป็นจุดที่ทำให้มีการตื่นตัวสนใจอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยได้บ้าง

เกิดจากคนเอเชีย	จากกองทัพวัฒนธรรม
สร้างจากหินดินเผา	หมมรุ้งกรุงศรี
มีทับหลังนารายณ์	บรรพมสินธุ์นานปี

ไม่มีใครขายดี	จึงได้หายลับตา
ไปอยู่ซีกาโก	เมืองอเมริกา
...	

นารายณ์บรรทมสินธุ์ : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

นอกจากนี้ยังมีปรากฏเพลงเพื่อเรียกร้องให้มีการอนุรักษ์เขาพระวิหารด้วย ตัวอย่างเช่น เพลง "เขาพระวิหาร" ของวงอินโตจิน ได้ปลุกจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม และควรถือว่าเป็นเรื่องของส่วนรวมไม่ใช่น้ำหนักของใครคนหนึ่ง ดังนี้

...	
ปราสาทเขาพระวิหาร	ยิ่งใหญ่เฝ้า
ตั้งอยู่บนหน้าผา	<u>ปราสาทหินมอญ</u>
<u>มรดกล้ำค่า</u>	<u>ของบรรพชน</u>
.....	
ใครเห็นใครก็เฝ้าถาม	ชื่นชมความงาม
อยากรู้ความเป็นมา	
<u>มรดกทางประวัติศาสตร์</u>	<u>มนุษย์ทุกชาติ</u>
<u>ต้องช่วยกันรักษา</u>	ลูกหลานได้รู้ความเป็นมา
มรดกล้ำค่า	ของบรรพชน
...	

เขาพระวิหาร : อินโตจิน

3.4 ความรักความสามัคคี

การปลุกจิตสำนึกเกี่ยวกับความรักที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต จะเป็นความรักที่มีน้ำหนักร่วมกัน

ผู้ที่บอกว่า เพราะจากสภาพปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างซับซ้อนสะสม เป็นเวลานาน ทำให้คนเราในปัจจุบันจะมีพฤติกรรมที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะตัวมากขึ้น เพลงเพื่อชีวิตเสนอเนื้อหาในส่วนนี้เพื่อให้คนเห็นความสำคัญของการให้ความรักแก่ผู้อื่น นวัตกรรม เข้าแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยความรักซึ่งกันและกัน และถ้าคนเราทำได้อะไรต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะลดลง เพราะคนจะเลิกคิดถึงแต่ความต้องการเฉพาะตน เพลง "รัก" ของวงรอย ปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับ ความรักว่าการให้ความรักซึ่งกันและกันนั้นจะช่วยคุ้มครองโลก ทำให้ไม่มีสงคราม ไม่มีการฆ่าฟัน และจะเป็นการเร้าสังคมใหม่ที่มีความสงบสุข โดยมีเด็กที่เติบโตด้วยความบริสุทธิ์และจิตใจงดงาม เป็นผู้สร้างสานต่อไป

หากความรักโอบโลกทั้งโลกไว้

สรวงสวรรค์ชั้นไหนไม่เปรียบปาน

รักทั่วเลือดรักคนเศร้าไว้ร้าวราน

ไร้ประหารสิ้นไร้ญาติหมดว่าพัน

เด็กน้อยน้อยจะเติบโตด้วยผดผอง

คนทั้งผองส่งตามองแล้วยิ้มให้กัน

ก็ช่วยเป็นเอื้ออาทรสารพัน

หลอมความฝัน จล้นดวง เป็นหนึ่งเดียว

รัก : รอย

จรัส มรินทร์ธร ปลูกจิตสำนึกให้คนเห็นความสำคัญของความรักว่า ว่าจะไม่ใช่เพียงแต่ ความรักระหว่างชายหญิงเท่านั้น หากควรมีความรักให้แก่ผู้อื่น

...

อันความรักเรามาให้ความฝันให้ละเมอ ที่ตรงต่อขอรักเรายังใหญ่

แต่ยังมีคนเหงาหม่นม่น

ให้เธอได้เห็นมากมายที่วุ่น

รกรับเบียดเบียนเหวโหย

รอความเห็นใจ

เพียงแต่เธอสนใจเริ่มมอง

เธอคิดลองรักคนเหล่านี้ดูบ้างสิ

าให้ชีวิตเขามีความสุขอย่างเราสอง

เจือจางให้ไปเพื่อแม่ เขาค้ำประคอง

เขาคลายหม่อมหม่อมจันคงชื่นใจ

รักเขาเกิด : จรัส มรินทร์พร

ปรากฏเพลงที่มีเนื้อหาปลุกจิตสำนึกให้คนมีความรัก ความเมตตา ต่อเพื่อนมนุษย์และผู้ยากไร้
หลายเพลง เช่น

เหลียวมองดูสังคมของคน

มีมือที่วักลั่นด้วยคุณธรรม

ผู้คนมีสัจจะส่องน้า

แรงธรรมนพาดังแสงทอง

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกิดพี่น้อง

ไม่เป็นคนเรกรอกต่างเป็นเพื่อนเป็นพ้อง

หัวใจจะอ้อมเอิบเป็นสีทอง

ศรัทธาก็จะมาเป็นกำยทอง

ปลาใหญ่เป็นเพื่อนปลาน้อย

สัตว์ใหญ่เป็นเพื่อนสัตว์น้อย

ไปบุญ กุศล สร้างกุศล กุศลกันเกิดคน

ปลาใหญ่กับปลาน้อย : คาราวาว

โลกสอนรักเกินมาน

รักเทิดทูนที่เหนือสิ่งอื่นใด

คือรักและ เมตตา

ปรารถนาดีมีจิตน้าใจ

แต่คนหลงแทนท้าว

รักให้อภัย รักให้ความยุติธรรม

ลอยลมรัก : คาราวาว

แต่รักนั้นรักเผื่อแผ่รู้เพื่อนมนุษย์

มีคุณค่าสูงสุดในโลกกว้าง

โลกสงบสุขไม่มีอ่าวว่างรักไม่ร้างสร้างสรรค์นิรันดร์

ความรัก : คนด่านเกวียน

ในเพลง "ต่างขมิย" ของวงคาราบาว ได้เสนอเนื้อหาเพื่อปลุกจิตสำนึกให้คนมอง
ความทุกข์ยากของประเทศอื่นๆ ด้วย และถ้าพอช่วยเหลือได้ก็ควรจะให้ความช่วยเหลือเพราะอยู่
ร่วมโลกเดียวกัน

ถึงแม้โลกเรากลมป้อม ๆ

แต่ผู้คนฝ่ายไหนเต็มตามรัก

เต็มตามบ้านเมืองตามป่าเขา

ถึงเด็กน้อย หนุ่มสาวเท่าชรา

ทั้งแอฟริกา ทวีปเอเชีย

เอธิโอเปียยันศรีสะเกษ

ข้างนอกประเทศทั้งเมดิเตอร์เรเนียนที่ห้องเร้นแค้นเป็นต่างขมิย

เห็นหัววัด ๆ พุงป่อง ๆ

แต่ร่างกายกระหกร่องท้อมีแรง

มีแต่ลมหายใจเลี้ยงชีวิต

มันไม่ใช่ความคิดตีความจน

ยังเป็นผู้เป็นคนเหมือน ๆ เขา

พันเพงยาว ๆ เส้นผมดำ ๆ

แต่ดวงใจบอบช้ำกล้ำกลืนน้ำตา

ก็ไม่ได้เลือกเกิดมาเป็นต่างขมิย

.....

.....

ที่ห้องตาคล้ำคอยความหวังจนไปถึงเขาว่าง เขาเป็นต่างขมิย

ขมิยความเป็นคนเหนือชนชั้น

ก็อย่างคนดำรักกันว่าวือาเดอะวิลด์

วือาเดอะฮินแดนเราช่วยกันดับทุกข์เข็ญ

ของคนร่วมเผ่าพันธุ์

แล้วบ้านเมืองเราเมืองเรา

อย่าเอาแต่และชี้ฟัน

เพราะมัน เป็นความรักซึ่งกันและกัน

เพราะมันเป็นความผ่นถึงแผ่นดินเดียวกัน

ต่างขมิย : คาราบาว

นอกจากจะปลุกจิตสำนึกในเรื่องของความรัก เพื่อผู้ที่ต่อยกว่าเพื่อคนทั้งโลกแล้ว ประเด็น

ต่อมาที่มีการนำเสนอคือการปลุกจิตสำนึกเรื่องของความรักชาติ ดังที่ จิ้น ธรรมดาชน นำเสนอไว้ในเพลง "รักชาติ รักประชา" ว่า

รักชาติ รักถิ่น รักในวิญญาณของไทย ยังสืบสายให้เห็นความเป็นไทย
 รักชาติ รักถิ่น ทรัพยากรในดินเป็นของไทย จงร่วมใจสร้างชาติไทยให้ยืนยง
 เราทุกคนเปี่ยมความหวังพลังประชา สร้างสรรค์มาให้ทุกคน
 เรารักชาติต้องร่วมรักพลังบวงชน คำของกนคือทำงานสรรค์สร้างไทย
รักชาติ รักถิ่น รักในวิญญาณของไทย ! จงร่วมใจ สร้างชาติไทยให้ยืนยง
 งานแสนหนักไม่ยากแม้เรารวมใจกัน สร้างสรรค์ไทยสู่สากล
 เรารักชาติร่วมรักษา รักประชาชนอยู่ด้วยคน
 เป็นตัวตนของคนไทย

รักชาติ รักประชา : จิ้น ธรรมดาชน

ในเพลง "แผ่นดิน" วงคาราบาว ได้เรียกร้องให้คนละเลศความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัว เพื่อความอยู่รอดของชาติ

ไม่มีดินผืนนาข้าวอุ่น	เท่ากับดินที่คุ้ยถือกำเนิด
ไม่มีดินผืนนาตมูกอง	เท่ากับดินที่ลงสามะนกรั่ว
ไม่มีดินผืนนาให้คนเดิน	เท่ากับดินที่คนเดินตอนตั้งไข่
ไม่มีดินผืนนาที่มีความหมาย	เท่ากับแผ่นดินสุดท้ายของเผ่าพันธุ์
<u>อย่ามัวแต่ฝัน อย่ามัวแต่คิด</u>	<u>ฝันถึงคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว</u>
<u>เห็นแก่ตัวคน เห็นแก่ตัว</u>	<u>แผ่นดินจะมัวแผ่นดินจะหมอง</u>
ไม่มีชัยชนะใดยิ่งใหญ่	เท่ากับชัยชนะเหนือใจคน
ไม่มีภัยพองใดให้มโหดร้าย	เท่ากับภัยพองไทยทำลายคน
ไม่มีเงินไม่มีทองยังไม่พองเศร้า	มีแผ่นดินปลูกข้าวเราอยู่ได้

ไม่มีเงินไม่มีทองค้อยหาใหม่ บนแผ่นดินสุดท้ายของไทยทุกคน
ไม่มีดินฟ้าใจมีความหมาย เท่ากับผืนดินไทยของคนไทย

แผ่นดิน : การาบาว

เพลง "บางระจัน" ของวงนิรนาม เป็นอีกเพลงหนึ่งที่ปลุกจิตสำนึกให้คนรักชาติบ้านเมือง
เพราะถ้าคนไทยไม่รักประเทศไทย สักวันหนึ่งอาจไม่มีชาติไทยให้เรียกขานกันต่อไป

เห็นคนไทยไม่รักไทย เอาแต่ใจมาพินกันเอง
อายมันน่าอาย (อายมันน่าอาย) จะบรรเลงเพลงชาติไทยให้ใครฟัง
จดจำไว้เกิดเป็นไทย น้ำเสียตายถ้าไม่รักกัน
ไม่เคยมีสิ่งที่ดีให้กัน มันคงศรัทธา

บางระจัน : นิรนาม

ในเพลง "มือเรียวเกี่ยวรวง" ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ได้บอกว่าแม้สภาพภูมิอากาศ
ภูมิประเทศจะแห้งแล้งเพียงใด ถ้าหัวใจคนไม่แห้งแล้งมีความสามัคคีกัน ก็จะช่วยกันพัฒนาบ้านเกิดให้
รุ่งเรืองได้

บนแผ่นดินรอยแยกแตกกระแหง โกลข้าวชนใบเรือรวง
กาต้มน้ำเคียวมือเรียวเกี่ยวรวง รวงข้าวถึงถิ่นเล่นรวงบนดิน
บนแผ่นดินแยกแตก เราไม่แยกแตกกัน
กาต้มน้ำเคียวมือเรียว เกี่ยวสัมพันธ์ พลิกแผ่นดินถิ่นฐานบ้านเรา

มือเรียวเกี่ยวรวง : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เนื้อหาเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกประเด็นต่อมาคือ การปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับความสามัคคี
ระหว่างประเทศ เนื้อหาที่ปรากฏคือ การสร้างความสามัคคีระหว่างไทย - ลาว และประเทศใน
อินโดจีน ดังที่ปรากฏในเพลง "สาวฝั่งซ้าย" "แม่บ่" "สุรชัย 3 ช่า" "สุวรรณภูมิ" ดังนี้

...

ลาวที่น้องกับไทย

มาเกิดมาชักครุ

ร่วมมาจกันั้นะเจ้าเอ๋ย

...

สาวฝั่งซ้าย : สุรชัย จันทิมาธร

...

โรมกันเข้าเป็นดั่งน้ำคลอง

ลาวเป็นน้อง ไทยเป็นผู้พี่

มีแล่ชัก สวมแสง สว่างสรรค์

แม่บ่ : ชู ชู

...

ไทยเขมรลาวญวน

ชักชวนคบหากันไป

แหลมอินโดจีนและไทย

ไร่อื่นไกลเชื้อสายสัมพันธ์

...

สุรชัย 3 ช่า : หงา คาราวาน

...

ถ้าต่อไปนี้เราจะมีแต่ความรัก

ร่วมผูกพันกันพาคิดสุวรรณภูมิ

หน้าจิตหน้าชาวตาน้ำข้าวอย่างมาตุ่น ขายเป็นขายกระสุน

เราจะไม่หลวมตัวหรือ

เป็นที่้องกัน สวรรณภูมิเป็นพี่น้องกัน

สุวรรณภูมิ : ชู ชู

ปรากฏการณ์นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการปลุกจิตสำนึก เพื่อให้ผู้ที่มาทำงานในกรุงเทพฯ กลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และการปลุกจิตสำนึกให้คนมีความรักความสามัคคีอย่างต่อเนื่อง และปรากฏการปลุกจิตสำนึกให้คนมีความรักความสามัคคีมากที่สุด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 – พ.ศ.2534 ปรากฏการปลุกจิตสำนึกให้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ในช่วง 3-4 ปี คือประมาณ พ.ศ.2529 – พ.ศ.2532

4. การให้ความหวังและกำลังใจ

จากการที่จุดเริ่มของเพลงเพื่อชีวิตอยู่ที่ การเรียกร้องให้เยาวชนผู้อยู่ในวัยศึกษาศึกษา และมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม ในระยะต่อมา เพลงเพื่อชีวิตได้ปรับเนื้อหาเพื่อกลุ่มผู้ฟังที่กว้างขึ้น แต่เนื้อหาเกี่ยวกับการให้ความหวังและกำลังใจยังมีการนำเสนออย่างต่อเนื่อง ดังนี้

4.1 ให้ความหวังกำลังใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

มาถึงจุดมุ่งหมายเป็นเนื้อหาที่มุ่งให้ความหวังและกำลังใจ ในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ อาจจะเป็นในด้านของการหาประโยชน์ให้สังคม การทำตามอุดมการณ์ทางการเมืองที่กำหนดไว้ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวัน เพลง "เส้นชัย" ของวงพญาน เป็นบทเพลงที่บอกให้เยาวชนได้มีกำลังใจอันมั่นคงในการทำสิ่งที่มุ่งหวังให้สำเร็จ

จากจุดนี้ที่ยังยืนอยู่

มุ่งไปสู่ยังจุดหมาย

ถึงแม้จะยาวไกล

ยากเย็นเพียงไหนขอให้ผ่าน

ก้าวเดินอย่างมีกำลังใจ

ก้าวออกไปเพื่อสิ่งฝัน

<u>แม้เชื้อข้าหรือว่าเรื้อวัน</u>	<u>สู่จุดหมายนั้นสมดังตั้งใจ</u>
สองข้างทางเดินที่ผ่านมา	อีกข้างหน้าบัณฑูล้วนมากมาย
สุขและทุกข์อุปสรรคมีอย่างกราย	หากเหนื่อยนักพักก่อนให้ผ่อนคลาย
เหน็ดเหนื่อยหายแล้วก้าวเดินต่อไป	
<u>จากจุดนั้นถึงที่ยืนอยู่</u>	<u>ได้มาสู่ยังจุดหมาย</u>
<u>คนเอยทำสิ่งใดต้องตั้งใจ</u>	<u>แล้วจุดหมายเส้นชัยไม่ไกลเลย</u>

เส้นชัย : พูน

เพลง "หวัง" ของวงคาราวาน เป็นอีกเพลงหนึ่งที่ทำให้ความหวังและกำลังใจในการทำตามอุดมการณ์ที่กำหนดไว้

ดวงอาทิตย์สดใสแสง แรงแผดเผาความชั่ว มวลเมฆร้ายคลายสิ้น
 ส่องตรนิพนัยความมืดมัว
 คุณนั้นขึ้นแสงอาทิตย์อุทัย ปลุกพลังหลับใหลให้ตื่นขึ้นมา
 ด้วยชีวิตอุทิศแรงและน้ำตาไขว่คว้า สืบสาน
 หวังว่าสิ่งงาม รักมั่นคงหมองหม่น ชังที่เลวชั่วผลักดันค้นหาตัวเอง
มีความรักความหวังไม่ทอดทิ้ง ให้วิญญาณเสรีต้องสูงเสียด
ด้วยเลือดเนื้อที่รักที่ฝันและไฟ ที่หมายมุ่งหวัง

หวัง : คาราวาน

ในเพลง "วนิดา" ของวงคาราวาน ได้ให้ความหวังและกำลังใจในการดำเนินชีวิตแก่กลุ่มคนพิการต่อผู้พิการ โดยอาศัยความสามารถที่มีให้เป็นประโยชน์

อยู่ในรถกลัวความมืดอันลึกลับ

คงสตัปรับได้แต่สาเบียง

จะมอมหามองเห็นก็เป็นเพียง	ในความฝันอันลึกลับตัวนอน
<u>หอดึ่นมาพบพบกับความหมาย</u>	<u>ยังหายใจเนื้อตัวยังผำวร้อน</u>
<u>ยังมีหวังเห็นดวงตะวันรอน</u>	<u>จะมีนอนนิ่งเฉยอยู่ท่าใด</u>
จึงมาเป็นวิหคพเนจร	เที่ยวเร่ร่อนร้องเพลงแลกเศษเงิน
ที่เหลือกินเหลือเก็บเป็นส่วนเกิน	จะนำเงินสะสมรักษาดวงตา

วิหค : คาราวาว

4.2 การให้ความหวังและกำลังใจแก่คนพลาดหวังทอดย

ปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวกับการให้กำลังใจแก่ผู้พลาดหวังทอดยให้มีมานะที่จะทำสิ่งนั้นต่อไปในเพลง "ความหวัง" ของวงพลังเพลง เพลง "สู้ต่อไป" ของสุรัชย์ จันทิมารชร เพลง "สู้" ของวงร็อบ ได้ให้กำลังใจแก่คนผิดหวัง ดังนี้

<u>เมื่อความผิดหวังผ่านเข้ามา</u>	<u>จงอย่าเสียใจ</u>
<u>สร้างความหวังใหม่</u>	<u>ท้าทายชีวิตยังไม่สิ้น</u>
<u>อย่ามัวนั่งซึม</u>	<u>เพื่อเศร้าถึ</u>
<u>มองดูโลกที่ มองว่าดี</u>	<u>ชีวิตมีค่าเอย</u>

ความหวัง : พลังเพลง

มนุษย์ที่เกิดมา	ควรมีค่าความเป็นคน
<u>ถึงใจจะสับสน</u>	<u>หนาวหรือร้อนอย่าอ่อนแอ</u>
<u>เมื่อหวังต้องตั้งใจ</u>	<u>เข้มแข็งไว้ไม่เปลี่ยนแปร</u>
<u>ไม่มีคำว่าแพ้</u>	<u>มันอาจธรรมมุ่งกรรมดี</u>
สดชื่น สดใส สุภาพ	เมื่อสมหวัง
ท้อแท้ เหนื่อยหน่าย อยากรตาย	เมื่อพลาดพลั้ง

ชีวิตแท้ ไม่จีรัง	คืนรันทนต่อไป
จากทารกสู่วัยรุ่น	เวลาหมุนทุกนาที
<u>โศกทุกข์สุขทวี</u>	<u>ผลัดเวียนกันผันเข้ามา</u>
<u>ความหวังหล่อเลี้ยงใจ</u>	<u>ก้าวสู่วัยยังข้างหน้า</u>
เปลี่ยนใจมาหลายตรา	สิ่งแวดล้อมครอบงำเรา
สังคมต้องแปรเปลี่ยน	ใช้ความเพียร เรียนชีวิต
เหลียวดูซึ่งความผิด	ค่อยแก้ไขด้วยความดี
<u>หลายครั้งที่ผิดหวัง</u>	<u>พลาดผิดพลั้งในชีวิต</u>
<u>แม้โลกไม่สาธุศรี</u>	<u>จงอย่าท้อหวังต่อไป</u>

ความหวัง : โศป

<u>อย่าไปยึดติดชีวิต</u>	<u>อย่าไปคิดจริงจังเกินไป</u>
ยิ่งอารมณ์อ่อนไหว	หักห้ามใจห่วงตัวเอง
ลมยังพัดเป็นฉ่ำ	สายธารยังไหลเรื่อยริน
อันคนเราเดินดิน	ยังไม่สิ้นอับจนหนทาง
<u>ให้เราล้มเพื่อจะลุก</u>	<u>ผ่านความทุกข์โดยระวัง</u>
<u>หวังยังคงต้องหวัง</u>	<u>ตราบตีพัวพันต่อไป</u>

สู้ต่อไป : สุรชัย จันทิมาธร

อย่ามัวครวญคร่ำรำไร	ว่าชีวิตเราไร้ค่า
มืดแล้วยังมีแสงสว่างมา	มีเวลาฝันฟ้าอาบตะวัน
คนก็ยอมแพ้แล้วก็เริ่มคน	มีคืนวัน มีที่ไป มีมือใน

ไม่สู้ก็ถ่าย แม้เพียงแค่นั้น

หากสู้ยังอาจมีวันเห็น เส้นชัย

ผู้ : โยบ

นอกจากจะบอกตรงๆ ว่า เมื่อผิดพลาดให้สร้างความหวังขึ้นมาใหม่แล้ว บางเพลงได้ให้ข้อแนะนำว่าจงมองดูความทุกข์ของผู้อื่นเพราะความทุกข์ของคนเหล่านั้น อาจมากกว่าหน้กหน้ากว่าที่เราจะทนก็ได้

หันมาทางนี้ก็ดูยากไร้

เขาเหงายิ่งกว่าโลกกว้างไกล

มีมากมายแต่หวั่นวณ

เขอาจจะเหงา

เขาคงเหงากว่า

แต่หวั่นวณ หวั่นสับสน

เขาอาจสะทกทั้งจนทั้งทน

ชนหน้าเคลื่อนถล่น

แค่ทางเท้าขอ

เหงา : คาราวาน

เพลง "โลกเขยอกล้อ" ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ กล่าวปลอบใจผู้ที่กำลังประสบความทุกข์ว่า เมื่อความทุกข์ผ่านเข้ามาไม่ควรเป็นกังวลทุกข์ตกหนักใจมากนัก เพราะนั่นเป็นเหมือนกับการเขยอกล้อของโลก และที่สำคัญคือจะพ้นทุกข์ทั้งหลายทั้งปวงได้ด้วยการกระทำของตนเอง

เวลาเขามีใจเป็นเพื่อน

คอยย้ำเตือนไม่ห่างเห

เวลาร้องไห้โศ

ยามรมโรเดินโรเซ

เมื่อถูกตัดสินว่าเลวทราม...

ข้าก็ต้องทน

ยังมีหวัง มีทางใหม่

เพียงหัวใจยังสับสน

อย่าดีร้ายเหมือนวันก่อน

อย่าสังหรณ์ว่ามีคน

วันรุ่งขึ้นยังมีเวลา...

ทำและได้ก่อน

นอนหลับเสีย

ธารน้ำตาที่เปียกหมอน

โลกหยอกล้อ

ผู้แต้มสีฝัน

ความเพียให้ผ่าน

ยังมีรักที่คอยรอ

เพียงบางตอน

คือตัวเราเข้าสู่ดาว

โลกหยอกล้อ : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

ในประเด็นการให้กำลังใจแก่คนผิดหวังให้สู้อุปสรรค ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตได้เสนอแนวคิดว่า
ถ้ายังไม่พร้อมที่จะสู้ก็ให้หยุดพักชั่วระยะหนึ่งเพื่อเตรียมพร้อมในการสู้กับชีวิตต่อไป

เหนื่อยนักพักได้นะเธอ

ค่อยคิดค่อยค้นใคร่ครวญ

บทหวานที่เธอพบเจอ

จดจำเก็บไว้เป็นบทเรียน

พี่ชาย : สุรัชย์ จันทิมาธร

ถ้าเธอเหนื่อยนักหยุดพักเสียก่อน

จะหนาวจะร้อนจะคอยพั่ว

ล้มตัวลงนอนแนบตักฉันนี่

หลับฝันถึงสิ่งดีลึกไหนสิ่งเลว

ถึงเพื่อน : คำภีร์

บ๊วยแล้วสู้ถ้าพอมีแรง

เดินข้ามถนนร้องเท้าไปเรื่อยเปื่อย

รู้สึกปวดเมื่อยนั่งพักเอาแรงก่อน

แรงยังมี : คำภีร์

4.3 การขอเป็นกำลังใจ

เป็นเนื้อหาอีกแนวหนึ่ง ที่ปรากฏในการให้ความหวังและกำลังใจ เป็นเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้ฟังเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เชื่อมโยงสิ่งที่กำลังทำไม่ทอดทิ้งไปเสียก่อน เพราะอย่างเราก็ยังมีผู้ให้กำลังใจอยู่

ในเพลง "คนพเนจร" ของวงแฮมเมอร์ ได้นำเสนอว่า จะขอใช้ประสบการณ์ที่มีเป็นแนวทางให้กับคนรุ่นต่อไป

คำคืนหนึ่งฉันนั่งชั่งอยู่กับแสงจันทร์	ปล่อยความฝันถึงวันที่สาดส
คิดถึงวันวานที่มันผ่านไป	คิดถึงเส้นทางที่เคยก้าวไกล
วันนี้ไหน	เหลือเพียงรอยเท้าที่เราก้าวเดิน
คำคืนนี้ฉันยังไม่นอน	ยังคอยเฝ้ารอเพื่อนพเนจร
เชิญมาพักผ่อนที่บ้านฉันสักหน	จะจุดแสงเทียนไว้ริมหน้าต่าง
เพื่อช่วยนำทางให้กับผู้คน	เพื่อนผู้สับสน และคนพเนจร
<u>ตัวฉันนั้นหนา แต่ก่อนมาคือคนพเนจร</u>	<u>เคยเร่ร่อนจากจรสู่แดนไกล</u>
<u>เคยก้าวเดินบนทางหลายสาย</u>	<u>ต้องเจ็บช้ำระกาเพียงใด</u>
<u>กว่าจะได้หัวใจที่เสรี</u>	

คนพเนจร : แฮมเมอร์

เพลง "วันเวลา" ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ เป็นอีกบทเพลงหนึ่งที่ขอให้ความฝัน ความหวังของตัวเองเป็นกำลังใจแก่ผู้ที่มีความทุกข์

วันเวลาหมุนเปลี่ยนเวียนไป	สุขสดาสุขไม่เคยเดินตาม
วันเวลาหมุนเปลี่ยนรุ่มร่าม	ตามทั้บทมแต่ความทุกข์ทน
<u>วันเวลาเหงาเปลี่ยวกมล</u>	<u>เอาความฝันของใจต่อเติม</u>
<u>บางเวลาได้มาช่วยเสริม</u>	<u>สานเป็นความสดาสุข</u>

ไม่มามากมายให้แค่มี

มีความหวังเป็นทางสร้างทำ	มีความช้าเป็นกำลังใจ
เอาความจริงที่แตกสลาย	ใส่เข้าหลอมรวมเป็นพลัง
เอาความเลวที่เกาะเกราะเกร็ง	กลั่นมันทิ้งกลิ้งเป็นตะกอน
เอาน้ำตาที่เคยเปียกหมอน	ใบราตรสร้างคนรุ่มร้อน
าให้ชุ่มเย็นว่อย่าก็	
มันนั้นล่องลอยดุจหิ่งห้อยแสงริบหรี่	มันนั้นยังมี สิ่งสดใสาศักดินเคื่อนดับ
รอตะวันรุ่งสาง	จะลาลับไม่รบกวน
ยามคุณร้าวรัญจวน	ก็จะหวนแสงหิ่งห้อย
ร้อยเรื่องรองในคืนข้างแรม	

วันเวลา : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

ปรากฏการณ์นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการให้ความหวัง กำลังใจ อย่างต่อเนื่อง ปรากฏทั้งในช่วง พ.ศ.2516 – พ.ศ.2519 และช่วงหลัง พ.ศ.2519 – พ.ศ.2534 และเป็นประเด็นที่ได้รับการนำเสนอรองจากการสะท้อนปัญหาการเสนอแนวคิด และการปลุกจิตสำนึก นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการให้ความหวังกำลังใจปรากฏมากที่สุด ในช่วง พ.ศ.2530 – พ.ศ.2534

5. ความรัก

ความรักระหว่างชายหญิง มักจะเป็นเรื่องที่ได้รับการกล่าวถึงอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรมชนิดใดเพราะความรักนี้ เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ชิดกับคนมากที่สุดมนุษย์แสวงหาความรักและต้องการได้รับความรักตอบแทนทุกคน ความรักระหว่างชายหญิงที่กล่าวถึงในเพลงเพื่อชีวิต มีดังนี้

5.1 การบอกรัก

การบอกรักที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต เช่นในเพลง "สวรรค์บ้านนอก" ของวงโยธา

...

ญ. ข้อยบ่เคยคิดรักใคร่ที่ไหนไม่มี	จิตไมตรีน้องพลีให้พี่เอาไว้
ผูกพันระหว่าใจไว้	เพ็ญเดือนอ้ายตอบใจน้องด้วย
ข. พี่ส่องเห็นงามเด่นกีดังสวรรค์	(งามทั้งงามว่า)
คู่สาวบ้านดักกัน	มาบั้นขมจันทร์ผู้เดียวทนอเจ้า
น้องนางเอยพี่ชายเป็นหนุ่มบ้านนา	ขึ้นชีวาสัญญาจะมาทักหมาย
เก็บเกี่ยวข้าวปีกลาย	หนาวลมเดือนอ้ายแต่งงานทนอเจ้า

...

สวรรค์บ้านนอก : ร้อย

ปรากฏเพลงเกี่ยวกับการบอกรักในเพลงเพื่อชีวิตเป็นจำนวนมากดัง เช่น

ปากที่เรียวและยิ้ม	อ้อมค้อมหน้าพระราม
คุตติ์น้องนางคนงาม	เมื่อเห็นยามเธอเอ่ยวาจา
อกเอบางร่างเปรี๊ยะ	เกี่ยวภาษาหัวใจ
<u>ความจริงไม่ต้องอาศัยใคร</u>	<u>ฉันรักเธอด้วย</u> น้องนางบ้านมอญ
<u>สาวมอญแม่เฒ่า</u>	<u>อยากเป็นเขยบ้านมอญ</u>

สาวมอญแม่เฒ่า : ชู ชู

ขอฝากสำนัก	ที่ปราสาทขยบ้านสุพรรณ
แต่มอบดวงใจ	แต่ที่ราบสูงสู่ที่ราบต่ำ
บอกบอกความฝัน	ฝากลมพาส่งฝากฟ้าคราม

ถ้าของจำฝังเข้าจับงาน

รักสาวอีสานแปริียบพานหัวใจ

หนุ่มสุพรรณ 2 : คาวาว

ขอจับตัวตีตราจอง

รักน้องขอจองไว้กับ

จะรังเกียจพี่ไหมหนอ

หน้าแล้งจะมาสู่ขอ

หมั่นน้องไว้รอฤกษ์แต่งงาน

พบรักยามแลง : แสมเมอร์

...

จับไม่ลงคงจะจับไม่ได้

รักเธอมากหลายยังงี้ก็จับไม่ลง

รักจริงใจมากมาย

ตลอดไปหามาเป็นเหอบ

ถ้าถามฉันเมื่อไรเลิกชอบ

ฉันก็จะตอบว่าจับไม่ลง

จับไม่ลง : สุรัชย์ จันทิมาธร

...

พี่ไม่ได้สาวน้อย

สิชุดคอยจนล้า

เก็บตมเม็ดหินเม็ดทรายดินเน่าเปื่อย จึงค่อยเลิกรักกัน

จูบฟ้าผากดิน : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

แอบรักเธออยู่ แอบรักเธออยู่

แอบรักเธออยู่ เธอคงรู้ดี(ดี)

ส่งยิ้มมาก่อน ส่งยิ้มมาก่อน

ส่งยิ้มมาห้หล่อนแล้วกลับไปนอนฝันดี

นวลนางน้องกลางจ้อง

เธอมีเจ้าของกันหรือยัง

ถ้ายังของจงช่วย

ยกมือบอกด้วยพอชื่นใจ

รับรักพี่รดยจะได้ไหม

ป่อสร้างเขียงใหม่สาวไทยลานนา

ป่อสร้างกางจ้อง : ชู ชู

นอกจากจะมีการบอกรักในทานองเกี้ยวพาราสีแล้ว ยังปรากฏเนื้อหาการบอกรักว่าถึงไกล
เพียงใดจะไม่มีความรัก ไม่ลืมคำสัญญาที่ให้ไว้แก่กัน

ลมบนหมุนเวียน

ลมฟ้าเพ็กย้ายเดือนมาเหมือนก่อน

สองเราเชื่อมสายใยไม่เสื่อมคลอน ผาถวอนรักเดียว

ความรักแสนงาม

งอกงามเพราะเรายังเข้าใจ

แม้กายห่างไกล

ใจยังผูกพันชั่ววันเร่

ราตรีนี้แม้มีเมฆมาบดบัง

เดือนยังคล้อยไปในผากฟ้า

เหมือนดังรักเรานี้ไม่มีวันจางลา

รู้ตหน้าผาไปทวี

ห่างามผ่องอาไพ

ความหวังในใจเรานี้ไม่สิ้นสูญ

ขอสร้างรักเราให้สถาพรสถิต

ตราบชั่วชีวินเราสืบไป

สายใยสัมพันธ์ : คนด่านเกวียน

ไกลสุดไกลแสนไกลแต่ใจไม่ไกลหัวใจ คือเกลียวสัมพันธ์มั่นไว้

คือใยแห่งความรักกัน

จึงวาดปลายปากกาจารึกลายเส้นศิลป์ แทนอารมณ์รับยนิ

เป็นดินและลมน้ำไฟ

คือความรักความคิดถึง ยิ้มเธอที่ตรงตราไว้ผมยาวน้อมเนียนสยาย

ฉันรักเธอ

ไกลสุดไกลแสนไกล แต่ใจใกล้ใจใกล้เธอ

คงเกลียวสัมพันธ์เสมอ แม้เราจะไม่พบกัน

แม้เราจะไม่พบกัน : สุรัชย์ จันทิมาธร

5.2 การผิดหวังเนื่องจากความรัก

ปรากฏเพลงเพื่อชีวิตที่กล่าวถึงความรัก ในแง่มุมของความผิดหวังหลายเพลง เพราะความผิดหวังสร้างความประทับใจได้ง่ายและนานกว่าความสมหวัง นอกจากนี้ความผิดหวังยังสามารถเรียกร้องความเห็นใจ ความสงสารจากผู้ฟังได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะกับถ้าภูมิหลังของผู้ฟังมีความคล้ายคลึงกับเนื้อเพลง ความผิดหวังเนื่องจากความรักที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต มีดังนี้

5.2.1 ผิดหวังเนื่องจากคนรักจากไปไม่กลับมา

ปรากฏเนื้อหาดังกล่าวเป็นจำนวนมากในเพลงเพื่อชีวิต ส่วนใหญ่จะเป็นการพรรณนาถึงความผิดหวัง ที่จากบ้านนาไปแล้วยังไม่กลับมา ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการที่ผู้แต่งอพยพแรงงานเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ แล้วนิยมชมชื่นในสภาพแวดล้อมใหม่ที่ไปอยู่จึงไม่คิดกลับบ้านนาปล่อยให้ผู้ชายคอยการกลับมาบ้านนาอีกครั้ง เช่นในเพลง "ลาตะคอง" เพลง "รอนาง" และเพลง "ลืมนา" ดังนี้

...

<u>รื้อนนานทักหนา</u>	<u>น้องนางทิ้งนาหนีไกล</u>
ลืมรวงข้าว	ลาคล่องเคยอาบน้ําวาส
กลับซุ่มซ่อนเหมือนน้ําน้ำใจ	เจ้าหนีไกล ลืมลาตะคอง
<u>รวงข้าวรอเคียว</u>	<u>เก็บเกี่ยวกลางนา</u>
<u>รอน้องแก้วตา</u>	<u>เกี่ยวท้อยร้อยเคียวเกี่ยวรวง</u>
เคือนี่	ตัวพี่แสนเป็นห่วง
เหมือนเม็ดข้าวทิ้งรวง	เจ้าลบล้างลืมลาตะคอง

ลาตะคอง : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เจ็บ...ในหัวใจ	ใครหนอใคร พาให้เรื่อนร้าง
อับจ้าง	ของคนเมืองล่าง เป็นเพียงลมลม
ขมใจนึกและฝัน	ถึงวันที่เจ้ากลับมา
<u>ข้าคนนี้คอยท่า</u>	<u>ก็หนาว ก็ฝน ก็รอ</u>
.....	
หมดสิ้นหวังหนทาง	หานางไม่พบไม่เจอ
หม่นอย่างข้าหน้าเชื่อ	นอนละเมอเจ็บป่วยใจ
<u>ไยมาถึงข้าไป</u>	<u>หลงไฟของเมืองบางกอก</u>
เราเป็นคนบ้านนอก	กลิ้งกลอกหลอกหลวงไม่เป็น

รอนาง : ชู ชู

<u>หลายปีเจ้าจากบ้านมา</u>	<u>เจ้าทั้งท่งนาเกิดกาย</u>
<u>เจ้าลืมกระทั้งพี่ชาย</u>	เคยจูงควายไถนาด้วยกัน
เพื่อนเจ้า เขาพากันชักชวน	พี่แสนรัญจวนหม่นใจ
น้องพี่ เจ้าตัดสินใจ	มุ่งสู่แดนไกลเมืองกรุง
.....	
<u>หลายปีที่ผ่าน</u>	<u>เจ้านั้นไม่กลับมา</u>
รู้ไหมน้ำฉันท่วมนา	ข้าวกล้าล้มจมน้ำลาย
<u>คืนนาไม่สวยสดใส</u>	<u>แลไปเศร้าใจศกตรม</u>

ลิมนา : แสมเมอร์

ในเพลง "แสงไฟ" ของวงแสมเมอร์ กล่าวถึงการผิดหวังเนื่องจากการเสียชีวิตในสงคราม

...

เธอกับฉันเคยเดินเคียงกันทุกที

มองสายน้ำไหลเอื่อยมา

อย่าตัดทิ้งราวสะพาน

ยืนริมน้ำเจ้าพระยา

เป็นประกายแวววาว

จับปวดร้าวในดวงใจมาบัดนี้ไม่มีเธอให้สบตา

หมู่เกวียนเร่ราตรมระทมไว้นั้นบาน

ยังเคยฝันว่าสักวันเธอจะคืนกลับมา

หยาดน้ำตาต้องแสงไฟ

เมื่อวานนี้มีแสงไฟ

ด้วยข่าวร้ายว่าเธอตายในสงคราม

แสงไฟ : แฮมเมอร์

5.2.2 ศึทห้วงเนื่องจากผู้หญิงที่มีความรักแท้

ปรากฏเนื้อหาในประเด็นนี้ไม่มากนักเช่น ปรากฏฉันทอนเพลง "เจ้า" เพลง "เธอทักฉันได้" ดังนี้

เหมือนโดนฟ้าผ่าลงมากลางใจสิ้นเยื่อใยละลายปนน้ำ

อึดอันรักกันก็บอกว่ายาวนาน

ชมเพียงไหนก็งาม

เมื่อเห็นเธอเดินจากไป

เหมือนปานสัมผัส

ยากกว่าจะยังหวาน

เจ้า : แฮมเมอร์

ใจจนอาจเธอคำ

เห็นเธอนั้นคงแพ้น้ำส่วนอันใจเฝ้ามอง

อันแสนซอกซ้อระกำทรวงใน

ช่างสุขสดาสดึงนะ เนื้อทอง

น้ำตานองบนใบหน้า

เห็นเธอเดินยืมร่ม

สู่ขนักหนาหรือดวงใจ

เธอทำฉันได้ : แฮมเมอร์

นอกจากนี้ ยังปรากฏการผิดหวังเนื่องจากความรักในประเด็นอื่นอีกไม่มากนัก ได้แก่
 ผิดหวังเนื่องจากผู้หญิงไม่รัก ไม่กล้าบอกรักและผิดหวังเนื่องจากความจน เช่น

...

เราเรียกเราร้อง

หมายปองหัวใจเราอยู่

ทั้งทั้งที่รู้

ได้เพียงหน้หยา

เป็นไปมาค้า

แต่หัวใจบารณา

รู้ทั้งรู้แต่ยังสรีทธา

ให้เจ้า...หัวใจ

ให้หัวใจ : คนด่านเกวียน

แอบรักเขาเราจึงเศร้าใจ

ใจจนจึงมิกล้า...จอง

สิทธิ์อะไรจะไปครอบครอง

จับจองแต่ใจไม่ถึง

ดวงตาคนซึ้ง

เธอกำลังคิดถึงใคร

และในดวงใจ

เธอคงมีใครห่วงหวง

ถึงเวลานักจะรักก็กลัวซ้ำทรวง

เพียงแอบรักเธอ

แอบรักเธอ : ชู ชู

ออกหักคราวนี้.....ยับเยินยับเยิน

เจ็บปวดเหลือเกินบนเนินหัวใจ

ไว้เราดังตกต้นตาลสูงเสียดฟ้า

พลิกดีลังกาลงบนคันนา

.....

.....

ก็แสร้งรักกันมันหวาน	ตั้งตาลเมืองเพชร
ช่างหวานสะเด็ด	ไม่มีสิ่งใดเปรียบปาน
กลับกลายเป็นเศร้าตรม	ยิ่งขมยิ่งกว่าวันวาน
สะเดาเจ้าเอ๋ยไม่เคยหวาน	ชมเชชมชานกลับเพชรบุรี
...	

ยับเยิน : ชู ชู

ปรากฏการณ์นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความรักระหว่างชายหญิงอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 มีผลงานนำเสนอมากที่สุดในช่วง พ.ศ.2532 - พ.ศ.2534 และปรากฏมากทั้งในประเด็นของการบอกรักและการผิดหวังจากความรัก

6. การคัดค้านต่อต้าน

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตที่เกี่ยวกับการคัดค้านต่อต้านในช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 มีปรากฏเป็นจำนวนมาก ทั้งที่คัดค้านต่อต้านในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง อาทิเช่น การคัดค้านการตัดไม้ทำลายป่าและสัตว์ป่า คัดค้านการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล การซื้อเสียง ขายเสียง ในการเลือกตั้ง ต่อต้านนายกที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ต่อต้านสงคราม ซึ่งบางประเด็นได้นำเสนอควบคู่ไปกับการสะท้อนภาพความจริง ปัญหาของประชาชน และการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหานั้นแล้ว แต่ก็ยังคงมีเนื้อหาเกี่ยวกับการคัดค้านต่อต้านที่ค่อนข้างเด่นชัดจากปัญหาสังคมดังกล่าว ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

6.1 การประจบคนางาม

เช่นในเพลง "เทพี" ของวงธรรมดา ที่กล่าวว่า การประจบคนางาม นอกจากทำให้ผู้ประจบต้องละทิ้งการศึกษาแล้ว การประจบยังเป็นเหมือนกับการเหยียบย่ำสิทธิสตรีให้ผู้หญิงนุ่งน้อยห่มน้อยด้วยอวดร่างกายเพื่อสนองความต้องการทางโลกีย์ของเพศชายผู้ร่อนางาม หรือนางงามตกรอบทั้งหลาย

หยิบยกเรื่องเก่ามาเล่าใหม่	เป็นความหลังสาวงามเมืองเหนือ
.....	
อายุอานามเพิ่งย่างสิบสี่	ประกวดเทพีมีน้ำมีตา
น้องหล้ามาคว้าตำแหน่งเทพี	นางงามถิ่นจี่หรือเทพีฟ้าฝ้าย
ทิ้งไว้ทั้งนางมุ้งหน้าสู่กรุง	หวังจะเรื่องรุ่งหรือมั่งมารวยรา
หมายมั่นปั้นมือ เลื่องลือสยาม	ให้เป็นนางงามเป็นนางสาวไทย
.....	
สวมชุดอาบน้ำราชวังกลางพลอร์	กางจอผ่าโลกสะรอกเรียกหว
อกอันอวบอ้วนนั้นท้ายฝั่งผาย	ยิ้มกริ่มพริ้มพรายดูไม่จิตจาง
มาอวดน้องเพรียว เรียวขาอย่างนาง	อวดร่างเอวบางอยู่กลางเวที
ระเอยดารีเทพีจ้าวอวด	มาเข้าประกวดหรือมาอวดของดี
.....	
ความสวยมาขายร่างกายเหลวแหลก	ความสาวมาแลกแลกนางสาวไทย
<u>เธอเหมือนลิ้นค้ำคันหากำไร</u>	<u>รถก็ยั่วสยิวให้ชายกคี่</u>
<u>ศักดิ์ศรีสตรีถูกขายย่ำยีราบ</u>	

เทพี : ธรรมชาติ

วงคาราบาว ถัดจากการประกวดนางงามไว้ในเพลง "มิสชาวนา" ว่าสังคมเป็นตัวละคร
เอาเปรียบเพศหญิง ทั้งในด้านการปลูกข้าว เป็นอาหารปาก และการประกวดนางงามเพื่อเป็น
อาหารตาอีกด้วย ไม่ว่าเหตุผลของการประกวดจะเป็นอย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้คือ
การอวดเรือนร่างของผู้หญิงในชุดนุ่งน้อยห่มน้อย เพื่อตอบสนองตัณหาของผู้จัดประกวด ตลอดจนผู้ชม
การประกวดคาราบาวได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับการประกวดนางงามว่ามีครบบ้างไหมที่จะ เห็นความสำคัญ
ของเพศหญิง ที่ทำหน้าที่สร้างอาหารปากให้แก่ประชาชนมากกว่า เพศหญิงที่เดินประกวดให้อาหารตา

...

มีผู้ใดเห็นใจเธอบ้าง	แม่น้องนางกลางดินกลางนา
ผู้ปลูกข้าวเลี้ยงคนเรื่อยมา	ท่อมกยาเป็นประโชนสังคัม
<u>รอไบบ้างคมกระหน่ำทัพหญิง</u>	<u>กินทั้งข้าวหิวทั้งตักหา</u>
<u>เปลี่ยนผู้หญิงเป็นอาหารตา</u>	<u>คือที่มาการประกวตนางงาม</u>
รวงข้าวคือรวงทอง	แห่งท้องทุ่งนาปี นาบรัง
ข้าวเปลือกคือความหวัง	แห่งอนาคตสาวชาวนา
มงกุฎประดับข้อเพชร	บ้านหนึ่งแห่งกิเลสตัณหา
อาหารมากกับอาหารตา	ข้าวเปลือกกับชุดชั้นน่าน
เธอนั่งลมหม่นเดียวจนเสียเวลา	เป็นขวัญใจของใคร ๆ กันเล่า

...

MISS ขาวนา : คาราวาน

6.2 การสร้างเขื่อน

การต่อต้านเกี่ยวกับการสร้างเขื่อน เป็นประเด็นที่สืบเนื่องมาจากการต่อต้านการตัดไม้ทำลายป่า เพราะการสร้างเขื่อนนั้นจะต้องตัดไม้ในป่าเป็นบริเวณกว้าง เพื่อใช้เป็นกั้นน้ำ ซึ่งนอกจากจะทำลายต้นไม้แล้ว สัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่ายังพลอยถูกทำลายไปด้วย ถ้าอพยพหนีไม่ทันทำลายแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ที่สำคัญทำให้ประชาชนในบริเวณเหล่านั้น ประสบกับความเดือดร้อน ต้องย้ายที่พำนักหากินใหม่ วงคาราวาน ได้เสนอแนวคิดเพื่อเป็นการคัดค้านต่อต้านการสร้างเขื่อนไว้บนเพลง "คนหลังเขา" ว่า

<u>มีผู้คนอาศัยตามเชิงชายเขา</u>	<u>ทุกค่ำเช้าหากินเพื่อเลี้ยงกาย</u>
จับสัตว์มาขายลูกพืชผักพอกินตาย	เลาะริมชายธารน้ำที่เชิงภู
มีใบบอกจากทางการ	ให้ย้ายบ้านไปหลังเขา
จะสร้างเขื่อนเพื่อบรรเทา	เอาน้ำชายามกันดาร

ทิ้งแหล่งน้ำอันอุดมธารนชลสู่หลังเขา น้ำจากเขื่อนท่วมนาเรา
 บอกกล่าวไว้คนเหลียวแล เจริญแล้วมีเขื่อนกันเก็บกักน้ำ
 มีสนามกอล์ฟสวยเป็นหลักฐาน บังกะโรงใหญ่ตั้งบ้านพักพนักงาน
 เป็นสถานพักผ่อนของคนเมือง สุดหลังเขาทะเลแล้วด้วยน้ำตาคน
ที่แสนยากจนทนยากลำบากกาย จะแล้งฝนก็ทนทุกข์จนไร้ราย
 คือความหมายที่กล่าวถึงคนหลังเขา คือความตายที่มาถึงคนหลังเขา

คนหลังเขา : คาราวาว

เพลง "สนั่นป่า" เป็นอีกเพลงหนึ่งที่ต่อต้านการสร้างเขื่อนเพื่อใช้กำลังน้ำปั่นกระแสไฟ
 เพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ ว่าเป็นการแก้ปัญหาไม่ถูกทาง ปัญหาแห้งแล้ง น้ำน้อย เพราะฝนตก
 น้อย ซึ่งมีสาเหตุมาจากการตัดไม้ทำลายสภาพความชุ่มชื้นตามธรรมชาติ ไม้มีน้ำระเหยขึ้นใบเป็นเมฆ
 ฝนก็ย่อมตกน้อยลงเรื่อยๆ ทางแก้ก็คือยุติการตัดต้นไม้ ยุติการสร้างเขื่อน และบอกเป็นนัยๆ เกี่ยวกับ
 ผลประโยชน์จากไม้ในป่าถ้ามีการสร้างเขื่อน

ทำไมคนยังร่อนป่าต่อไป	ทำไมใครไม่ห้ามปรามชักที่
ทำไมกันทุกวันถึงเป็นอย่างนี้	ทำไมดิชาวบ้านเป็นแพะรับบาป
เสียงสนั่นป่าลั่นครืน	ล้มทั้งยืนนั่นคือต้นไม้
เสียงสนั่นป่าลั่นต่อไป	<u>ป่ายิ่งตายแต่ใครยิ่งรอด</u>
.....	
<u>แล้วเจ้าเขื่อนเจ้ากรรม</u>	<u>ใครประเคนเข้าไปสาปเขา</u>
<u>ไม้ก็หมดแม่น้ำก็เน่า</u>	<u>ความรุ่งเผลาของใครกันแน่</u>
พอเสียที เกิด พอเสียที	พอเสียที เกิดพอเสียที

...

สนั่นป่า : คาราวาว

านเพลง "เชื่อน" ได้กล่าวว่า ผลประโยชน์ที่ได้จากการสร้างเชื่อนนั้นไม่ใช่เพื่อการผลิต
กระแสไฟเพื่อการชลประทาน หรือเพื่อประชาชนตามที่ชี้แจงเท่านั้น หากยังมีประโยชน์อีกที่
แอบแฝงอยู่กับการสร้างเชื่อนแต่ละเชื่อน

เอาเชื่อนมาจากไหน

เอาเชื่อนมาจากไหน

เอาเชื่อนมาจากไหน

เอาเหล็กหินปูนทราย

เอาโรงปั่นไฟ

เข้าไปหาหลายป่า

สายน้ำแห่งความชุ่มฉ่ำ

เปลี่ยนเป็นสีคล้ำไหม้ เห็นฝูงปลา

หิวพันธุ์ไม้ในราวป่า

สารสัตว์สิงหาไรถิ่นอาศัย

.....

.....

สองกิดดูในใจ

ใครมีกำไรอยู่ที่ในราวป่า

.....

.....

เชื่อนมาละวัย

เสียงข้างตะโกน

เชื่อนมาละวา

เสียงสิงทะโรมน

เชื่อนมาละวัย

เสียงข้างตะโกน

เชื่อนมาละวา

ป่าเขาจะวอดวาย

...

เชื่อน : แอ๊ด คาราบาว

ปรากฏการณ์เสนอเกี่ยวกับการคัดค้านต่อต้านอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นการคัดค้านที่ปรากฏ
ร่วมกับปัญหาอื่น และการคัดค้านต่อต้านการประกวดนางงาม และการสร้างเชื่อน โดยเฉพาะประเด็น
การคัดค้านต่อต้านการสร้างเชื่อน ปรากฏสูงสุดประมาณ พ.ศ. 2533 - พ.ศ. 2534

7. การยกย่องชมเชย

การยกย่องชมเชยที่ปรากฏในช่วงหลัง พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2534 มีหลากหลาย มักจะเป็น

การยกย่องผู้ที่ทำการต่อสู้เพื่อสังคม หรือผู้เสียสละตนเพื่อสร้างสรรค์สังคม มีทั้งที่เป็นพระภิกษุ พระมหากษัตริย์ วีรสตรี ผู้มีอุดมการณ์ทางการเมือง นักการเมือง ศิลปินเพลง ตลอดจนบุคคล ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ที่ยกย่องพระมหากษัตริย์ไทยได้แก่ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช วีรสตรีไทยได้แก่ ท้าวสุรนารี ดังนี้

...

คอนเจ็ค์สักขีของความเป็นไทย

ลูกหลานไถ่จลาไฉจ บรพบุรุษไทยได้ควรเทิดทูน

ขอโน้มเกล้าต่อองค์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ในสงครามประวัติศาสตร์ ของการกู้ชาติ ณ คอนเจ็ค์

คอนเจ็ค์ : คาราวาว

...

ตีแหกฝ่าวงล้อม

ลุยพม่าเข้าศึก

นึกถึงความเป็นไทย

ดีกว่าบ่เป็นทาส

.....

.....

เจ้าตากทนมไม่ได

แผ่นดินไทยเป็นหลัก

นักรบคือนักรบ

นักสู้แห่งกรุงศรี

ตีฝ่าทัพตองอู

ตายหรืออยู่ไม่สำคัญ

...

เจ้าตาก : คาราวาว

...

หัวใจแกร่งไม่แพ้เพศชาย

ผูกกรรมหัวใจก่อเกิดวีรกรรม

สองมือเปลี่ยนจากเปลเป็นดาบ สอนกัพราบศัตรูรุกราน
 หลานย่าโรมอีสานบ้านเกิด ขอรุ่นเกิดเหนือหัว

ย่าโรม : เทียรี่ เมฆวัฒนา

ปรากฏการยกย่องบุคคลผู้มีอุดมการณ์ทางการเมืองทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ได้แก่ นายผี ปรีดี พนมยงค์ คานธี ดังนี้

อัสนี พลจันทร์ หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปในนามปากกา "นายผี" ผู้ซึ่งสร้างผลงานด้านการสะท้อนปัญหาสังคม ปัญหาความแห้งแล้งทุรกันดารของภาคอีสาน ความเดือดร้อนทุกข์ยากของชาวนา ปรากฏผลงานทั้งในด้านร้อยกรอง บทกลอน สารคดี เรื่องสั้น เรื่องแปล ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตได้นำบทกวีของนายผี ทำเป็นบทเพลงร้องเผยแพร่ในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 เช่น เพลงเปิบข้าว เพลงอีสาน จากแนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ขัดกับรัฐบาลในยุคนั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี นายผีต้องหลบหนีเข้าไปอยู่ป่าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ จนกระทั่งได้เสียชีวิตเมื่อประมาณปี พ.ศ.2532 ประมาณปี พ.ศ.2525 วงคาราวานได้นำเพลง "คิดถึงบ้าน" ที่นายผีแต่งไว้นานมาแล้วมาขับร้องเผยแพร่เป็นครั้งแรก สุรัชย์ จันทิมารธ (2529 : 211) กล่าวว่า "เพลงนี้ไพเราะมาก สะท้อนอารมณ์ของคนที่ย่างบ้านมา 20 - 30 ปี" หลังจากการบันทึกเสียงเพลง "คิดถึงบ้าน" ในชุดบ้านนาสะท้อนของศิลปินวงคาราวานแล้ว ได้มีการเรียกชื่อเพลงนี้เป็น "เดือนเพ็ญ" ตามสองพยางค์แรกที่ขึ้นต้นเพลง และเมื่อศิลปินวงคาราวานมาบันทึกเสียงใหม่อีกครั้ง ได้เปลี่ยนเนื้อร้องจาก "เดือนเพ็ญแสงเย็น..." มาเป็น "เดือนเพ็ญสวยเย็น..." และได้สลับท่อนร้องโดยนำท่อน "เราเฝ้าร้องดังฟังว่า" ขึ้นก่อนท่อน "กองไฟสุมควายตามคอก"

เดือนเพ็ญ แสงเย็นเห็นอร่าม	นภาแจ่มนวลดูงาม
เย็นขึ้นเหนอยามเมื่อลมพัดมา	แสงจันทร์นวลชวนใจข้า
คิดถึงถิ่นที่จากมา	คิดถึงท้องนาบ้านเรือนที่เคยเนา
กองไฟสุมควายตามคอก	คงยังไม่มอดดับดอก
จันทร์เอยช่วยบอกให้ลมช่วยเป่า	โรนไฟให้แรงเข้า

พัดไล้ความเยือกเย็นหนาว	าห์ที่น้องเสานอนหลับอุ่นสบาย
เราเฝ้าร้องดังฟังว่า	เสียงเจ้าที่เฝ้าคอยหา
ลมช่วยพัดพากระซิบข้างกาย	ข้ายังคอยอยู่มิหน่าย
มิเลือนห่างจากเคลือนคลาย	คิดถึงมิวายที่เราจากมา
ลมเอ๋ยช่วยเป็นสื่อให้	นารักห่างจากดวงใจ
ของข้านี้ไปบอกเขาน้านา	าห์เมืองไทยรู้ว่า
ไม่นานนลูกที่จากมา	จะไปพบหน้ากับอกแม่เอ๋ย

คิดถึงบ้าน : คาราวาน

สุรัชย์ จันทิมารธ ให้นำเสนอเพลงเพื่อยกย่องอัสนี พลจันทร์ ในเพลง "ตอบเดือนเพ็ญ" ว่า

...

คิดถึง คนยากคนทุกซอกอย่างเคย	ห่วงเอ๋ยห่วงใยห่วงหา
เสียงเรไรสั่งกระซิบเฝ้าคอยฝัน	คอยดั่งใจปรารถนา
<u>เขายังคงเด่นเป็นแสงศรัทธา</u>	เขาคือคนกล้าคนขลังแกร่งเกรงใจ
<u>ร้อยกัลป์แสนกัลป์เลยลบลวงไป</u>	<u>ก็คน...ก็ใคร ไม่เหมือน</u>

...

ตอบเดือนเพ็ญ : สุรัชย์ จันทิมารธ

วงคาราวาน ยกย่องอัสนี พลจันทร์ ไว้เช่นเดียวกันในเพลง "พลจันทร์ เดือนเพ็ญ" ว่า

...

ใครเน่่วงใครร้าง	ใครข้างเอาไว้
ก็เพียงร่างกาย	หัวใจมิไป

หลักทางให้ที่	ที่ใดขวางกัน
ผีเสื้อตัวนั้น	พลจันทร์ เดือนเพ็ญ
เป็นผู้เฒ่าผู้แก่จดี	เป็นลุงอัสนี พลจันทร์
ผู้นำความฝัน	กลิ่นความเป็นจริง
ทิ้งปากลูกหลาน	ขับขานเพลง เดือนเพ็ญ

พลจันทร์ เดือนเพ็ญ : คาราวาน

ปรีดี พนมยงค์ ผู้กำหนดหลักการของการศึกษาวิชากฎหมายโดยเริ่มให้มีการศึกษาวิชาทาง
การเมือง ตลอดจนมีบัญญัติวางวิธีการบริหารการสอนและการให้ปริญญาแก่ผู้สำเร็จการศึกษา
เป็นครั้งแรก โดยมีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองเปิดทำการสอนเพื่อรองรับหลักสูตรใหม่นี้
ในปี พ.ศ. 2477 วงคาราวานได้ยกย่อง ปรีดี พนมยงค์ ไว้ว่า

...	
คือวิญญาณเสรี	ชื่อปรีดี พนมยงค์
คือดาวที่ดำรง	อยู่คู่ฟ้าสถาพร
คือเทียนที่ลาร้าง	แต่ส่องทางไว้สุนทร
คือเกียรติกาจร	และจรรโลงผู้เฟื่อง
คือแสงธรรมที่ฉาย	คือความหมายที่เลิศล้ำ
คือผู้ประศาสน์คำ	ธรรมศาสตร์และการเมือง
ผู้หลักประวัติดำ	ประชากรราษฎร์ให้โลกเลื่อง
คือเสรีรุ่งเรือง	ระยับอยู่คู่ฟ้าดิน
.....	
คือหรีดและมาลัย	จากดวงใจชนรุ่นหลัง
สายใยไม่หยุดยั้ง	แต่ยังอยู่อย่างยืนยง
แม้ระดมจักผงาด	ธรรมศาสตร์จักดำรง

ปรีดี พนมยงค์

ประทับใจในใจชน

ปรีดี พนมยงค์

ประทับใจในใจชน

ปรีดี พนมยงค์ : คาราวาน

ยกย่องมหาत्मะคานธีผู้นำการต่อสู้แบบอหิงสา หรือการต่อต้านโดยไม่ใช้ความรุนแรง เพื่อ
เรียกร้องเอกราชของปะเทศอินเดียคืนจากปะเทศอังกฤษ

จิตใจดังขุนเขา

ลี้กล้ำราวแม่คงคา

เมตตากรุณกลั่นฟ้า

ร้อยรัดวิญญาประชาปวงชน

ส่องน้ำใจร้อยล้าน

กลายเป็นตำนานเล่าขาน

คิดตรึงในใจคน

ทุกซ์ห้องทนต์ดั่งองค์คานธี

ประกาศศาสสอน

วิงวอนประชา

อ่อนโยนด้วยรัก

น้าพาก้าวไป

ใช้ความสงบ

สยบความเคลื่อนไหว

มรรคายังใหญ่ แห่งอหิงสา

เก็บความรุ่มร้อนแปรเป็นพลัง

จิตาจอย่างหลังใช้กำลังกาย

.....

ปล่อยวางอาวุธ...บุทรคือใจ

ดับความเลวร้าย...สู่คัมภัสตรา

สองมือว่างเปล่าแห่งอหิงสา

หัวใจหาญกล้า มหาत्मะคานธี

ห่อหุ้มผืนผ้าขาว

คำไม้เท้าก้าวอย่างไป

เย็นย่ำกัปกรรอฟ่าย

ปล่อยวางใจบริสุทธิ์

กำเนิดนี้เพื่อมวลชน

กลางเวียงวังวน...อมนุษย์

ขุนาจรระชาถูค

แม้ชีพชนม์วาย

โลกไม่เคยลืมหัวใจหาญกล้า มหาตมะคานธี

คานธี : คาราวาว

นอกจากนี้ปรากฏการยกย่องชมเชยผู้ทำงานเพื่อสังคม แอ็ด คาราวาว ๒ ดับย่องบุคคลผู้ทำงานเพื่อสังคม ในประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่าในเพลง "สืบทอดเจตนา" และ "หลวงพ่อบรรจงรัก"

เพลง "สืบทอดเจตนา" "แอ็ด" ต้องการจะยกย่อง สิบ นาคะเสถียร หัวหน้ารักษาป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี ที่มีผลงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่าอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้หน่วยงานรัฐสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม และจากความกดดันในการทำงานทำให้ สิบ นาคะเสถียร ต้องสิ้นชีวิตก่อนที่จะงานจะสำเร็จดังที่ตั้งใจ "แอ็ด คาราวาว" ๒ ดับย่องชมเชยการทำงานของสิบ นาคะเสถียร ว่า

ดวงตาของเจ้าลูกโรชน	เสียงตะโกนของเจ้าก้องไพร
บัดนี้เจ้านอนทอดกาย	จากป่าไปด้วยดวงใจกังวล
<u>วาทะของเจ้าจริงจัง</u>	<u>มีพลังเหมือนดังมีมนต์</u>
<u>นักสู้ของประชาชน</u>	<u>จะมีก็คนหาได้ดังเจ้า</u>
สิบ นาคะเสถียร	เป็นบทเรียนของกรมป่าไม้
หัวหน้ารักษาห้วยไพร	จังหวัดอุทัย ณ ห้วยขาแข้ง
สองมือเจ้า เกยพันผา	อีกสองขาเจ้าย่องย่ำไป
ถัดเลาะสุมทุมพุ่มไม้	ตระเวนไพรหาความคุ้มครอง
ดูแลสารทุกข์สารสัตรู	ในป่ารกชัฏเหล่าห้วยลาลอง
ขาแข้งเหมือนดังขาน้อง	สองขาเจ้าย่ำเท้าความร่มเย็น
สิบ นาคะเสถียร	เป็นบทเรียนข้าราชการไทย
ถือประโยชน์ของชาติเป็นใหญ่	ถึงตัวจะตายไม่เสียดาบชีวา
เช้าวันที่หนึ่ง กันยายน	ในราวป่าเสียงปืนก็ก้อง

ญาติมิตรล้วนน้ำตานอง	จากข่าวร้ายกลางป่า อุทัย
วิญญาเจ้าจงรับรู้	คนที่ยังอยู่ยังยืนหยัดต่อไป
สืบเอยหลับให้สบาย	<u>เจ้าจากโลกใบนี้ ไม่สูญเปล่า</u>
<u>สืบเอยเจ้าจากไป</u>	<u>ไม่สูญเปล่า</u>

สืบทอดเจตนา : แอ๊ด

เพลง "หลวงพ่อบระจักษ์" เป็นของ ร็อกากุล ต้องการยกย่องพฤติกรรมในการอนุรักษ์ป่าดงใหญ่ อ.ปะคำ จ.บุรีรัมย์ ของหลวงพ่อบระจักษ์ (พระบระจักษ์คุตตจิตโร) ผู้ซึ่งยืนหยัดสู้เคียงข้างประชาชนผู้ยากไร้ ที่จะถูกผลักดันออกจากเขตป่าดงใหญ่ตามโครงการ ค.จ.ก. หรือโครงการจัดที่ทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่าสงวน และเสื่อมโทรม อันเป็นข้อมูลที่สวนทางกับความเป็นจริง เพราะป่าดงใหญ่มิใช่เป็นป่าสงวนที่อุดมสมบูรณ์ไม่ว่าในเขตป่าเสื่อมโทรมที่จะนำมาเข้า ค.จ.ก. ดังนี้

...

ร้อมนุญสุดแสนจะบัดขบ	ล้างผลาญโลกาวอควาย
ด้วยเหตุผลเพราะคนโลกทำร้าย	เพื่อกินใช้กันแค่ชาติเดียว
ว่าให้เหตุการณ์นี้เป็นอุทาหรณ์	ได้สอนใจคนไทยจงจำ
ว่าป่าไม้ดงใหญ่แห่งปะคำ	มีเหตุการณ์ให้จำให้สำจ
ร้อมนุญหลุดพ้นกิเลสแล้ว	ได้ยึดแนวแห่งองค์พระสัมมา
สละทุกข์หาดีสละป่า	รอมทนา หลวงพ่อบระจักษ์
เป็นพระสงฆ์องค์เดียว	รอนขังเดี่ยวในเรือนจำ
<u>เป็นพระสงฆ์องค์เดียว</u>	<u>ก้มลงกราบแทบเท้าอาญา</u>
ดงใหญ่ยืนยงมีป่าเอยไฉน	มีคนรังแกป่า รังแก..ประชาชน

.....
เมื่อใดความเป็นธรรมแห่งเหือดหาย

เมื่อใดการกฎหมายเราตกต่ำ
 นึกถึงป่าดงใหญ่เมืองปะด้า มีเหตุการณ์ทรงจำในหัวใจ
 รื้อมนุษย์ทุกคนกิเลสหนา จะมีใครยืนทำอันตราย
 ทำหลวงทำรอบฟ้า เหลืองพันคนต้นไม้
 รักษาไว้แก่มนุษย์ เป็นพุทธธรรม

หลวงพ่อบระจักษ์ : ยืนยง รอดากุล

นอกจากนี้ ยังปรากฏเพลงเพื่อชีวิตที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขอย่องชมเชยเกี่ยวกับตัวบุคคลอีก เช่นการยกย่องนักการเมือง ที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตคือเพลง "มหาจำลอง รุ่น 7" ของ วงคาราบาวที่ต้องการยกย่องพลตรีจำลอง ศรีเมือง ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ทั้งในด้านการค้ารงชีวิตส่วนตัว และในด้านการทำงาน

ถึงงานหนักปานใดไม่ถอย	เก็บมูลหอยเสียจนเกลี้ยงตา
ถึงน้ำท่วมควักห่อคุดทิ้ง	แห้งเร็วจริงผิดหูผิดตา
.....	
คนทั้งเมืองเขาเลือกเอามหาจำลอง	เป็นผู้ว่าจำลองของชาว กทม.
คนทั้งเมืองเขาเลือกเอามหาจำลอง	เอาไปใช้งาน (เอาไปใช้งาน)
ได้เงินเดือนใหม่เอาไปใช้	กินง่าย ๆ กินถั่วกินงา
พัฒนา เงินหกพันล้าน	ทุกสตางค์ไม่ต้องกังขา
ชาวประชาไม่ต้องหวาดเสียว	ไม่มีเขี้ยวลากพสุธา
ชาวประชาพากันวางใจ	พระธรรมนาไปรับใช้ประชาชน
มหาจำลองคือของจริง	ไม่แอบอิงรายการคุณขอมมา
มีวิชาทั้งพระไตรปิฎก	บ่มบู้ทหารบกเรือกทัฬหยา
คนรุ่นใหม่	ความหวังใหม่

คนรุ่นใหม่

คนไทยเมืองไทยเราพัฒนา

...

มหาจำลอง รุ่น 7 : คาราวาน

ยกย่องศิลปิน คารณ สมบุญนานนท์ ที่เสนอผลงานสะท้อนภาพการเมืองเสียชื่อเสียงรัฐสมัยจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม เช่น เพลงใครค้าย่านท่าเรือ เพลงสุรกินเมือง เพลงมนต์การเมือง สะท้อนภาพความยากจนของชนชั้นล่าง เช่น เพลงชีวิตครู เพลงคนขายยา เพลงคนพเนจร เพลงสามล้อคัน นับได้ว่าเป็นเพลงเพื่อชีวิตในระยะเริ่มแรกก่อนที่จะมีการเรียกเพลงที่มีเนื้อหาประเภทนี้ว่า เพลงเพื่อชีวิต วงโรสได้แนะนำเสนอเนื้อหาของยกย่อง คารณ สมบุญนานนท์ ไว้ในเพลง "ครูคารณ" ว่า

ฟังเสียงเพลง ร้องท่อนองคนจน คารณ สมบุญนานนท์	
บอกความทุกข์ทน	สามัญชนไทย
เนื้อร้องจา เรียง	เป็นปากเสียงแทนคนยากไร้
ทั้งชีวิตจิตใจ	มอบให้ด้วยเจตนา
ทั้งหวานทั้งขม	กลมกลืนในทุกลีลา
เคยติดคุกติดขื่อคา	เป็นเพราะว่าเคียงข้างคนจน
...	

ครูคารณ : โรส

ในเพลง "หมายเหตุจากเมืองจีน" วงคาราวาน ได้เสนอเนื้อหาเพื่อยกย่องเยาวชนเงินในการสู้รบที่จักรวรรดิเทียนอันเหมิน

นกน้อยเจ้าจากโบ

เส้นชัยยังไม่เห็น

ร่วงกราวเลือดกระเด็น	น้ำมือเผด็จการ
ประชาธิปไตย	ยากเย็นเช็ดถูใจ
ต้องร่วมแรงแท้จริง	เช็ดถูใจ
เทียบอันเหม็นยับเป็นกับตา	เบิ่งดูฟ้าฟ้าแดงราวเลือดปน
ตั้งเสียผิง ยิงประชาชน	เกลื่อนถนน นิ้วตึงอกแตกตาย
ลูกกระสุนเห็นพรุนไปทั่วเมือง	แม่น้ำเหลืองสีแดงทอประกาย
มังกรร้ายกระหายเลือดกินคน	โกลาหลเดือนมิถุนายน
.....	
นกน้อยเจ้าจากไป	หัวใจอันกล้าหาญ
ทำหายเผด็จการ	เกิดทุนสิทธิ์เสรี

หมายเหตุจากเมืองจีน : คาราวาน

ปรากฏการยกย่องกลุ่มบุคคลผู้ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น หมอ พยาบาล ครู ทหาร ตำรวจ
ดังที่ปรากฏในเพลง หมอบ้านนอก อามินทร์ ตะเกียง อานนท์ และจำอาร์รี่ ดังนี้

ทุกซ์ระบาคไม่หวาดไม่เหว	ไม่เห็นมีใครจะช่วยเรา
เจ็บป่วยก็พึ่งแต่หมอผี	หมอตำหมอดูใบผากาชี
หมดเดด หมอคุณก็ดูตาไป	แต่เกิดจนตายเป็นอย่างนี้
ห่างไกลออกไปบนชนบท	อย่างกับฟ้ามาบริศบรานี
บังเกิดมีคนดีชุมชีวิลา คัญ	เห็นส่วยพนมกัม ๗ เติ่น ๗
ระหกระเกินเดินทางไป	ก็มีวิชาได้พออาศัยช่วยคน
เขาช่วยปลดทุกข์ที่ทับทน	เขาส่องเทียนไขคล้ายมือนม
ผู้คนเรียนขานว่าหมอบ้านนอกกันทั่วไป	คือขวัญใจของคนจน

หมอบ้านนอก : วิสา คัญทัพ

ยืมของเธอดีจริงใจ	ปาเต๊ะดอกลาย...ใส่เสื้อบานง
คุณทำงานสูงส่ง	ยังอยู่คู่คงวัฒนธรรม
ต่างดงาม ขำคมประกาย	ยามใกล้กลายนำดูน่าชม
เจ้าบุหงาผูกผ้าคลุมผม	สมกับเป็นกุลสตรี
รักผืนดินผืนถิ่น	ทำอยู่ทำกิน สร้างถิ่นอาศัย
หลังคนรุ่นใหม่	ทุ่มเทจิตใจท่ามกลางฝูงชน...
ช่วยคุณหมดจ่ายยาชาวบ้าน	ช่วยอาจารย์สอนเด็กยากจน
สร้างสรรค์สังคม ชุมชนชาวใต้	สร้างความเจริญ จากใจถึงใจ
หน่วยกองทหาร...ฮารับบ้านใหม่	อบอุ่นใจ...ในมิตรไมตรี อามินะห์

อามินะห์ : ชู ชู

เธอเปรียบเพียงตะเกียงดวงน้อย	เผ้ารอคอยชี้ทางให้เด็กไทย
ไกลแสนไกลไม่เคยหวั่นไหว	ก้าวเดินไปมั่นคงที่ได้ทำ
เป็นไม้กระดานพาดผ่าน	เธอเป็นสะพานอยู่ในสลัม
ยุ่งเหลือบรินโรและน้ำครำ	ดวงประทีปนำส่องทาง
หิ้วบลิ้วไปกับสายลมฝน	เด็กยากจนได้เรียนได้เฟื่องฟู
จากห้องเรียนหลังเล็กดุจรังหนู	เธอคือครูคือแม่ของเด็กไทย

ตะเกียง : แสมเมอร์

เขาคืออานนท์	ที่คนรักและทรงจำ
ตายเพื่อเกิดเพื่อชีวิตใหม่	คือลูกไทยห้าวหาญ
จากบ้านมาแนวหน้า	ตามคำเพรียกขาน
เป็นทหารของกองทัพแห่งชาติไทย	
ถือปืนทะนง	พุ่งตรงด้านศัตรู

มือถือปืนยิงสู้

ต่อสู้ไม่หวั่นไหว

.....

.....

จารึกเลือดน้ำตา

บนแผ่นฟ้าและผาหิน

ก็กินแรงแดงเดือนเลือดหงส์ริน

กระซิบคืนฝั่งผากจากพวกเรา

อาณัติ : คาราวาน

สวัสดิ์ครับ สวัสดิ์ครับ สวัสดิ์

จะเล่าถึงจำตำรวจดี

ชื่อจำอารีย์พิทักษ์ชน

เฝ้าตรวจตราตามท้องถนน

ถึงเป็นจำจนจนสู้ทนเพื่อบวงไทย

.....

เข้ามาเป็นใบตั้งใจทำงาน

อันความดีจนประชาชนชื่นชอ

ว่าเป็นตำรวจชื่อ

ยึดถือมานาน

.....

.....

นำใจหายวันหนึ่ง

ต้องไปตามแจ้ง

จับจับจับกันแบ่งกัน

วิ่งแข่งกันกลางถนน

นำเสียดายจริงยิ่งสาหัสทั้งคน

จำจึงต้องวាយชนม์ ผู้คนสลด

จำอารีย์ : คั่นใจ

ปรากฏการณ์เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการยกย่องชมเชยอย่างต่อเนื่องและมีเนื้อหาหลากหลาย แต่มักจะเป็นการยกย่องผู้ที่ทำการต่อสู้เพื่อสังคม หรือเสียสละตนเพื่อสร้างสรรค์สังคม ทั้งที่เป็น พระภิกษุ พระมหากษัตริย์ วีรสตรี ผู้มีอุดมการณ์ทางการเมือง นักการเมือง ศิลปิน ตลอดจนผู้ที่ ประกอบอาชีพอื่นๆ ปรากฏการณ์เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการยกย่องชมเชยมากที่สุดหลัง พ.ศ. 2530

8. การกล่าวถึงชีวิตการทำงานของศิลปินเพลงเพื่อชีวิต ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

8.1 การกล่าวถึงประโยชน์ของเพลง และ เพื่อชีวิต เนื่องจากเพลงเพื่อชีวิตมีจุดเริ่มต้นจากสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 จนถูกห้ามออกอากาศ กลายเป็นบทเพลงที่อยู่แนวดวงของนิสิต นักศึกษา และปัญญาชนผู้สนใจการเมือง เมื่อเหตุการณ์ผันผวนทางการเมืองเริ่มคลี่คลาย มีการผลิตเพลงเพื่อชีวิตสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก มีเพลงเพื่อชีวิตหลายเพลงได้นำเสนอเนื้อหาในประเด็นของคุณสมบัติของเพลง และเพลงเพื่อชีวิตว่าไม่ใช่เป็นเพลง "อันตราย" หรือเป็นเพลงต้องห้ามดังเช่นในอดีต แต่เป็นเพลงที่พร้อมที่จะเป็นเพื่อน จะช่วยเหลือ จะเป็นสื่อในการบอกเล่าเรื่องราวปัญหาของผู้ยากไร้ขาดโอกาสในสังคม โดยพิจารณาจากเพลง "เพลงเพื่อชีวิต" "เพลงมนต์เพลงคาราวาว" และเพลง "บ้านฉัน" ดังนี้

เรามาร้องเพลงกันบ้างดีไหม	เพื่อให้ใจของเราได้ผ่อนคลาย
ผ่อนคลายลงนั่งกันก่อน	พันผ่อนกันตามประสา
<u>เพลงคุณลาย เป็นเหมือนเพื่อนชีวิต</u>	<u>บอกเล่าความคิดของคนที่ได้ผ่านมา</u>
ผ่านไพบ่แห่งวณิดา	<u>ขับน้ำตาคนทุกข์ยากเข็ญ</u>
<u>บางที บางที คนร่ำรวย</u>	<u>อาจหยิบฉวยไว้ฟังกันเล่นเพลิน ๆ</u>
อาจหยิบฉวยไว้ฟังกันเล่นเพลินๆ	<u>เพลงนี้คือเพลงเพื่อชีวิต</u>
<u>อย่าไปคิดว่าเป็นเพลงอันตราย</u>	ใครก็ฟัง ใครก็ร้อง กันได้ละหนา

เพลงเพื่อชีวิต : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

...

มาร้องเพลงกล่อมใจให้แจ่มจรัส	ให้ขยันเล่าเรียนเพียรศึกษา
ให้สายตากว้างไกลไม่เฉื่อยชา	ลิลาเคลิ้มไปนานบทเพลง...
ดนตรีไม่มีการแข่งขัน	เป็นความจริงความฝันในดนตรี
มีบรรเลงในโลกแห่งเสรี	มีบรรเลงเพื่อชีวิตคน

ท่วงทำนองสะท้อนชีวิตแท้ เป็นสาระชี้นะชีวิตจริง
อันความหมายงดงามอย่าข้ามทิ้ง ลืมล้นดินไปนกลางพลอร์

มนต์เพลงคาราวาว : คาราวาว

บ้านนี้	มีเสียงเพลงให้ฟัง
คนทั้งหมดความหวัง	เข้ามานั่งฟังสักหน่วย
ทุกบานประตูหัวใจ	เปิดไว้อรคอย
ภายใต้ชายคาบ้านน้อย	จะคอยให้ความสุขใจ
มีเพลงความรักสำหรับหนุ่มสาว	ไว้สร้างพลัง
มีเพลงความหวัง	สำหรับคนหลังคิดหวังพลาดไป
มีเพลงความฝัน	สำหรับลอบขวัญสร้างสรรค์วันใหม่
มีเพลงน้ำใจ	มีจะมอบให้แก่คนทุกคน
มีบ้านในฝัน มีบ้านในฝัน	มีบ้านอย่างนี้ ก็คงจะได้อยู่ในสังคม

บ้านในฝัน : รอบ

8.2 กล่าวถึงอุดมการณ์ของการร้องเพลง และทาคดนตรี ปรากฏเพลงที่มีเนื้อหา

กล่าวถึงอุดมการณ์ในการนำเสนอเพลงเพื่อชีวิตหลายเพลง ส่วนใหญ่จะเป็นการย้ำว่า เพลงเพื่อชีวิตต้องการจะนำเสนอปัญหาในสังคม เพื่อช่วยให้สังคมดีขึ้นกว่าเดิม ต้องการให้กำลังใจ ปลอบโยน ผู้ทุกข์ลำบากในสังคม เช่น เพลง "บทเพลงของเรา" เพลง "บทเพลงรักไทย" เพลง "เพลงเถื่อน"

<u>อยากร้องเพลงบรรเลงอยาก</u>	<u>สร้างบทเพลงสร้างบทกวี</u>
มีหินมีอไม่เกยต้องจ้อเวทีย์	ร้องเพลงบรรเลงให้ฟัง
แต่ไม่ได้ร้องเพื่อเงินทุกที	ขอเพื่อนจงมีความสุขเสรีที่ได้ฟัง
<u>เราขายแรงงาน</u>	<u>ไม่เคยขายวิญญาณให้ใครไป</u>

<u>เราขายความกิด</u>	<u>ไม่ได้ขายชีวิตและหัวใจ</u>
<u>หวังซื้อชีวิตคุณ</u>	<u>ไม่เคยคิดถึงใคร ๆ</u>
<u>คุณหวังเพียงเงิน</u>	<u>จึงไม่ขาดไม่เงินสิ่งใด</u>
<u>ขอข้าแต่ไม่ขายแพ้</u>	<u>ไม่เคยท้อแท้และหวั่นไหว</u>
<u>เมื่อเปิดแสงไฟ</u>	<u>พวกเรารู้ว่าไม่ค้</u>
<u>แล้วออกไปร้องเพลง</u>	

บทเพลงของเรา : แฮมเมอร์

<u>เป็นเสียงเพลงฟังกันง่ายง่าย</u>	<u>แนวดนตรีเป็นไทย ๆ</u>
<u>ฟังแล้วช่วยคลายเคลียดเหงา</u>	<u>กระทบกระแทกมีทั้งหนักทั้งเบา</u>
<u>ให้สังคมที่อับเฉาได้รู้เราไรลดเล่นไป</u>	
<u>สะท้อนจิตสะท้อนใจสังคม</u>	<u>ให้ขึ้นมาจากหล่ม</u>
<u>ว่าหมกจมอยู่ในอบาย</u>	

...

บทเพลงโรคไท : โรคไท

<u>เพลงเถื่อนร้องเตือนพี่น้อง</u>	<u>ทั้งเพื่อนพ้องผู้รักเสรี</u>
<u>สัจจะส่องน้าชีวี</u>	<u>ให้ดนตรีส่องใจคน</u>
<u>บทเพลงของคนจนจน</u>	<u>จะคงทนไม่เสื่อมสลาย</u>
<u>เป็นสื่อแห่งความหมาย</u>	<u>ร้องจากใจคนธรรมดา</u>

เพลงเถื่อน : ธรรมดา

และในเพลง "จากใจ" ของวงโรฮิป นวนสนออุดมการณ์ของเพลงเพื่อชีวิต โดยย้อน

กล่าวถึงผลงานของนักแต่งเพลง และกวีสำคัญในอดีต เช่น โปญล์ บุตรชั้น เสน่ห์ รกมารชุน
 คารณ สมบุญนันท์ และอัสนีย์ พลจันทร์ ซึ่งมีนักร้อง นักดนตรีในปัจจุบันเช่น คาราวาน คาราบาว
 คนด่านเกวียน สิบหอดเจตนาในการนำเสนอเนื้อหาเพื่อชีวิตคนยากจนด้วยโอกาสต่างๆ ในตอนท้าย
 รอบได้ขอร้องให้สถานีวิทยต่างๆ ช่วยเผยแพร่เพลงเพื่อชีวิต

เดี๋ยวนี้เพลงไทย	แข่งขันกันออกใหม่ ๆ
ไม่ว่าจะไปทางไหน	ได้ยินแต่เสียงดนตรี
คาร้องทานเอง	ฟังแล้วเข้าท่าเข้าที
เพลงรักและเพลงเสียดสี	มีให้เลือกอยู่มากมาย
ในยุคเก่าก่อน	ย้อนหลังกลับไปหลายปี
<u>ครูโพนล์ ครูอัสนีย์</u>	<u>ครูเสน่ห์ และครูคารณ</u>
<u>ท่านเป็นตัวแทน</u>	<u>ให้กับคนยากคนจน</u>
<u>เหนื่อยยากท่านไม่เคยบ่น</u>	<u>แม้หนทางจะยาวไกล</u>
จากปลายปากกา	ถ่ายทอดเลือกเนื้อคนจน
ย้าเตือนมากมายหลายหน	ทุก ๆ คนมีเจตนา
สรรค์สร้างสังคม	ให้ดีกว่าที่ผ่านมา
เจ็บปวดครวคร้านานา	ไม่ทนพามาสาใจ
จากเก้าอี้หม่น	ถ่ายทอดให้ศิลปิน
ได้เรียนได้รู้ได้ยิน	ยังไม่สิ้นความพากเพียร
ทั้งคาราวาน คาราบาว	คนด่านเกวียน
เขาเล่นเขาร้องเขาเขียน	เพื่อสิบหอดเจตนา
<u>ผมร้องบรรเลง</u>	<u>ฝากเสียงเพลงแด่ท่านผู้ฟัง</u>
<u>เอเอ็มเอฟเอ็มต่าง ๆ</u>	<u>ช่วยเปิดดัง ๆ ทางสถานี</u>
<u>หวังจะวิงวอน</u>	<u>ให้ที่น้องยินดี</u>

เพลงไทยของเราวันนี้

จะพาสังคมให้ดั่งงามเอย

จากใจ : รัชป

8.3. กล่าวถึงปัญหาและความขัดแย้งของศิลปิน เนื่องจากความรู้สึกที่ว่าเพลงเพื่อชีวิตเคยเป็นเพลงต้องห้ามในอดีต มีเนื้อหาประท้วงความไม่ถูกต้องในสังคม ด้วยการนำเสนอในลักษณะของการคัดค้าน ต่อต้าน แม้เมื่อปรับเปลี่ยนเนื้อหาไปบ้างระยะหลังแต่ก็ยังคงลักษณะของการอยู่เคียงข้างประชาชนผู้ยากไร้ด้อยโอกาส นำเสนอปัญหาต่างๆ ในสังคม ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาเหล่านั้น เพื่อให้สังคมดำเนินไปในทางที่เหมาะสมแต่ผลที่ได้รับก็คือการถูกมองว่าเพลงเพื่อชีวิตยังคงเป็นเพลงที่มีเนื้อหารุนแรง ดังที่ศิลปินวงคาราวาน ได้ระบายความเจ็บปวดอัดอั้นของคนทำเพลงเพื่อชีวิตว่า ผลที่ได้รับตอบแทนสูญเปล่าแล้วจะทนปวดร้าวทำไมคลีก็เลยไปหาแนวทางอื่นดีกว่าโดยอาศัยสัญลักษณ์ในการนำเสนอว่า

ทวยเหวตาเหิรลงจากฟ้า	พลอยลงมารูปโฉมเป็นมาร
กินคนเดินดินหัวแดนแห่งหน	ผู้คนพลีกายถวายกษัตริย์
ชาตนาจาเพลงร่างเป็นถา	ยืมกรายพาที ชีวชนทัญญู
อัศวินราชนาถรายมนต์คาถา	หมายปองนานา หากลอบดู
คนจรเดินดินไร้สินเสลี่ยง	อ้ออิง อ้อแอ้ ชะแรดตาลอย
มองไปบนบาน ผู้คนครวญกราง	เผ่ามารกาฬี เจียนรบยปีทา
กูร้องตะโกน ทนปวดร้าวทำไม...ฯ	ได้ยินไหม

ผ่านร้าย : คาราวาน

นอกจากนี้ ความรู้สึกไม่มั่นคงในอาชีพยังเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตกล่าวถึง เช่นในเพลง "ชีวิตนักดนตรี" ของวงคมเดียว ที่กล่าวว่า

ชีวิตนักดนตรี	คลุกคลีอยู่กับเสียงเพลง
กล่อมโลกให้หายวังเวง	ด้วยบทเพลงหลายหลากลีลา
<u>ชีวิตเหมือนคนมีกรรม</u>	จึงเหมือนคำพูดที่พูดกันมา
อย่าไปนรณภพ	จนกว่าชีวาหาไม่
<u>ยามดั่งเหมือนคังหล่ง</u>	<u>เพื่อนฝูงร่มล้อมรอบกาย</u>
นายทุนรักคอยเอาใจ	ผู้คนผ่านผ่าน
<u>ครั้งถึงคราวชะตาตก</u>	<u>เหมือนวิหคที่หายลม</u>
นายทุนที่เคยชื่นชม	กลับเมินหมางเห็นห่างไกล
ต้องนอนหน้าตาซีด	คิดถึงอดีตที่เคยสดใส
นี่แหละนักดนตรีไทย	<u>ในปลายใครจะเหลียวแล</u>

ชีวิตนักดนตรี : คมเคียว

งานประเพณีของปัญญาที่ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตประสบคือ การถูกห้ามออกอากาศในบางเพลง ที่มีเนื้อหาหรือถ้อยคำรุนแรง โดยยึดประกาศคณะปฏิรูปฉบับที่ 42 (ป.ร.42) และการพิจารณาของ คณะกรรมการบริหารความถี่คลื่นวิทยุโทรทัศน์ (ก.บ.ว.) โดยมีศัพท์เฉพาะเรียกการห้ามออกอากาศ ว่า "แบน" เช่นในเพลง "หาเมีย" ของวงคาราบาว ที่กล่าวว่า

...

การมุงการเมือง	เป็นรุ่งเป็นเรืองของผลประโยชน์
ผมพูดความจริงขอจงอย่าโกรธ	ภาษาที่ใช้คำไทยรดรด
<u>ขอโทษที่รักแบบหาหาไม่</u>	

...

หาเมีย : คาราบาว

ในเพลง "Welcome to Thailand" ของวงคาราบาวได้ระบายความรู้สึกอัดเกี่ยวกับ
การถูก "แบน" ไว้ในสร้อยเพลง ว่า

...

ทาคี ทาคี (ระวิงโดนด่า)	ทาชั่วทั้งปี (ไม่มีใครว่า)
ทานเทปออกมา (มีปัญหากุ๊กกี)	ตะละลา หุบฮา...โห้อ

...

Welcome to Thailand : คาราบาว

"แอ๊ด" ได้รับทุกข์เกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้เช่นเดียวกันในเพลง "ขมขม" ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการต่อต้านการขายที่ดินให้แก่ชาวต่างชาติ ว่า

...

ปากเสีย	เมียบั่นแปดข้อ
ที่จ่าระวิงบังคอ	เหมือน บ.ร.42

...

ขมขม : แอ๊ด

ปัญหาประเด็นต่อมาที่มีการนำเสนอในเพลงเพื่อชีวิต คือเรื่องเกี่ยวกับอัตราค่าจ้างที่ได้รับ
ไม่ครบถ้วน และปัญหาระบบธุรกิจกับวงการเพลงเช่นในเพลง "การะเกด 88" ของวงคนด่านเกวียน
ที่กล่าวถึงการถูกโกงค่าจ้าง

...

งานนี้เหงาแถม	ละงานวัดงานโยม

ผู้คนค้าหา	ไม่เคยจะบ่น
แต่บ่อยครั้ง	เขาจัดงานหาเงิน
เจ็บปวดเหลือเกิน	เขาชักดาบเป็นประจำ
...	

การระเศด ๘๘ : คนด่านเกวียน

ในเพลง "จันทราคาลิปรัช" ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ได้กล่าวถึงการนำเสนอเพลงควบคู่ไปกับระบบธุรกิจว่าเงินเป็นสิ่งสำคัญในการที่กำหนดให้เพลงได้รับความนิยม และเพลงเพื่อชีวิตก็ประสบปัญหาในด้านนี้

...	
เฝ้าฝ่าฟันด้วยตัวของตัว	ไม่เคยพวันกลัวไม่จ้อใครแม้จะระบบ
ร้องเพลงลอยไปตามสายลม	เป็นสื่อผสมในสังคมที่เงินสำคัญ
ไม่มีเงินก็ไม่มีข่าว	ไม่มีเรื่องราวของบทเพลงแห่งความหวังดี

จันทราคาลิปรัช : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

ปรากฏการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการกล่าวถึงการทำงานของศิลปินอย่างต่อเนื่องตลอดจนช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 ไม่มีช่วงปี พ.ศ.ใด ที่ปรากฏโดดเด่น

รูปแบบการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิต

โดยทั่วไป การประพันธ์คำร้องของเพลงนั้นได้ทำ 3 วิธี คือประพันธ์คำร้องก่อนแล้วจึงประพันธ์ทำนอง ประพันธ์ทำนองก่อนแล้วจึงประพันธ์คำร้องและประพันธ์ทั้ง 2 อย่างพร้อมๆ กัน ก็มี สำหรับการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิตนั้น ปรากฏทั้งที่ประพันธ์คำร้องก่อนแล้วประพันธ์ทำนองทีหลัง เช่น เพลงใบไม้ขาว คำร้องนำมาจากบทกวีของจิตร ภูมิศักดิ์ เพลงอีสาน คำร้องนำ

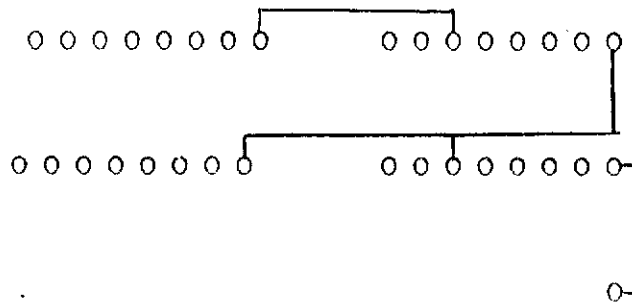
จากบทกวีของนายผี เพลงนกภูเขา คำร้องมาจากบทกวีของวิสา คัญทัพ เพลงวาคกรคือครุ คำร้องนำมาจากบทกวีของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นต้น และการประพันธ์คำร้องอีกวิธีหนึ่งคือ ท้ายของก่อนแล้วประพันธ์คำร้องที่หลัง การประพันธ์โดยวิธีนี้ ผู้ประพันธ์จะต้องเขียนคำร้องที่หลังการประพันธ์โดยวิธีนี้ผู้ประพันธ์จะต้องเขียนคำร้องให้สัมพันธ์กับจังหวะและทำนอง วรรคตอน และสัมผัส จะถูกกำหนดโดยห้องของดนตรี ทำให้เกิดการสัมผัสขึ้นเหมือนร้องกรองแต่อาจจะไม่เคร่งครัดเหมือนหลักเกณฑ์ของร้อยกรองทุกประการ เช่น อาจละเว้นการสัมผัสระหว่างบทหรือสัมผัสระหว่างท่อนหรือสัมผัสระหว่างวรรคบางวรรค สระที่ซับซ้อน-รับสัมผัสอาจเป็นสระเสียงสั้น กับสระเสียงยาวก็ได้ อย่างไรก็ตาม การประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิตก็นิยมประพันธ์ในรูปแบบของโคลงกลอน หรือคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองโดยทั่วไป 1 ท่อนร้องจะเท่ากับกลอน 1 บท แบ่งออกเป็น 4 วรรค โดยมีสัมผัสนอกคือสัมผัสระหว่างวรรค และระหว่างบท (ท่อน) มีสัมผัสในอาจเป็นสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ ซึ่งนิยม ร้อยกาพย์ นักร้องมักแต่งเพลงเพื่อชีวิตวงคาราวาว ำคำให้สัมผัสตามเกี่ยวกับรูปแบบการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิตว่า "นิยมให้มีสัมผัสนอก สัมผัสใน และสัมผัสสระ สัมผัสอักษรเพราะช่วยทำให้มีวรรคตอนเพลง และช่วยให้การร้องลื่นไหล สามารถจำคำร้องแต่ละท่อนง่ายขึ้น" (นิยม ร้อยกาพย์ เป็นคำให้สัมภาษณ์นักร้อง ฮอลิ่งก้า เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ห้องอัดขึ้นเตอร์สเตท กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2535) รูปแบบการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิตมีดังนี้

1. รูปแบบการประพันธ์คำร้องตามฉันทลักษณ์เดิม

รูปแบบการประพันธ์คำร้องตามฉันทลักษณ์เดิม หมายถึง คำร้องนี้มีการวางรูปแบบ กำหนดจำนวนคำในวรรค ในบท ในบาท และการสัมผัส ตลอดจนจังหวะในการร้องเช่นเดียวกับแผนผังคำประพันธ์แต่ละชนิดที่นำมาแต่เดิม ที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2534 มีดังนี้

1.1 กลอนสุภาพ

รูปแบบการประพันธ์คำร้องตรงตามฉันทลักษณ์เดิมที่ปรากฏมากที่สุดคือรูปแบบกลอนสุภาพ ซึ่งมีแผนผังคำประพันธ์ดังนี้

ตัวอย่างเช่น

บาบัวร์วงหนึ่งบาบาราวป่า
ที่รอบคุดเล่นแปล่าระริยชนับวง
บาบัวร์วงแล้วได้เอี้ยงป่า
เหมือนแม่ให้ลูกปลุกฟังจน

ยังดีกว่าบาบัวร์เลี้ยงงานเมืองหลวง
เป็นต่างดวงคำเปื้อนนานป่าคน
ทิ้งลงมาแล้วยังรากเลี้ยงลาต้น
ลูกเติบโตจนทดแทนเต็มแผ่นดิน

บาบัวร์ป่า : ต้นกล้า

หยุดก่อนคุณหาการคุณหา
มาเจ็ดกึ่งน้ำเป็นจากบ่อลึก
ลูกกระสุนของใครเล่นไปป่า
เราทำกันเพื่อไทยเลือกไหนของ

หยุดสวดหยุดบรรเลงเพลงศึก
ยกทัพจากจรตรอง
ผู้ตายวายชีวิามีเจ้าของ
แต่ศึกต้องปิดเขื่อนนี้เพื่อใคร

หยุดก่อน : คาราวาน

อันหวานนาคสุดหวานปานน้ำผึ้ง
รักหวานชื่นมั่นรักกับดวงมลาย

เปรียบความหวานซึ่งจริงใจหวาน
ก็ไม่ว่ามารดาเอื้ออาทร

แอลกอฮอล์ชีวิตที่ผิดหลัง
รักมารดาของจันทน์แสนดี

สังคมซึ่งฝังใจไปทุกที่
มาบดบอบขวัญชีวิไลคล้าย

ความรัก : คนด่านเกวียน

หากคืนวันที่จันไปนั้นโลกกว่า
แล้วริมน้ำที่หันทันธุ์เย็นบานอยู่
จงเอาสายลมเย็นคล้ายร้อนร่วม
ก็เมื่อบ้านดาวเอยดาวาที่เราแก้ง
กว่าเวลาที่เฝ้ารอขอจรรู้
ให้เกสรที่ช่อชูร่วมแมลง
เก็บกองสุบหินในไฟให้ส่องแสง
เฝ้าบดบอบขวัญผู้เรยแรงให้เราเร่ง

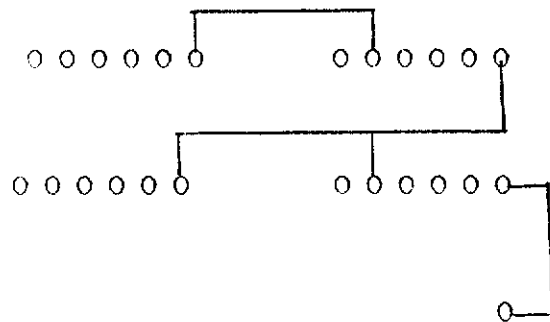
คอย : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

คนคิดว่าฟ้าไร้ปราณี
มองฟ้าก็มีลมเขมรการ
คนจึงถูกรอระโศกมองหม่น
ราวรัตนทศอรวันตาย
อย่ามัวครวญคร่ำรำให้
มีกแล้วยังมีสวามหา
แผ่นดินนี้สิ้นสูญความสงสาร
มองดินทุกด้านก็เดียวดาย
บดบอบชีวิตจันไรความหมาย
เป็นชีวิตเปล่าดายธรรมดา
ว่าชีวิตเราอย่าไร้ค่า
มีเวลาเฝ้าฟ้าอาบตะวัน

ผู้ : ไร่ป

1.2 กลอนหก

รูปแบบการประพันธ์คำร้องตรงตามฉันทลักษณ์ ที่ปรากฏรองลงมาก็คือรูปแบบของกลอนหก ซึ่งมีแผนผังคำประพันธ์ ดังนี้

ตัวอย่างเช่น

บ้านเมืองมีความเป็นมา
 ผนวกรวมเป็นชนจำ
 สงครามคุกคามทำลาย
 อะตอมมิคยอมโถมมา

ทุ่งนาภูเขาม่น้ำ
 ผู้คนสร้างท่าเรือมา
 วอดวายผืนดินแผ่นฟ้า
 นิวเคลียร์นิวตรอนรังสี

สันติภาพ : คาราวาน

หนูเอ๋ยจงฟังให้ดี
 แสงทองไม่เคยส่องไกล
 หนูเอ๋ยนอนหลับเสียนะ
 ขอให้เจ้ารีบคืนวัน

โลกนี้มันไม่สดใส
 ร้อยโลกร้ายแรงคุณธรรม
 พ่อจะกล่อมเจ้าถึงสวรรค์
 กลับฝันถึงสิ่งสวยงาม

ไร้เดียงสา : แสบมอร์

เจ้านกเอ๋ย
 ขู่ข่มขู่เพลงจากใจ
 ส่งสาเมียง

เจ้าเคยอยู่บนกอไผ่
 ขมไพรชมพูฤทธิ์หนา
 เสียงธรรมชาติสร้างมา

ประสาบเสียงเพลงพูกษา

ที่มาของเสียงดนตรี

ชีวิตสัมพันธ์ : คาราบาว

ดอกไม้มานชมเสียบหม

เค็ดคมชมท้าวภูผา

เรียงร้อยเป็นมาลา

โรปรคมารับมาลัยแต่ง

ดอกไม้มาลัยไถยคอ

แก้มหนอกีทาสีแดง

คำอุ้งมืออิห้ำฮักแพง

เสื้อแดงแต่งแต้มลายดอก

นกเขาไฟ : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เติกน้อยก็ชอบรดถัง

แบ่งข้างเข้าบุกรวมดี

คันทนุ้ใช้ถ่านก็มี

ยิงตีหมเด้ซ้ายขวา

ฉันจะเป็นคนสังการ

เชื่อนั้นไพร่พลนทหน้า

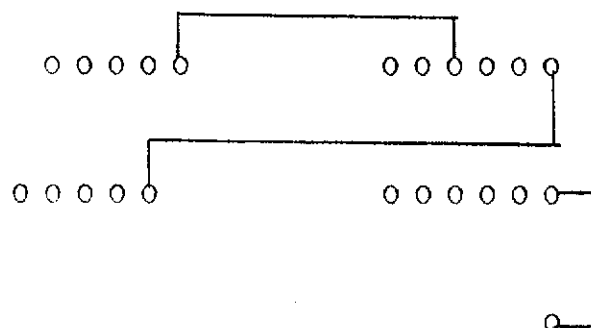
แก่งแย่งชิงกันบัญชา

ภายหน้าแข่งขันชิงดี

ของเล่น : รัชป

1.3 ภาพยี่ห้อ 11

รูปแบบการประพันธ์คำร้องตรงตามฉันทลักษณ์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือภาพยี่ห้อ 11 ซึ่งมีแผนผังภาพประพันธ์ ดังนี้

ตัวอย่างเช่น

ในฟ้าบ่มีน้ำ	ในดินร้างมีแต่ทราย
เฝ้าตาที่ตกทราย	คือเลือกหลังลงโลมดิน
สองมือเขามิแสง	เสียงเขายังมีคนยิน
สงสารอีสานสิ้น	อย่าทรุดสู้ด้วยสองแขน
เสียงลมยิ่งพัดอื้อ	ราวป่าคือราบทั้งแดน
อีสานนับแสนแสน	สีจะพ่ายผู้ใดทน

อีสาน : คาราวาน

มนุษย์ที่เกิดมา	ควรมีค่าความเป็นคน
ถึงอาจจะสับสน	หนาวหรือร้อนอย่าอ่อนแอ
เมื่อหวังต้องตั้งใจ	เข้มแข็งไว้ไม่เปลี่ยนแปร
ไม่มีคำว่าแพ้	มั่นในธรรมมุ่งกรรมดี

ความหวัง : โศป

คือวิญญาณเสรี	คือปรีดี พนมยงค์
คือดาวที่ดำรง	อยู่คู่ฟ้าสดาวร
คือเทียนที่กล้าร้าง	แต่ส่องทางไว้สุนทร
คือเกียรติที่กำจร	และจาราใจผู้ฝ่ธรรม

ปรีดี พนมยงค์ : คาราวาน

รูปแบบการประพันธ์คำร้องตรงตามฉันทลักษณ์เดิมที่ปรากฏมากที่สุด คือกลอนสุภาพ ปรากฏ

เป็นอันดับรองคือกลอนหก และปรากฏน้อยที่สุดคือกาพย์ยานี 11

2. รูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม

รูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิมหมายถึง คำร้องนั้นมีการวางรูปแบบการกำหนดจำนวนคำในวรรค ในบาท ในบท และการสัมผัสที่แตกต่างไปจากแผนผังคำประพันธ์แต่ละชนิดที่มีมาแต่เดิม เช่น การกำหนดจำนวนในแต่ละวรรคอาจมากกว่าหรือน้อยกว่าคำประพันธ์เดิม สัมผัสนอกมีหรือไม่มีก็ได้ หรือถ้ามีการส่งรับสัมผัสอาจไม่ตรงกับฉันทลักษณ์เดิม นอกจากนี้จังหวะในการร้อง ก็อาจแปลกแตกต่างไปจากฉันทลักษณ์เดิมเช่นกัน รูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิมที่ปรากฏมี ดังนี้

2.1 คล้ายกลอนสุภาพ มีรูปแบบการประพันธ์คล้ายกลอนสุภาพ เป็นรูปแบบที่ปรากฏมากที่สุดของรูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์ การกำหนดจำนวนคำ สัมผัส และจังหวะคล้ายกลอนสุภาพแต่ไม่เคร่งครัด วรรคหนึ่งอาจมี 4 - 10 คำ สัมผัสระหว่างบทหรือสัมผัสระหว่างวรรคจะมีหรือไม่มีก็ได้

ตัวอย่างเช่น

คำคินนี้ยังมีดวงดาวเจิดจ้า	คราบทองฟ้ายังดูสดใส
สุดส่วนโค้งขอบฟ้ากว้างไกล	ไม่มีวันใดมีคมคิดสนทน
คราบรอยยิ้มยังเต็มเต็มตามใบหน้า	กลิ่นกัญชาโรยมาแต่ไกล
ชั่วชีวิตคิดค้นหาไม	เสพลีคงใจให้ร้ายแก่ตัวเราเอง

กัญชา : คาราวาว

พรางพรายแสงดวงดาวน้อยสกา	ส่องฟ้าฟ้า คันทราวไกลแสนไกล
ตั้งโคมทองส่องเรืองรุ่งในหทัย	เหมือนธงชัยส่องนำจากห้องทุก軒
พายุฟ้าครืนซ่มคุกคาม	เดือนลับยามผ่านคืนมืดมน

ดาวศรัทธายังส่องแสงเบื้องบน	ปลุกหัวใจปลุกคนอยู่มิวาย
ขอเขาย้ายทุกข์จากทนายมาเถิด	คนยังคงบินเด่นรอยทำทนาย
แม้เป็นฟ้ามีดับเดือนลับละลาย	ดาวยังพรายศรัทธาเย็บฟ้าคืน

แสงดาวแห่งศรัทธา : กรรมาชน

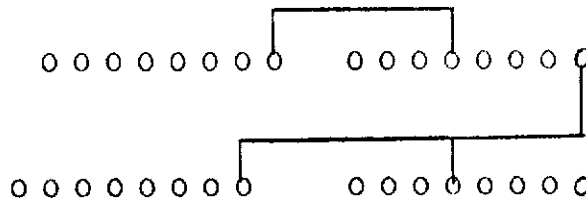
ลอยลือตามลม	หัวหน้าที่เขมว่าทาศิ
เป็นผู้ต้องหาอย่างนี้	อย่ามีความเห็นอะไร
ผิดถูกก็ช่างมัน	เชื่อมั่นแล้วจะได้ดีเอง
ศิสาเงาไม่ยำเกรง	บรรเลงแม้มันจะบรรลัย

สุสานคนจริง : โศภ

เป็นผนวชพรุ่งพรุ่งผู้ทุกข์	พรหมไม้ป่าศตวรรษอันต์
หัวใจเรากล้าขึ้นเช่นดังคืนวัน	ฝันและไฟโลกาใหม่ต้องเป็นของเรา
ยามฝนหลังเมฆบังบดทิวเขา	ยามเห็นเจ้าเปือกปอนตอนนกล้ำแสง
พบคนจริงยิ่งยงคู่คงเส้นทาง	เห็นผู้สร้างความทรงจำขลิบเลื่อนจากใจ

ขี้มกลางสายฝน : คาราวาน

รูปแบบการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิตที่มีลักษณะคล้ายกลอนสุภาพดังที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ การไม่เคร่งครัดจำนวนคำและสัมผัสนั้น ยังปรากฏอีกลักษณะหนึ่งคือ จำนวนคำในวรรคจะตรงตามฉันทลักษณ์เดิม คือ วรรคละ 8 คำ แต่ต่างกันที่ตำแหน่งรับสัมผัสซึ่งจะตกลงคำที่ 4 ของวรรครับ และวรรคส่ง ดังแผนผังคำประพันธ์ ดังนี้

ตัวอย่างเช่น

เหลือเพียงแต่เสาเฝ้าตาเป็นต่อ
บ้านล่องป่าปูนเป็นล่องน้ำตา
เหมือนนกต่างหมู่มาอยู่ร่วมรัง
มาถูกเผาผลาญเพราะมารทมิฬ

ร้อนนี้แหละหนอ เขาทำกับข้า
สายธารธาราที่ข้าดื่มกิน
ช่วยกันปลูกฝังสร้างจนเป็นถิ่น
ต้องพลัดพรากถิ่นหมดสิ้นชานา

ล่องป่าปูน : คาราวาน

ลูกหลานร้องเพลงบรรเลงเรื่อยไป
มนามาแล้วทำนบแนวหน้า
ใครหน่วงใครรั้งใครขังเอาไว้
หลักทางให้ดีที่ใดขวางกัน

ผู้เฒ่าอยู่ไหนไม่เห็นชะตา
กลับมากลับมาลูกหลานเป็นห่วง
ก็เพียงร่างกายหัวใจมีปีก
ผีเสื้อตัวนั้นพลจันทร์เดือนเพ็ญ

พลจันทร์ เดือนเพ็ญ : คาราวาน

ท่ามกลางขุนเขาที่สูงเสียดฟ้า
ตัดไม้ท่อนน้อยเอามาเผาถ่าน

มีชายชราแก้มหน้าทำงาน
หอบถ่อสังขารที่ซักร่วงโรย

ชายชรา : คนด่านเกวียน

ตะวันแยบแสงอ่อนแรงลงแล้ว
เสียงกลืนซัดฟุ้งแว่วดังเสียงจากร

เสียงลมเบาแผ่วแว่วมาแต่ไกล
จากบ้านไปแล้วชาวประมง

ชาวประมง : แยมเมอร์

พ่อบอกทีนาคะขาดงานเอง
เพราะไม่คุ้นเคยการอ่านการเขียน
เพราะไม่มีสิทธิ์จะเลือกงานทำ
ยังไม่ทันล้างฟางจากเล็บตีน

แม่บอกน้องน้องจะต้องเลิกเรียน
เพราะใจมันเพี้ยนอยากจะนั่งยีนส์
เพราะหลงเชื่อคำของสัตว์ใจกิน
เด็กสาวก็สิ้นสูญพรหมจรรย์

โรยไม่รู้บ้าน : โรย

2.2 คล้ายกลอนหก รูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม ที่ปรากฏ
มากรองลงมาคือ คล้ายกลอนหกแต่แตกต่างกันที่จำนวนคำในวรรคกล่าวคือแต่ละวรรคจะมี 5-7 คำ
สัมผัสระหว่างวรรคอาจอยู่ในคำที่ 2 - คำที่ 4 ของวรรครับและวรรคส่ง ไม่เคร่งครัดสัมผัส
ระหว่างวรรค และสัมผัสระหว่างบท

ตัวอย่างเช่น

หลายปีเจ้าจากบ้านมา	เจ้าทิ้งทุ่งนาเกิดกาย
เจ้าลืมกระทั่งพี่ชาย	เคยสูงควายไถนาด้วยกัน
เพื่อเจ้าเขาพากันชักชวน	ที่แสนรุ่มรวยหม่นใจ
น้องที่เจ้าตัดสินใจ	มุ่งสู่แดนไกลเมืองกรุง
รู้ไหมนั่นมันท่วมนา	ข้าวกล้าล้มจมน้ำตาย

ผีนางมั่วสวดสาส

แลไปเสร้าน้ำจืดสกตรม

ลิมนา : แฮมเมอร์

สองเท้าสาวชานา

ย่องย่างดั่งนกกระยาง

ยืนแช่ตามผืนน้ำกว้าง

แผ่นหลังสู้ฟ้าท้าฝน

สองแขนไม้แอ่นอ่อน

พ้อนราวมัจจุเรียดา

เธอเป็นนางสาวชานา

ปักคำข้าวกล้านนา

Miss ชานา : คาราวาน

ชีวิตของข้านี้หนอ

ตั้งรอเพียงถึงวันตาย

หยาดเหงื่อแรงงานแล้งหลาย

เลือดยาไหลรินหลังนอง

ตั้งเบรตบอบคอบยรมล้อม

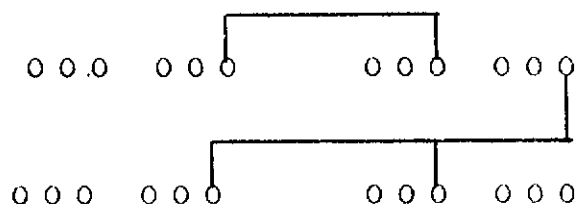
ตรมตรอมพอมโซ่เส้นแรง

เลือดแดงแผดเปลาวลมแสง

ไอ้ฟ้าแดงด้วยแสงสุริย์

ข้าวลาฉาน : คาราวาน

นอกจากจะมีรูปแบบคำประพันธ์คำร้องคล้ายกลอนหก โดยไม่เคร่งครัดเรื่องจำนวนคำและสัมผัสแล้ว ยังปรากฏในลักษณะของจังหวะที่แตกต่างไปจากกลอนหกด้วย คือ แปรจังหวะร้องเป็น 3:3 คำรับสัมผัส ตกคำที่ 1-3 ของวรรครับและวรรคส่ง ดังแผนผังคำประพันธ์ ดังนี้

ตัวอย่างเช่น

กระหึ่มเสียง	หัวใจเต้น
กรีดเหงื่อแก้ม	เป็นหยดไหล
อุทหยอกเย้า	เร้าเปลวไฟ
จับส่ายใบ	ให้ถักทอ
คือหมอนไหม	กินใบพวอน
ไม่หลับนอน	ไม่ร้องขอ
เดิบทมา	ตั้งตารอ
คำพิณหนอ	รอสักหน่อย
พรุ่งนี้เช้า	เจ้าจะตาย
ลงแหวกว่าย	ในหมอน้อย
เรียงสุ่มไฟ	เอาไว้คอย
หมอนตัวน้อย	เจ้าว่าววน

หมอน : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

แสนเหนื่อยอ่อนของกึกกัก	ไม่เคยพักได้สักครา
แบกกระสอบหืดหอบมา	ปวดที่ขาบ่าระบม
เหงื่อรินไหลหัวใจสั่น	ต้องฝืนกลั้นจนเป็นลม
เพื่อนคนยากกริบตาโรดม	ระดมช่วยกลางพื้นดิน

ฮุยเลฮุย : จิ้น ธรรมดาชน

ศาสตามหาบุรุษ

ทุกสิ่งสุดเป็นกลมเกลียว

พิมพ์คำสอนเป็นอันเดียว	จับรวบรวมาให้ร่วมกัน
ทุกสิ่งสร้างในธรรมชาติ	ศาสตร์วิชาสารพัน
มีจนศาสตร์สุดสิ้นพลัน	เป็นส่วนสัทธิธรรมชาติไป

อนัตตา : คนด่านเกวียน

2.3 คล้ายภาพย่น รูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิมที่ปรากฏ
 มากเป็นอันดับสามคือคล้ายภาพย่น กล่าวคือมีการกำหนดจำนวนคำไม่เคร่งครัดในตำแหน่งที่มี 5 คำ
 อาจมี 4-6 และตำแหน่งที่มี 6 คำอาจมีได้ตั้งแต่ 5 คำ ถึง 7 หรือ 8 คำ สัมผัสระหว่างวรรค
 และสัมผัสระหว่างบทมีหรือไม่มีก็ได้

นกไม่มีถิ่น	เที่ยวผจญบินเรื่อยไป
ท้องฟ้าที่กว้างใหญ่	หมู่แมกไม้สุดสายตา
ผืนน้ำผันเปลี่ยนลอย	ค่อย ค่อย วันเวลา
แสงตะวันลับตา	มุ่งสู่ที่พิภพ

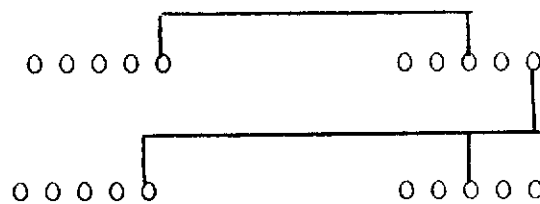
พเนจร : คำนวร์

เดือนเฝ้าผู้สุขสันต์	มาร่วมกันสัมพันธ์รักกันเข้าไว้
มองสังคมกว้างใหญ่	มาร่วมใจสมัครสมาน
ขอเพื่อนอย่าสิ้นหวัง	เป็นพลังหนุนนำกล่าวชวน
เรียนเพื่อชิงดินัน	ลบล้างม่านาไหมคั่นไป

แต่เพื่อน : ชุมน

นอกจากนี้ ยังปรากฏบ้าง เกี่ยวกับรูปแบบการประพันธ์คำร้องที่คล้ายภาพย่นอีกลักษณะหนึ่ง

คือ การกำหนดให้แต่ละวรรคมีจำนวน 5 คำ สัมผัสไม่เคร่งครัด ตั้งแผนผังคำประพันธ์ต่อไปนี้

ตัวอย่างเช่น

มันดัดปีกเจ้าทิ้ง

มันกระชากดอกไม้

ยิ่งกว่ายิงให้ตาย

แล้วก็บดขยี้

สุคนธา : คาราวาน

น้ำค้างยังหยดใส

น้ำใจของมารดา

น้ำไพรยังไหลมา

มีน้ำตาและน้ำนม

แม่ : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เราคนไทยด้วยกัน

ทั้งเหนือใต้อีสาน

สายสัมพันธ์ยาวนาน

สืบลูกหลานเหลนมา

บ๊องเสี้ยว : คาราวาน

แสงจันทร์และดวงดาว

ท้องฟ้าช่างสวยงาม

บ้านนายมารดาตรี

พรางพรายตูมร่าม

ตุลิกัล้ากว้างไกล

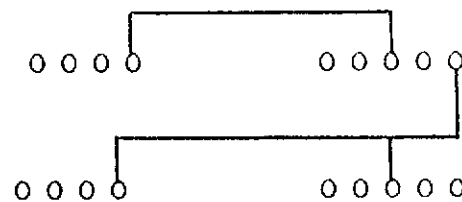
มีกลิ่นคลุ้งสาบควาย

ใกล้กันแว่นมาไกล

หญิงเรไรช่างวังเวง

รอยอดีต : แสมเมอร์

อีกรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏบ้างคือ บทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคแรก 4 คำ วรรคหลัง 5 - 6 คำ
จัดแผนผังคำประพันธ์ดังนี้

ตัวอย่างเช่น

สงครามสงคราม

ก็คือความวอดวาย

ความเป็นความตาย

ล้มสลายเผ่าพันธุ์

สงครามทำลาย

ตั้งไพร่พลกันต์

ดินปืนควาล้วน

เลือดคลั่งทุ่งสังหาร

กัมพูชา : คาราวาน

อดกันแท้นอ

ข้าวโพด บอ ก็แห้งตาย

การพ่นมากหลาย

โจรผู้ร้ายก็มากตาม

ชอบหลอกชอบลวง

ทวงถามก็บิดเบือน

ชอบถ่วงชอบเลื่อน

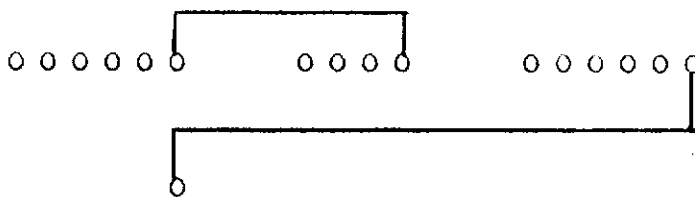
พันเดือนและพันปี

मारครองเมือง : คาราวาน

ถ้าฉันเป็นหิน	คงไม่ได้ยินคนพูดจา
ถ้าฉันเป็นหมา	คงหากินข้างถนน
แต่ฉันเป็นคน	จึงต้องบ่นต้องรวยรวย
ว่าใช่เป็นควาย	ที่ไถนาอยู่ป่าดอน

คน : แยมเมอร์

2.4 คล้ายภาพย้ง รูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์ ที่ปรากฏมากเป็นลำดับ 4 คือ คล้ายภาพย้ง คือแบ่งออกเป็นวรรคๆ บทหนึ่งมี 3 วรรค มีสัมผัสระหว่างวรรค ตรงกับตำแหน่งของภาพย้ง แต่ต่างกันที่จำนวนคำในวรรคและสัมผัสระหว่างวรรค หรือระหว่างบท ดังแผนผังคำประพันธ์ภาพย้ง ดังนี้

ตัวอย่างเช่น

บ้านเขยอยู่อยู่เคยนอน	เมื่อจะจากจร	ไม่รู้วันย้อนกลับมา
ลูกผู้ชายหลังน้ำตา	ต่างถ้อยวาจา	แห่งการอำลา เพหาเคยนอน

คนใกล้บ้าน : คาราวาน

ไอ้ทุยเดินลุยจนหมดแรง	พื้นดินมันแห้ง	ไม่มีแรงจะไถนา

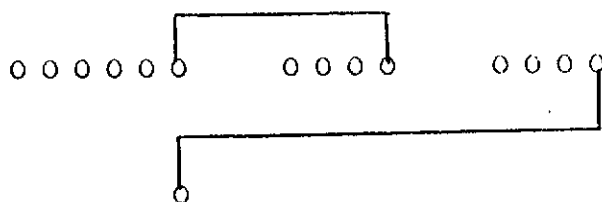
เกษตรกรอนันต์พวา กลัวข้าวในนา ไม่มีพ่อส่งนายทุน

คนอีสาน : นิรนาม

ผู้คนเกลื่อนกล่นมากมาย ต่างก็ชวนขวาย พารายได้มาบะทั้ง
ทุกข์โศกโศกมาบะทั้ง แต่ก็พอยัง มีงานโศกปูนสร้างตึก

เซ็ง : คนด่านเกวียน

รูปแบบการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิตที่คล้ายภาพยังอีกลักษณะหนึ่ง ที่ปรากฏ
ค่อนข้างมาก คือ การกำหนดรูปแบบให้วรรคที่ 3 มีจำนวน 4 คำ ดังแผนผังภาพประพันธ์ ดังนี้

ตัวอย่างเช่น

ยามนี้ผู้คนหลับนอน	เจ้าแก้วจากจร	ทั้งบ้านนาไป
แก้วเอยเจ้าจากไปไกล	เจ้าจากบ้านไป	อาลัยอาวรณ์

เจ้าแก้ว : แสมเมอร์

เผ่าอาลูลูเลเมืองใต้ พานักอาศัย อยู่ชายฝั่งทะเล

เติบโตมากับเรือดั่งเก อาชีพชาวเล เป็นชาวประมง

เผ่าทะเล : คาราวาน

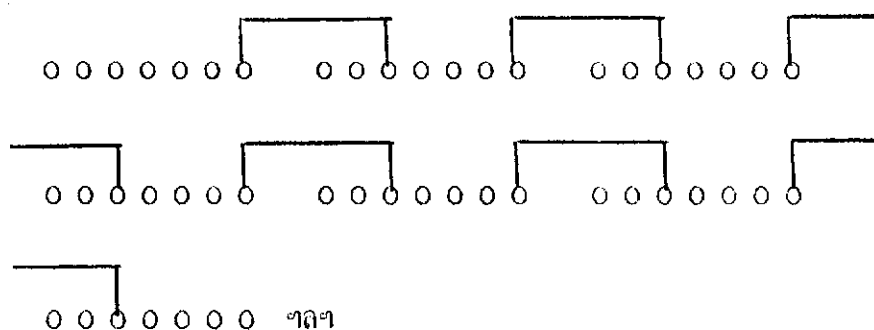
ล่องลอยไปตามลำแพ กระแสน้ำป่วนแปร เหมือนแพอับปาง
แล่นไปเหมือนไร้เส้นทาง สุดจะอ้างว้าง ฤทัยทุกซัชน

นักเร่คลื่น : โสภ

ไทยแลนด์ แลนด์ออฟสไมล์ สังคมเมืองไทย เปลี่ยนไวพัฒนา
ดนตรีประเพณีลีลา ภูมิโนอเมริกา ชิงช้านาคู

แลนด์ออฟสไมล์ : คาราวาน

2.5 คล้ายร้าย รูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์ที่ปรากฏน้อยกว่า
รูปแบบกลอนหัวเดียว คือ คำประพันธ์คล้ายร้าย กล่าวคือมีการกำหนดจำนวนคำวรรคละ 7-8 คำ
สัมผัสคำสุดท้ายวรรคแรก สัมผัสไปยังคำที่ 3 ของวรรคต่อไป

ตัวอย่างเช่น

แดนอีสานกำลังเดือดร้อน	มันเป็นเยื่อพวกเจ้านายมัน
มันกดขี่กันแต่เรื่องการปราบ	มันกำราบชาวไร่ชาวนา
มันตั้งข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์	คนบ่คิดมันก็จับไปขัง
มันขังไว้มันก็เอาใบว่า	ผู้ใดว่ามีเหตุมีผล
...	

เจ้ฮ้อฮ้อ : คาราวาน

เดียวเกี่ยวข้าววาวับระยับตา	แสงสุริยาส่องประเทือง
รวงข้าวเหลืองเอนอ่อนพ้องรา	เมฆขาวฟ้าความงามจับใจ
ลมพัดหวิวไฟพรูระริ้วใบ	เกล้าคลอเพลงไพรกล่อมบัณฑา
ธารผ่านมาเขาแก่งซ่อนเกลียว	
...	

มาตุภูมิ : จิ้น กรรมาชน

ลูกคนมั่งมีเงินทอง	นั่งอยู่บนกองมรดก
ที่พ่อแม่หยิบยกให้ก่อนตาย	เป็นลูกชายคนเดียวหัวปรด
ชายรุดจึงเป็นหนุ่มเจ้าสัว	งานการไม่ต้องทำเอาแต่เที่ยว
เก็บเกี่ยวความสนุกสนาน	ผลาญเงินไปอย่างไร้คุณค่า
...	

ผีเฝ้าเสาไฟ : เล็ก คาราวาน

2.6 กลอนหัวเดียว กลอนหัวเดียว หมายถึงกลอนที่สัมผัสท้ายบาทต่อเนื่องด้วยสระเสียงเดียวกัน สระที่ใช้สัมผัสเป็นได้ทั้งสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว เป็นรูปแบบการประพันธ์

คำร้องที่ปรากฏน้อย และอาจปรากฏในคำร้องที่ตรงตามฉันทลักษณ์เต็มและไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เต็ม

ชวนขวายนเลขหมายไค้คไค้ค	ตามรอยตามเคไค้ค	ตามวัดตาม <u>ว</u>
เทวดาขอให้ช่วยลูกด้วย	ถ้าลูกถูกหอย	จะเลี้ยง <u>เทวดา</u>
จะเชิญมาตั้งกังวลงเหล้า	บาร์ตี้ขึ้นมา	สรวลเส <u>เฮฮา</u>
ข้าวปลาหมูเห็ดเป็ดไก่	ผลหมากรากไม้	ถนอมกั <u>ญชา</u>

เทวดาเจ้าจะแย้ : คาราวาว

หัวชนไว้สวมหัวคน	อย่าสัปคน	คิดว่าตนเป็น <u>ร</u> ชน
อย่าหลงอำนาจวาสนา	ชมคนอ่อนกว่า	ดูดังเป็น <u>ร</u> จร
หัวถึงไม้ไผ่เป็นสิง	อย่าได้ถลอกถึง	อย่าเอาแต่ <u>ร</u> ทน
ไม่รับผิดชอบวาจา	แลบลั่นลิ้นดา	ทำท่าหยาบ <u>ร</u> ทน
หัวนางสาวงามหน้าใส	อย่าท่องเที่ยวไป	ใช้ชีวิต <u>ร</u> ทน
อย่าทำเบื่องตัวเบื่องใจ	ชอบทั้งเล็กทั้งใหญ่	ทั้งขุนทั้ง <u>ร</u> ทน

หัวชน : รอย

จะทำอย่างนั้น	จะทำอย่างนี้	โครงการเข้าที่	ฟังแล้วชื่น <u>ร</u> ใจ
ถ้าทำทุกอย่างเหมือนดังที่พูด	เฮ้ย เวิร์กดี		พวกเรา <u>ร</u> บาย
นั่งหงอยเหงาพวกเราประหยัด	นั่งรัดเข็มขัด		แทบจะขาด <u>ร</u> ใจ
รายได้ก็น้อยใช้สอยก็มาก	เหมือนน้ำท่วมปาก	พูดไม่ <u>ร</u> ได้	

ทำกันเข้าไป : คั่นใด

จงบินไปเถิดคนกล้า

ความฝันสูงกว่ารใจ

เจ้าบินไปจากวงร้าง	ข้างหลังเขายังอาศัย
ทางปีกหลักบินจากเมือง	เจ้านกสีเหลืองจากใบ
เจ้าคือวิญญาณเสรี	บัดนี้เจ้าชื่อว่า <u>วายุ</u>

นกสีเหลือง : คาราวาน

เมืองหลวง เมืองใหญ่รุดรพาร	หางานก็ยากเหลือเกิน
หลายวันผ่านไปหลายสัปดาห์	โชคชะตาเข้ามา <u>เผชิญ</u>
ผู้คนเดินกันคึกคัก	รถราก็มากบนถนน <u>เพื่อหาเงิน</u>

หางาน : แสมเมอร์

จะเล่าเรื่องราว	เป็นบทเพลงเก่าๆ	เอามาเล่าออกฟัง
ว่าของไทยเราก็น่าดี	และมากมีหลายแบบ	อย่าเอาไปซ่อนเอาไปแอบไปฝัง
ควรที่จะจับมาจัด	เอามาพัฒนา	ให้คนไทยทั่วหน้าได้ฟัง
ประสานเสียงดนตรี	ให้มันมีจังหวะ	คึกคักใจสะพรั่ง

ไทยสไตล์ : วิสา คัญทัพ

2.7 ลักษณะเป็นกลอนเปล่า (Blank Verse)

กลอนเปล่า เป็นร้อยกรองที่ไม่กำหนดจำนวนคำในวรรค ในบาท ในบท มีการใช้สัมผัสคล้องจองกันในวรรคบ้าง เช่น

ชีวิตที่เวียนว่าย ก็ใครเล่ารู้ดี
 ทุกสิ่งทุกอย่างก้าว
 มีใครเป็นคนกำหนดหนอ

แม้กินวันที่เวียนผ่าน ยังมีคนที่เฝ้ารอ
 รอและเฝ้ารอ
 ให้ความระทมขมขื่น เป็นบทเรียน

ชีวิต : เขียว กীরติ

ชีวิตแกอยู่ไปวัน วัน
 นัยตาเหม่อลอยอย่างนั้น
 พรวนกระถาง ฉากหญ้า ชูดินทุกวัน
 หมั่นรดน้ำดูแล
 หวังจะให้ดอกไม้สวยงามผลิออก
 เมื่อยามถึงวัย
 คอยมองดู ก็นั่นผ่านไป
 เมื่อถึงวัยกลับใบร่วงโรย

ดอกไม้ของคนชรา : ประจัญบาน

ไม่มีชีวิตาครที่ถูกฝังให้แพ้ยาย
 มีรายทุกข์โศกสมหวังและชื่นชม
 ยามใดร้าวรานเจ็บเหงาและว้าเหว่
 จงยืนยิ้มสู้อย่าท้อหวั่นไหว
 อย่าเป็นตัวละคร
 ต้องเดินตามบทกำหนดให้เดินทุกตอน
 จาวัตรานมีลมหายใจ
 ต้องยืนท้าทายอย่างทรนง
 กัดฟันสู้ทนล้มแล้วลุกใหม่

เตรียมใจคงมัน แต่หากแพ้อย่าถอย
 อันตัวละครแห่งชีวิตที่หลายหลาก
 ใครล้มแล้วพ่าย ย่อมถูกกลบฝัง

ละครคน : คนด่านเกวียน

นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่แต่โบราณ
 มิได้บอกเลยว่าชีวิตเป็นอมตะ
 สิ่งที่เกิดมาล้วนต้องแตกดับ
 สรรพสิ่งป่นสลายกลายเป็นผงธุลี
 กระดูกกองดังภูเขาลูก
 น้ำตาแห่งความจำพรากมากมายตั้งท้องทะเล
 สิ่งที่หลงเหลืออยู่มีเพียงชื่อ
 ใครเลยจะรอดพ้นวัฏจักร
 การเกิดเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่ง
 การสิ้นสุดเป็นธรรมดา
 การต่อสู้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต
 เพื่อรักษาชีวิตการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม

มะโหนก : คาราวาว

ปรากฏการประพันธ์คำร้องในเพลง เพื่อชีวิต ทั้งรูปแบบที่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม และไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม แต่ส่วนใหญ่จะประพันธ์ด้วยรูปแบบที่ไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม ที่ปรากฏมากที่สุดคือ รูปแบบการประพันธ์คล้ายกลอนสุภาพ รองลงมาเป็นลำดับคือ คล้ายกลอนหก คล้ายกาพย์ยานี คล้ายกาพย์ฉบัง ที่ปรากฏน้อยที่สุดคือคล้ายร่าย ปรากฏการส่ง-รับ สัมผัสแบบกลอนหัวเดียว อาจจะใช้กับรูปแบบการประพันธ์ทั้งที่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม และไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิมและการประพันธ์

การร้องคำประพันธ์ประเภทกลอนเปล่า การประพันธ์คำร้องตรงตามฉันทลักษณ์เดิม ที่ปรากฏมากที่สุด คือกลอนสุภาพ รองลงมาเป็นลำดับคือ กลอนหก และกาพย์ยานี การประพันธ์คำร้องจะคำนึงถึงจังหวะของดนตรี แม้จะไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม แต่ก็มีการเล่นสัมผัสในทั้งที่เป็นสัมผัสสระและสัมผัสอักษร

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตทั้งสองช่วง คือเพลงเพื่อชีวิตช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 และช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 พบว่าแม้จะมีการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ มีการสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ในสังคม การปลุกจิตสำนึก การยกย่องชมเชย การให้ความหวังกำลังใจ แต่เนื้อหาเหล่านี้จะมีความแตกต่างกันในแนวคิดที่ปรากฏ เพลงเพื่อชีวิตในช่วงแรกจะเป็นเพลงที่มีเนื้อหาขึ้นทางการเมือง เนื้อหาเกี่ยวกับการปลุกจิตสำนึก การสะท้อนปัญหาต่างๆ การยกย่องชมเชย ตลอดจนการให้กำลังใจจะเป็นสื่อที่จะนำไปสู่อุดมการณ์ทางการเมือง ในระบอบสังคมนิยมและประชาธิปไตยมวลชนแบบของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ ดังนั้น เนื้อหาในช่วงนี้จึงมีการนำเสนออย่างมีกระบวนการ เริ่มจากการนำเสนอปัญหาที่ทับถมกันเป็นเวลานาน โดยไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจากรัฐบาล รมตีกิจการทางานของรัฐบาลและความล้มเหลวในการบริหารงานด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ต่อต้านสหรัฐอเมริกาในการใช้ไทยเป็นฐานทัพต่อต้านสงครามเวียดนามไม่ให้ลัทธิคอมมิวนิสต์แพร่กระจายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เปิดโปงความประพฤติดของข้าราชการ การฉ้อราษฎร์บังหลวง การปลุกจิตสำนึกให้คนสามัคคีกันโดยไม่จำกัดชนชั้น ร่วมกันต่อสู้เพื่อแก้ไข้ปัญหา จนถึงขั้นเรียกร้องให้มีการจับอาวุธเข้าต่อสู้ มีการตอกย้ำเจตนารมณ์ในการต่อสู้ว่าจะต้องได้รับชัยชนะแม้จะเสียชีวิตก็ตาม และกลุ่มบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากนักแต่งเพลงเพื่อชีวิตจะได้แก่ชาวนา ชาวไร่ ผู้ใช้แรงงาน ครู นิสิตนักศึกษา สตรี ประชาชน

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตในช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 แม้จะมีการสะท้อนปัญหาเหมือนในช่วงแรก แต่แนวคิดในการนำเสนอเปลี่ยนแปลงไป ในช่วงนี้จะเน้นการสะท้อนปัญหาสังคม ปัญหาที่นำเสนอหลากหลาย จะมีทั้งที่เป็นปัญหาครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ปัญหาค่านิยม ปัญหาจริยธรรม และปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัญหาที่มีการนำเสนอเป็นปัญหาร่วมของเนื้อเพลงเพื่อชีวิตทั้งสองช่วงคือ ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา ในประเด็นของการขาดโอกาสทางการศึกษาและศึกษาจบแล้วต้องว่างงาน ในประเด็นของปัญหาเศรษฐกิจ พบว่าปัญหาความยากจนของชาวนาและผู้ใช้แรงงานยังปรากฏอย่างต่อเนื่อง แต่มีการนำเสนอลดน้อยลงนับแต่ปี พ.ศ.2530

เป็นต้นมา ในด้านการสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่ปรากฏสูงมากในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 นั้น เริ่มปรากฏการนำเสนอบ้างหลัง พ.ศ.2525 จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ สงครามและผลกระทบของสงคราม ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การนำเสนอปัญหานั้นไม่ได้มีลักษณะที่เป็นปัญหักษ์กับรัฐบาล เป็นเพียงการแสดงให้เห็นถึงปัญหา เรียกร้องให้มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากรัฐบาลจากระบบราชการและจากนักการเมือง

ในประเด็นของการปลุกจิตสำนึก เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตในช่วงหลัง พ.ศ.2519- พ.ศ.2534 มีการนำเสนอน้อยกว่าการสะท้อนปัญหาต่างๆ ในสังคม เป็นการปลุกจิตสำนึกให้คนกลับไปพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นเนื้อหาที่ปรากฏในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 เช่นกัน แต่จุดมุ่งหมายในการนำเสนอต่างกัน ในช่วงหลังจะเป็นการปลุกจิตสำนึกให้คนที่ได้อพยพเข้ามาทำงานในกรุงเทพ และที่อื่นๆ ได้กลับไปพัฒนาเพื่อความเจริญมาสู่ท้องถิ่นของตน มากกว่าเพื่อการต่อสู้เรียกร้องสิทธิและที่นาคืนจากนายทุน มีการปลุกจิตสำนึกให้คนมีความรักความสามัคคี มีอุดมการณ์เพื่อสังคม และปลุกจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมธรรมชาติ และช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ในช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 ยังปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำสั่งสอนให้คนตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ชี้ให้เห็นคุณธรรม การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น มิแต่การเรียกร้องให้สามัคคีปรองดองกันเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ดีขึ้น

เนื้อหาเกี่ยวกับการยกย่องชมเชยที่ปรากฏในช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 ไม่ได้นำเสนอเฉพาะเจาะจงแต่ผู้มีอุดมการณ์ทางการเมือง หรือผู้ที่เสียชีวิตจากการต่อสู้ทางการเมือง ชาวนา ผู้ใช้แรงงาน เท่านั้น หากแต่เป็นการนำเสนอเนื้อหาหลากหลาย ทุกรูปแบบบุคคลที่ได้รับการยกย่องชมเชย ก็มักจะเป็นผู้ที่ต่อสู้เพื่อสังคมหรือเสียสละตนเพื่อสร้างสรรค์สังคม ทั้งที่เป็นพระภิกษุ พระมหากษัตริย์ วีรสตรี นักการเมือง ศิลปิน และผู้มีอุดมการณ์ทางการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นการนำเสนอเนื้อหาในวงกว้างกว่าเนื้อหาในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 และเป็นการนำเสนอเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตาม

ในประเด็นของเนื้อหาเกี่ยวกับการให้ความหวังและกำลังใจในช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 จะเป็นการให้ความหวังและกำลังใจในทัศนะที่กว้างกว่าในช่วง พ.ศ.2516 -

พ.ศ.2519 เพราะอาจจะเป็นการให้ความหวังและกำลังใจในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จตาม
จุดมุ่งหมายที่วางไว้ อาจจะเป็นในด้านของการทำประโยชน์ให้สังคม การดำเนินชีวิตประจำวัน
ตลอดจนการให้กำลังใจแก่คนพลาดหวังท้อถอย และการขอเป็นกำลังใจ

นอกจากนี้เพลงเพื่อชีวิตในช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 ยังมีการนำเสนอเนื้อหา
เกี่ยวกับความรักระหว่างชายหญิงในตนเองเกี่ยวพาราณี การระบายความผิดหวังอันเนื่องมาจาก
ความรัก เนื้อหาเกี่ยวกับการทำงานของศิลปินเพลงเพื่อชีวิต ประโยชน์ของเพลงและเพลงเพื่อชีวิต
ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ไม่ปรากฏการนำเสนอในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519

เพลงเพื่อชีวิตในช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 แม้จะมีแนวคิดต่างๆ ที่แปลกแยก
ไปจากช่วงแรก แต่จุดร่วมที่ปรากฏการนำเสนอคือการสะท้อนภาพความจริงในสังคมแต่ละยุคสมัย
การอยู่เคียงข้างผู้ประสบความทุกข์ยากในสังคม ตลอดจนการชี้แนะแนวทางปฏิบัติตนในสังคม

บทที่ 3

วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาของบทเพลงเพื่อชีวิต

กลวิธีการใช้ภาษาคือความสามารถในการเลือกถ้อยคำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมจะอยู่กับเรื่องราว มีความไพเราะและให้ความรู้สึกแก่ผู้อ่านได้ จากการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาของเพลงเพื่อชีวิตที่ปรากฏผลงานระหว่าง พ.ศ.2516 – พ.ศ.2534 สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเด็นคือ

1. การใช้คำ
2. การใช้โวหาร
3. น้ำเสียง
4. การตั้งชื่อเพลง

1. การใช้คำ

การใช้คำในเพลงเพื่อชีวิต มีหลายลักษณะผสมผสานกันอยู่ในแต่ละเพลง เท่าที่ปรากฏมี

1.1 การใช้คำง่าย

การใช้คำง่ายเป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่ปรากฏมากที่สุดคนเพลงเพื่อชีวิต กล่าวคือเนื้อเพลงส่วนมากใช้คำพหูพจน์ธรรมดาที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน แม้จะเป็นคำศัพท์บ้างแต่ก็ไม่ยากนัก คำเหล่านั้นสามารถสื่อความหมายให้เข้าใจได้โดยง่ายและชัดเจนโดยไม่ต้องพิจารณาตีความ เช่น

ตัวฉันเกิดมาเป็นหนุ่มสุพรรณ

ทานาตากแดดทั้งวัน

จนตัวฉันนั้นมันดำปัดปี

สำเนียงภาษาฟังดูก็เขยลันดี

เพื่อนฝูงล้อกันป่นปี

ว่าพี่ก็หวาน้องก็หมา

...

หนุ่มสุพรรณ : คาราวาว

ในเพลง "เจ้าตาก" ของวงคาราวาว เลือกใช้คำที่เข้าใจง่ายมาเรียบเรียง เพื่อเล่า

วีรกรรมของพระเจ้าตากสินมหาราชในเหตุการณ์เมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ดังนี้

...

นักรบคือนักรบ

ดีฝ่ายที่ต้องอยู่

.....

ยึดเมืองจันทบุรี

ดีชุมนุมต่างๆ

...

นักสู้แห่งกรุงศรี

ตายหรืออยู่ไม่สำคัญ

.....

เป็นชุมนุมเจ้าตาก

ดีเจ้าฟางให้แตก

เจ้าตาก : คาราวาว

เพลง "บินเดี่ยว" ของวงคนด่านเกวียน ใช้คำธรรมดาเข้าใจง่ายในการให้ความหวังกำลังใจแก่ผู้พลัดหวัง ดังนี้

...

ความผิดหวังความชอกช้า

เหตุใดปล่อยชีวิตหม่นอยู่

...

ต้องจดจำเอาไว้เป็นครู

ต้องเรียนรู้ต้องสู้ต่อไป

บินเดี่ยว : คนด่านเกวียน

เพลง "สุวรรณภูมิ" ของวงชู ชู ได้เรียกร้องให้คนยุติการทำสงครามต่อกัน เพราะผลกระทบที่แต่ละฝ่ายได้รับคือความสูญเสีย และเสนอแนวคิดให้เปลี่ยนนโยบายจากการสู้รบมาเป็นการค้าขายกันด้วยถ้อยคำธรรมดา เข้าใจง่าย เป็นต้น

...

สุวรรณภูมิมีบทเรียนจากสงคราม	ร้องตั้งคำถามว่าเราบกกันทำไม
ยิงปืนใส่กันมีแต่ตายมีแต่ตาย	ผู้หญิงเป็นม่ายส่วนผู้ชายนั้นตายหมด
เป็นพี่น้องกันสุวรรณภูมิ	

.....

.....

มาเปลี่ยนการรบให้เป็นการค้า	มาเปลี่ยนน้ำตาให้เป็นรอยยิ้มพิมพ์ใจ
ทุกข์เคล้ากันแบ่งกันไปไม่มีอด	

...

สุวรรณภูมิ : ชู ชู

เพลง "คำสัญญา" เพลง "หมา หมา" และเพลง "คิดถึงแม่" เป็นเพลงที่ใช้คำพูดธรรมดาที่ซึ้งกินใจในชีวิตประจำวัน ซึ่งอ่านแล้วเข้าใจง่าย สื่อความหมายถึงผู้รับอย่างรวดเร็ว ดังนี้

...

รอเพื่อนเอย	เคยร่วมสนุกกันมา
แต่เวลาต้องพาให้เราจากกัน	
ไม่นานหรอกหนา	เราคงได้มาพบกัน
ไม่มีสิ่งใดขวางกั้น	เพราะเรามั่นในสัญญา

คำสัญญา : อินรีจิน

เกิดเป็นคนทุกข์ทนก็ต้องทำ	จะตากแดดหน้าตาต้องทนทำไป
ความหวังมันน้อยนิด	เหมือนดั่งกับลมหายใจ
กำลังจะเลือนหายไป	เพราะกำลังใจไม่ค่อยมี
ฝุ่นฟุ้งกระจาย	จนน้ำลายในคอแห้ง

เพราะเราทำงานด้วยแรง เงินทองไม่ค่อยดี

หมา หมา : นีรนาม

คิดถึง คิดถึงแม่ครั้งใด	เหมือนดังหัวใจขาดวันไม่มีหันคิ
คิดถึงแม่ขา	ทำไมต้องเป็นเช่นนี้
หากชาติหน้ามี	ขอเป็นลูกแม่อีกครั้ง

คิดถึงแม่ : โสภ

การใช้คำง่ายปรากฏอยู่ทั่วไปในเพลงเพื่อชีวิต อาจจะใช้ร่วมกับกลวิธีการใช้ภาษาประเภทอื่น เท่าที่ยกตัวอย่างมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น การใช้คำง่ายนี้ช่วยสื่อความเข้าใจในเนื้อความได้รวดเร็ว และเหตุที่ใช้คำง่ายปรากฏมากที่สุด อาจเป็นเพราะวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตเป็นวรรณกรรมเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสะท้อนภาพคนยากจน ผู้มีอาชีพชาวนา ชาวไร่ ผู้รับแรงงาน คำง่ายสามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจสารได้ชัดเจนและรวดเร็ว รวมทั้งสามารถช่วยให้คนฟังเข้าถึงอารมณ์เพลงได้ง่าย

1.2 การซ้ำคำ

การซ้ำคำที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตคือ การนำคำ วลี ประโยค ที่มีตัวสะกดเหมือนกันทุกประการมาวางเรียงไว้ติดกันหรืออาจมีคำอื่นคั่น อาจซ้ำในวรรคเดียวกันหรือต่างวรรคก็ได้ การซ้ำคำที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต มี 3 ลักษณะ คือ

1.2.1 การซ้ำคำโดยตรง

การซ้ำคำโดยตรงที่ปรากฏลักษณะการซ้ำ ดังนี้

1.2.1.1 ซ้ำคำ ซ้ำตำแหน่ง

ตัวอย่างเช่น

หนีตายเข้าเมืองมา

หนีนาเข้าโรงงาน

หนีความจนจากแดนอีสาน หนีกันดารมาขอกินเดน

หนีไม่พ้น : อดตะ

<u>ใคร</u> กาเนิดเขาจริง	<u>ใคร</u> ทาเขาแล้วทิ้ง
<u>ใคร</u> เล่าให้ทุกสิ่ง	<u>ใคร</u> ทอดทิ้งเข้าไป
<u>ใคร</u> จะส่งให้เรียน	<u>ใคร</u> จะให้อ่านเขียน
<u>ใคร</u> จะอยู่ข้างเคียง	<u>ใคร</u> ขับเสียงยามนอน

กล่อมขวัญ : แสมเมอร์

<u>ขอ</u> มอบความหวังดังดอกไม้ผลิ	<u>สด</u> ใสวอาณา
<u>เป็น</u> กำลังใจให้คุณ	<u>เป็น</u> กำลังใจให้เธอ
<u>เป็น</u> สิ่งเสนอให้มา	
<u>ดวง</u> ตะวันทอแสง	<u>มี</u> ถอยแรงอัปรา
<u>เป็น</u> เปลวไฟที่ไหม้นาน	<u>เป็น</u> สายธารที่ชุ่มป่า
<u>เป็น</u> แผ่นฟ้าที่ทานทน	

ดอกไม้ให้คุณ : คาราวาน

<u>จา</u> จากจรต้องนอนกลางดิน	<u>จา</u> จากถิ่นต้องกินกลางทราย
<u>จา</u> จากบ้านไปอยู่แดนไกล	<u>จา</u> จากไปด้วยใจจดจ่า

จูบฟ้าปากดิน : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

<u>ไม่มี</u> คืนฝันตาให้อุ่น	<u>เท่า</u> กับคืนที่คิดถึงกาเนิด

<u>ไม่มีดินผืนใดอุดมมั่นคง</u>	<u>เท่ากับดินที่อุดมลงสามะโนครวั</u>
<u>ไม่มีดินผืนใดให้อุดมดิน</u>	<u>เท่ากับดินที่อุดมดินตอนตั้งไว้</u>
<u>ไม่มีดินผืนใดมีความหมาย</u>	<u>เท่ากับดินสุดท้ายของเผ่าพันธุ์</u>

แผ่นดิน : คาราวาว

<u>ถ้าฉันเป็นหินคงไม่ได้ยืนคนพูดจา</u>	<u>ถ้าฉันเป็นหมาคงหากินข้างถนน</u>
<u>แต่ฉันเป็นคนจึงต้องบ่นต้องร่ำวาย</u>	<u>ไม่ใช่เป็นควายที่ไถนาอยู่ป่าดอน</u>
<u>ถ้าฉันเป็นนกคงหากินอยู่บนฟ้า</u>	<u>ถ้าฉันเป็นปลาคงว่ายมาในสายชล</u>
<u>แต่ฉันเป็นคนจึงต้องทนต้องหากิน</u>	<u>ต้องมีหนี้สิน หากินกันวันวาย</u>

คน : แฮมเมอร์

<u>ใครคือครูครูคือใครในวันนี้</u>	<u>ไว้อยู่ที่ปริณิพยามหาศาล</u>
<u>ไว้อยู่ที่เรียกว่าครูอาจารย์</u>	<u>ไว้ช้อย่านสอนนานในโรงเรียน</u>
<u>ครูคือผู้ชี้ทางความคิด</u>	<u>ไว้รู้ถูกผิดคิดอ่านเขียน</u>
<u>ไว้รู้ทุกซั้วยากรู้ยากเพียร</u>	<u>ไว้รู้เปลี่ยนแปลงสู้สร้างงาน</u>

ใครคือครู : ต้นกล้า

ชีวิตคนกรุงเรื่องใดไม่ยุ่งทำมุ่งเรื่องห่วย
 นอนผ่นกลางคืนก็ต้องรีบตื่นขึ้นมาจดห่วย
 เข้าวัดเข้าวาเนียว่าศรัทธาธธมาห่วย
 เสียงอเสียงฉีหมาเยี้ยวแมวจี้กกิตีเป็นห่วย

เรียงเบอร์ : โสภ

เออได้ใจพ่อ ชุมมากไปแยะเลย
 ทำเฉยชาก็เหนื่อยก็ลำบากเลย
 จงเห็นใจอย่าขู่เข็ญนักเลย
 เจ้านายข้าเอ๋ยของเจตนา

ความเฝ้าให้คุณ : คนด่านเกวียน

1.2.1.2 ข้าคำเดิมติดกันหลายๆ ครั้ง

ตัวอย่างเช่น

ไม่มี ไม่มี ไม่มี ไม่มีสถานี่ ไม่มีใครต้องการ
 บทเพลงที่ร้องขับขาน เป็นเสมือนสายธารแห่งผาตากลม

ใจคน : หงา

แข็ง แข็ง แข็ง นั่งแข็ง นอนแข็ง ตั้งแต่เข้าจนเด็ก

แข็ง : คนด่านเกวียน

ชีวิตคนหลายคนต้องพังเพราะเขาไร้ใช้อารมณ์
 เปรียบอารมณ์เช่นดังรอยร้าวของหิน
 ถูกล้มตอกลง ตอกลง ตอกลง แตกพัง

อารมณ์ : เล็ก คาราบาว

ดูแลละคนสืบสนวนวาย

ทพมาหากินกู่หนี่ยมสิน

กลัวจะต้องอดตาย

หวังในหัวใจว่าสักวันเราคงมี

พอกิน พอกิน พอกิน

โรคติดต่อ : อมตะ

ทั้งผองขาว ผืน เสี กัญชา บุหรี่ สุรา พาให้ลงดิน

ดิน ดิน ดิน ดิน ดินเหมือนคนสิ่งหวัง

คน คน คน คน คน คน ทุกข์ทนเหมือนคนมีกรรม

เสพติด : นิรนาม

เกิดเป็นลูกคนเดียว

พ่อรักดวงใจ

อยากจะได้อะไรแม่คอยตามใจ

ตามใจ ตามใจ

ตามใจ ตามใจ ตามใจ

ปรารถนาสิ่งใดพ่อแม่ตามใจ

ลูกแก้ว : คาราวาน

1.2.1.3 ข้าศึกเดิมกระจาย

ตัวอย่างเช่น

นานมาแล้วที่แนวรบด้านนี้

มีกลุ่มคนต่างสีทะยานเข้ามา

หวังดินแดนหวังแบ่งเอาแว่นเขต

หวังกินประเทศหวังดินหวังฟ้า

อินโตจีน : คาราวาน

จะหนาวจะร้อนจะอิมจะหิว

อดทนเอาเถอะแม่ไส้จะก๊ว

อย่าท้อหน้านี้นักทุกข์ร้อนไม่สน

อย่าเพิ่งตาย : คนด่านเกวียน

กว่าจะรักกว่าจะ เห็นกว่าจะ เป็นคู่คน

ตกระกามาตั้งหลายหนกว่าจะมาเป็นคน

กว่าจะคบกว่าจะครองกว่าจะได้คู่กัน

ต้องใช้เวลาดังหลายร้อยวันกว่าจะรู้จักกัน

รักขึ้นสมอง : เทียรี่ เมฆวัฒนา

ฟ้าไร้นก น้ำไร้ปลา นาไร้ข้าว บ้านเรามาไร้นาง

หนุ่มรอสาว ข้าวรอฝน รอคนรอกัน มาช่วยกันสร้างสรรค์

นารอนาง : โสภ

งานหนัก งานเหนื่อย งานนาน ไม่เป็นคนเกียจคร้านทำได้อะไร

งานหนัก งานหนัก งานทราย งานปูน งานไม้ ทำได้อะไร

งานดี เงินดี งานเบา งานดี เงินดี งานเบา

ใครจะจ้างพวกเขา คนนิรนาม

คนนิรนาม : คาราบาว

ยังมีป่าใหญ่ขวางหน้าเอาไว้

คืนขุนเขาพงไพรกว้าง

ไร้ญาติมิตรไร้ทิศไร้ทาง

ไร้รอยถ้ำอย่างนาคา

จะเลือกทางไหนตามใจเจ้าคิด

ทางที่เปลี่ยนชีวิตข้างหน้า

หรือทางที่คนเดินยาไปมา บรรารณาสิ่งไหนกัน
 อยากจะรู้ อยากจะเห็น อยากเข้าใจ แสงหาอะไรที่นั่น
 เริ่มต้นด้วยการเข้าทางทางพลัน

ทางสีขาว : คาราวาน

สัตว์ป่าเขารักชีวิต แต่ขาดความคิดขาดศัพท์ภาษา
 มีอาจทำงานบรรจ ขอร้องขอป่าขอความเห็นใจ

เขียน : แอ๊ด

1.2.1.4 การซ้ำคำในลักษณะคำซ้ำ

ตัวอย่างเช่น

วนวน เวียนเวียน จับร้องดนตรี ชมชานนนเปิดหิวชาชิน
แล้งแล้ง ลมลม จมจม ลอยลอย จิ้นเขาจิ้นคอยข้ามน้ำลาธาร

คนด่านเกวียน : คนด่านเกวียน

รักจากไปไกลไกล ห่าง ร้างร้างรา
 ก่อนยังจำมันถึงคืนวันรัก

นกละเมอ : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

สัญญาณเฬงจอตอดอันทัญญูสุนทาน คอกไม้หอมหอมตูมบาน
 มาลัยเป็นพวงสองพวกห้าบาท

ถึงจะมีจะจนก็เป็นคนเหมือนเหมือนกัน ขอเศษสตางค์แบ่งปัน
หนูน้อยก้นลัดด้วยพวงมาลัย

มาลัย : คาราวาว

พ่อเป็นเพียงตาสี่ตาสา ใดจะมาคบค้าคบค้าจริงใจ

พ่อ : คาราวาว

<u>ขอเศษสตางค์</u>	<u>ขอเศษสตางค์ที่มี</u>
แค่บาทสองบาท	นั้นไม่มากหรอกพี่
ก็เลสาไม่มี	เสมือนลูกหลานท่านเอง

เศษสตางค์ : ประจัญบาน

เรื่องปวดแสบเรื่องกวนใจ	เรื่องร้ายร้ายลุยมันเข้าไป
ยิ้มเข้าไว้เมื่อภัยมาถึง	สุขสุดคิบบินอย่างเรา
ลมหายใจยังมีอยู่	ยิ้มแล้วสู้ถ้าพอมิแรง

แรงยังมี : คานธีร์

ท้องแห้ง ท้องแห้ง เป็นแถว เหมือนแมวทั้งลูกทั้งเมีย

สามล้อ : คาราวาน

ตัวอย่างเช่น

ถึงยากจนไม่มองคนเข็ญเหี้ยม ไม่รังแกรังเกียจคิดเบียดเบียนใคร

คนจนผู้ยิ่งใหญ่ : คาราวาว

บ้านที่มันก็คนจีนจน

แถมยังขัดสนเงินทองรูปพรรณ

โศบาลเมืองไทย : คาราวาว

ดูก่อน ดูก่อน ยิ่งสรเป็นศาสตร์

ขุนศึกเป็นปราชญ์ศาสตราคือใจ

นักรบ : แอ๊ด

หิ้งจะสาวข้ายสวย

หมดคอนเสิร์ตน้องก็หาย

มุ่งเข้าเมืองรุ่งเรืองวิไล

ทุ่มแรงงานหากินเลี้ยงกาย

สาวเลื้อลาย : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

การซ้ำคำโดยตรงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต อาจปรากฏการซ้ำในลักษณะใดลักษณะหนึ่งในแต่ละเพลง หรือปรากฏการซ้ำในหลายลักษณะคละกันไปในเพลงเดียวกัน เช่นเพลง "หายนะ" ของมงคล อุทก และเพลง "ทมิฬ" ของวงคาราวาว ดังนี้

หยุดคิด หยุดทาลาย

หยุดก่อนจะสายดับสูญ

หยุดก่อนน้ำตาจะอาดูรย์

ก่อนกองกุลจะท่วมนองแผ่นดิน

หายนะ หายนะ หายนะ

หายนะ : มงคล อุทก

รายฝ่าย รายไหม

เอาไปใส่หูกแล้วทอด

ปั่นปั่นแล้วกรอกรอ

เป็นผ้าผุยผ้าไหมไทย

หนังสือ : คาราวาว

การซ้ำคำโดยตรงที่ปรากฏหลากหลายในเพลงเดียวกัน ช่วยให้สามารถสื่อสารเพลงได้ชัดเจน ช่วยเน้นความหมายของคำที่ซ้ำนั้นให้เด่นชัดเป็นจริงเป็นจังมากขึ้น มีช่วงจังหวะกระชับ กระบอบอารมณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

1.2.2 การซ้ำคำเพื่อถ่วงเสียง

การซ้ำคำเพื่อถ่วงเสียง คือการนำเสียงหน้าของคำที่มากกว่าหนึ่งมาซ้ำให้แก่เสียงอีกคำหนึ่ง ส่วนคำหลังทั้งสองคู่มีความหมายใกล้เคียงกันหรือคล้ายกัน เป็นการซ้ำที่มักปรากฏในการพูดเพื่อไม่ให้คำห้วนสั้นเกินไป เช่น ขมขมขมขม ทนกลั้วทหาร เป็นเรื่องเป็นราว เป็นด่า ปรากฏการซ้ำคำเพื่อถ่วงเสียงในเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2534 ดังตัวอย่างเช่น

พ่อกับแม่คือยา

ปู่กับย่าตายาย

และผู้หลักผู้ใหญ่

มีความหมายทุกคน

วันเด็ก : คาราวาว

วัดติมวัดติมีหน้า เป็นาหญ่าเป็นรด ามรู้อิหนอควรรู้อิหนอบ้างซี

อิหนออิหนอ : เขียว กิรติ

กินแต่ผักแต่หญ้า

บ่สนใจดอกเงินทอง

เฝ้าเลียนแบบมหาจำลอง

มองหนทางยาวไกล

รัฐมนตรี : นิรนาม

ให้เจ้าได้รู้ได้รวย

มีโชคอันวยให้คนเขาย่อง

ชาติหน้าให้เจ้าเป็นนายก

ขึ้นนั่งปกหลกอยู่เทิงเงินล้าน

อ๊หมะ : คาราวาน

ฉันเกิดอยู่แดนอีสาน

ถิ่นกันดารที่เขาดูหมิ่นดูแคลน

จากไกลไปหากินต่างแดน

ก็อ้ายแสนเมื่อจำต้องพรากบ้านมา

ตั้งเก : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เก็บข้าวเก็บของล่องมาจากบ้านป่า มุ่งแต่เมืองเฑาะเข้ามาสู่เมืองกรุง

กลับบ้าน : แฮมเมอร์

จบออกมาเป็นหมื่นเป็นแสน

มาไส้กั่วท้องแบนก็เห็นกันว่าเดือดร้อน

บันทึกค้างปี : อมตะ

การซ้ำคำเพื่อถ่วงเสียง ปรากฏในอีกลักษณะคือ คำคู่หลังอาจจะไม่มีความหมายใกล้กัน เป็นการซ้ำกันลักษณะของคำคู่ เช่น ร้องรำร้องเรียน ทางงทางาน ผู้ดิบผู้ดี เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

ไม่ค่อยมีเงินติดตัวอนาถา สติสตรงค์ไม่มีปัญหา

บ้า : แอ๊ด

รอยไถเจ้าเป็นรอยแค้น จากสองแฉกของลูกผู้ชาย
แต่สมองยังยับยั้งชั่งหัวใจ อรหิกับอรหิกรรม

ถึกควายทุย 7 : คาราวาว

อยู่เมืองไทยนี่นา ประเดี้ยวมาประเดี้ยวไป
อยากจะได้เห็นคนดี ไม่มีกัมมะหลอกกัมมะล่อ

บ้า : คาราวาว

การมุงการเมืองเป็นแรงเป็นเรื่อง ของผลประโยชน์
ผมพูดความจริงของงอย่าโกรธ ภาษาที่ใช้คำไทยดัดจริต
ขอโทษที่รับแบนหาพาไม

หาเอี้ยน : คาราวาว

ถ้าลูกถูกห่วยจะเลี้ยงเทวดา จะเชิญมาตั้งกังวลงเหล้า
ปาร์ตี้ี่มาสรวลเสเฮฮา ข้าวปลาหมูเห็ดเป็นไก่
ผลหมากรากไม้ กัญชงกัญชา

เทวดาถ้าจะแยะ : คาราวาว

ซักมีคปาดตาลก็ยังไม่ถึงโฉมของ ยามเย็นค้ำลงกระดุกกระเดี่ยวเงี้ยว

ไอ้โชน : ชู ชู

บางวันหัวใจสสด บางวันก็หมดอารมณ์
บางวันฉันก็ตามสังคม บางวันขวางทางลมโดยไม่เคยระวัง

ไอ้ ชีวิต : มลคล อุทก

โรงงก็โรงงไม่เป็น วัลลินหลอกเสียก็ไม่เป็น
ไม่เคยอยากเด่นเป็นผู้ดี

เห่ เห่ : นิรนาม

ผลิตผลคนไทยไร้ของตัวเอง ตัดเย็บเสื้อผ้าทางโรงกางเกง
กางเกงยีนส์(ชะหน้อยแน่) แล้วขึ้นเครื่องบินไปส่งเข้ามา

เมตอินไทยแลนด์ : คาราวาว

เราไรซ์ดรีมเซ ทนอยู่บนรถเมล์
เมืองแบงค็อกเป็นประจำ

เบียร์ดเมล์ : อมตะ

กล่าวได้ว่า การซ้ำคำง่ายเพื่อถ่วงเสียงในเพลงเพื่อชีวิตเป็นการใช้คำเพื่อให้เกิดความ
สละสลวยรื่นหู เป็นการซ้ำแบบคำพูดติดปาก

1.2.3 การเล่นคำพ้องรูป

การเล่นคำพ้องรูปคือการนำคำที่รูป และเสียงเหมือนกันมาใช้ในความหมายต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ความสละสลวยเน้นความหมายของคำให้ชัดเจน ได้ความรื่นรมย์จากเสียงของคำ และสร้างความรู้สึกในเพลงได้เด่นชัดขึ้น เช่นเพลง "ไอ้หิน" ของวงคนด่านเกวียน ซ้ำคำว่า "หิน" ในความหมายที่ต่างกัน จากผู้ขายคนหนึ่งชื่อหิน อาศัยอยู่บ้านวังหินและเป็นคนที่มีใจหินหรือหัวใจแข็งแรงแ้งหนักแน่น ดังนี้

ไอ้หินเป็นคนบ้านวังหิน

หัวใจมันเป็นหินและยิ่งกว่าหินหนัก

ไอ้หิน : คนด่านเกวียน

เพลง "อเมริกัน" ของวงคาราบาว แผลงเสียงท้ายของคำ "อเมริกา" เป็น "อเมริกัน" เพื่อให้ได้ความหมายที่ต้องการคือ "กอบรกย" หมายถึงการขนเอาไปเป็นจำนวนมาก รวบรวมเอาไปเป็นจำนวนมาก แล้วจึงซ้ำคำว่า "รกย" ที่เป็นภาษาพูดหมายถึงการวิ่งหนีไปโดยเร็ว ดังนี้

อเมริกา อเมริกัน ลีเก

อเมริกา อเมริกัน

ส่งผู้มาพาไปทกเพื่อคนไทย

ไว้เป็นแมวไทยมีาช่วยล้ม

คนไทยไทยนิยม

อเมริกันแน่นกลับไป

อเมริกัน : คาราบาว

เพลง "จน" ของวงอมตะ ซ้ำคำว่า "จน" ใน 3 ความหมาย คือ ความหมายแรก หมายถึงคนยากจน คนที่ไม่พอกิน ความหมายที่สองหมายถึงความอดัดขัดแคลน ที่ไม่ได้หมายถึงฐานะเช่นในความหมายแรก เช่น จนคนจริงใจ จนนิพพาน และความหมายที่สามทบทวนที่เป็นคำเชื่อม เช่น จนลั่นเหลือ ดังนี้

เม็ดทรายมากกว่าภูเขา	คน <u>จน</u> เคลื่อนตามมากกว่าคนมี
.....	
บางคนมีมาก <u>จน</u> ล้นเหลือ	ไม่ว่ายักตุน <u>จน</u> คนจริงใจ
พระก็ <u>จน</u> นิพพาน	ขอทาน <u>จน</u> เงินยาไส้
บ้านผู้ว่าบางคราน้ำไม่ไหล	ชาวนาชาวไร่ <u>จน</u> ทันใดเมื่อน้ำท่วมดิน
เดียวรจนา <u>จน</u> ป่าอาศัย	คุณธรรมเสื่อมไป <u>จน</u> ผู้ถือศีล
บางคนยิ่งใหญ่ในแผ่นดิน	ยังไม่ตายมีกลิ่นเพราะ <u>จน</u> สิ้นซึ่งความดี

จนสารพัด : อนุตะ

ยังมีเพลงอื่นอีกที่ชักลวิธีเข้าแบบการเล่นคำของรูป

มีปล้น <u>กิน</u> ฆ่า <u>กิน</u> มีแกง <u>กิน</u> มีฟุ้ง <u>กิน</u>	สารพัดสารพันจะแบ่งสรรกัน <u>กิน</u>
ทั้งบุญบ่บาเครื่องบิน	เขาก็บ่กว่า <u>กิน</u> อร่อยดี

หมา หมา : นิรนาม

หน้าร้อนร้อนใจแทบ <u>ขาด</u>	หน้าหนาวห่มเสื้อผ้า <u>ขาด</u>
หน้าฝนหลังคาบ้าน <u>ขาด</u>	มีรองเท้าก็ยังปาก <u>ขาด</u>

คนธรรมดา : คนด่านเกวียน

บัวลอยเจ้าเพื่อนยาก	ทำไมจากเจ้าเร็วเกินไป
.....	
บัวลอยเขาเป็นชายหนุ่ม	ตาเหล่หลังจุ่มเต๋อ ๆ คำ ๆ

รูปร่างแม่ไม่โรสกา

จิตใจล้าฟ้าดังสมญาบัวลอย

บัวลอย : การาบาว

ได้มามามาเที่ยวเมืองเลย

เลย ๆ ๆ ๆ รักสาวไทยเลย

.....

.....

ผมขาวหน้าขาวจางเลย

เลย ๆ ๆ ๆ รักสาวไทยเลย

แอ่วสาวเมืองเลย : โยโย

หัตถ์ยืนสรรสร้างด้วยศักดิ์ศรี

ผมดีเลิศเลอผมคาสนิท

ผมจบ ผมเลว ผมมันแตกปลาย

อีต๊อด : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เพลงอื่นๆ ที่ใช้กลวิธีการซ้ำคำมีอีกเป็นจำนวนมาก เช่น เพลง แม่ ทะเลทราย ดิน น้ำ ลม ไฟ กับพущา บัวลอย มหา'ลัย ฉานเสตท ทางขมย ยับเย็น ดวงดาวดวงตาดวงใจ ช่างมันฉันไม่แคร์ หมาไม่มีชื่อ อินโดจีน ถนนมิตรภาพ น้ำ แข็งอีสาน ลาถิ่นเดิม เมฆพิรุณ กาแฟ ชีวิต อ้อล้อ เสพติด คนผสมบุญ เป็นต้น

1.3 การซ้ำคำภาษาถิ่น

เนื่องจากเพลงเพื่อชีวิตส่วนใหญ่มีเนื้อหาสะท้อนความจริง และปัญหาของประชาชนในชนบท กลวิธีการใช้คำที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตอีกลักษณะหนึ่งคือ การซ้ำคำภาษาถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมจริงในการนำเสนอและได้อารมณ์ในการฟัง เพราะแม้ผู้ฟังไม่สนใจภาษาถิ่นนั้นก็อาจเดาความหมายจากบริบทได้ คำภาษาถิ่นที่ปรากฏมากที่สุดเป็นคำวิเศษณ์ รองลงมาคือคำกริยา ส่วนคำนามและคำสรรพนามปรากฏเท่าๆ กัน แต่ปรากฏน้อยกว่าคำวิเศษณ์ และคำกริยา ที่ปรากฏบ้างคือคำสันธาน ภาษาถิ่นที่ปรากฏมักเป็นภาษาถิ่นอีสาน ภาษาถิ่นเหนือ ส่วนภาษาถิ่นใต้ปรากฏน้อยกว่า

ภาษาถิ่นอีสานและภาษาถิ่นเหนือ คำภาษาถิ่นที่นำมาใช้ได้แก่

ภาษา ถิ่น ชนิด	ภาษาอีสาน	ภาษาเหนือ	ภาษาใต้
<u>คำนาม</u>	เถียงนา - กระท่อม ปลาแดก - ปลาร้า บักเต้า - พักแพง ตะเวน - ตะวัน ลมหัวกุด - ลมพายุ แจ๋ - จระเข้ หมากโรตุน - น้ำเต้า โพน - จอมปลวก แถนเมือง - เทวดา ต่อน - ชื่น กะด้า - ตะกร้า ดอกจ๊กกลาก - ต้นหญ้า เสี้ยว - เพื่อนสนิท - เพื่อนรัก, เกลือ	เฮือน - บ้าน จ้อง - ร่ม กาด - ตลาด ตาง - ทาง ก่ากึด - ความคิด	เล - ทะเล บิ่นหลา - นกกางเขน
<u>คำ</u> <u>สรรพนาม</u>	โส - โทน จ้อย - ข้า อ้าย - พี่	เฮา - เรา โผ - ละคร ละอ่อน - เด็ก	ท้าวหรือ - ทาโม

ภาษา ถิ่น ชนิด	ภาษาอีสาน	ภาษาเหนือ	ภาษาใต้
<u>คำ</u> <u>สรรพนาม</u>	พี่น, เผิ่น - เขา, ท่าน คุณ ห่า, บักห่า - คำเรียกเด็กชาย น้องหล้า - คำเรียกเด็กหญิง เนียง - นาง อีจ้อย - คำเรียกคน ตัวหอมๆ จังจั่ว - อย่างไร อีหยัง, หยัง - อะไร ใผ - ใคร เฮา, หมูเฮา - เรา, พวกเรา เจ้า - ท่าน, คุณ		
<u>คำ</u> <u>กริยา</u>	จก - ล้วง เว้า - พุด แม่่น - จริง เฮ็ด - ทำ ขอย, ไซ้ - ช่วย อัก - รัก มัก - ชอบ	อู้ - พุด สุ่มา - ขอโทษ ยะ - ทำ ปัก - กลับ อู้ - รู้ หั้น - เห็น ใปะ - ฝาก	แล - ดู แหลง, แล่ง - พุด หวังเหวิด - อ้างว่าง

ภาษา ถิ่น ชนิด	ภาษาอีสาน	ภาษาเหนือ	ภาษาใต้
<u>คำ</u> <u>กริยา</u>	คิดฮอด - คิดถึง บ่ - ไม่ จื้อ - จ้า สวบ - กิน, จับ ขอย - หั้น หย่อ - ย่อ, ทาให้เล็กลง ย่าน, ยั้น - กลัว จ้ำ - จิ้ม ตุ่ม - ห่ม, ห่อหุ้มกาย ก่น - ขุดให้ลึก สักแม่น - จะ เป็น เจิง - มีเพศสัมพันธ์ เข้ากัน เหยียดหยาม แนมเบิ่ง - มองดู ย้าซอน - คร่ำครวญ ม่วน - สนุก แพง - สงวน, รักษา จอบ - แอบมอง เท - พัง	กิ่น - กิน ลู้ฮื้อลู้หา - แย่งกันซื้อ	

ภาษา ถิ่น ชนิด	ภาษาอีสาน	ภาษาเหนือ	ภาษาใต้
<u>คำ</u> <u>กริยา</u>	ขาด - แ่งชิง คือกัน - เหมือนๆกัน พอๆ กัน		
<u>คำ</u> <u>วิเศษณ์</u>	บ่ - ม่ จิต - แปลกประหลาด ซึก - ชื่น ซื่อ, ซื่อ - ตรง ผาก - แห้ง แลง - เวลาเย็น มอยๆ - เนื่อยๆ อ่อน อีหลี - จริงๆ ฟ้าว - รีบ แคม - ขอบ กุก - กลิ่นเหม็น เหม็ด - หมด อึ้งลั้ง - ชะง่อนผา ปกหลก - สลลาน ออนซอน - ประทับใจ สะออน - ชื่นชม	ตั่ง - ถึง เตื่อะ - นะ โตย - ด้วย จ่ม - บ่น จิต - ไม่ดี เลียม - ขาด นัก - มาก บ่จ้าง - ไม่จริง	หรอย - อร่อยดี จั่งฮู้ - มาก อ้อล้อย - มีจริต

ภาษา ถิ่น ชนิด	ภาษาอีสาน	ภาษาเหนือ	ภาษาใต้
<u>คำ</u> <u>วิเศษณ์</u>	อั้งตั่ง - อยู่ในภาวะกลืนไม่เข้า คายไม่ออก ซัพพะ - นั่งนอนในที่แฉะ มื่ออื่น - พรุ่งนี้ จานพาน - กว้าง แหล่จอลอ - คาม่าสนิท, ค่อนข้างคล้า แบนเอ็ดเต็ด - เตียนร่ง แบนแลน - แบนๆ ซี้ล่าย - ซี้เห่, ไร้ความสามารถ โจงโปง - รูใหญ่ๆ จางปาง - สว่าง หยุบมือ - หยิบมือ เป็นตาซัง - น่าเกลียด ป้วยฮ้าย - ไม่ดี, เป็นป่วน แซว - ส่งเสียงดัง คัก - แน่นนอน แซ่บ - อร่อย		

ภาษา ถิ่น ชนิด	ภาษาอีสาน	ภาษาเหนือ	ภาษาใต้
<u>คำ</u> <u>สำนวน</u>	ย่อน - เพราะว่า หลด - จึง		

จะเห็นว่าภาษาถิ่นที่ปรากฏมากที่สุดคือภาษาอีสานทั้งนี้อาจเป็น เพราะเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตส่วนใหญ่สะท้อนภาพความจริงและปัญหาของภาคอีสานทั้งที่เป็นปัญหาของท้องถิ่นและของคนอีสานที่อพยพมาหางานทำมายังกรุงเทพและที่อื่นๆ นอกจากนี้การรู้ภาษาถิ่นยังช่วยให้ได้บรรยากาศชนบทและเข้าใจไม่ยากนักด้วย ดังนี้

ภาษาอีสาน

มาเจอมากินแกงหมากโตน หมากโตนก็อยู่พรนไร่ใหญ่
หอมๆ เอียบหอมดอกไม้(ข้าว) ผลิดอกผลัดใบปีใหม่ก็เวียนมา

พบกัณวันปีใหม่ : คาราวาว

แดนอีสานกำลังเกิดร้อน มันเป็นย่อนพวกเจ้านายมัน
.....

ลูกสาวเฮามันก็เอาไปทอด เมียเฮาฮอดมันก็จับไปเจิง

เจิงอีสาน : คาราวาว

ร้อดวงจำปาคู้เกียงเฮามาแต่ยามน้อยเลย
กลืนเจ้าสำคัญนักติดพันหัวใจเป็นตัวฮักใคร
แพงไว้เชยชม ยามเหงาเฮาดม

ดวงจำปา : คาราวาว

ว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แม้คนที่รักกลับกลาย
เงินทองก็หดหาย อยู่ในภาวะอั้งตั้ง

กลับมาเถิด : คาราวาว

นาหามมีน้อยเหลือเฟือเพียงจ้อยร้อยข้อยทามาหลายปี
อย่าตัดรอนตอนข้างไม่ดีช่วยทำสักทีอยากมีเมียสักคน

หาเทียม : คาราวาว

มาสาบาน ร่วมคำสาบาน จกปลาแตกจากไหนเดียวกัน
ต้มให้สุกแล้วกินให้สุข นาสิ่งที่ดีสู้ชีวิตเฮา
ชั่วฮ้อนๆ หนอนไม่มี แซบอีหลีจกปลาแตก

ดิบแตก : คาราวาว

<u>เสี่ยวเอ๋ยอีเสี่ยวแพง</u>	เลือดคนสีแดงคือกันแม่นบ่
<u>บ่แม่นสีคาวาหวแหล่จอลอ</u>	จะสูงจะต่ำแล้วแต่พันธุ์แม่พ่อ
นั้นแหละหนอ ๆ ไร้นั้นละหนอ	ชีวิตคนเรา
.....	
<u>ซ้อยอยู่บ้านนอกเจ้าอยู่เมืองหลวง</u>	<u>ซ้อยมักพุ่มพวงเจ้ามักสาว ๆ</u>
<u>ซ้อยจำปลาแดกเจ้ากินปลาเก่า</u>	แต่ว่าสองเราก็เป็นเสี่ยวกัน

เสี่ยว : คาราวาว

ลูกน้อยร้องานอู้	<u>อีจ้อยอยู่กับอกแม่</u>
แห้งเจาอคอยากแท้	เจ้า <u>บ่</u> อ้อมรั้อพิมพ์ใจ
แมงปอปลิวว่อนปีก	ลมหนาวพลั่วโรยมาไกล
หนาวสิ้นด้วยยากไร้	<u>ต้มผ้า</u> ให้ลูกห่มคลุม

บทเพลงจากหมู่บ้าน : คนด่านเกวียน

ว่านั่นแต่ข้าวเหนียว	<u>จิ้มตอน</u> ปลาร้า
ชื่อสัตย์หาเลี้ยงชีวา	ก็ยังถูกตราหน้าว่าเป็นคนเกียจคร้าน
ถูกประจานด้วย <u>คำ</u> ว่า	โรคคนเราช่างน่าใจจิตจาง

เสี่ยวอีสาน : คนด่านเกวียน

ป่าบัวศรีเจ้าสิบาส	ถึง <u>บ่</u> ไปหาไรถึง <u>บ่</u> ไปถนอ
ตื่นแต่เช้ากินข้าวกินปลา	แต่งตัวเขียนตัวเขียนตา
สิบาส <u>แม่</u> บ่า	<u>ซ้อย</u> สีเอนาไปจันทา

ป้าบัวศรีลีเอาเงินไปเอ็ดหยัง

ลีเอาไปสร้างอิหยังถึงจันทนา

.....

.....

พ่อบักหน่า เขาจะ เล่นการ เมือง

ป้าบัวศรี : นิรนาม

บ่มีเนื้อ**อน**บ่มีน้ำ**ประปา**

มีแต่**โรงนา**หลังคาเท ๆ

เสามัน**โยก**โยเย

บัง**ผน**บัง**แดด**ที่**แผด**เผา

คนกิน**แดด** : นิรนาม

ถึงแม้มี**ผู้**คน**หนึ่ง** **เหนียว**

แต่หยบมือ เดี้ยวจะ เอาอะไร**ต้าน**ทาน

บาง**ระจัน** : นิรนาม

คิดฮอด**น้อง**สาว

เจ้า**คอนกะ**ต้า**เอว**ไหว

ผ้า**ขึ้น**ผืน**ใหม่**

แม่**ทอ**ห้ เป็น**ของ**ขวัญ

ยอดมะ**พร้าว** : การาวาน

รอย . . เด้นาย

มืออื่นนี่เป็นวัน**ดี**แท้**ว่า**

ปริ**ญา**สอนไว้**ได้**ดัง**หมาย**

ยืมเงิน**ได้** ฟ้าวไป**เช่า** เสื้อครู**ย**

.....

.....

ลุย**จน**ล้า ลุย**จน**ขา**ลั่น**

บัก**ตุ้ย**ลุยบ่ ย่าน ผันสิ**ได้**ดัง**หวัง**

น้ำตา**หลัง** เป็นตา**ขัง**เค

ใจ**บัก**ตุ้ย**หลด**ที่**อบ**าน เขา ห่อใส่**ดิน**

เห็น**หมด**สิ้น**ปริ**ญา**ไว้**ค่า

จบ**ออก**มาหลายปี**หลด**บ่มี**งาน** จ้อย

เฮ สู้ เขา บ่ ได้ ย่อน เขา ใช้ เส้น สาย คน ขี้ ล้าย ผิด ได้ แม่ น งาน ทา

จัดแม่กรรมหรือเวร
บ้านเมืองไทยป่วยฮ้าย

ช่างเป็นหนอเมืองบ้าน
ย่อนมันใกล้หมนเพ

บันทึก : อมตะ

มือหนึ่งข้อยเห็นนกแตนชิ
แกมหนองใหญ่จอบหมู่ปลาชีว
หัวคิดออกขี้ปล่อยลงมา
นกกลาดบินแซวลงกิน

บินลิว ๆ มาจับเอียวไฟ
นกแตนชีวท่ากล่อหลอก
พวกหมู่ปลาเหลียวเห็นแล่นยาด
แล้วเลยบินขึ้นไปว ๆ

แตนชีว(นกเจ้าเล่ห์) : โสภ

ก็เพราะน้ำปลาร้า
เป็นพันปี พวกฝรั่งยังจิต
ดูเย็นก็ไม่ต้องใส่
ให้หิมจึกทิกก็ร้องว่าแซบ

ภอชนามีนานนม (นมนาน นมนาน)
มันกินได้ยังใจ
ตัวใหญ่ต้องขอย
รอย รอย ไม่อยากเซ่ด

โคราช 4 : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เดือนห้าฟ้าแจ้งจางบาง
แสนแห่งแล้งไรแดงเหี่ยวเฉา

เบ่งทุ่งกว้างดินแตกระแหง
บ้านเอือนหมู่เสามันแสนเศร้าจริงหนา

ยากจนอีสาน : แสมเมอร์

ภาษาเหนือ

อู่กะจ้าง บ่ออู่กะจ้าง มาแอ่วเจียงฮาย

.....

เทิงฟ้ามี เขามีสาวอีก้อ บนดอยแม่สะลอง

ดินดอยที่อยู่ข้างล่าง ต่างก็เพียงสร้างยะไยยะนา

เจียงฮาย : คนด่านเกวียน

าห์เชอหวนคีนมาบ้านนา มีความจริงใจ

เจ้าอย่าหลงแสงไฟ หัวใจมีให้กัน

อัน้องเอบ บึกบ้านเฮา เตื่อะ

รอนาง : ชู ชู

นวลนางน้องกางจ้อง พี่แอมมองนานสองนาน

.....

.....

รับรักพี่ตยจะได้ไหม

บ่อสร้าง เชียงใหม่สาวไทยลานนา

บ่อสร้างกางจ้อง : ชู ชู

เฮมาย้อนฮักน้ำฮักเขา

ฮักหมอกขาวฮักธรรมชาติ

ด้วยศรัทธาพระธาตุดอยกองมู

.....

แม่ฮ่องสอน : สุรัชย์ จันทิมาธร

เขาจะหางานไหนก็ป่วาง

ฮับจ้างสิบสามล้อกิน

.....
 สิบกิโลนั่งไปจุ่มไป พอถึงแล้วบอกว่าไปไกล
 เอาเหรียญไปแล้วทอนมาโดย
 ไม่มีวันร่ำรวย สามล้อแข่งช่วยตุ๊กใจ
 สามล้อ...จะไปต่างใจ... จะไปกาดต้นลำไย
เจ้าขอสินบาทสามบาทถ้าจะได้ เนาะเอ้าไปก่อนไปชะใจรวย รวย

สามล้อ : จรัล มรินทร์

ภาษาใต้

เล่าอ่าลูกเลเมืองใต้ พานักอาศัยอยู่ชายฝั่งทะเล

เล่าทะเล : คาราวาว

มาฟังกันฮิตเพื่อนนิสิตนักศึกษา ผมมีปริญญาจบมหาวิทยาลัย

 ไม่มีงานเมืองไทยจ*า*ใจต้องจากจร ไม่ยักกะหฺรอย ไม่ยักกะหฺรอย
 มองไปทางใดมีแต่ทราย มีแต่ทราย ไม่ยักกะหฺรอย จังฮู้
 คนมีปริญญายังไม่รู้ว่ามาทพรื้อ ทนอดมือกินมือจะมีความหวังอะไร

หฺรอย : คาราวาว

เรนเอ้ยเรนราห์ จงหวนกลับมาอย่าล่องลอย
 เรนเอ้ยเรนรี เจ้ารู้ไหมพี่ตั้งตาคอย

มาแลหนึ่งลุง

กินแกงพุงปลานะ เจ้ากลอย

รถไฟสายปาดัง ๆ : คนด่านเกวียน

หวังเหวิด เจ้าสะตอเคียวหวาน เหมือนดั่งน้ำตาลโตนด

สาวเจ้าเลยเคืองรักทร ทาให้เตี้ยวัดเหมือนต้นตาล

นกเขาคู : อินโดจีน

บินหลาบินมาบินเรื่อยมาเล่นลม ชื่นชมธรรมชาติอันทั้งามสะอาดตา

บินหลา : แฮมเมอร์

เนิ่นนานไปหัวจมน้ำเจ็บ เนิ่นนานไปรสาตม้นกร่อย

ว่าคอยว่าเฝ้าว่าเฝ้าว่ารอ อ้อลื้อ อ้อลื้อ

อ้อลื้อ : ชู ชู

ปรากฏเพลงเพื่อชีวิตที่ใช้ภาษาถิ่นอีกเป็นจำนวนมาก เช่นเพลงแมงกะไซด์ Summer Hill
คู่ท่น Welcome To Thailand หมู่ละมูล บ่เบียบ้านไพร ลานข้าว ปลาน้อยกินปลาใหญ่ ปะการัง
ฉันคือประชาชน ขยม อีแหะ หมายถึงจากหมู่บ้าน หาบครุน้ำ แปนเอ็ดเต็ด มั่งลงแดง แม่นบ่
เสี้ยว ชานพราน กุหลาบปากขัน บักจ้อย ลุยคูเวต แปน สาละวันสันติภาพ แก่สาย เป็นต้น

นอกจากภาษาถิ่นแล้ว ยังปรากฏภาษาของชนกลุ่มน้อยในภาคอีสานอีก เช่นเพลง
"โอปอนปองชา" ของศิลปินวงคาราวาน ใช้ภาษาลัวะเริ่มต้นเพลงแล้วแปลเป็นภาษาไทย โดยนำ
เพลงสากล I'm So Lonesome I Could Cry ของ Hank Williams มาเป็นทำนอง

<u>โอบอนบองซากะบองสาลี</u>	<u>โอบอนบองสาลีกะบองบอย</u>
<u>โอบอนบองบอยกะบองอ็อก</u>	<u>บองอ็อกคึกคึกอ็อกอิงกะ เปิลแอม</u>
ไม่ได้กินข้าวไม่ได้ข้าวเทศก็กินหน่อ ไม่ได้กินหน่อก็กินน้ำ	
กินแต่น้ำ กินแต่น้ำ อยู่ไม่นานก็ตาย	

โอบอนบองซา : คาราวาน

เพลง "ใบลิเรื้อ" ของศิลปินวงโรยบ ใช้ภาษาผู้ไทชนกลุ่มน้อยแถบจังหวัดนครพนม ภาพลัทธิ
เป็นเพลงสนุกๆ ที่นำเอาความแตกต่างด้านภาษาพูดมาเป็นเกร็ดในการนำเสนอ ดังนี้

<u>ใบลิเรื้อ ใบลิเรื้อ</u>	งามนักเอออีนางน้องผู้ไท
.....	
อ้ายจึงกล่าวคำทักมาหาเจ้า	ว่าอีนางน้องสาวกินข้าวกับ <u>เพอเรื้อ</u>
น้องนางตอบว่ากินข้าวกับ <u>เกลอ</u>	อ้ายยินเชื่อไหนเกลอเห็นมีแต่เกลอ
บัดข่าเขา(ข้าว)จึงว่าจาด่อ	เจ้าถามพ่อว่าอ้าย <u>ละแมนเพลอ</u>
อ้ายฟ่าวตอบว่าอ้าย <u>ละแมนเกลอ</u>	จึงได้เรอหัวอ้ายบ่ยอมเขา
อ้าย <u>ซาข้าว</u> เปี้ยกับข้าวสาร	นับทะนานเท่ากันน้ำหนัก <u>เสมอ</u>
อยากจะรู้จำอ้ายผู้เป็นเกลอ	อันใดเล่าเออไหนหนักกว่ากัน

ใบลิเรื้อ : โรยบ

1.4 การใช้คำภาษาพูด

ภาษาพูดเป็นภาษาที่ใช้สื่อความหมายอย่างไม่เป็นทางการ มักใช้ในการพูดคุยสนทนากับ
คนที่คุ้นเคยกัน จึงไม่ระมัดระวังพิถีพิถันการใช้ภาษามากนัก คำที่ใช้จึงมีทั้งคำภาษาปาก หรือคำตลาด
คำยاب ภาษาสแลง ภาษาต่างประเทศ ปะปนกันไป คำที่ใช้มักเป็นคำกริยา รองลงมาเป็นคำนาม
และคำวิเศษณ์ คำที่ใช้พูดที่ปรากฏ มีดังนี้

1.4.1 คำภาษาปาก

คำภาษาปากเป็นคำที่ใช้พูดกันในหมู่คนธรรมดาสามัญทั่วๆ ไป โดยมิได้คำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสม ตัวอย่างเช่น

ลาขากๆ แต่ว่าอยากสบาย คบเพื่อนฝูงมากมาย แต่ไม่ค่อยมีกะตังค์

ขาประจำ : คนด่านเกวียน

"กะตังค์" ย่อมาจากคำว่า สตางค์ หมายถึงเงิน ซึ่งอาจจะเป็นธนบัตรหรือเหรียญกษาปณ์ที่ใช้ในการชำระหนี้หรือซื้อขายสินค้า

ฝรั่ง บัง ยูน ยกพลขึ้นบก สถานีนี้ต้องเที่ยวไทย

WELCOME TO THAILAND : การทักทาย

"ฝรั่ง" เป็นคำภาษาปาก หมายถึงชาวต่างประเทศที่เป็นชนชาติผิวขาว "บัง" หมายถึงชาวอินเดีย และ "ยูน" หมายถึงชาวญี่ปุ่น

ถ้าอยากได้ดินตัวลั่นเลียไป ถ้าอยากได้ดาวก็สาวลั่นเลียหา

ล้างลั่นคอยเลีย : คนด่านเกวียน

"เลีย" เป็นคำภาษาปาก หมายถึงการพูดประจบประแจง

แต่อย่ามาพูดปดไม่ซ้เด็กแล้วนะ แบหว่าจออกมา

อ้อ ล้อ : ชู ชู

"แบ" เป็นคำภาษาปาก หมายถึงเปิดเผยความลับ มาจากคำว่าแบไต๋ แต่ในที่นี้หมายถึงการเปิดเผยความจริงจากใจแก่กัน

ไม่เคยเกรงใจใคร

ใครว่าไกลห่างมัน

เชื่อตัวเองตะบัน

ดันจริงจริงนะ

เป็นอย่างนี้ทุกครั้ง : เล็ก คาราบาว

"ตะบัน" เป็นคำภาษาปาก หมายถึงการดึงดัน เชื่อในความคิดของตนเองเป็นใหญ่

ไม่มีงานก็ไม่มีเงิน

ออกเดิน เดิน เดิน ย่ำสมัครงาน

สอบเท่าใดยังสอบไม่ผ่าน

มันหัวปานกลางเขาเอาแต่หัวดีๆ

มหา'ลัย : คาราบาว

"หัว" เป็นคำภาษาปาก หมายถึง ปัญญา ความคิด หัวปานกลาง คือปัญญาความคิดอยู่ในระดับกลาง หัวดีคือปัญญาดี ความคิดดี

ไม่มีเงินทอง

ลมมองเหมือนหมา

ถ้าเกิดหาหมาตีหน้า

ให้เกิดเป็นหมาดีกว่าคน

หมา หมา : นิรันดรม

"หมา" เป็นคำภาษาปาก หมายถึง สุนัข

มีรถมีถนนดีกรามมากมาย	สิ่งของสิ่งกินสิ่งขายมากมาย
<u>ช่วย</u> ตรงเงินจะซื้อไม่มี	จนต้องทนเก็บกันบูหรืก็ยังคง

ข้างถนน : คาราวาน

"ช่วย" เป็นคำภาษาปาก หมายถึง เคาระห์ร้าย อับโชค

หลาน <u>ย่า</u> รมืออีสานบ้านเกิด	ขอทุนเกิดเหนือหัว
ทัพเข้าศึกบุกยึดเข้ามา	แผ่นดินของข้าปู่ย่าพลีชีพกาย

ย่ารม : เทียรี่ เมฆวัฒนา

"ย่ารม" เป็นคำภาษาปาก ภาษาทางราชการใช้ว่าท้าวสุรนารี

1.4.2 คำพยาย

คำพยาย หมายถึง คำไม่สุภาพเป็นคำภาษาพูดซึ่งต่ำกว่าภาษามาตรฐาน คำพยาย มีลักษณะกระด้าง ก้าวร้าว ใช้ในการกล่าวติเตียน กล่าวโทษ คำว่า ระบายความโกรธเกลียด เคียดแค้น ไม่พอใจ อย่างรุนแรงแจ้งตรงไปตรงมา เป็นการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกอย่างเต็มที่ ตัวอย่างเช่น

เฮาบู้สู้สิก็ว่าจ้งไต๋	พวกจัญไรเสหัวมันออก
เอา <u>ตีน</u> เฮาตอกตะ <u>แม่</u> มันไป	

เชิงอีสาน : คาราวาน

เขาอยู่เขาประณาม

ตามท่านองสัตว์กะหมา

กำเนิดเกิดกายมา

ช่างชั่วช้าน่าชิงชัง

หมาไม่มีชื่อ : คาราวาน

ไม่ชอบเท่า ไม่ชอบเลีย

ไม่หน้าตัวเมีย ค คนสันตติตติณ

ค ควาย ค คน : คาราวาน

วันผู้ใหญ่เขียนให้เลิสเลยว่า

ให้ตั้งหน้าตั้งตาทำแต่คุณความดี

อย่ากอบรกยกินกันมากนักซี

เด็ก ๆ สมัยนี้ถึงแทบไม่มียัคห้า

วันเด็ก : คาราวาน

หายหัวกระบาส

จนชาวบ้านเขาเอือมระอา

เลือกตั้งสมัยหน้า

ใครเขาจะกล้าไปลงคะแนน

.....

.....

อย่ายอมรับซ้ำ

เสียชัยเสียวาจนุ่น

กวนบ้านกวนเมืองจนุ่น

กวนโอย กวนสันตติณ

.....

.....

แหกปากเข้าไป

เอาแต่จะได้ประโยชน์ใส่ตน

ถึงหาจะแปลว่าสัปดน

ยังดีกว่าคนที่เนรคุณ

หาเอียน : คาราวาน

เราเกิดมาทั้งทีควรสร้างคุณดี ไปได้ทุกทีไม่มีอันตราย

ใครที่โกงกินจนมีความอาย

อย่าให้เขาว่าได้ว่าเกิดมาซึ่งหมาเกิด

ชาประจำ : คนด่านเกวียน

สอเล่ห์สวาท

ไร้เมตตาไร้ความปราณี

หวังเห็นเพียงความมั่งมี

เบื้องหลังเขานี้มันเคนคน

นิรนาม : นิรนาม

เพลงอื่นที่ใช้คำพยานมีความหมายรุนแรง ก็มีเพลงข้าวลาลาน กองเกวียนบ้านไพร
โคราชขับไสไถกัน นางแบบ ยายพันยายไฟ มหาจำลองรุ่น 7 รัฐมนตรี เป็นต้น

1.4.3 คำภาษาสแลง

คำภาษาสแลง คือถ้อยคำหรือสำนวนที่ใช้ให้เข้าใจกับเฉพาะกลุ่ม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ไม่ใช่ภาษาที่ยอมรับกันว่าถูกต้องตามหลักภาษา อาจเป็นคำภาษาปากติ หรือนำคำภาษาอังกฤษมากำหนดความหมายขึ้นใหม่ ใช้เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ตัวอย่างเช่น

มีความรู้สู้เขาไม่ได้

เส้นเล็กเส้นใหญ่ เส้นก๋วยจั๊บน้ำมัน

นามสกุลไม่มีสง่าราศี

เป็นลูกตามีเป็นแค่หลานยายมา

มหา'ลัย : คาราบาว

"เส้นเล็ก เส้นใหญ่ เส้นก๋วยจั๊บน้ำมัน" เป็นภาษาสแลง หมายถึง คนอุปถัมภ์ หรือช่วยเหลือ
เพราะมีอำนาจ

แก๊งค์ก๊ำของใหม่ไทยมั่งคั่ง

ถ้าคนป่าเผ่าถ่านมาพอกันไหว

อเมริกาโคดทิมไทยได้มาสองบ่อ มีปลายนมติดคอฉันจะพูดได้อย่างไร

อเมริกาภย : คาราวาว

"พัด" เป็นภาษาแสลง หมายถึง มีความสามารถทัดเทียมกันพอที่จะต่อสู้กันได้

"ทิม" เป็นภาษาแสลง หมายถึง เอาชนะหรือได้เปรียบ

แต่บ่อยครั้งเขาจัดงานหาเงิน เจ็บปวดเหลือเกินเขาชักดาบเป็นประจำ

การะเกด 88 : คนด่านเกวียน

"ชักดาบ" เป็นภาษาแสลง หมายถึง โกงเงิน

พอเจอหน้าแต่ละทีก็ททหลิประจำ

ระริกกระริยั๊งกว่ากระต๋ไต้น้ำ พอจับได้ไต้ถามก็ค้ำน้ำพะไม่มี

ซาประจำ : คนด่านเกวียน

"ททหลิ" เป็นภาษาแสลง หมายถึง ประจบเอาใจเพื่อหวังผลประโยชน์

"ค้ำน้ำ" เป็นภาษาแสลง หมายถึง ตอบอย่างเคลือบ

พอหยอดเหรียญมันก็อมเหรียญปั๊

เฮ้อ ทรศัพทสาธารณะ อู้ อี้ อี อะ งานกร่อย

นานาจิตต์ : นิรนาม

"งานกร่อย" เป็นภาษาแสลง หมายถึง ไม่ดี ไม่สนุก

กิเลสตัดพ้อซักถาม	สร้างความเหลื่อมล้ำสูงต่ำวุ่นวาย
หลอกตัวเองว่า <u>เจ๋งว่าแจ๋ว</u>	แล้วก็จริงใจ
บางคนไม่ดี	ยังห่วงศักดิ์ศรีหนังเหนียวท่าต่อ

มนุษย์ : คามิร

"เจ๋ง แจ๋ว" เป็นภาษาแสลง หมายถึง ดี

<u>ของขาว</u> ไม่ปิดแสดมบ	ส่งยิ้มส่งยิ้มรับกันเป็นเพื่อน
หลายมือที่เปื้อนเลือดชาวนา	จับโยนให้พ่อค้าเคี้ยวเล่นไปก่อน

ไม่อยากย้ายที่นอน : อมตะ

"ของขาว" เป็นภาษาแสลง หมายถึง อามิส สิบบน

นอกจากนี้ยังมีการนำคำภาษาอังกฤษมาทวนความหมายใหม่ หรืออาศัยคำความหมายเดิมมาใช้ ตัวอย่างเช่น

บิน จะบินไปไหน ก็เชิญเลยบิน จะสวย จะ เวอร์ไม่เห็นได้บิน
น้ำตาฉันไม่รินให้เสียใจนะเธอ

กอดขวค : ชู ชู

"เวอร์" เป็นคำภาษาอังกฤษ ย่อมาจากคำว่า โอเวอร์ (over) หมายความว่า มากเกินไป เกินพอดี

อย่าเข้า อย่าทำ ไปกินข้าวแกง ย่านแล้วบางครั้งก็ท้องหิวรอ
 จาใจเห็นไอ้เนี่ยไอ้รัก ใครจะทนแสบใส่ให้รังไรเอ๋ย

ข้างถนน : คาราวาน

"เซ็น" เป็นคำภาษาอังกฤษ คือคำว่า sign หมายถึง เงินเชื่อ ค้างชำระ ติดเงินไว้ก่อน
 โดยบอกให้รู้ว่าใครเป็นผู้ค้างชำระ อาจจะด้วยวาจาหรือการลงชื่อ

เป็นนักดนตรีก็ไม่มีฟอร์ม แต่งตัวแมวมอมไม่ล้ำเลิศสภา

การะเกด 88 : คนด่านเกวียน

"ฟอร์ม" เป็นคำภาษาอังกฤษ คือคำว่า form หมายถึง ทำทางตี บุคลิกภาพดี วางท่า

เพลงเพื่อชีวิตที่ใช้ภาษาพูดนอกจากนี้ยังมีอีกเป็นจำนวนมาก เช่นเพลง น้ำ สบายกว่า
 Summer Hill มหา'ลัย แป๊ะชายขูด เมากีตาร์ ราชาเงินผ่อน แลนด์ออฟสมายล์ ก็แล้วแต่
 ชายคนนั้น ลีนสาว คนหัวขูด ถึงแตก ล้างล้นคอยเลีย ไอ้หนุ่มร้อยเอ็ด คนหลังเขา ข่ายพันยาไฟ
 กอดขูด รวย อาตมา รัฐมนตรี เป็นต้น

1.5 การใช้คำอุทาน

คำอุทานเป็นคำที่ใช้แสดงอารมณ์ และความรู้สึกอย่างรุนแรงได้ตรงไปตรงมา โดย
 ไม่ต้องพรรณนาด้วยข้อความยาวๆ สามารถอยู่เดี่ยวๆ ได้โดยไม่ต้องประกอบกับคำอื่นให้เป็นประโยค
 ใช้เริ่มต้นข้อความหรือจบข้อความได้ ปรากฏการใช้คำอุทานเป็นจำนวนมากในเพลงเพื่อชีวิต ทั้งนี้
 อาจใช้คำอุทานแสดงอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในเพลงหนึ่งๆ หรือใช้คำอุทานหลากหลายในเพลง
 เดียวกันก็ได้ คำอุทานสามารถเน้นความรู้สึกและช่วยให้ข้อความมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น อาจมีความหมาย
 เพื่อแสดงอารมณ์นั้นๆ โดยตรงหรือใช้คำอุทานเพื่อประชดประชันก็ได้ เช่น

เพลง "มนต์การเมือง" ของวงคาราบาว ได้นำเพลงเก่าของ คาร์ม สัมบุญญานนท์

ที่สุเทพ โชติกุล ประพันธ์ไว้ในขณะที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้ารัฐบาลปกครองประเทศ
 คาราวานได้เติมคำอุทาน "แนะ" เพิ่มจากเนื้อร้องเดิม ซึ่งก็ทำให้ได้ความรู้สึกเพิ่มมาว่าประชาชน
 รู้ทันเล่ห์กลในการหาเสียงเลือกตั้งที่มีกสญว่าจะได้สิ่งต่างๆ เป็นการตอบแทนแล้ว ดังนี้

จะสร้างไอรันจะสร้างไอรันที่ยังขาดแคลน
 ทั่วทุกถิ่นทุกแดนฟังดูก็แสนจะชื่นใจ
 ถนนหนทางลำคลองจะสร้างให้มากมาย
 เลิกเลี้ยงควายจะซื้อรถให้มาไถนา แนะ

มนต์การเมือง : คาราวาน

เพลง "กาลิเลโอ (การลี้ลองอนาคต)" ของวงคาราวาน ใช้คำอุทานหลากหลายเพื่อ
 แสดงความรู้สึกต่างๆ ในเพลงเดียวกัน เช่นชะเออเอ็งเงย เอ๊ะ ให้ความรู้สึกประหลาดใจ สงสัย
 อ๊ะให้ความรู้สึกไม่แน่ใจ โอ้โฮให้ความรู้สึกประหลาดใจ ตื่นเต้น ดังนี้

โลกเราก็คือบรืวาร	ดวงดาวไพศาลเปรียบดังผงธุลี
ดวงสุริยันมันก็ลอยอยู่เฉย ๆ	<u>ชะเออเอ็งเงย</u> แบบไหนกันนี่
<u>เอ๊ะ</u> มันไม่เข้าที่	<u>อ๊ะ</u> หรือว่าเข้าที่
.....	
ความหายนะระรานชีวิต	ความถูกผิดกลับสลับกลาม
<u>โอ้ โย โย โย โย</u>	กาลิเลโอ กาลิเลโอ

กาลิเลโอ (การลี้ลองอนาคต) : คาราวาน

การใช้คำอุทานในเพลงเพื่อชีวิตปรากฏใน 2 ลักษณะ คือ

1.5.1 คำอุทานบอกอาการ

เป็นคำที่ใช้แสดงความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ ช่วยเน้นข้อความนั้นๆ ให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น คำอุทานบอกอาการที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตมี ดังนี้

คำอุทานแสดงความสงสารหรือสลดใจ

นั่งบ่นอยู่ริมทางเท้า ถึงคราวตักงานอีกครา
เห็นเหนื่อยเมื่อแยงอ่อนล้า โหย ข้างข้างข้าวลาลาน

ข้าวลาลาน : คาราวาน

น้ำท่วมฟ้าปลาгинดาว นกเหินหว่ส่ายชล
คนดีถูกฆ่ากลางถนน คนชั่วขึ้นนั่งบัลลังก์บน
ฟ้าฝนจึงไม่ตกมา ดาวดับลงจมดิน
ไร้สิ้นความเมตตา โหย หนอ โหย หนา

น้ำท่วมฟ้าปลาгинดาว : คาราวาน

หนุ่มสาวเจ้าจะโบยหน ค่าแต่งตัวนั้นสักเท่าไร
โหย เด็กบ้านนอกของไทย ใม่มีเสื้อผ้าไปโรงเรียน

เด็กบ้านนอก : แฮมเมอร์

ตอนสอบก็ตอบขยัน แต่มาเจอทางตันเวลาทำงาน
หั่นแค้นกันแน่นขนัด มุ่งกันไปตลาดนัด ตลาดนัดแรงงาน
ตื่นเช้าตะลึงตลาด โห โห เอ๊ย บัณฑิตตกงาน

ตะฝุ่นชมชานเต็มบ้านเต็มเมือง

สัมผัสบัณฑิต : การาวาน

รอ รอ อนาคต
ใครคิดช่วยแก้เหลือนแลมอง
ความจริงที่เห็นมีอยู่กำยกอง หรือว่าเพียงต้องให้ทนายใจ

อย่าเพิ่งตาย : คนด่านเกวียน

ไร้ทางเดินรถคนซื้อหาช่องจร รถ ยามจนต้องรถคนเข้าเต็ม
กว่าจะเริ่มทำงาน ต้องรอให้ผ่านพ้นภัย

เสียวีसान : คนด่านเกวียน

รออีกเอ๋ย ออกแม่เจ้าพระยาของข้านี้เอ๋ย
แม่เจ้าพระยาของข้ากำลังเนา
ออกแม่คงปวศร้าวเหมือนดังกับข้าตอนนี้

แม่เจ้าพระยา : อินทจีน

คำอทานแสดงความเจ็บปวด

แล้ววันหนึ่งรถคนตื่นนอนตอนรุ่งเช้า
ตระเตรียมตัวไปทำงานกลับก็ต้องตกใจ
ว่า รอ รออีก เจ้าควายเฒ่า
เพื่อนผู้ช่วยผ่อนแรงเราใครทำเจ้าถึงเพียงนี้

เจ้าถูกเบียดขายค่าที่การกระทำไร้ความปราณี
แล้วจะมีใครช่วยทนาย

เด็กควายทนาย : คาราวาว

เจ้าแก่ก็ไม่ปราณี ไปถึงปียัดเอาคืนไป รอย...

ข้าวสาลาน : คาราวาน

รอย...ลูกเข็ดแล้วกลัวแล้ว ลูกเข็ดแล้วเจ้าข้า
แม่โปรดเวทนา พาไปขออย่าเสียที

เข็ดแล้วกลัวแล้ว : คมเคียว

ประชาชนทนหลายสิบปี จนถึงยุคเราทำได้
รอย...คึกฤทธิ์ทำเราได้

โคราชขับไล่ไอ้กัน : คาราวาน

ควายทนายแสดงความประหลาดใจ

วันนั้นฉันผ่านไปเห็นมากะตาตัวเอง จึงต้องมาร้องบรรเลงบอกเล่ากันฟัง
คินอย่างนี้ รอย มันแตกกระแหง บ้างก็เป็นฝุ่นสีแดงยังกะดินลูกรัง
อนิจจา อนิจจัง ทนายถึงเป็นอย่างนี้

บ๊ิกเสี้ยว : คาราวาว

มองเห็นมันฉันยินดี

ฉันเองก็มีและดีใจ

อยากเห็นอีสานยิ่งใหญ่

จะได้แต่งตัวไปยืนเก็ก

มีทั้งบาร์ทั้งเรค

อะหา โระ ไร้อู๋

เป็นบุญของคนอีสาน

จากใจ : นิรนาม

เธอเกล้าผมมวยดูสวยตลก

อื้อ ฮือพกแต่ผักหมามู๋

หมามู๋ : แสมเมอร์

คาอุทานแสดงความขุ่นเคือง

แบบไหน ไร้อู๋

อยู่ไหนเขาก็เรียกอื้อเสียว

ปั้นแต่ข้าวเหนียว

จิ้มตอนปลาร้า

เสียวอีสาน : คนด่านเกวียน

กูแบกจอบจันมา

จันมาเอ๋ยตาลาย

เอ๋ย สัตว์ร้ายมันเข้ามา

อื้อ โฮ เจ้าเอ๋ยในนา

เผ่าคลองหลอด : ต้นกล้า

ใครจะทนสบสัวให้รัง ไร้อู๋

.....

จนเงินจนงานไปทุกที่ สักมสังคังไทยหรือนี่

แม่เจ้าเหว

ข้างถนน : คาราวาน

คำอูทานแสดงการรับรู้

เปิดดูหน่อย เปิดให้ดูหน่อย ประชาธิปไตย ธิปไตย

อ้อ...หน้าตาเจ้าเป็นอย่างนี้ นี่เอง

ประชาธิปไตย : คาราวาน

เสียงลมแผ่วร่อนพริ้วทางใด

อ้อ...ลมแผ่วผิวเจ้าใบไม้ ทรัมโงเรไรดนตรี

คำลง : คาราวาน

คำอูทานแสดงอาการสงสัย ไม่เข้าใจ

จากชานามาเป็นกรรมกร นี่เราหนีร้อนมาเจอไฟ

หลับนอนกินอยู่เหมือนหมูเหมือนไก่ เอ๊ะ...ลงแรงไปทำไมถึงจน

ฝนไหม : คาราวาน

ไม่นานผลการแข่งขันก็มาถึงวันที่ตั้งใจ

ไอ้หรั่งนั่งรถไปดู เอ๊ะ...ชื่อของกูไม่รู้อยู่อะไ

ไม่อยากจะกลับบ้านเพื่อเป็นคนดี

เส้นสายไม่มีอิหฺร้งเสร้าง

อิหฺร้ง : นิรนาม

คำอูทานแสดงความตกใจ

อยู่ณมมมิตที่อึดอัดเบียดยัด มีทั้งมวญวักมวญหมุ่
ถ้าหากว่าจะดูให้ดี จะมีไอนั้นไอนี้ ไอนี้ไอนั้น
อือ... ดูแล้วมันน่าอาย

เยวชน : นิรนาม

คำอูทานบอกอาการที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตมากที่สุดคือ คำอูทานบอกความสับสนสสาร ร่องลงมาคือคำอูทานแสดงความเจ็บปวด แสดงความประหลาดใจและความขุ่นเคือง และปรากฏ การใช้คำอูทานบอกอาการอื่นบ้างเล็กน้อย เช่น อูทานบอกอาการรับรู้ สงสัย ไม่แน่ใจ มีเพลงอื่น ที่ใช้คำอูทานอีก เช่น เพลง สวรรค์บ้านนา จี๋เมาใจดี สร้างไพร จือกก็ โลกวันนี้ ใกล้เคียงโลกดิน มรดกจิ๋ว สิ้นสาว ความแค้นให้ลุย ถึงแตก รือ...ตายแน่ ชีวิตคน ลาเดิน มั่งลงแดง จากใจ คนเดิม เป็นต้น

1.5.2 คำอูทานเสริมบท

คำอูทานเสริมบท เป็นคำอูทานที่ใช้เป็นคำเสริมข้อความต่างๆ เพื่อให้มีคำ ครอบถ้วนตามที่ต้องการ หรือให้ความกระชับ มีความสละสลวยขึ้น อูทานเสริมบทที่ปรากฏใน เพลงเพื่อชีวิต มีดังนี้

ลูกเอ๋ย แม่ก่อไฟ

ลูกจ๋า มาผิงไฟ

มาอาบไอน้ำไฟแรงฟืน

จนกว่ากลางคืนจะผ่านไปอีกวัน

ผ้าผวยและสายลม : คนด่านเกวียน

พ่อเอ๋ย แม่เอ๋ย ใครร้อนป่าไม้ มันทาลายชาติ

ดอกไม้ : ชู ชู

เด็กเอ๋ย เด็กเอ๋ย เจ้าเด็กน้อย เฝ้าคอยความหวังจากเมฆา

ล่องลอยอยู่เหนือชีวา

สักวันหนึ่งหนาแดงได้หล่นลงดิน

น้ำใจน้ำเงิน : เล็ก คาราวาว

โธ่ เด็กเอ๋ย เด็กน้อย

เฝ้าคอยเสียงเพลง

เสียงเพลงกล่อมมาให้เจ้านอน

เด็กน้อย : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

ภาพเจ้าติดไว้ข้างฝา

พ่อแม่มาจากท้องนาห่างไกล

แก้วเอ๋ย เจ้าจากแม่ไป

น้ำตาแม่ไหลหัวใจเจ็บจา

เกล้าแก้ว : แสมเมอร์

โธ่ผู้เฒ่าเอ๋ย จงคอยอยู่บ้านเกิด

ลูกหลานจะเติบดกลับมา

ช่วยจับน้ำตาและปลอบใจ

บ้าน : จรัส มรินทร์

อีสานเอ๋ย จะรอพึ่งใคร

อยากกลับคืนถิ่นแผ่นดินของเธอ

อีสานคืนถิ่น : คาราวาน

1.6 การใช้คำซ้อน

คำซ้อนคือการนำคำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันมาเรียงซ้อนกันเพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน การใช้คำซ้อนที่ปรากฏมากในเพลงเพื่อชีวิตจะเป็นคำซ้อน 4 พยางค์ ที่มีสัมผัสสระที่คู่กลาง เช่น ผลหมากรากไม้ ้วควาอาราม เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

้วควาอาราม วัฒนธรรมยิ่งใหญ่ ประเพณีไทยนำดินาใจลุ่มหลง

อย่างงานสงกรานต์และลอยกระทง ยังคงเชิดหน้าชูตา

Welcome To Thailand : คาราวาน

ถ้าลูกถูกหอยจะเลี้ยงเฝ้าดา จะเชิญมาตั้งกังวลงเหล่า

ปาร์ตี้เมาสรวลเสเฮฮา ข้าวปลาหมึกเห็ดเปิดไก่

ผลหมากรากไม้ ักขงักขง

เฝ้าดาถ้าจะแย้ : คาราวาน

ถ้ามีเงินเราก็พอมีเพื่อน

มีเรือนชานบ้านช่อง มีรถยนต์

เมื่อตกต่ำลำบากเป็นคนจน ร่วงหล่นลงมาต้องใช้อีเกิร์ชเรย์

อีเกิร์ชเรย์ : สะท้อน

หยุดก่อนหยุดเอาไว้มาก่อน คุณเอ็งหมิ่นหมิ่นอลวน
แต่ใครทนทุกข์ซ้ำจ่อย่ำกลัคุณ

หยุดก่อน : คาราวาน

ยังมีผู้แพ้ผู้ลากมากดี ยังมีเสียจนเหลือสิ้น
หากินบนกบดานคนจน เอาแต่ประโยชน์ส่วนตน
สาละวนอยู่บนกองเงินกองทอง

มรดกเฮงชวย : คาราวาน

หางานทำทั้งวันมาเป็นเวลาหลายปี มนุษย์โลกนี้ช่างดิ้นรนจนขวย

หรรย : คาราวาน

บ้านนอกในกรุงมันอยู่พอพอกัน ฉกชิงวิ่งราวกันจนเปลี่ยนเมือง
ผู้คนผันเฟื่องเรื่องการพนัน

ยุ่งเหมือนยุ่งตีกัน : เทียร์ เมฆวัฒนา

ตีรันฟันแทงจันไม่เอา

ไปจับสาวบ้านภูเขาลาด

ลูกโส : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

ลูกเล็กเด็กแดง

ตายแห่งแห่งแก่

ทั้งพ่อทั้งแม่

ร่างแตกสลาย

ถนนมิตรภาพ : คาราวาน

1.7 การใช้คำภาษาต่างประเทศ

เพลงเพื่อชีวิตไทย นำคำภาษาต่างประเทศมาใช้เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อให้ได้เนื้อร้องสมจริง ส่วนใหญ่จะปรากฏในลักษณะของการทับเสียง คือการนำคำภาษาต่างประเทศเหล่านั้นมาเขียนด้วยตัวอักษรไทย คำภาษาต่างประเทศที่นำมาใช้ได้แก่

1.7.1 คำภาษาอังกฤษ

มีำำำนเพลงเพื่อชีวิตมากที่สุด ส่วนใหญ่จะเป็นคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวอย่างเช่น

ล่ำมกยากเย็นไม่เป็นไร

ท่าเรือเวอร์ใหม่ผ่อนบ้านจัดสรร

เพราะว่ารักจริงรักและเข้าใจ

อดยังงี้ก็จะดาวนั้

รักทรหด : คาราวาน

เข้ายันบ่า ย่ำลงเย็น

ชีวิตความเป็นอยู่เหมือนดังเล่นละคร

ช่างมันฉันไม่แคร์

ช่างมันฉันไม่แคร์ : คาราวาน

ออกสตาร์ทฉันควมจับมั่วด้วยใจ เต็มตื่น
คนเราร้องฉันต้องแข่งขันรีบพลัน เพื่อชัยชนะ

จ๊อกกี้ : คาราวาน

ลำบากลำบากนั้นทนไม่คอยได้ ชอบความศิวิไลซ์และไฮโซไฮตี

ขาประจำ : คนด่านเกวียน

ยายไพเพ่แก่ก็เซียร์เสียงลั่น ยายพันแก่ก็เซียร์รูกไล่
ลูกบ้านก็เซียร์กันใหญ่ สักมาอีกไปจ้ะใจจับมือกัน

ยายพันยายไพ : คนด่านเกวียน

และหลักสุดท้ายของคนใจร้อน (คนใจร้อน) คือกองฟอน
แล้วลงไปนอนรอพวงหรีดคล้องคอแชมป์ตั้ง
แชมป์ตั้ง แชมป์ได้สวดธรรมโม

สิ้น : นิรันดร์

บนสังคมเดียวกัน แต่ยังไม่เข้าใจกัน

งานสังคมยังมี

แบ่งสี่สัปดาห์รับชั้น

โครงการหนด : นิรนาม

แต่งตัวแบบ เซฟวี่ อย่างดี

แต่แทนของทองดีแต่ง บุตติกส์ ใต้

ทองดี ทองเค : คำนีร์

เรื่องกินนั้นมันเป็นเรื่องใหญ่

ตายนั้นมันเป็นเรื่องกลาง

ตารางเรื่องเล็กน้อย

ชีวิต เอนจอย ของคนชอบกิน

กิน : มงคล อุทก

นอกจากปรากฏการใช้นาภาษาอังกฤษแล้ว ยังมีหลายเพลงที่ใช้วลีหรือประโยคภาษาอังกฤษ
ในบทเพลง เช่น

เมตอินไทยแลนด์

พอแขวนตามร้านค้า

มาปิดป้ายปิดตรา

ว่า เมตอินแจแปน

ก็ขายดิบขายดีมีราคา

คุยกันได้ว่ามันมาต่างแดน

เมตอินไทยแลนด์ : คาราวาว

ของแพงนั้นก็ของแจแปน

โอ โส แจแปน

ซูปเปอร์มาเก็ต

เมตอินแจแปน เอฟเวอร์ริงซ์

เมตอินแจแปน : คาราวาน

เราเคยลุ่มหลงกับพลาสติกแบนด์ เมคอินเจแปนแอนด்யูเอสเอ

เวียนว่ายทะเลที่ลือกหลงเรา

.....

ปะกาง เกงกะมอมกะแมม

เรามานั่งแจมส์กีตาร์คีย์เอ

ได้เรือนพังๆ ที่เอียงเท่าเร่

คาราวาน : คาราวาน

ดินรนเหมือนหมาจตรอก

เป็นหมาไม่มีปลอกก็เลยไม่มีใครสน

แอมซอร์ เสียใจชะมัด

อยากมีเงินชะมัดเอาไว้อัดปากคน

สมพรปาก : คนด่านเกวียน

ข้าวปลาน้ำวันแพง

สิ่งของสิ่งๆชิ้นวันแพง

จนค่าครองชีพมันเปลี่ยนแปลง

ค่าแรงยังเหมือนเดิม

บ๊าย บาย ไทยแลนด์

บ๊าย บาย ไทยแลนด์

บ๊าย บาย ไทยแลนด์ : อมตะ

ไอแอมอีสานบ้านฉันอยู่ที่ราบสูง

อดีตเคยรุ่งแต่ปัจจุบันรยรา

ไอแอมอีสาน : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

ทอม ทอม แวร์์โยกลาซานท์

ไอเลิฟเมืองไทย ไอโลค์พัฒนาพงศ์

น้องนางคงท้าวท่อมลุ่มหลง โอเลิฟพังก์พังก์ โอโลก์เมืองไทย

Welcome To Thailand : คาราวาว

นอกจากนี้มีการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิตเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งปรากฏในผลงาน
ของศิลปินวงคาราวาว ด้วยการแปลเพลงเมดอินไทยแลนด์เพื่อใช้แสดงงานสหรัฐอเมริกา ดังนี้

Made in Thailand, thousand years ago
Everybody knows,
We are Buddha and grows
From Sukhothai, Suphanburi, Ayudhaya, till Thonburi
And now it will be Siam, the magic land,
the farmers have no land
Made in U.S.A. two hundred years ago.
Ev'ry body knows, We've got God and gun
Your country grows, if the people know
How to run. now your gun, have made no gun
Nuclear war you've run is as what you've done
Made in Thailand and made in U.S.A.
Lost along the way to the future nation
They must use for goods
Which belong to the son of the gun
Imported from oversea
For you and me by the son of the gun

Made In Thailand : คาราวาว

มีการแทรกคำร้องและบทพูดภาษาอังกฤษในเพลงเพื่อชีวิต ผลงานของยินยง โอภากุล
ในเพลงยินยงอย่างเนลย้ง หลวงพ่อประจักษ์ โลก(WORLD) แสงดาว ดังนี้

ยินยง เอาอย่างเนลย้ง	ก็เป็นอดีตหลังครั้งผ่านมา
ยินยง เอาอย่างเนลย้ง	เขาดีก็ตำรปากเป่าเมาที่ออแกน
ยินยง เอาอย่างเนลย้ง	ปากต้องร้องเสียงหลง
ยินยง เอาอย่างเนลย้ง	ก็คือความหลังที่ยังหลงเหลือ
ยินยง เอาอย่างเนลย้ง	เขาดีก็ตำรปากเป่าเมาที่ออแกน
ยินยง เอาอย่างเนลย้ง	ปากต้องร้องเพลงถึงโลกที่สาม
.....	
คนทุกคนนั้นเกี่ยวข้องกันมา	กาลเวลาได้บ่มเพาะมวลชน
ปนเป่าปนในรถเลอะโลกีย์	มีก็คน มีก็คน ก็คนเป็นทุกข์แทนคนอื่น

Well alright that good to hear you know
Cause I've been bankin these songs
since age of 15 and wanderin along
if you might take them to heart
Give them words of your own, make a brand new song
Cause I've been looking for words
that address people needs,
not their hang-ups and greed
Songs that bring it to light
there are people whose plight
these chords can ease
I've been hoping along
someone might write some songs for the people in need
I've been wandering along

if maybe it's come for people we need

กีนยง อย่างเนลย้ง : ยีนยง โอภากุล

...

ท่านหลวงพ่อบุญผัว เหลืองพันโคนต้นไม้	รักษาไว้ให้มนุษย์เป็นพุทธธรรม
เป็นพระสงฆ์องค์เดียว	โดนขังเดี่ยวอยู่ในเรือนจำ
เป็นพระสงฆ์องค์เดียว	ก้มลงกราบแทบเท้าอาญา

The only monk in the history of Thailand
ever put in prison.

Emprisoned for trying to save
the last piece of virgin forest in Buriram

A monk who has come to save
the very forest he lives in.

Emprisoned by the very officials
Charged with saving the forest.

This is our story, our story,
The story of Pau prajak Buriam,
Thailand, Pau Prajak, Buriam

หลวงพ่อบุญผัว : ยีนยง โอภากุล

แม้โลกเป็นของเรา	บ่าเขาเป็นของใคร
ใครเล่าปลูกต้นไม้	ใครรดน้ำพรวนดิน
หากโลกมีทุกขันธ์	คนต้องเป็นทุกข์สิ้น
คนไม่รู้จะกิน	คือคนไม่รู้จะเกิด (ไม่รู้จักโลก)

If this is our own earth, whose is nature's worth
 Who is it grows tree, who is it fills sea?
 If this earth knows pain, man feel it the same
 do we realize what it's worth, this mistery of our birth?
 เราจะกอดโลกไว้ร่วมกัน เราจะปันต่อโลกเช่นกัน
 เราจะเก็บโลกไว้ให้นานๆ เพื่อลูกเพื่อหลานของเรา
 We can hole this world together,
 take care of this world together.
 Keep this world for a long, long time
 for our children's livies. World
 World ...

โลก (World) : ยืนยง โอภากุล

แสงดาวสวณ้อย	คอยดูแลคนป่วย
ใบหน้าสาวสวย	มาสวยหมวกสีเขียว
เป็นนักศึกษา	วิญญูฉลาดเฉลียว
แบ่งให้โลกใบเดียว	เท่าเทียมกันทุกคน
คุณภรรากิจ	อุทิศตนต่องาน
แห่งฐานที่มั่นภูพาน	เป็นเหล่าทหารประชา

บนแดนดินเดือดด้วยเลือดและน้ำตา สมที่เธอเกิดมาเป็นวีรสตรี
 There have been thoes with the courage,
 to live for their people.
 They fight for there people, they hopes and dreams
 and lives for their people.
 Sangdou, a fighter with the courage to live and hope,

and dream and die for her people.

แสงดาว : ยืนยง โอภากุล

ปรากฏการออกเสียงล้อเลียนคำภาษาอังกฤษ คือ โนปอมแปม โนพลอมแฟลม ล้อเลียน No Problem และ แมงกะไซค์ ล้อเลียน มอเตอร์ไซค์ (Motor Cycle) ในเพลงโนพลอมแฟลม และ เพลงแมงกะไซค์ ของแอ๊ด คาราบาว ดังนี้

โครมาฮอตมาแอ่ว	ยังว่า <u>โนปอมแปม</u>
โนปอมแปม โนปอมแปม	บ่มีปัญหาคือ <u>โนปอมแปม</u>
<u>โนพลอมแฟลม</u> โนพลอมแฟลม	ไม่มีปัญหา <u>เขาว่าโนพลอมแฟลม</u>

โนพลอมแฟลม : แอ๊ด

ญี่ปุ่นมันร้ายแขวนชาบูไร	หมดสิ้นสมัยชักดาบไล่ฟัน
ขาย <u>แมงกะไซค์</u> เอาเงินไทยซื้อที่	อีกไม่นานประเทศนี้ก็ต้อตกเป็นของมัน

แมงกะไซค์ : แอ๊ด

1.7.2 คำภาษาจีน

คำภาษาจีนมีปะปนในเพลงเพื่อชีวิตบ้าง ปรากฏใน 2 ลักษณะคือ การนำภาษาจีนมาใช้ และการออกเสียงคำไทยเป็นสำเนียงคนจีนพูดไทย ซึ่งการนำภาษาจีนมาใช้ส่วนใหญ่จะเป็นคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถสื่อความหมายได้ง่ายเข้าใจตรงกัน และการนำสำเนียงจีนพูดภาษาไทยมาใช้ก็ช่วยให้เกิดความสมจริงในเนื้อหามากยิ่งขึ้น ดังนี้

การใช้ภาษาจีน เช่น

ลุยเข้าไปลูกเรียนเข้าไปหัวมันได้เสีย
พ่อไม่มีแป๊ะเจี๊ยะไม่ต้องเสียใจหรอก

ลูกหิน : คาราบาว

จะขายม้า คำว้าว คำควาย น้าออก น้าเข้า
เข้าๆ ออกๆ บอกคำเดียวรับรองว่าเจ็งลื้อย้อ

ประตูล้าง : แอ๊ด

แรกๆ ก็กลัวหลายๆ	ต้องเมามายคลื่นโละเพ่
คิดถึงแม่ที่เคยไกวเปล	โง่เปลน้อยคือ <u>เรือตังเก</u>
มีแม่ทะเลจับนอนแรงๆ	

ตังเก : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

พอสอบถามเธอก็สวนทันควัน บอกว่าฉันจะไปเจ็งตึก

เจ็ง : คนด่านเกวียน

สวยงามรักนักหนา	<u>ดูเต๊ะท่าทักขี้</u>
จอมแก่นแสนชนเป็นคนเก่ง	สวยเปล่งเหมือนดังผักหมามู๋

หมามู๋ : แฮมเมอร์

เพลง "แป๊ะชายขวด" ของวงคาราบาว และเพลง "คนขายขวด" ของวงแฮมเมอร์

ได้ใช้ภาษาไทยแต่ทว่าเขียนตามสำเนียงคนจีนพูด

แป๊ะขายขวด	ใส่หมวกกุกุ้ย
นั่งกางเกงขาถียว	อาแป๊ะอียังไม่รวบ
จะ <u>กิง</u> เต้าฮวย	ยังไม่มีตั้ง
อา <u>ซ้อยู่</u> เสาชิงช้า	<u>ตั้ง</u> มาล้างหน้า <u>อุ้ง</u>
ออกวิ่งขาย <u>ขวด</u> ทั้ง <u>วัง</u>	ไม่ว่า <u>น้ำ</u> <u>มัง</u> <u>ำ</u> <u>หัง</u> <u>เจ็ก</u> <u>บว</u>

แป๊ะขายขวด : คาราวา

มีขวดเหล็ก กะหลากหนังสือพิมพ์มาขาย
กระป๋องหังๆ กะละมังๆ ก็ขายล่าย

คนขายขวด : แยมเมอร์

1.7.3 ภาษาเขมร

ภาษาเขมรที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต จะยกมากล่าวทั้งเป็นคำ และเป็นประโยค

ดังนี้

ประสาทหินกลาย เป็นฝนทราย ศพร้ายกระดูกเรียงเนียงเอย

.....

หลายขบบิโน้หนอ

เสียงขอเจรียงอยู่ไหน

มีแต่เสียงลูกปืนลูกไฟ

ลูกบอมบัก้องไปหัวแคว้น

เช่นกัน เจียวควากัน กัน

บวงประเจียงทั่วแดน

ที่ยังงำหัดสู้มัน

ขอม : คาราวาน

เนียงเออ โมปรินา เนียงเออ โมปรินา

ไปโหมมาเนียงคนงาม

เนียงเออ ลอ ลอ เนียงเออ ลอ ลอ

งามเท้นอสาวชายแดน

เพียงเอนสลัมมอเต เนียงเออสลัมมอเต

เอาหัวจาให้หมดเลย

เนียงเออ โมปรินา เนียงเออ ลอ ลอ

เนียงเออ สลัน มอเต เนียงเออ ยักอ้ายบ่

เนียงลออ : ชู ชู

ซอนซานลู่สะเค็ดสี่หนุ

สาธุ สาธุ กะโมแบ่งกัฟหรือโม

เจียวสัมพันท์ น่องท่านฮุนเจ็น

ชมพองเนอ กะโมแบ่งกัฟหรือโม

มรดกของประวัติเจียด

มนึกเขียนดรวมมะเมียรักษา

โกนกะเม็กเต็งเรื่องเกิดโม

ระบากเมียนราคา มะเอาบองปะโณน

เขาพระวิหาร : อินโดจีน

1.7.4 ภาษาต่างประเทศอื่นๆ

ภาษาต่างประเทศอื่นๆ ที่ปรากฏได้แก่ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาฮินดี เช่น

ขอกันนะ ขอกันนะ ขอกันนะญี่ปุ่น

ประเทศเราขาดดุลเป็นหนี้ใหญ่มากมาย

.....

ชิตะโรมะและชาชิมิ ยากิโรมะเต็มไทย

โรมะ โรมะ อากิอากิ เกลื่อนไปทั้งแดน

ขอกันนะ : วิสา คัญทัพ

หลายจอกหลายยกขึ้นอกขึ้นใจ หัวเราะร้องไห้จากลา

เชยก็ดูบាយ ชาโรนาระ

เกียวิโรต : คาราวาน

อัสสลาม ม อาลัยกม

สุดาต้ายแดมาเลย์

ปัตตานี นรา ยะลา

ถิ่นนี้แดนสนธยา

จรดอันดามัน สงขลา สตูล

อัปดุลเลาะห์ : ชู ชู

ปรากฏการใช้คำภาษาต่างประเทศมีมากนัก คำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏมากที่สุด คือ คำภาษาอังกฤษ ที่ปรากฏรองลงมาคือ ภาษาจีน ส่วนภาษาเขมร ภาษาญี่ปุ่น และภาษาอินดีปรากฏ น้อยมาก มีการประพันธ์คำร้องเป็นภาษาอังกฤษซึ่งปรากฏในผลงานของคาราวาน หรือ ยืนยง โอภากุล ซึ่งเสกสรรค์ ภู่ประดิษฐ์ นักจัดรายการเพลงให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการประพันธ์คำร้อง เป็นภาษาอังกฤษว่า "เป็นเรื่องดี ช่วยให้ความหมายของเพลงได้รับการนำเสนอไปวงกว้างขึ้น และได้ความแปลกใหม่บทเพลง" (เสกสรรค์ ภู่ประดิษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ วรณ ฮอร์ลิ่งก้า เป็น ผู้สัมภาษณ์ ที่สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2535)

1.8 การประพันธ์

การปรุงศัพท์ คือการสร้างศัพท์ขึ้นมาใช้ เพื่อให้ถ้อยคำมากพอที่จะแสดงความรู้สึก
 ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งอาจจะด้วยการตัดคำให้สั้นลง เติมคำให้ยาวขึ้น หรือสร้างคำใหม่เพื่อให้มี
 ความหมายตรงตามความรู้สึกและความต้องการ ปรากฏการปรุงศัพท์ในเพลงเพื่อชีวิตหลายคำ
 เช่นเพลง "มารวมกันนะเธอจ๋า" ของวงคาราวาน ได้นำคำว่า "สังคม" มาไว้คู่กับคำว่า "สังคัง"
 ซึ่งคำว่า "สังคัง" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงโรคผิวหนังชนิดหนึ่ง
 เกิดจากเชื้อรา มีลักษณะเป็นผื่นแดง มีสะเก็ดบริเวณอุ้งเท้ามีอาการคันมาก (2525 : 740) การนำ
 คำสองคำนี้มาเรียงกัน ซึ่งนอกจากจะได้การสัมผัสด้านเสียงพยัญชนะแล้ว ยังได้ความหมายและ
 ความรู้สึกที่ว่า ผู้คนในสังคมน้องต้องทนกับสภาพความเป็นอยู่ที่ปราศจากความสุข ก่อให้เกิดความรำคาญ
 และต้องใช้ เวลาตลอดจนความอดทนสูงจึงจะแก้ปัญหาสังคมได้ ดังนี้

เราคนขายแรงงาน

มาสาแดงก้าง

รักสังคมสังคัง

ให้เหมือนดังร่มทอง

มารวมกันนะเธอจ๋า : คาราวาน

ปรากฏการใช้คำ "สังคมสังคัง" อีกหลายบทเพลง เช่น

จนเงิน จนงานไปทุกที่

สังคมสังคัง ทนหรือนี้แม่เจ้าเหว

ข้างถนน : คาราวาน

พอเห็นเงินงกเงินเกิจะเก็บ

ให้เก็บให้ตายไม่มีราคา

ชีวิตคนดูเหมือนดังผักปลา

อนาถนาสังคมสังคัง

เสียงเพลงแห่งเสรีภาพ : คาราวาน

แต่สังคมวันนี้นั้นแย่ยิ่งกว่าสังคม เขียนให้เด็กได้ฟังมันก็ยังไม่พอ
 อย่างปล่อยให้เด็กเดินชนรถตามลัฟ เพราะสังคมสังคมมันยังไม่สมบูรณ์

วันเด็ก : คาราวาน

เพลง "แบนเอ็ดเดิด" ของศิลปินวงคาราวาน ใช้คำว่า "ปู่สังกะสา ย่าสังกะสี"
 โดยหมายถึง คนยากจนที่มีอาชีพทำมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ดังนี้

อีสานแดนดินที่ดาลเดือด สายเลื้อยปู่สังกะสา ย่าสังกะสี
 ธรรมชาติไม่ปรานี ทูรชาติมาอย่าขี้กินแรง

แบนเอ็ดเดิด : คาราวาน

ปรากฏการใช้คำ "ปู่สังกะสา ย่าสังกะสี" ในเพลงอื่นอีก เช่น

บุญมีก็หักทวงบุญมา อาชีพทำนาสังกะสา สังกะสี
 ที่ทางผู้เผ่าก็ยกให้ฟรี หากว่าเราขายที่ก็เท่ากับขายสิมคุณ

แมงกะแซ็ค : แอ๊ด

ชวานาท่วมฟ้าเมืองไทย ล่องลอยไปไหน
 มีครันทาง หุ่นาเล็กราทิ้งร้าง
 ถูกยึดไปสร้าง โครงการโรงงาน
 บรรพบุรุษเราเป็นชวานา สังคมสังคม
 รังแกชวานา บรรพบุรุษเราเป็นชวานา

ปู่สังกะสา

ย่าสังกะสี

บรรพบุรุษชาวนา : แอ็ค

ปรากฏการปรุงศัพท์ในเพลงเพื่อชีวิตหลายคำ ทั้งนี้เพื่อให้สื่อความหมายได้ชัดเจนขึ้น
มีความไพเราะสละสลวย น่าฟัง ตลอดจนเน้นความรู้สึกและอารมณ์ได้หนักแน่นยิ่งขึ้น เช่น

ถูกกีดกันโดยชนชั้นที่เอาเปรียบ เหยียบขยี้หัวใจทำลายขวัญ
หยดหยาดเหงื่อตั้งน้ำเกลือน้ำกลั่น น้ำจั้นจางแบ่งปันผู้คน

เสียงเพลงแห่งเสรีภาพ : คาราวาว

น้ำตานองอาบสองแก้ม สายลมแถมพัดผ่านมา

นางงามตุ๊กกระจก : คาราวาว

วันอุกาฟ้าเหลือง ทะเลสะท้อนสายลมเป็นบ้า
แต่เผ่าอ๋ายังบ้าใจออกหาปลา มันคือคำยาคำรักษาพยาบาล

เผ่าทะเล : คาราวาว

มาเถิดมวลมิตร ยังมีชีวิตผู้เยาว์
รอมือมาผ่อนคลาย ความเศร้าความทิวหอย
เป็นผู้ก่อโรกย เพื่อเด็กน้อยที่เวทนา

Summer Hill : คาราวาว

ลมหนาวห่มเนื้อครั้งเมื่อวันก่อน เปลี่ยนเป็นแรงร้อน
 ราวรานแผดเผาผิวบาง

ล้อเกวียน : คาราวาว

คำคืนนี้ยังมีดวงดาวเจิดจ้า คราบท้องฟ้ายังดูสดใส
 สุดส่วนโค้งของฟ้ากว้างไกล ไม่มีวันใดมืดมิดสนิทนาน

กัญชา : คาราวาว

ดินเหนียวดินเหนียว จากแหล่งกำเนิดลุ่มน้ำใหญ่
 ไล่ฟ้าไม่พ้ามอยู่ พื้อนด้วยมือ เป็นแจกัน

ทามือ : คาราวาว

ผูกด้วยไหมแพรพรรณปั้นหม้อไหดินเผา ทามาหลายชั่วคนงามจนเกินตา

ความเป็นมา : คาราวาน

มาร่วมกันค้นงล้อประวัติศาสตร์ สู่เอกราชจริงแท้และสดใส

ถึงโรคมรณะแรงโพ : คาราวาน

หากอยากเห็นหมอกพื้อนว่ายฟ้า เชิญเข้ามาแม่ฮ้องสอน

แม่ฮ้องสอน : สุรัชย์ จันทิมารุ

แทนความรักเป็นคราสสุดท้าย

ขวัญเอยจงพักร่างกาย

หลับนอนให้ฟ้าห่มดิน

จอมขวัญ : คนด่านเกวียน

พลั่วลมโถมลอบจูฬผิวแผ่วเนื้อ

ล่องลอยลาเรือ

ย่ำคำเสียงแคนบอกลา

แสงใต้ริบๆ พรึบๆ พรายมา

คืนสู่เรือนเคหา

ถิ่นท้องนาอาบฟ้าห่มดาว

ลาตะคอง : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

นอกจากนี้ยังปรากฏการปรุงคำทำให้มีเสียงใกล้เคียงกัน แต่มีความหมายขัดกันหรือตรงข้าม
เช่น ผู้แทน-ผู้ทน เลือกตั้ง-ลากตั้ง ดังนี้

เงินไม่มี เงินไม่มี อดเป็นผู้แทน

.....

เงินไม่มี เงินไม่มี ได้เป็นผู้ทน

ผู้ทน : คาราบาว

อย่างผู้นำต้องมาจากการเลือกตั้ง ใครอยากเป็นบ้างยกมือขึ้น

.....

อย่างผู้นำที่มาจากการลากตั้ง ใครไม่อยากจะเห็นบ้างยกมือขึ้น

ประชาธิปไตย : คาราบาว

เพลง "เชือน" ของศิลปินแอ๊ด ได้คำที่มืออยู่แล้วมาเรียงลำดับใหม่ เช่น จากคำเดิมคือ
 สึงสารสัตว์ "แอ๊ด" ได้เรียงลำดับคำใหม่เป็น "สารสัตว์สิงสา" ซึ่งทำให้เสียงของคำเพราะขึ้น
 มีความแปลกน่าสนใจ ดังนี้

สายน้ำแห่งความชุ่มฉ่ำ	เปลี่ยนเป็นสีกล้ำไม่เห็นผุงปลา
พิษพันธุ่มานราวป่า	<u>สารสัตว์สิงสา</u> ไรถิ่นอาศัย

เชือน : แอ๊ด

ปรากฏการปรุงคำในเพลงเพื่อชีวิตอีกหลายคำ เช่น สารทุกข์สารสัตว์ มะเร็งอารมณ์
 ว่ายฟ้า สงครามอาวุธ สงครามปากท้อง กอดฟ้า กอดกองไฟ เมมาเช็ดดิน ซาอุดร รัฐมนรท
 คว่ากระจาด เป็นต้น

1.9 การนำคำเลียนเสียงธรรมชาติ

เป็นการเลียนเสียงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เพื่อให้ความรู้สึกที่สมจริง และได้
 อารมณ์เพลง เช่น

ว่าวจุฬาปลาไหลว่ายลมร้อน	สุดสะอื้นเสียงธนูเพราะจริงหนอ
ฟังเสียง <u>ผ่องออก</u> อี้ อี้เหมือนสีขอ	บ้าหมุ่พัดต่อซังข้าวปลิว

ทองนาสวรรค์ : คนด่านเกวียน

นกเขาขวานคู่	จู้ฮุกกรู ฮุกกรูอยู่เอ็กกา
ตาลโตนดกลางนา	ยังรอท้าววันเจ้ามาเยือน

นกเขาครวณ : อินโดจีน

าบน้าน้อยๆ	ที่เปื้อนด้วยรอยยิ้ม
เนียนวลเต็มอิ่ม	โยกเยื้องร่างกาย
ท่ามกลางแสงสี	ดนตรีโร้จะพริ้มพราย
เพื่อแลกเงินเลี้ยงกาย	าซ์เรือนกายเข้าพลี

นางแบบ : คนด่านเกวียน

รอสักหน่อย เดี่ยวไม่มีชั้นหมาก

รมง เห่งรมง เห่งรมง เห่งรมง

ชั้นหมากคนจน : ชู ชู

เดินกะบวนาข้าวป่าวร้อง	เป็นทาทเองเสียงพิณเสียงแคน
<u>โศดตติง โศดต่ง ตีแลนเตน</u>	ไม้อดยากแค้นม่เดินกะบวน

เดินกะบวน : มงคล อูทก

<u>รปึก เปึก รปึก เปึก</u>	พวกเราสร้างทา
<u>ป็อก แปึก ปึก ปึก</u>	พวกเราสร้างาทย
มีแต่หัวาจ	าห์แก่คนเฝ้ารอ
<u>รปึก เปึก รปึก เปึก รปึก เปึก รปึก เปึก</u>	

รปึก เปึก (ปลาไร่วัง) : คาราวาน

<u>ปึก ปึก ปึก</u>	เสียงครกมอญตาข้าว ปึก ปึก
กินบ้านกระโทก	กินข้าวที่ตาครกมอญ

ค่านาส่วยสาเก็บก่อน	ที่เหลือคอนเอาไปตากิน (ข้าว)
.....	
<u>ตึก ตึก กะตึก</u>	โรงสีไฟโรงใหญ่ คัก คัก
ทำงานหนัก	กระเทกเปลี่ยนเป็นระคชัย
ม่เข้าใจเรื่อยม่เข้าใจ	
ค่านาส่วยสาเก็บได้	ที่เหลือสาธไปโรงสี
เหลืออีกทีจากโรงสีไฟ	

กระเทก ระคชัย (โรคราษ 2) : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

หลายอย่างที่เป็นความจริง	ต้องไปพูดกับสิ่งจึงม่เคือคร้อน
<u>เปรี๊ยะ ๆ เป็ง</u> เห็นกันอยู่	หลายคนรู้ก็แค่ดูไปก่อน

ม่อยากย้ายที่นอน : อมตะ

ผู้เพื่อไทย ผู้เพื่อชาติอย่างอาจหาญ กระสุนลั่น ปังเปรี๊ยะม่เคยไหวหวั่น

14 ตุลา : คาราวาน

ใช้รถยนต์ลากมีสายกระชากยิงเสียงดัง
ถ้าเรานิ่งเงิบฟังเสียงลูกลั่นดัง วัด บั้ม

ร้อยห้า (105) : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เสียงทวาดแหวน เสียงดังแปรี๊นๆ แค้นที่มองหน้า ยิ้มทำไมอายคนบ้า

บ้า : แอ็ค

ผากชีวิตไวกับแดดกับฝน ไม่เกียจคร้านสู้งานอดทน
 ไม่อยากจนให้ผู้คนินทา ฮุย เล ฮุย ฮุย เล ฮุย

ชาวนา : คมเคียว

สุมาพาให้แรงเหล็กก็แดงคุรุณ เรายกมันขึ้นทั้งเตรียมถึงแรงบูดบอน
เฮ เฮ เฮ ฮี ฮี ฮี ฮี เราลงพะเนียบบนเหล็กแดงด้วยไฟ

คนตีเหล็ก : คาราวาน

เพลงอื่นที่มีการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติก็มี เช่น เพลงลานข้าว ภา่ชน ขาประจำ
 นกเขา ผ้าป่าสามัคคี เอาเต๊อะ ลุงใส ดอกบัว เลือดต้องล้างด้วยเลือด เป็นต้น

1.10 การใช้ศัพท์ยาก

เพลงเพื่อชีวิตใช้ศัพท์ยากในการบทเพลงจำนวนน้อย เท่าที่ปรากฏเป็นศัพท์ที่มาจาก
 ภาษาโบราณ หรือสร้างคำจากภาษาบาลี สันสกฤต เป็นคำที่นิยมมาใช้ในวรรณคดี คำเหล่านี้ส่วนมาก
 จะเป็นคำที่ค่อนข้างคุ้นหูผู้ฟังอยู่ ตัวอย่างเช่น

ฝันของเจ้าคุณเลิศล้ำลาวัลย์ ฝันเจ้าฝันโลกพิสดารถึงเมลิอง
 ร้อยยามนี้ระวีแดงแสงโรยรา สฤณา เจ้าบินตัดฟ้าสู่รัง

หนุ่มพเนจร : คาราวาน

มาแลกมาซื้อก็เปลี่ยนเป็นขาย พรุ่งนี้ตอนงายเราจะออกเดินทาง

กองเกวียนบ้านไผ่ : คาราวาน

ลูกชิ้นสู้จนสิ้นลมสุดท้าย ตายไม่ยอมจำนน
เสียงอาลัยก้องในไพรสณฑ์ บนหนทางต่อสู้

ความแค้นของแม่ : คาราวาน

มองไปหน้าใครคนครวญคราง ผ่านมารกาลี่เจียนร้อยปีหา

ฝันร้าย : คาราวาน

เพื่อนฝูงมากมายเขาเมินไม่มอง อีกกองสมบัตินาวรัตน์เรือหาร

ไอ้แสบผู้ยิ่งใหญ่ : คนด่านเกวียน

ทุกสิ่งสรรพในธรรมชาติ ศาสตร์วิชาสารพัน
มิจาศาสตร์สุดล้นพลัน เป็นส่วนสัตรีธรรมชาติไป

อนัตตา : คนด่านเกวียน

เพลงอื่นที่มีการใช้ศัพท์ยากก็มี เช่นเพลง วันทอง เมฆพิภร นิวเคลียร์ เป็นต้น

1.11 การใช้คำย่อ

ปรากฏการใช้คำย่อในเพลงเพื่อชีวิตเล็กน้อย และเป็นคำย่อที่ไม่อ่านออกเสียงคำเต็ม เช่น ร.ม.ต. อ่านว่า รอ-มอ-ตอ ไม่อ่านเต็มคำว่ารัฐมนตรี เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เนื้อเพลงรัดกุม

ไม่บรรจุจำนวนคำในแต่ละวรรคมากไป และคำย่อที่ใช้เป็นคำที่รู้จักกันโดยทั่วไป เช่น

ดี มั่นใจ พรุ่งนี้จะถึงสิ้นเดือน ดี มั่นใจ มี จ.ม. เขียนมาจากครอบครัว

บวชน้ำไฟ : คาราวาว

ซุงพรมี่ฤทธิ์ เดธมากล้น

ร.ม.ต. บางคนต้องพันตำแหน่ง

รถไฟวิ่งคีมี่แรง

หัวลำโพงตะแคงมีคนตาย เล็กน้อย

ข้าวเก่า : คนด่านเกวียน

คิดถึงบ้านเกิดเมืองนอน

เจอเจอคนสัญจรร่วม บ.ช.ส.

ปักจ้อย : นิรนาม

แต่ บ. ร้อยห้ามันก็ต่างไปอีกหนอ

ไอ้แมงอันนี้มันมีลื้อตัวมันก็ใหญ่จัง

ร้อยห้า (105) : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

พอ ศอ สองห้าสองสี่

ผู้ใหญ่สี่ตีกลองประชุม

ร้อนลมอ้าวรุมดังไฟสุ่ม

ทั่วถิ่นดินแล้ง

บ้านนาสะเทือน : คาราวาน

เห็นใจป้าบัวศรี

ทามาหากินอยู่ดี ดี

มาเสียเงินฟรี

เพราะอยากเป็น ส.ส.

ป้าบัวศรี : นิรนาม

เพลงอื่นๆ ที่ใช้คำย่อก็มี เช่น เพลง คนขายไข่ ดีความ เมตอินไทยแลนด์ เป็นต้น

1.12 การใช้คำพวน

การพวนคำเป็นลักษณะของการเล่นภาษาด้วยการสับที่เสียงสระของคำต้นกับคำท้ายของคำ 2 พยางค์ หรือ 3 พยางค์ เป็นความสามารถทางภาษา และอารมณ์ขัน บางครั้งอาจยังทำให้หลีกเลี่ยงการกล่าวคำหยาบได้อีกด้วย ปรากฏการใช้คำพวนน้อยมากในเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2534 ตัวอย่างเช่น

ป็นี่ปี่เสื่อ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เขาว่า

ก็เป็นเสื่อร้องไห้ คงเป็นเสื่อร้ายมาใช่เสื่อดี

ไอ้เสื่อลำบากเอ๋ย เสื่อกระบาก สากกระเบือ

เสื่อร้องไห้ : คาราวาน

ฟ้าประทานสิ่งอันสตราไว้คนแซกคอบ

เมืองผืน : นิรนาม

ยุคของการล่าอาณานิคม

แบบใช้ปืนข่มมันหมดสมัย

ญี่ปุ่นย่นปี ก็เขามาไ

ออกล่าแบบาหมาใช้หัวกบาล

ญี่ปุ่นย่นปี : กะท้อน

1.13 การใช้คำเสียงระคาย

คือคำที่หลักเสียงความหมายอันอาจเกิดจากการพูดแรงๆ ปรากฏการใช้คำเสียงระคายน้อยที่สุดในเพลงเพื่อชีวิต ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการประชดประชันมากกว่าที่จะต้องการความสุภาพ เช่น

เป็นคนไทย มวยไทยเรายังเป็นต่อ

เขาไม่ชั่พันธุ์แม่ พันธุ์พ่อกลัวญาติเขาทำไม

(พูด) อย่าไปกง อย่าไปกลัวลูกคุณยายเขาทำไมล่ะ

อเมริกัน : คาราวาว

หากขาดฉันพวกท่านคงได้คิด ฉันไม่มีสิทธิ์คิดไกลไปใหญ่หลวง

มีข้าวป้อนปากได้สามมือถือได้ดังทรวง

(พูด) อ้าว เร็วๆ เร็วเข้า เร็ว ทำงาน ทำงาน

ร้องเพลงอยู่ได้ สิ่งที่หวนแทนของใคร ฉันไม่ต้องการ

จับกัง : คาราวาว

เห้ ๑ ๑ ๑ ๑

เห้เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง

.....

เห้มันผัดตรงไหน

อธิบายให้ฟังสักที

ไอ้เห้ ๑ ๑ ๑ ๑

ตาไม่รดเต่งตึงแต่ตัวเตี้ยติดดิน

.....

ตรงไหนเห้มันไม่ดี

ไอ้เห้มันก็มีหัวใจ

เห้ เห้ : นิรนาม

1.14 วงศัพท์านเพลงเพื่อชีวิต

เพลงเพื่อชีวิตในช่วง พ.ศ.2516 – พ.ศ.2519 แม้จะมีกลวิธีการใช้คำเช่นเดียวกับ เพลงเพื่อชีวิตในช่วงหลัง พ.ศ.2519 – พ.ศ.2534 แต่จากการศึกษาพบว่า มีกลุ่มคำศัพท์หรือ วงศัพท์เฉพาะจำนวนหนึ่งที่นิยมใช้ประพันธ์คำร้องในช่วง พ.ศ.2516 – พ.ศ.2519 เป็นวงศัพท์ ที่แฝงนัยในการเป็นปฏิปักษ์ ต่ออำนาจรัฐ บ่งบอกถึงการต่อสู้ แสดงลัทธิอุดมการณ์ทางการเมือง วงศัพท์นี้ปรากฏการใช้น้อยมากในเพลงเพื่อชีวิตช่วงหลัง พ.ศ.2519 – พ.ศ.2534 และแม้จะมีการใช้แต่ความหมาย อารมณ์ และความรู้สึกจะลดความเข้มข้นแรงลง วงศัพท์ที่ปรากฏมีดังนี้

1.14.1 คำที่ใช้เรียกกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการนำเสนออุดมการณ์ใหม่

กลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของอุดมการณ์ใหม่ ได้แก่ อำนาจอรัฐ ข้าราชการ ผู้มีธุรกิจรายวัย ประเทศสหรัฐอเมริกา มักใช้คำว่า เผด็จการ ศักดินา ทรชน ทูรชาติ ทรราชย์ มารทมิฬ หมูทมิฬ ปีสาง เต่า ไตรนเสาร์เต่าพันปี ชนชั้นผู้ปกครอง จักรวรรดินิยมอเมริกัน จักรพรรดินิยม จักรพรรดินิยมอเมริกา มะริกัน ไอ้กัน ดังตัวอย่างเช่น

อีสานแดนดินที่ตาลเดือด

สายเลือดปู่สังกะสาอย่าสังกะสี

ธรรมชาติไม่ปราณี

ทูลชาติอย่าขี้กินแรง

แป้นเอ็ดเต็ด : คาราวาน

คราขึ้นนิสิตนักศึกษา

บรรดานักเรียนเหนือใต้

สามัคคีประสานทั่วไพร

ลูกฮือจับไล่ทรชน

หนุ่มสาวเสรี : ต้นกล้า

เหมือนนกต่างหมู่

มาอยู่ร่วมรัง

ช่วยกันปลูกฝัง

สร้างจนเป็นถิ่น

มาถูกเผาผลาญ

เพราะมารทมิฬ

ต้องพลัดพรากถิ่น

หมดสิ้นชาวบ้าน

ล่องป่าบูน : คาราวาน

หยุดก่อนนายทุนผู้โกยกอบ

คุณมีเงินเป็นกระสอบต่างสมุน

ไม่รู้จักพอเพราะเป็นนายทุน

เลือกคุณล้นอยากความมากมี

หยุดก่อน : คาราวาน

เขม้นมอง เมืองสยามในยามนี้

กฎหมายศักดิ์นาควบคุมครอบครอง เผด็จการ

เสนา เร่งรัดจัดประหาร

คนพาลเขม้นอกิน ชม้ากิน ป้อนอินทรี

สยามในวันนี้ : ชุรุชน

มาเถิดประชาร่วมสามัคคีร่วมใจ

สร้างชาติไทยก้าวไปได้เสรี

จักรพรรดินิยมต้องร่นล้มอย่าให้มีไอ้ก้นอับปรียสิ้นไปไทยรุ่งเรือง

สงครามหรือสันติภาพ : ชุรุชน

1.14.2 คำที่ใช้เรียกกลุ่มพลัง

คำกลุ่มนี้จะใช้เรียกกลุ่มบุคคล เช่น นิสิตนักศึกษา ปัญญาชน ขาวนา

ผู้จ้างแรงงาน อันเป็นกลุ่มบุคคลที่ใช้เป็นฐานในการต่อรองกับอำนาจรัฐ ได้แก่คำว่า บวชน มวลชน ประชาชน ประชา ฝนใหม่ วีรชน เขาวชน สหาย เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

ผนพดา หมี่ไหลรวมเป็นสายธาร ไครมันจะต้านกระแสน้ำหม่

ผนาหม่ : คาราวาน

เราพองชนทั้งหลายใจเบิกบาน เสียงดังก้องทั่วท้องฟ้ากลับมาแล้วมินาน
สังคมาหม่สุขสราญ เพราะพวกमारสิ้นไป

ธรรม : กुरुชน

จะก้าวตามรอยวีรชนนักรบคนกล้า สู้เพื่อประชาอาจหาญตรงค้
สืบทอดจิตใจของวีรชนเกิดไว้มั่นคง สืบสืบสู่ลาวันยิ่งใหญ่ของปวงชน

สืบสืบสู่ลา : กรรมาชน

พลังเมลิศข้าวเราระดม เปลี่ยนความทุกข์ระทม
แปร เป็นพลังสร้างโลกของเรา

เมลิศข้าว : คาราวาน

1.14.3 คำที่ใช้ย้าแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมือง

อุดมการณ์ทางการเมืองที่มีการตอกย้ำคือ เรื่องของความเป็นเสรีภาพ การทำลาย
ทุนนิยม และระบบเผด็จการ การเรียกร้องประชาธิปไตยและอำนาจอธิปไตยอันมาจากประชาชน
คำที่ใช้เป็นจำนวนมากคือคำว่า เสรี เสรีภาพ เสรีชน แคนเสรี แสงเสรี ไทยเสรี หมู่สาวเสรี
คำที่บ่งบอกถึงการต่อสู้เพื่อทำลายระบบเก่าๆ ได้แก่ ผ่าฟัน ราวี หยัดยืน หยัดเหยียด หยัดกาย
ทลายท่า พิชิต ร่อนล้ม ชู ปลดแอก ประจัญ และคำที่บ่งบอกถึงจุดมุ่งหมายในการต่อสู้คือ สังคมวิไล
สังคมอุดมการณ์ รลกาหม่ โท ชีวิตาหม่ ฟ้าาหม่ เส้นชัย รลกานั่น ตัวอย่างเช่น

ผู้เข้าป๋ออย่าได้หนี เพื่อเสรีภาพอันยิ่งใหญ่
รวมพลังผอ่เราเหล่าชาวไทย ผู้ชาติใจพวกเราเสรีชน

ผู้ไม่ถอย : กรรมาชน

ข้ามลัษารฟ้าผ่าศัตรู กระชับปืนชูสู่เพื่อโลกาใหม่
กองทัพประชาแ่งกล้าเกรียงไกร ชูธงนำชัยมาห่มวลชน

โคมฉาย : โคมฉาย

ผองเราถูกพยาม โลกที่สามจงปลดแอก
โลกที่สามจงปลดแอก สร้างโลกาใหม่

โลกที่สาม : กรรมาชน

เราร่วมแรงร่วมใจ ฝ่าฟัน ๆ ๆ ประจัญผองภัย
หวังชัย เพื่อไทยประชา

เขวชนเพื่อชาติ : กงล้อ

หยัดกายขึ้นทวยฟ้า เกิดมาไม่หลีกหนี
ไม่มีสิ่งสูญเสีย นอกเสียจากความเคืองแค้น

จากแผ่นดินสู่ดวงดาว : รวมม็อน

1.14.4 คำที่บ่งบอกถึงการเอารัดเอาเปรียบในสังคม

วงศัพท์ที่แสดงถึงการเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ด้อยกว่าในสังคม ได้แก่คำว่า
กดขี่ข่มเหง ขูดรีด บำยี กินแรง เช่นมา ลูกคาม ข่มขี่ ขูด ข่มขู่ แยก ขี้อคา ทาส ตัวอย่างเช่น

อยู่มาไม่นานลูกหลานเต็มมา พวกเทวดามันตั้งหน้าขูดกิน

ลูกขึ้นสู้ : คาราวาน

ต้นเกิดที่น้องพองทาสุทุกัระหม ลูกขึ้นเกิดปวงชนผู้ยากไร้ทั่วหล้า
เลือดรินปรี่ล้นทุกขัเรื่อยมา สองมือไขว่คว้าหายุติธรรม

แองแตร์นาซี อองนาล(สามัคคีนานาชาติ) : กรรมาชน

อันความเลวร้ายวันนี้ อับยสกดขี่และข่มเหง
เหมือนยักษ์มารไม่เคยกลัวไม่เคยเกรง คอยแต่เร่งให้ร้อนรุ่มทรมานให้แบน

กระท่อมแบน : ต้นกล้า

1.14.5 คำที่แสดงถึงลัทธิอุดมการณ์การเมืองใหม่

ลัทธิอุดมการณ์การเมืองใหม่ คือแนวความคิดของนักศึกษา ประชาชน และ
ศิลปินเพลงเพื่อชีวิต ที่นำมาถ่ายทอดเพื่อจะไขว้กับปัญหาต่างๆ ในสังคมที่ทับถมกันมานาน คำที่แสดง
ถึงลัทธิอุดมการณ์ทางการเมือง ได้แก่ ตะวันสีแดง ดวงอาทิตย์สีแดง แสงตะวัน รวี ดาวพากฟ้าสีแดง
จัดตั้ง และคำที่แสดงถึงความหวังในอุดมการณ์ใหม่คือ วันฟ้าทอง ฟ้าสีทอง แสงสีทอง แสงทอง
ตัวอย่างเช่น

ใต้ดวงอาทิตย์สีแดง

พลังเราแข็งแกร่งดี

ต่อสู้นักรบ

สามัคคีจึงมีชัย

ต่อสู้เอกราชประชาธิปไตย : กรรมาชน

เจ้าการระเกดเขาไปแล้ว

เป็นทิว เป็นแถวไปทุกแห่ง

ไปตามตะวันสีแดง

ที่สาครทั่วแผ่นดินไทย

การระเกด : ต้นกล้า

เมื่อดาวพาดฟ้าสีแดงเด่นไกล

อย่าท้อจงสู้ไปเร็วไวเพื่อนเอ

ไม่ปรากฏชื่อ : โคมฉาย

มาเถิดหนาสาวหนุ่ม

จัดตั้งกลุ่มอย่าดูแคลน

คนหมิ่นแสนร้ายหัดยืนขึ้นเออชัย

เส้นทางหนุ่มสาว : ชุมน

ทุกคืนวันแม่อยู่ด้วยความหวัง

วันฟ้าทองส่องฉาย

ผองประชายู่สุขสบาย

ตายก็ไม่มีการกังวล

ความแค้นของแม่ : คาราวาน

ปรากฏการเลือกคำหลายหลายในเพลงเพื่อชีวิต ระหว่าง พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2534 ซึ่งการนำคำหลายเหล่านี้เป็นความจำเป็น เพราะการนำคำให้เหมาะกับบุคคล ภาชนะพิเศษ ช่วยเพิ่มรสชาติให้แก่เพลง สร้างความรู้สึกและอารมณ์ร่วม ตลอดจนสื่อสารของเพลงให้แก่ผู้ฟังได้ การนำคำ

ที่ปรากฏมากที่สุดคือการใช้คำง่าย เพราะคำง่ายใช้บรรยายเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย และเข้าถึงอารมณ์เพลงได้ การใช้คำที่ปรากฏมากรองลงมาก็คือการซ้ำคำ เป็นการซ้ำคำเพื่อย้ำความหมายของคำที่ต้องการสื่อ การใช้คำภาษาถิ่นที่ปรากฏมากคือภาษาอีสาน รองลงมาก็คือภาษาเหนือ และปรากฏน้อยที่สุดคือภาษาไทยใต้ การใช้คำที่ปรากฏมากในระดับกลางๆ คือ การใช้คำภาษาพูด การใช้คำอุทานและการใช้คำภาษาต่างประเทศ ภาษาต่างประเทศที่ปรากฏมากที่สุดคือภาษาอังกฤษ รองลงมาก็คือภาษาจีน และภาษาเขมร ที่ปรากฏน้อยที่สุดคือภาษาญี่ปุ่น และภาษาฮินดี การใช้คำที่ปรากฏค่อนข้างน้อยคือ การประสมคำ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ และการใช้คำที่ปรากฏน้อยมาก คือ การใช้ศัพท์ยาก การใช้คำย่อ ส่วนการใช้คำพวน และการใช้คำเสียงระคาย เป็นการใช้คำที่ปรากฏน้อยที่สุด นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า วงศัพท์ที่ซ้ำในเพลงเพื่อชีวิตในช่วง พ.ศ.2516- พ.ศ.2519 มีลักษณะเฉพาะยุค ที่ปรากฏการใช้บ่อยมากในการนำเสนอเนื้อหาในช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 และแม้จะมีการนำเสนอบ้างแต่ความหมาย อารมณ์และความรู้สึกที่ปรากฏจะลดความเข้มข้นแรงลง ซึ่งการใช้วงศัพท์เฉพาะนี้ เป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่เป็นความแปลกแยกระหว่างเพลงเพื่อชีวิตทั้งสองช่วง และทำให้เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 มีบรรยากาศของการเป็นเพลงขึ้นทางการเมืองอย่างชัดเจน

2. การใช้โวหาร

การใช้โวหาร เป็นศิลปะของการใช้ภาษาอย่างหนึ่งเป็นการใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงเพื่อดึงดูดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความฝัน หรือความรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้ง เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้ทราบ วรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตใช้โวหารต่างๆ เพื่อสื่อความหมาย แบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ

2.1 บรรยายโวหาร

2.2 อุปมาโวหาร

2.3 เทสนาโวหาร

2.4 สาธกโวหาร

2.5 พรรณาโวหาร

2.1 บรรยายโวหาร

บรรยายโวหารเป็นโวหารที่ใช้ในการเล่าเรื่อง หรืออธิบายเรื่องราวโดยถ้อยคำ เช่น นิทาน ตำนาน นิยาย ประวัติต่างๆ รายงาน บันทึก จดหมายเหตุ ฯลฯ บรรยายโวหารจะใช้ ภาษาง่าย แต่งให้เข้าใจง่ายๆ ใช้คำธรรมดา เป็นโวหารที่ใช้มากในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิต เช่น

บรรยายผลภาวะทางอากาศ ว่า

...

อีกซิเจนของคน	รถยนต์เอาไว้
ขับเคลื่อนว่องไว	พ้นวันไอเสีย
รถยนต์มันเยอะ	ไอเสียมันแยะ
ผู้คนอย่าแย	ขาดอีกซิเจน

...

อีกซิเจน : แอ๊ด คาราบาว

บรรยายเกี่ยวกับธรรมชาติ ว่า

...

คนหากินสัตว์หากิน	เราไม่เบียดเบียนกันและกัน
ต้นไม้งาม คนก็งดงาม	รับน้ำใจไหลเป็นสายธาร
ชุบชีวิตทุกฝ่ายเบิกบาน	มีคนมีต้นไม้ มีสัตว์ป่า
ความสมดุลย์	คือคุณตามธรรมชาติ
ดินน้ำลมฟ้าอากาศ	เติมवादชุบชีวิตคน
หมู่ไม้พันธุ์อยู่กันมาหลายชั่วคน	ให้ใบ ให้ดอก ให้ผล

ให้คนได้ผลประโยชน์

ชีวิตสัมพันธ์ : ศิลปินอีสานเขียว

แผ่นดินนี้กว้างใหญ่	ยาวไกลไปสุดขอบฟ้า
มีตำนานบอกกล่าวเล่ามา	จากท้องนาถึงถิ่นฐานบ้านคน
มีต้นไม้มากมายบนภูเขา	มีลำน้ำทอดยาวผ่านทุ่งโล่ง
ฝูงปลาแหวกว่ายในลำประโดง	นกกาโผลงจับคอนเคียง

ตำนานแผ่นดิน : คาราวาว

บรรยายความรู้สึกและอารมณ์ ว่า

บ้านเคยอยู่เคยนอน	เมื่อจะจากจร
ไม่รู้วันย้อนกลับมา	ลูกผู้ชายหลังน้ำตา
ต่างถ้อยวาจา	แห่งการอาลาเคหาเคยนอน
แม่เคยนั่งอยู่กลางนอกชาน	พ่อเล่านิทาน
และเคยจับขานบทกลอน	น้องยังซุกตัวหนุนตักแม่นอน
คือภาพอันสุนทร	แห่งความอาวรณ์ก่อนการจากลา
บ้านคงเศร้าเจียบเหงาวังเวง	ไม่มีบทเพลงอบอุ่นเล่า
วันนั้นเศร้าต้องกล่าวอาลา	ไม่นานจากนี้วันหน้าจะกลับบ้าน

คนไกลบ้าน : คาราวาน

บรรยายชีวิตของคนสมัย ว่า

เข้าก็ตื่นขึ้นมา	มองฟ้าเริ่มแสงตะวัน
พอต้องออกทำงาน	อาชีพนั้นแก้ขัดสามล้อ
แม่อีกตื่นแต่เช้า	เตรียมข้าวของไปทำงาน
แม่ของฉันนั้น	แกขายมันอยู่ประตูน้ำ
ฉันขายพวงมาลัย	พี่ขายขายหนังสือพิมพ์
น้องสาวขายไอศติม	หากินไปเพียงวันๆ

คนสลับ : แฮมเมอร์

เล่าเรื่องในวรรณคดี หรือเล่าเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ว่า

เป็นเรื่องจริงมาขึงนิยาย	ที่ปู่ตายายเล่าขานกันนานมา
มีหลักฐานบันทึกเป็นตำรา	ให้ลูกหลานได้ศึกษาเล่าเรียน
หนึ่งหญิงสองชายผูกพัน	เหตุเกิดที่สุพรรณกาญจนบุรี
เรื่องขุนช้างขุนแผนและสตรี	ที่ชื่อวันทองหรือหญิงสองใจ

วันทอง : คนด่านเกวียน

ประวัติศาสตร์ชาติไทย	จำได้ไหมศึกบางระจัน
ร่วมรบราฆ่าฟัน	ผู้รุกรานแผ่นดินไทย
แม้กำลังน้อย	ไม่ท้อถอยด้วยสามัคคี
บุกเข้าต่อสู้	ศัตรูถอยหนีเป็นพัลวัน
อาจารย์ธรรมโชติ	ผู้รอบรู้วิชาอาคม
ร่วมกันปลุกระดม	ให้คนไทยมีใจกล้าหาญ
รวมพลชาวบ้าน	ได้ประมาณสี่ร้อยคน

ยิตต์วัตรพิธึ์ แก้วตัน

เป็นที่รวมพลบ้านบางระจัน

ศึกบางระจัน : เทียบรี เมฆวัฒนา

2.2 อุปมาโวหาร

เป็นโวหารที่กล่าวเปรียบเทียบในเรื่องที่บางครั้งไม่สามารถอธิบายเรื่องราวให้ผู้อ่านเข้าใจเท่าความเป็นจริงได้ การใช้อุปมาโวหารหรือการเปรียบเทียบ นอกจากจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้ชัดเจน หรือกว้างขวางกว่าการกล่าวอย่างตรงไปตรงมาแล้ว ยังเป็นความงดงามทางภาษา แสดงความสามารถของผู้ประพันธ์อีกด้วย อุปมาโวหารหรือการกล่าวเปรียบเทียบที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตมีดังนี้

2.2.1 การเปรียบเทียบด้วยการอุปมา

เป็นการกล่าวเปรียบเทียบความเหมือนกันระหว่างของสองสิ่ง ทั้งนี้เพื่อชักโยงความรู้สึก อารมณ์ ตลอดจนจินตภาพของผู้อ่าน โดยมีคำบ่งบอกความเปรียบ เช่น ดังเหมือน เสมือน ประดุจ ราวกับ เทียบ เช่น ฯลฯ เป็นตัวกลางการเชื่อมสิ่งแรก(อุปมา)และสิ่งเปรียบเทียบ(อุปมา) เป็นวิธีการเปรียบเทียบที่ปรากฏมากในเพลงเพื่อชีวิต ดังนี้

รลกาให้เรามาเกิด

ประ เสรฐแล้วชาติหนึ่ง

แผ่นดินคงคังที่พึ่ง

แผ่นฟ้าดุจกาถึงใจ

บึงบอง : แอ็ด

มาร่วมมาจำเริญ

เรียนตราว่าให้อ่านได้

มีแต่สนุกทุกขั้หมดยาว

าให้หน้าสก่างดั่งดวงจันทร์เพ็ญ

หน้าสก่าง : คนด่านเกวียน

ยามสนธยาพาใจให้เหงาหงอย ตั้งหนึ่งล่องลอยอยู่กลางทะเล

หนทางใด : คาราวาน

ภูเขาวังเหลือเงาไม้บัง เหมือนดังคนไม่มีเสื้อผ้า

สร้างไพร : หงา คาราวาน

งามเส้นผมอ่อนไวสว ดูใจโยนหมจากใจหมอนัดทอ

เด็กน้อย : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

อกหักครานั้นยับเป็น ยับเป็น เจ็บปวดเหลือเกินบนเนินหัวใจของเรา
ตั้งตกต้นตาลสูงเสียดฟ้า พลับตีสั่งกลางบนคันทนา

ยับเป็น : ชู ชู

มวลดนตั้งผนังทองแดงกำแพงเหล็ก เอกลักษณ์นี้แหละหนาใช่คนต้อยต่ำ

ถึงโรมโรมแรงไฟ : คาราวาน

เสียงสาวเจ้าเอยตั้งนกจับขาน น้าฟังกระไรขึ้นใจสาวราย
เป็นสุขไม่นานเข้าลุยงานต่อไพบ

สาวโรงงาน : คันทน

จากบ้านมาสู่เมืองเนรมิต ชีวิตเจ้ากลายเป็นสินค้า
เจ้าถูกขายถูกตีราคา ให้เลือกซื้อหาตั้งตุ๊กตาไขลาน

ตุ๊กตาไขลาน : โยบ

ทุ่งนาร้างบ้านเรือนรกร้างเหมือนช้างหญ้า
มีแต่ฝุ่น มีแต่แดด มีแต่ลมแล้ง แล้ง

เมดอินแจแปน : คาราวาน

ฉันเหมือนนกขาดปีก ที่บินหลงพากฟ้า
เมฆดำมืดมืดหนาดำ มองหาหนทางไม่มี

จันทร์เจ้าขา : คาราวาน

แค้นแค้นกินข้าวขึ้น เหมือนกลืนกรวดทราย
ท้อแท้ยามแพ้ย่าย เหลือควายกับเรา

ข้าวขอบลาน : หงา คาราวาน

ชีวิตโรยเกราะละเห่ รอละซอน บทบาทบางตอนก็เหมือนน้ำขึ้นน้ำลง

สิ้นสาว : คนด่านเกวียน

เสียงหญิงเราร่ำร้อง เหมือนเสียงของผองเพื่อนร้องเรียกหา

จากขุนเขาแสนไกลหนา ร้องบอกว่าอย่าลืมวันที่สัญญา

ทางคน : คนด่านเกวียน

เคยทำกันแค่เพลงเถื่อน ถ้าคิดไปทางใจของท่านอย่าหาอะไรเชื่อน
คือเป็น เสมือนรอยที่ย้ำเตือนของหนามดอกไม้ที่ปลายนา

แก้ด้วย : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

จิตา จิตังขนาเขา

อีกล้ำราวแม่คงคา

เมธการธรรมลับไม้

ร้อยรัศมีดวงตาประชาชนวงชน

คานธี : คาราวาว

เป็นอยู่อย่างนี้มานาน

ถึงดูกันดารมาได้สร้างปัญหา

ถึงจะลับไปหน่อยเท่าเท่าร้างหนู

ก็ยังพอได้อยู่กินกันอย่าง แมว

โนฟลอมแฟลม : แอ๊ด

2.2.2 การเปรียบด้วยการอุปลักษณ์

เป็นการกล่าวเปรียบเทียบโดยนัย คือว่าสิ่งหนึ่งมักกล่าวเพื่อให้ความหมายถึง
อีกสิ่งหนึ่ง การเปรียบวิธีนี้ให้ภาพ ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ที่ลึกซึ้งกว่าธรรมดา ปรัชญา
การเปรียบด้วยการอุปลักษณ์เป็นจำนวนมากในเพลงเพื่อชีวิต ดังนี้

ปะการัง ปะการัง

งามล้ำค่าช่วยกันรักษา

เรือใบมกเอ๋ยต้องเสียหาย

เรือใบมกเอ๋ยต้องเสียหาย เรือใบมกที่บ้านเรานั้นแย่แล้ว

วัดทะเลไม่เหลือเห็นแนว พังระเบิดเป็นแนวปะการัง

ปะการัง : ชู ชู

ศิลปินเพื่อชีวิตวงชู ชู ใช้คำว่า "ไข่มุกเอเชีย" มาเปรียบแทนความงามของปะการังแถบ เกาะลันตา ภูเก็ต และลันตามัน ซึ่งทำให้ได้รักษาภาพของความสวยงาม และควมมีคุณค่าของ แนวปะการังที่กำลังจะถูกทำลาย

รถเบญจมา

แสงไฟระยิบ

ท้องฟ้าราตรีกรุงเทพ

ผีเสื้อราตรี

มากมายนารี

หากินกับพวกสื่อเสเพล

กรุงเทพฯ : แฮมเมอร์

การเปรียบผู้หญิงที่ประกอบอาชีพบริการว่าเป็น "ผีเสื้อราตรี" ทำให้ได้ภาพของความสวยงาม จวบจน ไม่ยั่งยืนของหญิงบริการ

คนสมัยในสังคมเจริญ

สนุกสนานเพลิดเพลิน

เหลือเกินนะพวกเอง

ไม่สนใจผลพวง รังแก

เอาแต่เที่ยวเตร่เริง

ร้องเพลงให้ควายฟัง

บุษมา : นิรันดร์

การเปรียบเทียบทหารชั้นผู้น้อยเป็น "ผลพวง รังแก" นำให้ภาพของความเป็น เขย ของกลุ่มทหารที่ไม่ได้รับการดูแล

นอกจากนี้ยังปรากฏการเปรียบเทียบแบบอุปโลกน์ที่หมายถึง ผู้หญิงอีกหลายเพลง เช่น

เจ้าลิ้มบ้านนาหรือแม่ชะบากกลางไพร หลงแสงสีวิไลอยู่ที่ในบางกอก

อย่าลืมตัว : แสมเมอร์

ต่างดงงามชาคมประกาย ยามใกล้กรายน้ำชม น้ำชม
เจ้าบุหงาผูกฟ้าคลุมสม สมกับเป็นกุลสตรี

อะมีนะห์ : ชู ชู

บ่ไปใสสีไพร เนื้อพรของพี่ จ้าวกล้าคงดีป็นน้าทานา

หนุ่มฉลุ : คาราวา

ล่องลอยฟ้ามาหากระวีसान โสนน้อยเจ้าบานแต่กลีบร่วงโรยแล้ว

ยาภูเขา : คนด่านเกวียน

โธ่หนอเจ้าบัวแรกบาน จงเก็บความหวานรอพี่มาขอ

พบรักยามแลง : แสมเมอร์

เจ้าเป็นดอกไม้ที่งามวิไลตั้งแต่มา
รอดวงจันทร์มาลาขวัญอีกของเรียมพี่เอย

ดวงจันทร์ : คาราวาน

เด็ดดอกหน้าแหม่ม

ดอกกลิ่นหมแหมกลิ่น

ร้อแม่ดอกกระดิน

บัดนี้เจ้าสิ้นจากลา

สุคนธา : คาราวาน

ร้อแก้วตายาเฒ่าไม่เห็นใจที่ข้าง ความรักที่จึงอับปาง

หม่นหมองที่ว่าจะพบแต่กตังโพละ

ดังแตก : คนด่านเกวียน

การกล่าวเปรียบเทียบกับผู้อื่นนี้ สามารถสื่อภาพของผู้หญิงที่กล่าวได้ชัดเจน สัมผัสอารมณ์ และความรู้สึกในบทเพลงได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเช่น "แม่ชะบากกลางไพร" ที่ให้ภาพของความสวยงามดูน่าใคร่ค่า "เจ้าบุหงา" ที่ตีภาพ และอารมณ์ของความเป็นผู้หญิงทางใต้ของไทย หรือ "เสนน้อย" ที่ให้ภาพของผู้หญิงที่บอบบาง สดใส ไร้เดียงสา และการเป็นสาวจากท้องไร่ท้องนา เป็นต้น

2.2.3 การเปรียบเทียบกับการใช้สัญลักษณ์

สัญลักษณ์คือ คำที่ใช้แทนสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งมีความหมายนอกเหนือจากความหมายที่พจนานุกรมกำหนด เป็นการเปรียบที่คล้ายคลึงกับการอุปมาอุปไมย กล่าวคือเป็นการนำคำหรือข้อความมาแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ต้องการจะกล่าวถึง แต่การใช้สัญลักษณ์จะกล่าวโดยทั่วๆ ไป กว้างๆ ไม่มีตัวอุปมาอุปไมยมาเป็นตัวบ่งชี้ เช่นเดียวกับอุปมาอุปไมย มีความเป็นอิสระในตัวเอง แม้จะมีการนำมาใช้ในความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ไม่จำกัดอยู่เฉพาะความหมายนั้น เป็นสัญลักษณ์ตามแบบแผน หรือสัญลักษณ์เฉพาะบุคคลก็ได้ อาจนำสิ่งที่เป็นรูปธรรมมาแทนสิ่งที่เป็นรูปธรรมด้วยกัน หรือแทนสิ่งที่เป็นนามธรรมอันได้แก่ ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ หรือลักษณะบางประการที่แสดงออกมาตรงๆ ไม่ได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางสังคม เช่น เพลงเพื่อชีวิตในช่วงแรก คือ ช่วงพ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 เป็นช่วงที่มีการปิดกั้นกระแสความคิดใหม่ เป็นต้น การเปรียบเทียบกับการใช้สัญลักษณ์ในเพลงเพื่อชีวิตที่ปรากฏมากคือ การใช้ "นก" เป็นสัญลักษณ์ของวีรชนที่เสียชีวิตเนื่องงานเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 และยังใช้ "นก" เป็นสัญลักษณ์ของเด็กและเยาวชนที่นอกเหนือจากวีรชน 14 ตุลาคมอีก เพราะนก

ไร่เอ๋ยพรานไพรเหตุใจร้ายจริง
ไม่น่ามายิงปืนหลาจนสิ้นลม

ปืนหลา : แสมเมอร์

เพลง "ปืนหลา" เป็นเพลงที่ วิสา คัญทัพ แต่งไว้แต่เดิมเมื่ออยู่ในป่า เพื่อต้องการ
สะท้อนภาพการล้อมปราบพี่น้องมุสลิมภาคใต้ โดยใช้ "ปืนหลา" หรือ นกกางเขนเป็นสัญลักษณ์
วงแสมเมอร์นำมาดัดแปลงเนื้อหาใหม่ บันทึกเสียงเผยแพร่ในชุดปืนหลา เพื่อสะท้อนภาพนักข่าวผู้มี
อุดมการณ์ มีอิสระในการทำงานที่ถูกทำร้ายถึงแก่ชีวิตโดยนายพราน หรือผู้มีอำนาจในสังคม
(แจ่มจิต สุระเดช 2531 : 147)

มีการเปรียบเทียบโดยใช้ "นก" เป็นสัญลักษณ์แทนเด็ก และเยาวชนอีกหลายเพลง
ตัวอย่างเช่น

เจ้านกน้อยบินลอยเล่นลม	สุขใจสมบินชมไพรกว้าง
.....	
ปีกเรอพลีดูงามสง่า	ลงทลายทำลีลาเร่ร่อน
.....	
รบบินไปทางใด	หนทางนั้นแสนไกล
เจ้ายังต้องพบเหตุการณ์อีกมากมาย	พายุโหมภัยใกล้วันจะมา
เจ้านกน้อยอย่ามัวลอยเพลินอยู่	ต้องเร่งเรียนรู้เตรียมการพ้นฝ่า

นกน้อย : วิสา คัญทัพ

ร้อยยำนีระวิสีแดงโรยรา สกุนดาเจ้าบินตัดฟ้าสู่รัง

ภาพของความมีเสรีภาพ และความขบถบางอย่าง อันยังเป็นลูกนกที่เพิ่งสอนบิน ตัวอย่างเช่น

กางปีกหลีกบินจากเมือง	<u>เจ้านกสีเหลือง</u> จากใบ
เจ้าบินไปสู่เสรี	บัดนี้เจ้าชีวาวาย

นกสีเหลือง : คาราวาน

รอ <u>เจ้านกสีเหลือง</u>	เหนือขุนเขาเจ้ารบกับ
เหนือนครคนโรคหิน	เจ้าบินข้ามฟ้าเหนือเมฆาหวนให้

แต่เพื่อน : คาราวาน

<u>นกน้อย</u> เจ้าจากใบ	เส้นชัยยังไม่เห็น
ร่วงกราวเลือดกระเด็น	น้ำมือเผด็จการ
.....	
ลูกกระสุนเห็นพรุนไปทั่วเมือง	แม่น้ำเหลืองสีแดงทอประกาย
<u>มังกรร้าย</u> กระหายเลือดกินคน	รกลาหลเดือนมิถุนายน

จดหมายเหตุจากเมืองจีน : คาราวาน

วงคาราวาน ใช้คำว่า "นกน้อย" เป็นสัญลักษณ์ของเด็ก เยาวชน นิสิต นักศึกษา ที่ยังอ่อนเตี้ยงสาต่อความเป็นไปทางการเมือง และใช้คำว่า มังกรร้าย แทนเต็งเสี่ยวผิง ผู้นำจีนที่มีส่วนในการปราบปรามนิสิต นักศึกษา ที่มาชุมนุมประท้วง ณ จตุรัสเทียนอันเหมิน

บินหลาบินมาเกาะต้นยางอันสูงใหญ่

แต่มีพรานไพรจรรายคอยจ้องยิง

บินไปเกิดเจ้านกน้อยน่าซึ้ง ตราบชีพยังชีวิตเจ้าก็ต้องบิน

หม่อมพเนจร : คาราวาน

นกเจ้าน้อยบินลอยสู่ลมแรง แด่ทั้งแปดและเฝ้า
ตัวเจ้านั้นยังไม่แกร่ง นกน้อยเจ้าหมดแรง
สิ้นแรงตายคาโรงงาน

นกเจ้าน้อย : โศภ

นอกจากนี้ ยังปรากฏการใช้ "นก" เป็นสัญลักษณ์ของสิ่งอื่นอีก เช่น นกอินทรีแทน
ประเทศสหรัฐอเมริกา พญาครุฑแทนประเทศไทย เช่น

แล้วอำนาจเถื่อนมาบิดเบือนบังหน ก็คนย่อเย้ยอัปรา
สองพันห้าร้อยแปดเมฆคาปกคลุมฟ้า ด้วยฤทธามหานกอินทรี

จิตร ภูมิศักดิ์ : คาราวาน

หยิ่งทะนงหลงว่าเป็นอินทรี พญาครุฑก็มีสิ่งดีซ่อนไว้
ถ้าข้าวของค้าขายไม่พอกิน เตียวก็ค้าเฮรอนามมีกินาหารูปร่าง

ฝรั่งดอง : นิรนาม

การใช้สัญลักษณ์ที่ปรากฏมาอีกคำหนึ่ง คือคำว่า "ดาว" โดยจะใช้เปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ
เช่น นายทุน ผู้มีอำนาจ หรือผู้กดขี่ข่มเหง อาจใช้คำอื่นเป็นสัญลักษณ์แทนนายทุนอีก เช่น เทวดา
ฟ้า ผีฟ้า เป็นต้น นอกจากนี้สัญลักษณ์ที่ใช้เปรียบเทียบกับคำว่า "ดาว" คือ "ดิน" สิ่งที่ใช้ใน

ความหมายของคนธรรมดาสามัญ หรือผู้ถูกกดขี่ เช่น

อยู่มานานลูกหลานเต็มนา	พวก <u>เทวดา</u> ตั้งหน้าชุดกิน
.....	
ลูกขึ้นยืนทำพวก <u>ฟ้า</u> พวก <u>ดาว</u>	รวมดวงใจที่ปวดร้าวปลิด <u>ดาว</u> ลง <u>ดิน</u>

ลูกขึ้นสู้ : คาราวาน

<u>ฟ้า</u> สูงนักกดขี่ว่า	<u>ดิน</u> นี้ไร้เพียงสา
เป็นทาสต้องพึ่งพา	หาก <u>ขาด</u> <u>ฟ้า</u> จัก <u>ขาด</u> ใจ

ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ : รวมซ่อน

โอ โอ โอหะโอ	มันอึดมันอยาก
ซากเฮาสีเป็นผี	ของกินก็มี <u>ผี</u> <u>ฟ้า</u> มันแย่งกิน

คนอีสาน : ครูชน

เอา <u>เคียว</u> เกี่ยว <u>ฟ้า</u>	ลงมาสูดิน
กวาดล้างมารแผ่นดิน	ให้สิ้นหมดใบ

ไม้ปรางทุศีล : โคมฉาย

เพลง "ไม้ปรางทุศีล" ของวงโคมฉายใช้ "เคียว" เป็นสัญลักษณ์ของชาวนา และในเพลง "แสงดาวแห่งความศรัทธา" ของวงกรรมาชน ใช้ "ดาว" "แสงดาว" เป็นสัญลักษณ์ของคนหนุ่มสาว

ที่แม้จะมีกำลังน้อยแต่ทว่ามีจำนวนมากเพียงพอถ้าจะร่วมมือกัน ดังนี้

พรา้งพรายแสงดวงดาวน้อยสกาบ ส่องพากฟ้า ค่นพราวไกลแสนไกล

.....

แม้ฝันฟ้ามีดับเดือนลับละลาย ดาวก็ยังพรายศรัทธาเย็นฟ้าดิน

แสงดาวแห่งศรัทธา : กรรมาชน

สายลมหวัดหวิวจากเจียงเหนือ พัดมาเมื่อเสียงปืนคืนกระหายน

ตั้งแสงดาววาวดวงร่วงกระจาย เสียงดังประปรายกับสายลม

สายลมเจียงเหนือพัดมาส่งข่าว ว่าอีกดาวร่วงหล่นลงทับถม

สายลมจากเจียงเหนือ : รัตนฉาย

วงการาบาวใช้คำว่า "ดาว" แทนการมียศ ตำแหน่งของนายทหาร ในเพลง
"ท.ทหารอดทน" ดังนี้

ดาวเดือนลอยเกลื่อนนภา ยิงให้ตกลงมาติดบ่าก็มากมาย

ติดแล้วจะมีอะไร ติดแล้วจะมีอะไร

ถ้าเขาไม่ได้เป็น ท. ทหารอดทน

ท.ทหารอดทน : คาราบาว

หิ้งห้อยเจ้ามีแสงเรืองเรือง อยู่นอกเมืองนั้นก็มีมากมาย

หิ้งห้อยน้อยเจ้ามีแสงนกาย แต่ไม่วายพ่ายแสงจันทร์

หิ้งห้อย : แสมเมอร์

เพลง "หิ้งห้อย" ของวงแสมเมอร์ ราช "หิ้งห้อย" เป็นสัญลักษณ์ของชาวชนบทผู้เสียเปรียบ และขาดโอกาสทางสังคม และราช "พระจันทร์" เป็นสัญลักษณ์ของผู้ได้เปรียบทางสังคม และการเปรียบเปรยการใช้หิ้งห้อย และพระจันทร์ทำให้ได้มโนภาพของการเป็นชาวชนบทว่าไม่สวย สง่างาม ในขณะที่พระจันทร์จะดูยิ่งใหญ่ มีความสำคัญ งามสง่า แม้จะไม่โตมาด้วยความสามารถ ของตัวเองก็ตาม

มีเพลงอื่นที่ใช้การเปรียบเทียบสัญลักษณ์อีก เช่น เพลงมาร์ชชาวนาไทย ลูกชั้นสู้ น้ำท่วมฟ้าปลากินดาว เทวดาถ้าจะแย เป็นต้น

2.2.4 การเปรียบด้วยการใช้สำนวนไทย

สำนวนคือ การเรียงถ้อยคำให้มีความหมายต่างไปจากความหมายเดิม สำนวน จะมีนัยเป็นที่เข้าใจกันดีระหว่างเจ้าของภาษา เพลงเพื่อชีวิตมีการเปรียบเทียบด้วยการใช้ สำนวนไทยใน 2 ลักษณะ คือ

2.2.4.1 การนำมาใช้ตามสำนวนเดิม ซึ่งปรากฏลักษณะในสองลักษณะ คือใช้เรียงลำดับตามสำนวนเดิมและนำมาเรียงลำดับใหม่ ดังนี้

ทูลหาภกาโรห : ขาดทุนจนหมดตัว

วัยกระทง	ของคนซื้อกระทิง
มาเร่ขายไข่มิ่ง	อยู่บ้าน กทม.
แอบอิงบาทวิถี	ด้วยว่าเงินไม่มี
แถมหางานไม่พบ	<u>ทูลหาภกาโรห</u>

เป็นเพราะฟ้ากำหนด

หรือว่าคนกลั่นแกล้ง

...

คนขายไข่ : คนด่านเกวียน

แพะรับบาป : คนที่รับเคราะห์กรรมแทนผู้ที่กระทำกรรมนั้น

ทำไมคนยังรื้อนป่าต่อไป

ทำไมใครไม่ห้ามปรามสักที

ทำไมกันทุกวันถึงเป็นอย่างนี้

ทางดีชาวบ้านเป็นแพะรับบาป

สนั่นป่า : แอ็ด

พลอยฟ้าพลอยฝน : ไม่ได้เกี่ยวจ้องก็เป็นตามใบด้วย

นกกาใหญ่น้อยพลอยฟ้าพลอยฝน ชีวิตผู้คนร่วงล้มพลอยๆ

อินโตนจีน : คาราวาน

ขายผ้าเอาหน้ารอด : ยอมเสียสละแม้แต่ของจำเป็นที่มีอยู่เพื่อรักษาชื่อเสียงของตนไว้

ทำให้สำเร็จลุล่วงเพื่อรักษาชื่อเสียงของตนไว้

ไทยต้องเลิกขายผ้าเอาหน้ารอด

อย่าหวังแต่คิดสวมกอดเขาเพื่อลี้ภัย

อเมริกัน : คาราวาน

คางคกขึ้นวอ : คนที่ฐานะต่ำต้อยพอได้ดีแล้วมักแสดงกิริยาอวดดี

กึ่งกำดัดทอง : คนที่ได้ลาภผลเล็กน้อยแล้วหึงผยอง

นั่งปกหลักเป็นคางคกขึ้นวอ นั่งชูคอเป็นกึ่งกำดัดทอง
มอง ๆ ๆ ได้แต่มองดูเขา ดูตัวเราได้แต่มุดลงดิน

ไว้เตือน : ชู ชู

เห็นแก่ได้ : เอาแต่ได้ มักได้

อัฐยายขนมยาย : เอาทรัพย์จากผู้ใดผู้หนึ่งซื้อหรือแลกสินค้าของผู้นั้น

สักวันเทวจะลงอาญาฟ้าจะสตราส

ไม่มีคนเห็นแก่ได้ อัฐยายขนมยาย เมืองไทยสักที

: นิรนาม

2.2.4.2 การนำเสนอเดิมมาเปลี่ยนแปลงใหม่ อาจเกิดจากการนำเสนอมาเรียงลำดับใหม่ หรือนำเสนอมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความหมายตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการก็ได้ ซึ่งทำให้ได้ความหมายเพิ่มขึ้นชัดเจนขึ้น ได้อารมณ์และความรู้สึกตรงกับเจตนารมณ์ที่ผู้ประพันธ์ต้องการ และยังไม่ต้องใช้ถ้อยคำยาวๆ ในการอธิบายความอีกด้วย ตัวอย่างเช่น

วัวหายล้อมคอก : ของหายแล้วจึงคิดป้องกัน

หนุ่มสาววัยชุดฟองใส

หากหลงผิดไปใครจะสรรเสริญ

ล้อมคอกเสียก่อนวัวหาย

อนาคตไทยจะได้เจริญ

เตะฝุ่น : คมเคียว

เมื่อนำสำนวน "วัวหายล้อมคอก" มาเรียงลำดับใหม่เป็น "ล้อมคอกเสียก่อนวัวหาย" ทำให้ได้ข้อคิดเพิ่มขึ้นว่า ปัญหาต่างๆ น่าจะคิดป้องกันก่อนที่จะเกิดการเสียหาย ดีกว่าที่จะแก้ปัญหาเมื่อเกิดความเสียหายแล้ว

ไม้ซีกงัดไม้ซุง : ผู้มีกำลังน้อยคัดค้านผู้มีกำลังมากมีแต่ประสบความสำเร็จ

มาเถิดผู้หมั่นเพียร

มาช่วยกันเขียนประวัติศาสตร์

ไม้ซีกอันสะอาด

มาช่วยกันงัดไม้ซุง

ทางโคตรทางมัน : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

การนำสำนวน "ไม้ซีกงัดไม้ซุง" มาเปลี่ยนเป็น "ไม้ซีกอันสะอาดมาช่วยกันงัดไม้ซุง" ทำให้ได้ภาพเพิ่มขึ้นว่า ถ้าผู้มีกำลังน้อยหลายๆ คนร่วมมือกัน "ไม้ซุง" หรือผู้มีอิทธิพลอาจจะถูกล้มล้างไปได้

รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสา : ใฝ่ดีจะมีความสุขความเจริญ ใฝ่ชั่วจะได้รับความลำบาก

อี๊ดอัด อี๊ดอด อดทนแทบตาย

จะมีโหมโรงมารับเห็น

วันๆ ก็เป็นแต่ล้มหาย

เกิดแก่เจ็บตายก็ช่างหัว

จะดีจะชั่วทั้งจั่วเสา

หามเอาแบกเอาไม่อับอาย

อี๊ดอัด : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เมื่อนำสำนวน "รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสา" มาปรับปรุงใช้ใหม่นี้ ทำให้ได้ความหมายในเชิงประชดเสียดสีว่า จะกระทำสิ่งใดก็ตามไม่ว่าดี ชั่ว ถือเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่น่าอับอายสรรเสริญ หรือถูกตำหนิติเตียนแล้ว

ไม่ดูตาม้าตาเรือ : การไม่พิจารณาให้รอบคอบ

ผู้เฒ่าไม้เท้าทองคำ

นั่งคิดคำนวณตัวเลข

เฝ้าดูตาม้าตาเรือ

สร้างตึกสูงล้ำเสียดฟ้าเสียดเมฆ

ทุกคำทุกเข้าเอาแต่ผลกำไร

ความคิดเหลือเฟือเต็มห้องแอร์คอนดิชั่น

สองเฒ่าผู้ยิ่งใหญ่ : คาราวาว

การเปลี่ยนสำนวน "ไม่ดูตาม้าตาเรือ" เป็น "เฝ้าดูตาม้าตาเรือ" ทำให้ได้ภาพของ "ผู้เฒ่าไม้เท้าทองคำ" หรือผู้เฒ่าผู้ร่ำรวยนี้ได้ชัดเจนว่า เป็นผู้ที่พิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างรอบคอบถี่ถ้วน

สุนัขจวนตรอก : จำต้องต่อสู้เมื่อจวนตัวไม่มีทางเลี่ยง

วัดคนเขาวัดกันที่น้ำลาย

ลาก่อนเจ้านายฉันไม่ช้าควายจวนตรอก

คนจนผู้ยิ่งใหญ่ : คาราวาว

คาราวาว เปลี่ยนสำนวน "สุนัขจวนตรอก" เป็น "ควายจวนตรอก" ทำให้ได้ภาพของ "ลูกน้อง" ว่าไม่ใช่คนร่ง เชื้อ หรือไม่ฉลาด ที่จำเป็นต้องต่อสู้เมื่อหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะคำว่า "ควาย" ในภาษาพูดมักหมายถึง คนร่ง เชื้อ หรือคนตัวใหญ่แต่ไม่ฉลาด

เทกระจาด : การที่รบบรรทุกหรือเรือโดยสารเกิดอุบัติเหตุทำให้ผู้โดยสารตายหรือได้รับบาดเจ็บ
ต้องเสียหายไปทั้งคัน

คว่ำบาตร : การไม่ยอมคบค้าสมาคมด้วย

เพลงหาคร่ำครวญ

ชักชวนให้คุณเห็นความเป็นไทย

อย่าเอาหนังสือพิมพ์บ่อนทำลาย คว่ำกระຈาคตลาดลงทุน

หาเอี้ยน : คาราวาว

คาราวาว นาสนวน "เทกระຈาค" มารวมกับสนวน "คว่ำบาตร" ทำให้ได้ความหมาย
เพิ่มขึ้นว่า การกระทำจากหนังสือพิมพ์อาจทำให้การลงทุนจากต่างประเทศ หรือการลงทุนภายใน
ประเทศชะงักงัน ก่อให้เกิดความเสียหายของทรัพย์สินหรือผู้คนภายในประเทศ

เอาเลือดกับบู : (หาเลือดกับบู) เดียวเชื้อหรือบั๊บังคับเอาผู้ที่ไม่ม่จะให้

ข้าวเราก็ทำหัก

ทั่วแผ่นดินเราก็สร้างให้อยู่

หมดแล้วคุณเลือดจากบู

มาลุกขึ้นมาสู้เกิดพื้นน้องไทย

ผนาม : คาราวาน

การเปลี่ยนสนวนเป็น "ชุดเลือดจากบู" ทำให้ได้ความรู้สึกเกี่ยวกับการเอารัดเอาเปรียบ
ที่รุนแรงกว่าสนวนเดิม รวมทั้งภาพของ "บู" ที่จะต้องทนทุกข์ยากในการให้สิ่งที่ตนไม่มี

สำมะเลเทเมา : การคบหากันอย่างเลอะเทอะ ประพฤติเหลวไหล เช่น กินเหล้าเมายา

เทครัว : ชายที่ได้หญิงที่เป็นพี่น้องหรือแม่ลูกเป็นภรรยา

ผมชื่อนายทองดี

ทองดีนามสกุลทองเค

ไม่ใช้คนเกร

ไม่สำมะเลเทครัว

ทองดี ทองเค : คำนีร์

การนำสำนวน "สามะเลเทเมา" มารวมกับสำนวน "เทครั่ว" เป็น "สามะเลเทครั่ว" ทำให้ได้ภาพของการประพุดดินเหลวไหลในท่อนองชู้สาว และเมื่อ "ทองดี ทองเค" กล่าวว่าตนไม่ใช่มนุษย์ที่มีความประพุดดังกล่าวก็นับเป็นการเพิ่มคุณงามความดีให้กับตนเองได้มากยิ่งขึ้น

ปรากฏการนำสำนวนเดิมมาเปลี่ยนแปลงใหม่เพื่อให้ได้ความหมายความรู้สึก อารมณ์และภาพตรงตามกับผู้ประพันธ์ต้องการอีกหลายสำนวน เช่น

อาบเหงื่อต่างน้ำ	เปลี่ยนแปลงเป็นอาบเหงื่ออาบน้ำ
วัวลืมตีน	เปลี่ยนแปลงเป็นวัวไม่ลืมตีน
ไม่พอยาไส้	เปลี่ยนแปลงเป็นไม่พอยาท้อง
หามรุ่งหามค่ำ	เปลี่ยน"ปลง"เป็นหามค่ำหามเช้า
กะเชอกันรื้อ	เปลี่ยนแปลงเป็นสาม่พรกกันรื้อ
หมูใบาก่มา	เปลี่ยนแปลงเป็นหมูใบาก่ไม่มา
เอาหลังสู้ฟ้าเอาหน้าสู้ดิน	เปลี่ยนแปลงเป็นเอาหน้าสู้หนังเอาหลังสู้ฟก
คนเดียวหัวหายสองคนเพื่อนตาย	เปลี่ยนแปลงเป็นคนเดียวหัวหายหลายคนโหด

2.2.5 การเปรียบเทียบบุคคลาธิษฐาน

เป็นการเปรียบเทียบโดยการนำเอาความคิด ลักษณะ และความรู้สึกของคนไปใช้กับสรรพสิ่งที่ไม่ใช่คน ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม หรือด้วยการให้สรรพสิ่งเหล่านั้นแสดงอาการกิริยาต่างๆ เช่นเดียวกับคน เป็นการเปรียบเทียบที่ให้อารมณ์ ความรู้สึก ตลอดจนการเสนอภาพที่ได้เด่นชัดขึ้น ปรากฏการเปรียบเทียบบุคคลาธิษฐานไม่มากนักในเพลงเพื่อชีวิต ตัวอย่างเช่น

เสียงเพลงต้นข้าวระงม

ประสานประสมเสียงเพลงจากเด็กน้อย

ตำนานแผ่นดิน : คาราวาว

การใช้คำว่า "ระงม" ขยาย "เสียงเพลงจากต้นข้าว" ทำให้ได้ภาพว่า ต้นข้าวในนาอัน

มีจำนวนมากทำให้เปล่งเสียงดังพร้อมกันทีเดียว อันเป็นเครื่องหมายของความอุดมสมบูรณ์ของท้องนา
ซึ่งเมื่อ "ประสานประสมเสียงเพลงจากเด็กน้อย" อารมณ์ที่ได้จากเพลงนี้คือ ความสดใส ร่าเริง
และความสุข

ปรากฏการเปรียบเทียบแบบบุคลาธิษฐานอีก ตัวอย่างเช่น

พื้นนาร้องครวญครุ่นแดกระแหง ทุกผู้คนหม่นหมองสิ่งเรี่ยวแรง
ดอกจานบานหน้าแล้ว กลับดอกสีแดงยังหมองไหม้

ดอกจาน : คาราวาว

ดวงดาว เจ้าคงจะหนาวเมื่อคราวฟ้ามืด

ดวงดาว ดวงตา ดวงใจ : คาราวาน

ผากลมพาลอยไป สู่นกโลกสุดตา ภูผากระซิบถึงทะเล

จากภูผา ถึงทะเล : คาราวาน

คันเพงเอยละ เลยบัวได้ดอกหนา ดอกเบียดบานเต็มท้องนา
จะหาใครช่วยน้องพี่

คันเพง : คนด่านเกวียน

ทะเลเมฆท่วมทัน

ทุกแห่งหนสะอาดตา

นกน้อยคล้อยบิน

จะจิกกินดวงดาริกา

ดาวเลื่อนเป็นเพื่อนฟ้า

มนานมานับกับกลับ

นก : คนด่านเกวียน

บนพื้นดินรอยแหยะเหงาไกล

ข้าวขบใบรอบรวง

กำต๋ามเคียวมือเรียวเกี่ยวรวง รวงข้าวล้มหล่นลงดิน

มือเรียวเกี่ยวรวง : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

ฟ้าครวญคร่ำ ค่ำนี้มีมณ

แผ่นดินของตนเพื่อศักดิ์ศรีของไทย

ยารม : เทียรี่ เมฆวัฒนา

ใจเจ้าลอยคล้อยตามสายลมตึง บอกคิดถึง เฝ้าร่ำฟังกับใบไม้

เราและเธอ : คาราวาน

เท้าเหยียบขานชาลา

ข้างหน้าเขาไปไหนกัน

เขาคงไล่จับความฝัน

ทุกวันเขาวิ่งไปมา

เข้ากรุง : แสมเมอร์

มีเพลงอื่นที่เข้ารับการเปรียบเทียบแบบบุคลากรฐานอีก เช่น เพลง บินหลา ลมตะเภา
ฟ้าสาบ จูบฟ้าผากดิน เฒ่ากำพร้า บทเรียนเจ้าดอกไม้

2.2.6 การเปรียบเทียบเกินจริง

เป็นการเปรียบที่มีความหมายในสิ่งที่เรานำมาใช้ เพื่อเน้นความรู้สึกนึกคิดที่บางครั้งไม่สามารถบรรยายด้วยถ้อยคำธรรมดาให้มันหนักเทียบเท่ากับที่ปรากฏจริง เป็นการย้ำแนวคิดของผู้ประพันธ์ และเสนอภาพให้ผู้อ่านผู้ฟังเห็นเป็นจริงเป็นจังขึ้น ปรากฏการเปรียบเทียบเกินจริงไม่มากนักในเพลงเพื่อชีวิต ตัวอย่างเช่น

พี่ได้สาวน้อย

สีซุดคอยจนล้น

เก็บตัมเม็ดหิน

เม็ดทรายคืนเฝ้าเปื่อย

จึงค่อยเลิกกรากัน

จบฟ้าเวกดิน : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

...

ก็อยากเห็นเพื่อนใจสักคน

บนความจริงแห่งชีวิตแท้แท้

ฝ่าไปในฝูงสายตาเย็นชา

กาลเวลาดับลงแล้วหรือไร

นาฬิกาเปื่อยไหลลงดิน

ธรณิ แห้งแล้งเป็นทราย

ทะเลหายไพบหมด

ก่อนจะเป็นอย่างนี้โลกยังดูว่าดี

แต่บัดนี้

ทำไมใครเขาพากันเมิน

...

โลกวันนี้(สบัน) : คาราวาน

...

แสงดาวสาวน้อย

อยู่ ณ คอยแสงดาว

ผิวพรรณขาวนวล

อาบด้วยเลือดสีแดง

เพื่อชีวิตและสังคม

เธอจึงได้จากโลกไป

ในแดนดินเดือด

ด้วยเลือดและน้ำตา

หนทางที่ผ่านมา

ได้ชื่อว่าคอยแสงดาว

...

แสงดาว : ยืนยง โอภากุล

มุ่งไปสู่ผืนควายที่ไถนา

ถึงควายทูลุยไถนาข้าว

แต่เช้าอาบเหงื่อนองท่วมท้องนา

ฉีกควายทูล ภาค 2 : คาราวาว

2.3 เทศนาโรหาร

เป็นโรหารที่กล่าวสั่งสอน ชี้แจงด้วยเหตุผล ชี้ให้ผู้อ่านผู้ฟังเห็นคุณและโทษของสิ่งต่างๆ และชักจูงให้ผู้อ่านเห็นตาม เทศนาโรหารในเพลงเพื่อชีวิตมีปรากฏมาก ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาง่ายๆ ต้องการแนะนำสั่งสอนเรื่องใดจะกล่าวตรงๆ ตัวอย่างเช่น

ทาคีเกิดทาคี ทาหัวไม่ตีหรือ

ทาคีเกิดทาคีอย่าละอายต่อการทาคี

หัวใจของธรรมะนั้นอยู่ไม่ไกลหรือ

ล้วนอยู่ในใจเรา ใจคนทุกคน

ความดีความร้ายถามใจตัวเรา

.....

ทาคีเกิดทาคี จงทาคีให้สงบ

ทาคีเกิดทาคี ใจเรามีแต่คุณธรรม

พระพุทธเจ้าสอนเราทาคี

ยากจนมั่งมีควรคิดคำนึง

สังคมเราอยู่เป็นหมู่เป็นเหล่า

มีหนักมีเบาแบกรับกันไป

.....

หัวใจของคนนั้นอยู่ที่คน

ทุกข์สุขกังวลใจคนเป็นใหญ่

หัวใจของธรรมะนั้นอยู่ไม่ไกลหรือ

ล้วนอยู่ในใจเรา คนทุกคน

ปาณาติปาตา : คาราวาว

เป็นการสอนให้คนทำดีเพราะความดีนั้นอยู่ที่ใจ และถ้าใจมีคุณธรรมก็จะกระทำแต่สิ่งที่ดี และเมื่อกระทำแล้วผู้กระทำย่อมได้รับผลทางใจ คือความสุขใจเป็นสิ่งที่ตอบแทนในทันที และขณะเดียวกันก็สอนให้คนเรารู้จักที่จะยอมรับการอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับคนอื่น ๆ ในสังคม

อย่าหลงคำขอล่อยาใจเอนรอน เมื่อสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

อย่าไปใกล้ชิด ไปติด ไปโดน

.....

ตำแหน่งยศฐาบรรดาศักดิ์

พระนางลึงยักษ์เป็นเพียงหัวรอน

โรคคิมีวาสนา

ของตั้งหน้าสร้างบุญกุศล

อย่าทำเพื่อหวังหน้าตา

ให้คนหลงว่าเป็นเจ้าชู้จริง

เมื่อถอดหัวจริงออกมา

อาจพบหัวหมาอยู่นหัวรอน

หัวรอน : รสบ

เป็นการสอนให้คนไม่ยึดติดในอำนาจที่มี จงคิดเสมอว่าอำนาจหรือยศฐาบรรดาศักดิ์เหล่านั้น เป็นเพียงบทบาทหนึ่งในสังคมชั่วระยะเวลาสั้นๆ ในที่สุดเราก็ต้องกลับมาเป็นตัวของเราเองอย่างที่ เคยเป็น

อนิจจังไม่เที่ยงแท้ เปลี่ยนแปรผันเปลี่ยนไป
 เกิดกาลดับสลายได้ กลายเปลี่ยนเป็นแน่นอน
 คนเราที่เกิดมาอนิจจาไม่อาทร สิ่งแน่นอนจงรีบสร้างแต่กรรมดี
 ในโลกาเกิดมาอย่างพอดี ดุลอย่างนี้รักษาให้อยู่ยั่งยืน

อนิจจัง : คนด่านเกวียน

สอนให้คนเร่งสร้างความคิด เพราะทุกสิ่งทุกอย่างในโลกย่อมมีการเปลี่ยนแปลง เมื่อมี
 การเกิดเจริญงอกงามก็ย่อมมีการดับสูญเช่นเดียวกัน แต่คุณความคิดเป็นสิ่งที่ไม่สูญสลาย

ฉันมีความสุขบนความทุกข์ของตัวเอง
 ไม่หวั่นไม่เกรงว่าใครจะพามันหนี
 ทุกข์ของเราสุขของเราเข้าใจได้ดี
 ก็เลือกเอาที่จะสุขจะทุกข์เวลาใด
 ถ้ามีความสุขบนความทุกข์ของคนอื่น
 ต้องกล้ากลืนเลือดตากระเห็นเป็นสาย
 ต้องข่มขู่คุกคามเหมือนวัวควาย
 กว่าจะได้ความสุขของเขามาครอบครอง

มีความสุขบนทุกข์ : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

สอนให้คนเรามีความพอใจในสิ่งที่ตนมี และสอนให้เราสามารถมีความสุขอยู่กับความทุกข์
 ที่กำลังเผชิญ ไม่เอาโรคเอาเปรียบหรือมีความสุขบนความทุกข์ของผู้อื่น ในเมื่อเรายังปรารถนาที่
 จะมีความสุข บุคคลอื่นย่อมปรารถนาเช่นเดียวกันกับเรา

มีเพลงอื่นที่ชี้เทศนาอาหารอีก เช่นเพลง ลุย แค้นนี้เอง ถามหาความรัก ลูกหิน แจ่มใจ
 ขาดิก้าเนิด แข่งขัน สันทรายมูล 2 ใบไม่กลับ เด็กพ่อ คนนอกคอก อย่าฆ่าตัวตาย ชีวิตคน น้ำตาพ่อ

ความเปลี่ยนแปลง ท้องที่ไม่มีวันอึม ตั้งดวง กิน สุสาน หลังชนฝา เป็นต้น

2.4 สาธกรวหาร

เป็นร่วหารที่กล่าวยกตัวอย่างเรื่องราวหรือข้อความที่เป็นอุทาหรณ์ขึ้นประกอบการอธิบายที่เห็นว่ายากแก่ผู้ฟังเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ส่วนมากใช้ประกอบการเทศนาหรือร่วหารเพื่อให้เห็นจริงและเชื่อถือตามเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น

ฟ้าโรยปรายสายน้ำสู่ดิน
ดินอุ่มน้ำแล้วเอื้ออาบไม้
น้ำเซาะดินเป็นเส้นธารไหล
ล่องผ่านใบเลี้ยงชีวิตทุกเผ่าพันธุ์
นี่คือรักของธรรมชาติยิ่งใหญ่
สวรรค์สร้างไว้เป็นแบบอย่างความสัมพันธ์
คนเรียนรักคงเรียนรู้ควรเรียนมัน
สันติธรรมนั้นจะแนบสนิทนาน
หากความรักรอบโลกทั้งโลกไว้
สรวงสวรรค์ชั้นไหนไม่เปรียบปาน
ไร้ควาเลือกไร้คนเศร้าไร้ร้ายราน
ไร้ประหารสิ้นไร้ญาติหมดฆ่าฟัน

รัก : รัช

เพลงนี้สอนเรื่องของการให้ความรักแก่กัน ซึ่งจะช่วยให้คนทั้งโลกเป็นสุข อันเป็นความคิดที่ไกลเกินตัวมาก รัชปได้ยกการเอื้ออาบวยประโยชน์ให้แก่กันของธรรมชาติเป็นอุทาหรณ์ว่า จากการที่ฝนตกลงมามีดินรองรับน้ำฝนและเก็บอุ่มน้ำไว้ให้ประโยชน์แก่ต้นไม้ เหลือจากนั้นมีการไหลรวมกันเป็นสายธารเพื่อแผ้วแผ่ผู้อื่น ชีวิตอื่นต่อไป ซึ่งการยกตัวอย่างหรืออุทาหรณ์ที่เห็นได้ใกล้ตัวนี้ทำให้ผู้ฟังเข้าใจง่ายขึ้น และน่าไปปฏิบัติได้

เจียดตัวน้อย ๆ	หลง! ลิสลอยอยู่ในกะลา
ตัวเราใหญ่คับฟ้า	โลกนี้หนาไม่ใหญ่จริง
หิ้งห้อยน้อยแสงนิต	ก็หลงติดอยู่ในกะลา
แสงสว่างเราส่องฟ้า	สุริยาไม่เทียมกัน
มามาเกิดเชิญมาฟัง	วาจาที่ฉันจะกล่าว
เชิญเชิญเกิดเชิญฟัง	ฟังเพื่อเป็นบุญกว้างไกล
คิด คิด ควรรับผิดชอบ	สิ่งถูกลืมผิดควรคิดให้ไกล
คิด คิด ด้วยจริงใจ	เพื่อโลกกว้างไกลได้พัฒนา
สองสัตว์ผลัดกันว่า	ข้าและใหญ่ใคร เทียมทัน
ถกเถียงกันพลวัน	เข้าห้หั้นพลันหมดแรง
หิวรหยาอาหาร	เจียดน้อยนั้นค่อยอ่อนแรง
หิ้งห้อยก็หมดแสง	เขียนน้ำแห่งเหือดหิวตาย

เจียดน้อยกับหิ้งห้อย : คนด่านเกวียน

เป็นเพลงที่สอนให้คนร่วมมือกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามไม่คิดว่าใครดีกว่าใคร รดยยกตัวอย่าง
เรื่องเจียดกับหิ้งห้อย ที่ต่างตัวต่างก็ใหญ่อยู่ในโลกและความคิดแคบๆ ของตน แล้วก็เถียงกันว่า
ตนใหญ่ และสำคัญกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจนต้องเข้าต่อสู้ห้ำหั่นกัน และตายในที่สุด

...

เย็นวันหนึ่ง ฉันได้พบเห็น เจ้านกแตงกว
บินลู่ๆ รอบเจวียนอยู่บนฟ้า
มันเสาะหาหนทางจับหุ้บปลาเพื่อเป็นอาหาร
มันรหยหิวหุ้บปลาชีวมันแอบซ่อนกายาใต้คิ้วน้ำ
านรพรงถ้าริมหนองน้ำอย่างลับเร้น
เจ้านกแตงกวยังบินวนอย่างใจเย็น

มันมองไม่เห็นก็ต้องหากลอบาย
 แตนชีว นกเจ้าเล่ห์ แตนชีว นกเจ้าเล่ห์
 มันจึงถ่ายลงมา ผูกปลาก็แตกฮือ
 เข้าไปแย่งยึดตอคกินเป็นอาหาร
 ฝ่ายเจ้านกแตกชีวบินร่อนลงพลัน
 ปลาไม่รู้เท่าทัน ก็เสร็จกัน รอดกิน
 คล้ายผู้คนบางคนในสังคมคน
 ร้อยเล่ห์กลมารยากระดกขึ้น
 เพื่อนพ้องกันมาจัดสรรแบ่งกันกิน
 ที่ถูกกินก็คือคนหลงกิน

แตนชีว (นกเจ้าเล่ห์) : รอย

เพลงนี้สอนให้คนอย่าหลงเมามัวในลาภยศ สรรเสริญ ที่มีคนจัดหามาให้ เพราะนั่นอาจเป็นเพียงเครื่องล่อทำให้หลงไหล สุดท้ายอาจถึงแก่ชีวิตได้ โดยยกตัวอย่างเรื่องนกแตนชีวล่อปลาออกจากที่ซ่อนโดยถ่ายมูลลงมาบนผิวน้ำ ผูกปลาเข้าแย่งตอคมูลนกเป็นอาหาร นกจึงร่อนไปกินได้ ปรากฏการใช้สารกรวหารในเพลงเพื่อชีวิตหลายเพลง โดยมากจะปรากฏในตอนต้นของเพลง แล้วจึงอธิบายสรุปด้วยเทศนารวหาร

มีเพลงอื่นที่ใช้สารกรวหารอีก เช่นเพลง ตะเกียง ไม้ไฟ นักตัดคลื่น ใบไม้กับสายน้ำ ไล่เดือน แบบหมาหมา ผ้าจี๊รีว มวยวัด หมาไล่เนื้อ หมาแก่ จี๊เมาใจดี รักเขาเถิด ลิง แร้ง ปลาใหญ่ปลาน้อย เป็นต้น

2.5 พรรณารวหาร

เป็นรวหารที่กล่าวถึงสิ่งต่างๆ อาจจะเป็นธรรมชาติ สถานที่ ความดีของบุคคลหรือแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านผู้ฟังได้เข้าใจข้อความนั้นๆ ชัดเจน ชาบซึ้งยิ่งขึ้น หรืออาจเพื่อเล่นสำนวนทำให้ไพเราะเพราะพริ้ง ปรากฏการใช้พรรณารวหารในเพลงเพื่อชีวิต

มามากนัก อาจทรกอยู่ในเนื้อเพลงบางท่อน ตัวอย่างเช่น

ทิวไม้เรียงรายริมแม่น้ำมูล
 ชุ่นสีปูนเสียงแคนเจื้อยแจ้วแว่วมา
 สายน้ำค้ำลงรินไหลเอื่อยช้า
 เป็นสัญญาณว่าลมหนาวถึงคราวย่างเยือน
 รวงควันไฟเป็นสายทิวไม้ปลายนา
 เหลืองทาบนาโรงรวงรอเคียวเรียวเดือน
 ลมรบกแผ่วเบากล่าวซ้ำซ้ำเดือน
 เรียกหนุ่มนาคืนเรือนลับเคียวไว้เกี่ยวรวงทอง

หนุ่มลมูล : คาราวาว

...

ใจข้าลอยลง ลอยลง หลงทิศทาง	หยาดน้ำค้างหล่นพร่าพร่าร่าพัน
เพียงดวงดาวส่องทางกลางอารัญ	บอกหัวใจฝ่าฝันจนวันรุ่งสาง

...

ลอยลง : คาราวาน

เย็นฝนพร่าพร่าพร่าพร่าพร่าพร่า	พรมไม้ป่าสดไสวนวสันต์
หัวใจเรากล้าขึ้นดังเช่นคืนวัน	ฝันและไฟโลกาหมัดต้องเป็นของเรา

บึงกลางสายฝน : คาราวาน

ลมรบกพัดค้ำคืนดึกหนาว

น้ำค้างพร่างพรมแสงดาว

ร่างสาวตีพื้นดินกลบ

เดือนลาบเรอยังหลับไหล

เพียงเสียงน้ำค้างเรไร

ปลอบขวัญร่างไร้วิญญาณ

จอมขวัญ : คนด่านเกวียน

รวงข้าวรอเคียว

เก็บเกี่ยวกลางนา

เหลืองงามทาบทา

ทุ่งกว้างแห่งลำตะคอง

เดือนอ้ายฟ้าสเมมสูงลอยล่อง

แดดทอแสงเรืองรอง

อาบทุ่งทองทิวไม้ปลายนา

พลีลมกลมลูบจูบผิวแผ่วเนื้อ

ล่องลอยลาเรือ

ย่ำค่ำเสียงแคนบอกลา

แสงใต้ริบพรึบพรึบพรายมา

คืนสู่เรือนเคหา

ถิ่นท้องนาอาบฟ้าห่มดาว

ลำตะคอง : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

นกกระยางย่างเยื้อง

มันหาเลื่องหาทั้งบุบลา

โขลงช้างเล่นน้ำคล้ามา

หมู่ป่าเรียงร่าตามประสาป่าดง

นกกาและเสียงไก่ขัน

เมื่อตะวันส่องทั่วพฤษภ

กระทิงกระทายินง

บุหร่งร้องเรียกหาคู่อยู่ถ้องไพร

อีกาอีเหยี่ยวดาหวาน

อีแก้งอีกวางท่องเที่ยวสนกใจ

สัตว์ป่าสวยงาม : แฮมเมอร์

เกิดเคียงข้างคอกควาย

ไต่กิ่งไม้ฉาน

กินฟ้าสาวเมฆเลื่อน	เดือนดาวลิบไกล
สองปีกกริรครองท้องพร	ลุ่มเสียงเรไร
เจ้ากล่อมขวัญลูกควาย	ร่วมอบอุ่นไอลำแสงจันทร์

เรไรควายเฒ่า : พูนัน

การใช้พรรณาโวหารในเพลงเพื่อชีวิตปรากฏไม่มากนัก ซึ่งจะใช้คำพรรณาอย่างง่าย ๆ แต่มีความหมายและกระทบอารมณ์จนสามารถสร้างมโนภาพได้

มีเพลงเพื่อชีวิตที่ใช้พรรณาโวหารอีก เช่น เพลง ตำนานแผ่นดิน ทะเลทราย ดอกจาน ฟ้ายับถิ่น เดือนเพ็ญ ดอกแก้ว เด็กน้อย คนพินเพื่อน สันทรายมูล กลิ่นรวงทอง ฟ้าสาบ เป็นต้น

ปรากฏการใช้โวหารในเพลงเพื่อชีวิตทั้ง 5 โวหาร ที่ปรากฏมากที่สุดคือ บรรยายโวหาร ส่วนอุปมาโวหารปรากฏรองลงมาจากบรรยายโวหาร ที่ปรากฏเท่าๆ กันคือ เทศนาโวหารและสาธกโวหาร โวหารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ พรรณาโวหาร

3. น้ำเสียง (TONE)

น้ำเสียง เป็นความรู้สึกที่ผู้เขียนมีต่อบทประพันธ์ที่ตนประพันธ์ขึ้น เป็นภาษาที่เกิดจากการอ่านข้อความระหว่างบรรทัด คือต้องอ่านทุกคำ ทุกประโยค ทุกหน้า จึงจะจับน้ำเสียงได้ น้ำเสียงที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตนั้น ในบางเพลงอาจปรากฏน้ำเสียงในลักษณะใดลักษณะหนึ่งตลอดทั้งเพลง หรือในบางเพลงอาจมีหลายน้ำเสียงหลากหลายคละกัน ซึ่งในการเสนอผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกน้ำเสียงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตไว้ดังนี้

- 3.1 น้ำเสียงถากถางหรือก่อนว่าต่าหนีติเตียน
- 3.2 น้ำเสียงคับแค้นขมขื่น
- 3.3 น้ำเสียงอ่อนโยน หวังดีจริงใจ
- 3.4 น้ำเสียงเศร้าเสียใจ ผิดหวังทอดถอย
- 3.5 น้ำเสียงประชด เสียดสี
- 3.6 น้ำเสียงเคร่งขรึมเอาจริงเอาจัง

3.7 น้ำเสียงยกย่อง สรรเสริญ

3.8 น้ำเสียงรื่นเริง มีอารมณ์ขัน

3.9 น้ำเสียงขำขมุ

3.1 น้ำเสียงถากถางหรือก่อนว่าต่าหนีติเตียน

น้ำเสียงถากถางหรือก่อนว่าต่าหนีติเตียน เป็นน้ำเสียงที่ปรากฏมากที่สุดในเพลงเพื่อชีวิต ทั้งนี้เพราะ เพลงเพื่อชีวิตส่วนใหญ่มิเนื้อหาสะท้อนภาพความจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน ทั้งปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และเมื่อปัญหาต่างๆ มิได้รับการแก้ไขให้ลุล่วงจนบางปัญหาซับซ้อนลึกซึ้ง เป็นเหตุให้เพลงเพื่อชีวิตหลายเพลงมีน้ำเสียงถากถาง ก่อนว่า ต่าหนีติเตียน ทั้งสภาพปัญหาสังคมและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

เอาเขื่อนมาจากไหน

เอาเขื่อนมาทำนา

เอาเขื่อนมาทำอะไร

เอาเหล็กหินปูนทราย

เอาโรงปั่นไฟ

เข้าไปทำลายป่า

สายน้ำแห่งความชุ่มฉ่ำ

เปลี่ยนเป็นสีคล้ำ

ไม่เห็นฝูงปลา

พืชพันธุ์ไม้ในราวป่า

สารสัตว์สิ่งสา

ไร้ถิ่นอาศัย

เขื่อน : แอ็ด

เพลง "เขื่อน" ของแอ็ด มีน้ำเสียงถากถาง ต่าหนีติเตียนการสร้างเขื่อนของรัฐบาล เพราะผลเสียและผลกระทบจากการสร้างเขื่อนที่มีต่อสภาวะแวดล้อมเช่น น้ำเสีย ป่าและสัตว์ป่า ถูกทำลายมีมากกว่าผลอันพึงได้รับการสร้างเขื่อน แอ็ดตั้งคำถามในเพลงเขื่อนว่า "เอาเขื่อนมาจากไหน เอาเขื่อนมาทำอะไร" เพื่อเป็นการทบทวนแนวคิดในการสร้างเขื่อนว่า ความจำเป็นที่ยกมาเป็นเหตุผลนั้นคุ้มกับการสูญเสียหรือเปล่า ซึ่งเป็นการถากถาง ต่าหนีอย่างตรงไปตรงมา

ทิวี่เหมือนดั่งมีมนต์

ผู้คนลุ่มหลงทิวี่

.....

.....

เราเป็นผู้ให้เด็กเป็นผู้รับ

เด็กจะซึมซับทั้งสิ่งเลวดี

อย่าเพียงแต่หวัง

เพื่อประโยชน์การค้า

คิดอีกที คิดให้ถ้วนถี่

คิดให้ดีคิดให้มีศีลธรรม

มนต์ทิวี่ : แสมเมอร์

แสมเมอร์ เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อเด็กและเยาวชนของชาติ ด้วยนาเสียงจากทาง สถานีวิทยุอย่างตรงไปตรงมาด้วยการบอกกล่าวถึงผู้ผลิตรายการเพื่อเผยแพร่ทางเครื่องรับโทรทัศน์ว่า ควรมีความรับผิดชอบต่อรายการที่ผลิตเพื่อออกอากาศด้วย ไม่ควรผลิตรายการที่เห็นแต่ผลประโยชน์ทางการค้า เป็นรายการที่ไม่มีคุณภาพ มอมเมาผู้ชมที่ยังอยู่ในวัยเด็ก ในด้านค่านิยมที่ผิดที่ไม่เป็นแบบอย่างที่ดี เพียงเพราะรายการนั้นเป็นรายการที่ผู้อุปถัมภ์รายการต้องการเท่านั้น

ฝั่งจวันนั้น

แม่หาบขนมชั้นข้ามถนน

รถเร็วแล่นชน

บนน้ำลาย

รีบนร่างกาย

เลือดอาบเป็นสาย

ใบตึกขาว

หวังเพียงบรรเทา

คลายเศร้าใจ

ต้องวางสินทรัพย์มากมาย

เงินหาที่ไหน

วันต่อวันยังหิวยังคันรน

ขอทานสักนิค

ช่วยต่อชีวิตแม่สักหน

เห็นใจเถิดคน

จนเจียนขาดใจ

เสียใจไม่มีเงิน

ไม่มีแม้คำใดถาม

แม่เอยเจ็บช้ำ

ต้องจำทน

เล่าเพียงแต่ขอเมตตา	พอหันกลับมา
สิ้นใจแล้วแม่จำ	พาหมองหม่น
ฟังใจเรื่องราวคน	ที่ติ๊กขาวทำนั่งเฉย
นำเงินเจ้าเอยชี้ให้คน	

ติ๊กขาว : อมตะ

วงอมตะ เล่าเหตุการณ์ของ "แม่" ซึ่งเป็นแม่ค้าหาบเร่รถรชนานขณะข้ามถนน เมื่อพาไปรับการรักษาพยาบาลที่ "ติ๊กขาว" กลับไม่ได้รับการช่วยเหลือเพราะไม่มีเงินค่ารักษาพยาบาล เบื้องต้นเป็นเหตุให้ต้องเสียชีวิต ด้วยน้ำเสียงถากถาง ตาหนักติดย่น เพราะการรักษาพยาบาล เบื้องต้นควรเป็นเรื่องของคุณธรรมที่ "ติ๊กขาว" ควรจะมีให้แก่ผู้เจ็บไข้ได้ป่วย

ใบสังคมกระหน่ำทำหญิง	กินทั้งข้าวหิวทั้งตัดหา
เปลี่ยนผู้หญิงเป็นอาหารตา	คือที่มาการประกวคนางงาม
.....	
รวงข้าวคือรวงทอง	แห่งท้องทุ่งนาปีนาปรัง
ข้าวเปลือกคือความหวัง	แห่งอนาคตของสาวชานา
มงกุฎประดับข้อเพชร	บาหนักแห่งกิเลสตัดหา
อาหารปากกับอาหารตา	ข้าวเปลือกกับชุดชั้นใน
เรอนุ่งลมห่มเดียวจนเสียวไส้	เป็นขวัญใจของใครๆ ครั้นเล่า

ชานา : คาราวาว

เพลงนี้ วงคาราวาว มีน้ำเสียงถากถาง ตาหนักติดย่นการประกวคนางงามว่า เป็นการเอาเปรียบเพศหญิงทางสังคม เพราะต้องการให้ผู้หญิงเป็นทั้งผู้ซื้อแรงงานผลิตอาหารเลี้ยงปาก เลี้ยงท้องบรรเทาความหิว และให้ผู้หญิง "นุ่งลมห่มเดียว" เพื่อความสุขทางนัยน์ตา

ในเพลง "เรฟูจี" วงคาราบาว เสนอภาพของการอพยพหนีภัยสงครามโดยการล่องเรือ
เลาะชายฝั่ง แม้จะมีความสงสารเห็นใจแต่ที่น่าเสียดายที่แทรกอยู่คือ การฉกฉวยตักหน้าดินเตียน และ
ก่อนว่าผู้มีอำนาจในประเทศที่มีภัยสงครามว่า ถ้าไม่เห็นแก่ตัว แก่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่า
ผลประโยชน์ส่วนรวม ภาวะสงครามอันน่าความยากลำบากมาสู่ประชาชนก็จะไม่เกิดขึ้น

คราวผู้คนบนแผ่นดินเดิมปากหมอง ไยไม่มองไม่เคยเหลียวแลเห็นแก่ตัว
กินเหลือเพื่อปากกันวันนั้น วันนี้คงไม่ต้องล่องเรือ

เรฟูจี : คาราบาว

เหลียวล่อวันนี้เป็นดีหมองใจ	เขาหาอันใดก่อนเขียมก่อนแบ่ง
เป็นดีกินแห่งล่อล่อหา	โพบ่ตึงมาจួយก็จួយจน
ป้อก้าตึงหลายก้อกักต่อตุน	บ่หันบุญคุณแผ่นดินเลี้ยงมัน
บ่แบ่งบ่ปันเลือดขึ้นเต็มหน้า	มันบ่ออายหมาอายฟ้าอายดิน

ขอของแบ่ง : จรัล มรินทร์เพชร

เพลง "ขอของแบ่ง" นี้ จรัล มรินทร์เพชร ตำนานิตีเยนการทำงานของผู้บริหารประเทศที่
ไม่ช่วยเหลือนดูแลเรื่องขึ้นราคาสินค้าอย่างจริงจัง และตักหน้าดินเตียนที่กักตุนสินค้าเพื่อกำหนดราคา
สินค้าให้สูงขึ้นตามที่ตัวเองต้องการว่า เป็นการกระทำที่ไร้คุณธรรมเพราะเป็นการซ้ำเติมผู้ที่
ประสบปัญหาให้มีความทุกข์ยากมากยิ่งขึ้น

เจียงฮายเดี๋ยวนี้เปลี่ยนแปลงมากมาย บ่เหมือนเมื่อก่อน
คนไต่จากเมืองนคร ต่างก็สัญจรไปตั้งหลักแหล่ง
เพิ่มสี่เพิ่มสันเพิ่มแสง ไร่ร้างสร้างแบ่งตูดกลืนคนเมือง
อุ้งกับอุ้งแจ่มก้อยแม่จัน มีบ้านหลังใหญ่

ลูกสาวลงไปเมืองใต้ ส่งเงินมาซื้อเดือนละหลายพัน
 อัยหนานที่อยู่ข้างบ้าน ก็แบบเดียวกันอัยเฒ่าเฒ่าเฮือน

เจียงฮาย : คนด่านเกวียน

เพลงนี้ วงคนด่านเกวียน ตาหนิติเตียนการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุดิบเมืองเชียงราย ซึ่ง
 ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนค่านิยมต่างๆ รวมไปถึงการยินยอมให้ลูกสาวขายตัวในกรุงเทพ
 หรือจังหวัดอื่นๆ เพื่อนำเงินมาปลูกบ้าน ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ตามค่านิยมด้านวัตถุที่
 กำลังมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่

ความเป็นคนของเหล่า บุญมา	ถึงราคาค่านับหรือ
ยังมีเกียรติมีศักดิ์มีศรี	กว่าคนดวงดีคนผิวยับยัด
ร่วมอยู่ในบริษัท	รัฐบาลไทยแลนด์
ถ้ามีคนเหมือนเหล่า ทหารบุญมา	เข้าไปนั่งเต็มสภาช่วยเหลือบ้านเมือง
อะไร อะไร มันก็คงเข้าที่	สร้างสรรค์สิ่งที่ดีเพื่อความรุ่งเรือง
ให้คนไทยไร้ความขุ่นเคือง	จะได้ไม่นอนฝันเฟื่องเรื่องประชาธิปไตย

บุญมา : นิรนาม

วงนิรนาม นำเสนอปัญหาการทำงานของรัฐบาล ที่บางครั้งไม่ช่วยเหลือชาติด่านเมืองไม่
 ช่วยกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีเพื่อความรุ่งเรืองของประเทศชาติ เพื่อความสงบสุขของประชาชน และเพื่อ
 การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยน้ำเสียงลากดาง ตาหนิติเตียนมาผ่าน
 การเล่าเรื่องของ "บุญมา"

นอกจากนี้ ยังปรากฏน้ำเสียงลากดางในเพลงเพื่อชีวิตอีกหลายเพลง เช่นเพลง ลูกแห่ง
 เสียงเพลงแห่งเสรีภาพ รอกสีสัน ตอไม้ ไตรนเสาร์-เต่าล้านปี ไอ้จี่เฒ่า เต่าคลองหลอด

กฎหมายมหาชน กิน แร่ไทยแร่โคร ค้างคาวค้างคิน อีโหนดเอน์ ติววิชาวนคาเฟ่ ผู้ชายนะสะ
ผีเฝ้าเสาพิ้งลงดัง ปริณญาตกงาน พิ่วสัชาด ตู่ทองเคลื่อนที่ ประชาชน คนกินแดด ลุงไม้ไทย
ยาเสตย์ติด ความหวัง ฯลฯ

3.2 น้ำเสียงกับแคน ขมขื่น

เป็นน้ำเสียงที่เกิดจากความเข้าใจแต่ต้องฝันไว้ เพราะไม่สามารถแสดงออกมาได้เป็น
ความเข้าใจจากความลำบากยากไร้ ผิดเคือง หรืออาการถูกบีบคั้นทางความเป็นอยู่ ตัวอย่างเช่น

น้องรักนาของเราเขามาตัดดวง	นาคิมิข้าวหน่วงผลพวงติดลบ
นาเราแท้แท้แม่พรสพ	ข้าวใจตอนจบเขานา
เก็บเกี่ยวเสร็จปล้นเอามันมากองไว้	เขามาแบกไปไม่ไว้หน้า
ข้าวที่ขอบลานตกเรียบเียบจำ	กินกันตายหนอย่าไปดูตาย
แรงแค้นกินข้าวขึ้น	เหมือนกลืนกรวดทราย
ท้อแท้ยามแพ้พ่าย	เหลือควายกับเรา
เจอคนเลวร้ายหัวใจเน่า	ผิวเมียบินข้าวขอบลาน

ข้าวขอบลาน : หงา คาราวาน

เพลงนี้แสดงความคับแค้นขมขื่นของชาวนาที่ถูกเอารัดเอาเปรียบด้านราคาผลผลิต
หงา คาราวาน นาเสนอว่า แม้ป็นชาวนาจะทานาได้ผลก็จริง แต่เนื่องจากต้องเช่าที่นาของตนเอง
ทานา ราคาผลผลิตที่ได้จึงถูกหักเป็นค่าเช่านาทั้งหมด "เก็บเกี่ยวเสร็จปล้นเอามันมากองไว้ เขามา
แบกไปไม่ไว้หน้า" เป็นน้ำเสียงกับแคน ขมขื่นที่ไม่สามารถต่อสู้หรือโต้แย้งใดต่อการเอาเปรียบครั้งนี้
นอกจากนี้ภาพที่ หงา คาราวาน เสนอต่อมาก็คือ ภาพที่ส่องสามิภรรยาต้องกวาดเก็บ "ข้าวขอบลาน"
เพื่อเป็นอาหารเลี้ยงชีวิตต่อมา และจากการราโชุปมาอุปไมย "แรงแค้นกินข้าวขึ้นเหมือนกลืน
กรวดทราย" ใต้ภาพของความลำบากยากไร้ ตลอดจนการถูกบีบคั้นจิตใจว่าไม่สามารถแสดงออก
มาได้ จำต้องทนรับสภาพที่เป็นอยู่ต่อไป

เวอร์กรรมกระทำเรา	เว้นเขาไว้ทำกรรม
บาปเวอร์ที่เข่นซ้ำ	จําจนเพราะจําใจ
จําเองที่จ้องจํา	จําว่าเพราะจําเป็น
จําอยู่กับกรรมเวอร์	จําเป็นนักหรือไร

กินกับควาย : อมตะ

เพลงนี้วงอมตะ เสนอภาพคับแค้น ขมขื่นของชาวนา ที่เกิดจากภาวะต่างๆ ที่ชาวนาต้องแบกภาระไว้ แม้ในตอนต้นจะพยายามทําใจให้ยอมรับว่าเป็นเพราะ เวอร์กรรมที่เคยกระทำมา จึงส่งผลให้ชาวนาไทยต้องประสบกับความยากจน ต้องจําว่า จําเองที่นํา แต่ในวรรคสุดท้าย ศิลปินวงอมตะ ตั้งคำถามด้วยความขมขื่นว่า "จําอยู่กับกรรมเวอร์ จําเป็นนักหรือไร" ซึ่งเป็นความรู้สึกของผู้ที่ใกล้จะหมดความอดทนต่อสภาพความขมขื่น การถูกบีบคั้นอีกต่อไป แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสภาพที่เป็นอยู่ได้

...

การงานไม่เคยบกพร่อง	สร้างทางสร้างคลองอยู่เป็นประจำ
เสาะงานราษฎร์งานหลวง	ให้คนทั้งบวงด้วยความเป็นธรรม
ใจดีไม่มีใจดำ	บักน้อยหมั่นทนแต่คุณงามความดี
.....	
หน้าที่หากทําดีเกินไป	เพื่อผู้รอบกายไม่สบอารมณ์
.....	
ผลประโยชน์จัดกันกับบรรลัย	บักน้อยถูกยิงตายเพราะไปจัดใจคนอับริย์
.....	

นี่หรือคือน้ำใจคน

วุ่นวายเสียจนเห็นคนเป็นผักปลา

...

รัฐมนรท : นิรนาม

งานเพลงนี้ วงนิรนาม ได้เสนอภาพของ "บั๊กน้อย" ผู้แทนราษฎรที่หน้าที่ของตนเพื่อประชาชน โดยแท้จริง แต่กลับถูกยิงตายด้วยความรู้สึกมีอคติ ชอกช้ำใจ คับแค้น ขมขื่น ที่คนดีหลายๆ คนในสังคม เช่น "บั๊กน้อย" ถูกข่มเหงรังแกโดยกลุ่มอิทธิพล หรือกลุ่มผู้สูญเสียประโยชน์โดยไม่ชอบธรรม และคนอย่าง "บั๊กน้อย" ก็ไม่สามารถโต้ตอบหรือแก้แค้นได้

ยังมีเพลงอื่นที่มีน้ำเสียงคับแค้นขมขื่นอีก ตัวอย่างเช่น

ใครเลยช่วยประคองยามที่เจียนตายทรัพย์สินละลายคน

คอยมากอบเก็บผลงานที่คนสร้างมา

มีใครคอยซึมซับน้ำตา มีใครมองหาเส้นทาง

ยามจนทนหิวไส้ก็ว่าใครฟัง

เดินไปที่ใดรยทุกหลากระจ่าย บานอยู่ในห้วงฝัน

ยิ้มและ เป็นยอคอยแจ้งจัดบักวอ ดั่งจะรอส่วนบุญ

มีใครอาดูรและอาวรณ์ มีใครอาทรยามสิ้นแรง

ตายดับอับแสง แข่งسابบาบเวร

ศิลปิน : อมตะ

...

ชีวิตบ้านนา

กลิ่นโคลนทางสาบควาย

ชีวิตตราคราบน้ำเนื้อมาย

ขายข้าวมาเลี้ยงตัวไม่พอ

แผ่นดินแห้งแล้ง	ฟ้าฝนเหมือนแกล้งคอยน้ำแห้งตอ
อกอยากมากมายมาพอ	ชีวิตหนอลำบากยากใจ
เจ็บมัวทุกคน	ยังไม่พ้นผู้คนเข้าง
คนนอกนอกเขาเรามั่ง	ในท้องคลังเจ้ารู้บ้างไหม
ชีวิตบ้านนา	หรือผู้ตึงมืออย่างไร
เกิดมาแล้วต้องดับไป	ขอแต่อย่าตายไปบนความดี

ชีวิตบ้านนา : คาราวาว

...

สิบนิ้ววันทา	พียงนาปรดพียงเรื่องนี้
ทามาหลายสิบปี	ไม่เคยมีบ้านเรือนของเรา
สร้างท่าเรือขมา	ขอบฟ้าเห็นมีแต่ตึกกรม
เบียดเสียดสวยงาม	แสงสีมีแต่ความแจ่มตา
สิบร้อยอาคาร	เสร็จงานจนของจากลา
นี้แหละวาสนา	เหมือนปลาที่ไร้วังเย็น

รัก เป็ก ปลาไร้วัง : คาราวาน

...

ผู้คนเมืองหลวงเล่ห์หลวงสะเด็ด
 กลับบ้านนาร้อยเอ็ดแล้วเจ้าเมืองกรุง
 ไม่เคยมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี
 แต่พลเมืองก็ซื้อสัตย์แข็งขัน
 ไม่รักแยังแม้ปัญหาสารพัน

ไม่วายโรคนรโทษทัณฑ์เขาย่ำเหยียบรังแก

ไอ้หนุ่มร้อยเอ็ด : คนด่านเกวียน

...

เหงื่อรินไหล ล้ามากพอทนล้ามากพอทำ
 นึกหมดหวังซ้ำๆ จะท้อยังงี้ จะท้อยังงี้
 สังคมเมืองหลวงเขาไม่ท่วงไม่เห็น
 ว่าจะตายหรือเป็นช่างประไร ก็ช่างประไร
 ว่าเศษฟางแห้งแดดแล้งดินเหลือง
 เป็นขยะในเมือง ต้องหมกไหม้ ต้องหมกไหม้
 หมกสิ้นกำลังหมดหวังทุกอย่าง
 หมกที่หมดทางที่จะไป ที่จะไป

...

ควายตัวสุดท้าย : จิ้น กรรมาชน

น้ำเสียงคับแค้นขมขื่น เป็นน้ำเสียงที่ปรากฏมารองจากน้ำเสียงถากถางหรือค่อนข้างตลกขบขัน
 ทั้งนี้เพราะปัญหาสังคมต่างๆ ที่มีมายังคงปรากฏเช่นเดิม ไม่ว่าจะเป็นความยากจนของชาวนา การ
 ถูกเอารัดเอาเปรียบ นอกจากนี้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ยังซับซ้อนและทวีความยุ่งเหยิงมากขึ้นเพราะ
 การขยายตัวและเปิดตัวเองเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม แต่กลุ่มผู้ประสบปัญหาก็คงเป็นกลุ่มเดิมไม่ว่า
 สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

ปรากฏเพลงที่มีน้ำเสียงคับแค้นขมขื่นอีกหลายเพลง เช่นเพลง บรรพบุรุษชาวนา สิงครบุรี
 ยากจนอีสาน ข้าวไรดลลงราคา บินหลา คนสลัม เมื่อฝนแล้ง คื่นหุ้ง หางาน ดวง มะเร็ง นกเสี
 เรียนและงาน เตะฝุ่น กรรมกรรายวัน เดียวไรคม สุสานคนจริง ไอ้รวมมันจน ไม่ทันเขา พ่อ

คนหลังเขา ผู้เฒ่า ของสองฝั่ง หมายเหตจากเมืองจีน ฉันทือประชาชน พันร้าย จดหมายจากชานา
รองเท้า ฯลฯ

3.3 น้ำเสียงอ่อนโยน หวังดีจริงใจ

เป็นน้ำเสียงที่มักปรากฏในเพลงที่มีเนื้อหาปลอบใจให้กำลังใจ เป็นน้ำเสียงบริสุทธิ์ใจ
สุจริต ต้องการให้ผู้อื่นมีลักษณะที่เป็นไปในทางที่ต้องการนำปรารถนา นำพาใจ ด้วยกิริยาจากนุ่มนวล
ตัวอย่างเช่น

วันเวลาหมุนเปลี่ยนเวียนไป	สุขสวัสดีไม่เคยเดินตาม
วันเวลาหมุนเปลี่ยนรอมงยาม	ตามทัณฑ์มแต่ความทุกข์ทน
วันเวลาเหงาเปลี่ยวกมล	เอาความฝันของฉันท่อเติม
บางเวลาได้มาช่วยเสริม	สานเป็นความสวัสดีมากมายหั้นคัม
...	

วันเวลา : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เพลง "วันเวลา" ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ มีเนื้อหาปลอบใจผู้ผิดหวังและผู้ที่ไม่ประสบ
กับความทุกข์ตามทัณฑ์มทวิในทุกๆ วัน ด้วยการอุทิศตนเป็นผู้เติมความหวัง ความสวัสดีเท่าที่ตนเองมี
เป็นเพลงที่มีน้ำเสียงอ่อนโยน หวังดี จริงใจ เพราะการที่ใครจะ "ให้" ทั้งหมดที่ตนมีแก่ใครนั้น
เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง แม้สิ่งที่จะให้นั้นไม่มากมายยิ่งใหญ่นักแต่ถ้าเป็นทั้งหมดที่ผู้ให้มี ย่อมเป็นสิ่งที่มีค่ายิ่งต่อ
ผู้รับ

...

ยังมีหวังมีทางใหม่ ๆ	เพียงหัวใจยังสับสน
อย่าคือร้อนเหมือนวันก่อน	อย่าสังหรณ์ว่ามีคน
วันพรุ่งนี้ยังมีเวลา	ทำ...และเฝ้าถอน

นอนหลับเสียความอ่อนเพลียให้ผ่าน ชารน้ำตาที่เปียกหมอน
 ยังมีรักที่คอยรอ โลกหยอกล้อเพียงบางตอน
 ผู้แต้มนั้นคือตัวเรา เข้าสคส

โลกหยอกล้อ : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เพลง "โลกหยอกล้อ" นี้ พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ นำเสนอเนื้อหาเพื่อปลอบโยนให้คลายความรศกเศร้า และให้กำลังใจแก่ผู้ประสบทุกข์ด้วยน้ำเสียงอ่อนโยน หวังดี จริงใจ โดยให้บุคคลผู้มีความทุกข์เหล่านั้นมองปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องเล็กน้อย ท้าทายยอมรับปัญหาและมีความหวังในวันรุ่งขึ้น การใช้ประโยค "โลกหยอกล้อ" ช่วยลดความรู้สึกผิดหวังเสียใจลงได้ จนดูเหมือนว่าความทุกข์ที่ได้รับเป็นเพียงเรื่องธรรมดา เล็กน้อย เป็นเรื่องของการถูกหยอกล้อ หรือการที่กล่าวว่า "ยังมีรักที่คอยรอ" และ "ผู้แต้มนั้นคือตัวเรา" ก็เป็นข้อความที่ปลุกปลอบให้กำลังใจโดยมีน้ำเสียงอ่อนโยนหวังดีโดยบริสุทธิ์ใจ ด้วยการให้ผู้อื่นมีความหวัง และสร้างความหวังได้ด้วยตนเอง

ขอมอบดอกไม้ในสวนนี้เพื่อมวลประชา
 จะอยู่แห่งไหน จะใกล้จะไกลจนสุดขอบฟ้า
 ขอมอบความหวังตั้งดอกไม้ผลิ สดใสวอาณา
 เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ เป็นสิ่งเสนอหามา
 ดวงตะวันทอแสงมีถ้อยแรงอับรา
 เป็นเปลวไฟที่ไหม้ไหม้เป็นสายธารที่ชุ่มน้ำเป็นแผ่นฟ้าทาทน
 ...

ดอกไม้ให้คุณ : คาราวาน

ในเพลงนี้ วงคาราวาน ให้กำลังใจ ให้ความหวังแก่บุคคลต่างๆ ไปเป็นเพลงที่มีน้ำเสียงอ่อนโยน หวังดีจริงใจ โดยปรารถนาให้ผู้อื่นได้พบกับความสุข ความเจริญในชีวิตโดยไม่ย่อท้อและ

ทอดย เพราะจะอย่างไรก็ตามก็ยังมิผู้ให้กำลังใจเสมอไม่ว่าผู้นั้นจะอยู่ ณ ที่แห่งใดการกล่าวว่า "ความหวังตั้งดอกไม้มผลิ" ให้ภาพของอนาคตทั้งงดงามและสดใสอีกเป็นเวลานาน รวมทั้งภาพของ ดอกไม้มผลิที่ "สดใสอาณา" หรือ "ดวงตะวันทองแสงมิถอยแรงอัปรา" ตลอดจนเป็นการ "เป็นเปลวไฟที่ไหม้ไหม้ เป็นสายธารที่ชุ่มฉ่ำ เป็นแผ่นฟ้าทาทน" ล้วนเป็นข้อความที่มีน้ำเสียง อ่อนโยน หวังดีจริงใจ ในการปลอบใจที่ผู้ให้ทิ้งมอบแก่ผู้รับเสมือนการอวยพรให้ผู้ฟังมีพลังในการต่อสู้ ค้าน

มีเพลงอื่นๆ ที่มีน้ำเสียงอ่อนโยนจริงใจ ปรากฏอีกจำนวนไม่น้อย ตัวอย่างเช่น

ตื่นเถิดหนานฉันมาจากคนไกล	หอบความวิไลมาจากคนสนทยา
ตื่นเถิดเราอรุณรุ่งกำลังมา	รีบล้างหน้าตาสวัสดีอรุณ
ฉันมีความรักมาให้	ฉันมีดอกไม้มาฝาก
.....	
จงร่วมกันสร้างแดนศิวิไลซี	เอาน้ำใจรดน้ำหึงอกงาม
เมื่อวันหนึ่งท้องฟ้าเป็นสีคราม	จะโปรยฝนงามให้ชุ่มฉ่ำ และชื่นใจ

ฉันมีความรักมาให้ : จรัส มรณเพ็ชร

...

มะโหนกเอ๋ยมะโหนก	โลกยังต้องการคนที่ทำดี
ไม่โรคแต่เดียวเดียวคายหรือกะกอแผ่	ยังมีหน่อไม้แตกใบแตกกอ
เป็นหน่อเป็นแนวเป็นเนื้อเป็นหนัง	เป็นพลังงาน เป็นกำลังใจ ให้กำลังใจ

ถึคควายทุย 8 : คาราวาน

...

ร้อเพื่อนเคยร่วมสนุกกันมา แต่เวลาต้องพาให้เราจากกัน
 ไม่นานหรือหนาเราคงได้มาพบกัน ไม่มีสิ่งใดขวางกั้นเพราะเรามั่นในสัญญา
 หากแผ่นดินไม่ฝังกาย จะสุขจะทุกข์เพียงใด
 น้อมกายยืมสัพพะปา ร้อยรัดดวงใจมั่นในสัญญา
 สร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นี่คือนิยามของเรา

คำสัญญา : อินโดจีน

หยุดร้องไห้เถิดที่รัก	หากเหนือนักจงพักใจ
รู้ว่าทนแค่ไหน หนักอย่างไร	เข้าใจเธอ
อย่าไปยึดติดกับชีวิต	อย่าไปคิดจริงจังเกินไป
ยังอารมณ์อ่อนไหว	หักห้ามใจ ห่วงตัวเอง
ลมยังพัดเย็นฉ่ำ	สายธารยังไหลเรื่อยริน
อันคนเราเดินดิน	ยังไม่สิ้นอัปมงคลทาง
ให้คนเราล้มเพื่อจะลุก	ผ่านความทุกข์โดยระวัง
หวังยังคงต้องหวัง	ตราบพิงยังสู้ต่อไป

สู้ต่อไป : สุรัชย์ จันทิมาธร

พักสายตาเถอะนะคนดี	หลับตรงนี้ที่เรามีเราสองคน
ผ่านเรื่องราวผ่านงานผ่านคน	สับสนหลายความ
บางเวลาต้องการใครสักคน	ไว้คอยบ่ลอบใจ เข้าใจ หุตุคุด
ความรักเอยคงงามอย่างนี้	จนชั่วชีวิตโยหาความรักไม่เคยพอ

อยากให้เราเคียงข้างอย่างนี้ มอกรักอีกที่อยู่ใกล้กันตลอดเวลา

...

ตลอดเวลา : คานธีร์

น้ำเสียงอ่อนโยนหวังดีจริงใจนี้ ปรากฏมารองจากน้ำเสียงคับแค้นขมขื่นในเพลงเพื่อชีวิต ทั้งนี้เพราะบุคคลผู้ขมขื่นกับสภาพชีวิตที่เต็มไปด้วยปัญหาในแต่ละวัน ย่อมต้องการคำปลอบโยน และการให้กำลังใจที่เปี่ยมด้วยความอ่อนโยน คือการมีกิริยาจาบจ้วงนวล และปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ พบความสุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ปรากฏเพลงเพื่อชีวิตที่มีน้ำเสียงอ่อนโยน หวังดีจริงใจ เช่นเพลง เตือนน้อง เด็กน้อย เจ้าดวงดอแก้ว ไร่ไผ่สง่า เพียงลมพัดผ่าน ขอบฟ้า คอย คิดถึงบ้าน บ้านในฝัน สายสัมพันธ์ ไหวเอน ยื้มกลางสายฝน คืนร้าง ความหวัง แต่ความรัก เพื่อนแท้ ฯลฯ

3.4 น้ำเสียงเศร้าเสียใจ ผิดหวัง ท้อถอย

น้ำเสียงเศร้าเสียใจ ผิดหวัง ท้อถอยเป็นน้ำเสียงสลดใจ หดหู่ ไม่สบายใจ เพราะมีเรื่องที่ไม่สมประสงค์ หรือผิดประสงค์ ไม่เป็นไปตามทางที่ต้องการที่น่าปรารถนาและน่าพอใจเป็นเหตุ ให้ความพยายามลดน้อยถอยลง ตัวอย่างเช่น

...

เจ้าเคยยิ้ม เคยแยมเบิกบาน	สนุกสนานท่ามกลางผองเพื่อน
เคยพูด เคยเตือนและสนทนา	เจ้าเคยฝันถึงวันที่ดี
มาบัดนี้ไม่อาจพบหน้า	ดูใกล้ตาแต่แล้วไกลดิน

...

ใกล้ตาไกลดิน : คาราวาน

เพลงนี้มีเนื้อหารำลึกถึงเพื่อนที่ต้องเสียชีวิตไป ถึงแม้เพื่อนจะยังอยู่ในใจเสมอ แต่ในความจริงเพื่อนคนนั้นดูห่างไกลเกินกว่าที่จะมาพบกันได้อีกครั้ง คาราวาน ใจวลี "ไกลตาไกลดิน" เปรียบกับความรู้สึกที่มีต่อเพื่อน เป็นวลีสั้นๆ แต่ได้ความรู้สึกเศร้าเสียใจ ท้อถอย เพราะแม้ "เพื่อน" จะอยู่ในใจ "ไกลตาเสมอ" แต่เขานั้นกลับ "ไกลดิน" เหมือนกับภูเขาที่อยู่เหมือนใกล้แต่เดินไปไม่ถึงสักที

...

ทุ่มกายเทาใจ เอ็งเงย	ทุ่มกายเทาใจ
รถมแรงพันไร่ ต่อสู้อดลอคปี	ถางคงเบิกฟ้าไม่รอรี
หากินอย่างนี้มานานปี	หล่อเลี้ยงชีวิตด้วยงาน
.....	
คำลง คำลง เอ็งเงย	คำลง คำลง
ตะวันกลับลงคงแลหาไม่เห็น	เหมือนตัวเรานี้ที่ลา คีฏ
ทั้งวัยก็คล้ายดั่งยามเย็น	ไม่รู้จะเป็นฉันท

คำลง : คาราวาน

เพลง "คำลง" ของวงคาราวาน มีน้ำเสียงเศร้าเสียใจ ผิดหวัง ท้อถอยต่อสภาพชีวิตที่เผชิญ โดยเริ่มจากการเล่าถึงการตั้งใจทรมานหาเงิน "ทุ่มเทกายใจ" ในการทำงาน "ถางคงพันไร่" เมื่อทำงานเหนื่อยมาทั้งวัน ครั้นเวลาเย็นได้พักผ่อนทำให้ทวนคิดถึงชีวิตของตนเองว่า จะรอดผ่านพ้นคืนนี้ไปได้หรือไม่ การซ้ำคำ "คำลง" และการสร้างบรรยากาศในเพลงเป็นเวลานาน ช่วยเน้นความรู้สึกเศร้า ท้อถอย หมดกำลังใจในการต่อสู้กับชีวิต

...

ฝากเพลงลอยลมระทมเหงา	ว่าต้นยางยืนเฝ้าอยู่กลางสวน
ตั้งแต่เจ้าจากไปไม่คืนทวน	แม้เศร้าภาสรวลทุกเวลา

เดือนห้าฟ้าใสและแดดสวย	ลมรวยรินมาและฟ้าแผ้ว
ทราบข่าวว่าเจ้า รอตายแล้ว	สิ้นแล้ว สิ้นเสียงแล้ว สิ้นใจ
รินเอ๋ยรินราห์	เจ้ามาล้นลม ลมหายาจ
รินเอ๋ยรินรี	ผีเสื้อแสนสวยร่างยับใบ
เลือดรินรินนอง	กองอยู่ข้างทางรถไฟ

...

รถไฟสายปาดังๆ : คนด่านเกวียน

เป็นเพลงที่เล่าถึงการลักลอบค้าข้าวข้ามชายแดน โดยใช้เด็กสะพายถุงข้าวแล้วแอบซ่อนใบกับขบวนรถไฟ ซึ่งเสี่ยงต่อการประสบอุบัติเหตุ และมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ต้องเสียชีวิตเพราะการกระทำดังกล่าวแต่ก็เป็นความจำเป็นที่จะต้องทำเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว วงคนด่านเกวียนเล่าเรื่องนี้ด้วยน้ำเสียงเศร้าเสียใจ หดหู่ใจในสถานการณ์อันเกิดจากความยากจน คนด่านเกวียนให้ภาพที่ดูสุดสลดรันทดของ "เดือนห้าฟ้าใสและแดดสวย ลมรวยรินมาฟ้าแผ้ว" แล้วหักอารมณ์ในตอนท้ายว่า "สิ้นแล้ว สิ้นเสียงแล้ว สิ้นใจ" การซ้ำคำ "สิ้น" เป็นการย้ำความรู้สึกเสียใจ ผิดหวัง และท้อถอยหมดยุคกำลังใจ

นอกจากนี้ยังปรากฏน้ำเสียงเศร้าเสียใจ ผิดหวังท้อถอย ในเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการระลึกถึงบ้านที่จากมาทั้งเพื่อทำงานและเพื่อการศึกษา เพราะการเข้ามาอยู่ยังถิ่นฐานใหม่ที่ไม่เคยชินทำให้ต้องการมีการปรับตัวหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะการเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ที่เต็มไปด้วยผู้คนแปลกหน้า ซึ่งต่างคนต้องรีบขวนขวายเพื่อตัวของตัวเอง ตัวอย่างเช่น

มองดูดวงดาวก็คงเป็นดาวดวงเดียวกัน
 มองดูดวงจันทร์ก็เหมือนกับจันทร์ที่บ้านเรา
 ยามนี้ฉันเหงา คิดถึงบ้าน
 มองดูท้องฟ้า ก็ยังเป็นฟ้าผืนเดียวกัน
 มองดวงตะวันก็ยังส่องแสงไปบ้านฉัน

ยามฟ้ามืดคล้ำ คิดถึงบ้าน
 อยู่ในเมืองกรุงก็คงวุ่นวายและวุ่น
 มีแต่แต่ผู้คนก็เหมือนดังคนไม่รู้จักกัน
 ชีวิตพกผัน คิดถึงบ้าน

...

คิดถึงบ้าน : ประจัญบาน

วงประจัญบาน สะท้อนความรู้สึกของคนที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ด้วยน้ำเสียงเศร้า
 เสียใจ ผิดหวังทอดถ้อยว่ากรุงเทพที่ได้พบนั้นไม่ตรงตามดั่งที่นึกฝันไว้ กลับเป็นเมืองที่คนมาอาศัยอยู่
 รวมกันเป็นจำนวนมาก ไม่มีการช่วยเหลือกัน แต่ละคนจะทำงานส่วนของตน ไม่เกี่ยวข้องกัน
 โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงว่า แม้วางจันทร์ ดาวดาว หรือพระอาทิตย์ จะเป็นดวงเดียวกันแต่ความรู้สึก
 ที่มีต่อสรรพสิ่งกลับแตกต่างกัน เมื่อมองยังทำให้ "คิดถึงบ้าน" มากยิ่งขึ้น

ยอดมะพร้าวบ้านเรายังเขียวคดหนา
 ดมปลาร้าหอมหวานยังชวนให้ชิม
 แจ่วปลาร้ารสแซ่บกับยอดกระถิน
 ข้าวหอมมะลิกลิ่นหอมหวานทวนลมหน้าหนาว
 คึดฮอดน้องสาวเจ้าคอนกะด้าเอวโหว
 ผ้าซิ่นผิ่นใหม่แม่ทอให้เป็นของขวัญ
 ประตูดอกไม้เฟื่องฟ้าและทานตะวัน
 ส่วนจำปานั้นคึดรื้อคอยส่งกลิ่นหอม
 บ้านเอยไม่เคยได้กลับไปหา
 บ้านเอยบ้านข้าไม่รู้จะเป็นจังใด
 ผากเสียงเพลงนี้คิดถึงบ้านเฮาสุดใจ
 แทบน้ำตาไหลเมื่อหวนคิดถึงบ้านเฮา

ยอดมะพร้าวต้องลมแลดูอ่อนไหว
 ตั้งดวงใจของคนทุกจำหน่เหงา ๆ
 แด่ค่อนๆ ละมุนผิงอยู่ยามเช้า
 พ่อเฒ่าแม่เฒ่ายามนี้สบายดี

ยอดมะพร้าว : คาราวาน

วงคาราวาน เริ่มเพลง "ยอดมะพร้าว" ด้วยการรำลึกบรรยากาศเก่าๆ ของบ้านที่จากมา ไม่ว่าจะเป็นอาหาร สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งแม่และน้องสาว ในตอนที่สาม บอกว่า "บ้านเอยไม่เคยได้กลับมาหา บ้านเอยบ้านข้าไม่รู้จะเป็นจิ้งจอก" หรือการ "ผากเสียงเพลง นึกถึงบ้านเฮาสุดใจ แหม่นตาไหลเมื่อหวนคิดถึงบ้านเฮา" เป็นการกล่าวด้วยน้ำเสียงเศร้าเสียด และท้อถอย และในตอนสุดท้ายที่ถามข่าวคราว "พ่อเฒ่าแม่เฒ่ายามนี้สบายดี" นั้น แม้จะใช้คำง่าย ๆ แต่มีความหมาย แสดงความเศร้าเสียด อันเกิดจากการคิดถึง ความห่วงใยของคนที่อยู่ "ทางนี้" ได้ดี

น้ำเสียงเศร้าเสียด ผิดหวังท้อถอย ปรากฏในเพลงของ วงคาราวาน ก่อนข้างชัดเจน กว่าศิลปินเพื่อชีวิตวงอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะน้ำเสียงเศร้าเสียด ผิดหวังท้อถอยนี้เป็นน้ำเสียงที่ให้ความรู้สึกร่วมกับผู้ฟังได้ดี เพราะผู้ฟังจะมีความรู้สึกเหมือนกับว่าตนเองไม่รอดเดี่ยว ยังมีเพื่อนร่วมทุกข์ด้วยกัน

มีเพลงอื่นที่มีน้ำเสียงเศร้าเสียด ผิดหวังท้อถอยอีก เช่นเพลง แม่ รอยอดีต ดอกบัว คอยเธอ หลงกรุง ทาตวงเดือน กลับบัตตานี เหลือเพียงฝัน ผิดหวัง ใยไม้กับสายน้ำ ลาตะคอง นกละเมอ เจ้าพระยา คิดถึงแม่ คิดถึงบ้าน (เดือนเพ็ญ) ตอบเดือนเพ็ญ ลาถิ่นเดิม บวชน้ำไฟ คินฟ้าคำ ข้าวลาตาน ครูการณ์ ตำนานแผ่นดิน แต่เพื่อน สุนธา ชายชรา เด็กสาละเจ้า ฯลฯ

3.5 น้ำเสียงประชดเสียดสี

เป็นน้ำเสียงที่ใช้ในการว่าเปรียบเปรยกระทบกระทั่ง หรือพูดแค้น แกล้งทำให้เกินเลยจากความเป็นจริง เป็นน้ำเสียงที่ว่าการกล่าวโดยอ้อม ตัวอย่างเช่น

...

มีความรู้สู้เขาไม่ได้	เส้นเล็กเส้นใหญ่เส้นก๋วยจั๊บไม่มี
นามสกุลไม่มีส่งาราคี	เป็นลูกตามีเป็นแค่หลานยายมา
อนาคตคงหมดความหมาย	ความหวังฝังใจกระดาษานี้
เอาแปะข้างฝาหาหลวงพ่อดี	รูปเทียนก็มีพร้อมดอกไม้บูชา
ใครจะรู้จะไปวันวัน	กลางคืนหลับฝันกลางวันนั่งดูดยา
รูปเทียนก็หมดดอกไม้แห้งคาตา	เก็บตำรับตำราซังกิโรขาย

...

มหา'ลัย : คาราวาว

เพลงนี้ วงคาราวาว มีน้ำเสียงประชดเสียดสีระบบการศึกษาที่ผลิตคนไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทว่าก็มีคนว่างงานเป็นจำนวนมาก เกิดการแข่งขันกันในกลุ่มบุคคลเหล่านี้ มีการใช้อิทธิพลเพื่อให้ได้งาน สามัญชนที่ไม่มี "เส้น" ต้องเป็นคนว่างงาน ใบปริญญาที่ได้รับหลังจากพากเพียรเรียนมาหลายปีใช้ทำประโยชน์อะไรไม่ได้ คาราวาว ให้ "เอาแปะข้างฝาหาหลวงพ่อดี รูปเทียนก็มีพร้อมดอกไม้บูชา" ซึ่งเป็นการกล่าวด้วยน้ำเสียงประชดเสียดสีถึงความไร้ประโยชน์ของใบปริญญาว่า ถ้าเรียนมาแล้วยังต้องตกงาน ในบรรดาสุดท้ายได้ประดษเสียดสีย้ำอีกว่าให้ "เก็บตำรับตำราซังกิโรขาย"

ไม่ผลงานไม่มีความผิด ไม่ต้องทำงานไม่ต้องความผิด

และไม่ต้องรับผิดชอบ

ใครจะอยู่ยังง ใครจะกินอะไร

ใครจะซื้อโรงใคร หรือใครจะเอาเปรียบใคร

ใครจะรวยล้นฟ้าหรือใครจะจนติดดิน

ไม่รู้ ไม่เห็น ไม่ยิน ไม่ทำอะไรดีกว่า สบายกว่า

.....

ไม่ต้องมีทุกข์มีโรค ไม่ต้องเป็นโรคไข้ปั้ง ไข้ป่า
 ปวงประชาทุกข์ทนเพราะฝนฟ้ามันแล้ง
 ถึงข้าวจะยากหมากจะแพง ไม่มีหอรอกน้ำจคน
 ไม่มีแม่เลี้ยงคนตรี ให้น้ำให้พึ่งหนวกหู
 ให้น้ำกินคนเฉยเฉยสบายกว่ากันเยอะ
 สบายกว่ากันเยอะเลย สบายกว่า

สบายกว่า : คาราวาว

เพลง "สบายกว่า" ของ วงคาราวาว ได้สะท้อนภาพสังคมในปัจจุบันว่า คนที่เสียสละคนทำงานด้วยความจริงใจมักถูกตำหนิตะเยียน คนที่ทำดีไม่คิดโกงจะถูกผู้มีอิทธิพลบีบบังคับ คาราวาวได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวด้วยน้ำเสียงประชดเสียดสีว่า ถ้าทำดีแล้วไม่ได้รับแม้ความสุขทางใจเป็นเครื่องตอบแทนก็ไม่ต้องทำอะไรดีกว่า ซึ่งก็จะเป็นเรื่อง "สบายกว่ากันเยอะ" คาราวาวย้ำวลี "สบายกว่ากันเยอะ สบายกว่ากันเยอะเลย" เพื่อแสดงความรู้สึก ประชดประชัน เสียดสีให้ตรงกับความต้องการ

...

ผู้ทนมั่วว่าทนจนเหลือผู้ อย่าให้ใครเขาหลอต่อว่าดูแคลน
 ว่าดินทองแดนธรรมเมืองแมน ว่าผู้คนร้ายแค้นทุกข์ยากไม่สบาย
 ทนไม่ได้ให้หายใจไว้อ่อน ร้อ ร้อสบายแต่ใครว่าแย่สบายดี
 มีอากาศให้หายใจฟรี ฟรี เชิญครับน้องพี่มาหายใจฟรีร่วมกัน

อย่าเพิ่งตาย : คนด่านเกวียน

เพลง "อย่าเพิ่งตาย" วงคนด่านเกวียน ประชดเสียดสีความทุกข์ความลำบากเพราะสินค้ามีราคาสูงขึ้น ตลอดจนความยากจนที่ทุกข์ทวิว่าไม่เข้าใจเรื่องที่ต้องขมขื่น เสียใจเลย เพราะถึงอย่างไร

ก็ยังมีอากาศให้หายใจฟรีๆ

ส่วนในเพลง "ภานี" ของวงคันโต ได้ประชดเสียดสีการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลว่าอีกไม่นาน
คนเราจะต้องถูกเก็บภาษีแม้กระทั่งลมหายใจ

...

ภานีกะปิ ภานีน้ำปลา ภานีน้ำตาล

อีกหน่อยไม่ช้าไม่นาน

ภานีเล่นงานแม้กระทั่งลมหายใจ

ต้องติดแสตมป์เอาไว้ที่จมูก หายใจเข้าหายใจออก

ภานีเล่นเราไม่รู้เท่าไร

...

ภานี : คันโต

จะเห็นว่าน้ำเสียงประชดเสียดสี เป็นน้ำเสียงที่สร้างว่ากล่าวตักเตือนให้เกินเลยจากความ
เป็นจริง เป็นการกระทบกระทั่งแดกดัน แต่ก็มิใช่ของการว่ากล่าวแต่เป็นการว่ากล่าวตักเตือนทางอ้อม
เพลงของวงคาราบาว จะมีน้ำเสียงประชดเสียดสีปรากฏเด่นชัดกว่าศิลปินเพื่อชีวิตวงอื่นๆ และเป็น
การประชดโดยแทรกอารมณ์ขันไว้ เช่น

...

ผมเกิดมาช้า เทวดาเลยเบื่อ ถอนหุ้นไม่เหลือผมก็เลยหดหาย

นาถิ์เลยไม่ตีปิ่นกีนอะไร

.....

พ่อผมก็เฒ่าช่ เศรษฐี ยกให้แต่ที่เอาไว้ปลูกข้าว

เมื่อก่อนนานี้ปลูกปีละสองครั้ง แต่มาตอนหลังปลูกครั้งละสองปี

เทวดาถอนหุ่นหูลก็เลยไม่มี ทั้งนาบร้างนาปีมีแต่เพี้ยจ๊กจั่น

...

มากะพระ : แอ็ด

น้ำเสียงประชดเสียดสีเป็นน้ำเสียงที่ปรากฏอยู่ในระดับกลางๆ น้อยกว่าน้ำเสียงเศร้า
เสียใจ ผิดหวัง ท้อถอย ปรากฏในผลงานของวงคาราบาวมากกว่าศิลปินเพลงเพื่อชีวิตวงอื่น

ยังมีเพลงอื่นที่มีน้ำเสียงประชดเสียดสีอีก เช่น เพลง ไอ้หา โนปลอมแผลม ข้ามาคนเดียว
ไม่รีบร้อน จันทมากคนจน กระถางดอกไม้ให้คุณ มันไปเถอะ พระอภัยมณี หนามกุหลาบ สัมผัสกับจิต
รชคิตที่ตายก่อน บิ๊กเสี่ยว ข้าวดี ข้าวเก่า ลาวร่าเริง จากใจ ไครไคร่คำ ราไทย ฯลฯ

3.6 น้ำเสียงเคร่งขรึมเอาจริงเอาจัง

เป็นน้ำเสียงจริงจังหนักแน่นร่วมเข้มขึ้นสดาหรือเบิกบาน เป็นน้ำเสียงที่ถือเป็นการ
แน่นอน ไม่หยอกล้อ ตัวอย่างเช่น

...

และวันนี้จึงเปิดตา

ซ้ายสิบนานาพิการมีชนชาติไทย

มีภาษาเป็นของตัวเอง

มีหนังสือเป็นของตัวเอง

มีแผ่นดินเป็นของตัวเอง

มีลูกหลานดูแลตัวเอง

.....

.....

ข้างซ้ายสิบนานาพิการนั้น

คือรัฐฉานบ้านช่องของไทยใหญ่

เขาต่อสู้เพราะเขาคือคนไทย

ไม่ใช่มองรอที่โรงเมือง

ถ้าเห็นเป็นเรื่องราวของชาวบ้าน ตามตำนานคือพี่น้องผองเพื่อน

อย่าเห็นเป็นกันชนกันคนเถื่อน

ที่ลบเลือนประวัติศาสตร์ชนชาติไทย

...

แอ๊ด คาราบาว เสนอภาพของชาวรัฐฉานชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่แถบชายแดนไทยพม่า ด้วย
น้ำเสียงเคร่งขรึมเอาจริงเอาจัง เพื่อเปิดโอกาสให้มีการรับรู้เรื่องราวของควมมีชีวิตมีอารยธรรม
ของชนกลุ่มน้อยกลุ่มนี้

...

ถ้าวันนี้ยังมีพลัง	ยังคงมีหวังสู้มันต่อไป
เมื่อล้มมาഴจะยอมก้มหน้า	ยอมรับว่าเป็นเวรเป็นกรรม
ชีวิตนี้จึงขอกิจข้า	โทษแต่เวรกรรมร่ำไป
เพราะเราไม่รู้คุณค่าตน	จึงได้ดวงงงเกิดมาทำไม
วันนี้มีลมหายใจ	กลัวทำไมจึงอุปสรรค
เกิดเป็นคนใจอยู่บนหิ้ง	อยู่นิ่งๆ หยิบมาง่ายๆ
ต้องสู้ต้องท้อต้องไหวต้องคว่ำ	ห้มันรู้ว่าเมื่อหลังชนฝามันเป็นยังไง

หลังชนฝา : แอ๊ด คาราบาว

วงแอ๊ด คาราบาว สอนให้คน "ลุกขึ้นสู้" กับชีวิตสู้กับอุปสรรคต่างๆ รู้จักการแก้ปัญหาไม่ตัดปัญหา
ด้วยการคิดว่าเป็นเรื่องของเวรกรรม ให้คนรู้จักตนเองและรู้คุณค่าของตนเอง การวาดหวังโดยไม่
ปฏิบัติให้เห็นจริงเป็นสิ่งที่เลื่อนลอย หวังเท่าไร คิดเท่าไรก็ไม่สามารรถประสบความสำเร็จได้
แอ๊ด คาราบาวสอนด้วยน้ำเสียงเคร่งขรึม เอาจริงเอาจังเป็นการเน้นหนักเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติจริง

...

เสียงสูงและเสียงต่ำ	ผสมเข้าเป็นเสียงดนตรี
มีระบบระเบียบที่ดี	เปรียบเหมือนน้ำให้ดื่ม
ความดีคือดนตรีที่แน่น	กลายเป็นน้ำให้ดื่มจากมัน
ดนตรีคืออะไรกัน	ความสัมพันธ์รวมกันไม่่วนวาย

.....

.....

การบ้านการเมืองเหมือนเรื่องดนตรี ทั้งสองสิ่งนี้ใช้ด้วยปัญญา

เรื่องของคนตรีนาก็คุณค่า ธรรมชาติให้มากำหนดสังคม

อย่ารับฟังเพียงเสียงสูงรีนรมย์ เสียงต่ำต้องผสมกลมกลืนกัน

สังคมไทยนั้นจะอยู่ยั่งยืน

เสียงดนตรี : พูน

วงพูน ให้ข้อคิดในการบริหารบ้านเมืองด้วยน้ำเสียงเครื่องขลุ่ย เอาจริงเอาจังว่า การบริหารงานที่ดีนั้นจะต้องยอมรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนยอมรับและเปิดโอกาสให้บุคคลในระดับต่างๆ ได้ใช้ความสามารถตามที่แต่ละบุคคลมี โดยเปรียบเทียบกับ การควบคุมวงดนตรีที่จะตั้ง ประกอบด้วยเครื่องดนตรีหลายชนิด แต่ละชนิดมีคุณสมบัติแตกต่างกัน ผู้ควบคุมจะต้องรู้จักเครื่องดนตรี และเสียงอันเกิดจากเครื่องดนตรีนั้น แล้วนำมาเรียบเรียงเสียงประสานให้ประสมกลมกลืนกัน ระหว่างเสียงสูงและเสียงต่ำ จึงจะเป็นดนตรี เป็นเพลงที่ไพเราะขึ้นมาได้

มีเพลงอื่นๆ ที่มีน้ำเสียงเครื่องขลุ่ย เอาจริงเอาจัง ปรากฏอีกจำนวนไม่น้อย

...

เส้นทางที่หมายก้าวไปด้วยใจหวังมั่น จับมือประสานบานประหนึ่งกุหลาบ

เปลี่ยนแปลงสลับน้ำคราให้มีคุณค่า สร้างโลกโรสกาความหวังใหม่ของสลัม

สลัม : จิน ธรรมชาติ

...

เยาวชนผลพวงของสังคมปัจจุบัน เป็นผลงานสำคัญของสังคม

คุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคมปัจจุบัน เป็นกำลังสำคัญของสังคม

ทุกคนคือส่วนของสังคมเท่าๆ กัน เป็นกำลังของสังคม

ในชีวิตคนต้องผจญกับหลายสิ่ง ในชีวิตจริงย่อมมากมายด้วยปัญหา

ต่อไป ต่อไป ต่อไป

ถ้าใจจะสู้ต่อไป

ต่อไป : คาราวาว

บินบานพากฟ้า

กล้าเพราะสมแรง

ด้วยปีกอันแข็งแรง

ด้วยแรงแห่งดวงใจ

ถึงแม้จะบินเดียว

เจียบเหงาสักเพียงใด

แต่โลกยังกว้างไกล

รอให้เราเรียนรู้

ความผิดหวังชอกช้า

ต้องจดจำเอาไว้เป็นครู

เหตุใดปล่อยชีวิตหยุดอยู่

ต้องเรียนให้รู้ต้องสู้ต่อไป

...

บินเดียว : คนด่านเกวียน

...

เส้นทางชีวิตเรา

โรครุเร่าสุทุกข์ล้วนมากมี

แต่ด้วยรักภักดี

ไม่มีพองภัยใดต่อต้านเรา

สอดคล้องสมดุสย : รัช

น้ำเสียงเคร่งขรึมเอาจริงเป็นน้ำเสียงที่ปรากฏรองลงมาจากน้ำเสียงประชดเสียดสี และปรากฏเพลงเพื่อชีวิตที่มีน้ำเสียงเคร่งขรึมเอาจริงเอาจังอีก เช่นเพลง วอลซ์ ท.บ. ลูกหิน ยินยง ชีวิตสัมพันธ์ นิคส์ ปาณาติบาตา ทางโครทางมัน คั่น แล้วคุณจะได้ใจ ทามือ แผ่นดิน ฝ่าลมฝน สันติภาพ จากภูผาถึงทะเล ครูของมวลประชา หายนะ สู้ ไม่สิ้นคนดี คนภูเขา ฯลฯ

3.7 น้ำเสียงยกย่องสรรเสริญ

เป็นน้ำเสียงเชิดชู เทิดทูน ยกย่องในคุณความดีด้วยความนิยมพอใจ ปรากฏน้ำเสียง
กึ่งฉุนในเพลงเพื่อชีวิต เมื่อบรรยายถึงบุคคลสำคัญต่างๆ ที่เป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ และผู้ทำ
ความดีอื่นๆ ตัวอย่างเช่น

ยุทธศาสตร์ยิ่งใหญ่	ความตั้งใจเด็ดเดี่ยว
มือนี่เราจะเกี่ยวข้าว	และทาบหม้อข้าว
ตีแหกฝ่าวงล้อม	ลุบหม่าข้าศึก
นึกถึงความเป็นไทย	ดีกว่าไปเป็นทาส
.....	
นักรบคือนักรบ	นักสู้แห่งกรุงศรี
ตีฝ่าทัพทองอุ	ตายหรืออยู่ไม่สำคัญ
คินนี้จันทร์ลับไหล	แหกวงในแหกวงล้อม
อ้อมออกจากกรุงศรี	ไปเข้าตีเมืองจันทร์
...	

เจ้าตาก : คาราวาว

วงคาราวาว ยกย่องสรรเสริญวีรกรรมของพระเจ้าตากสินมหาราช ในช่วงที่ยังเป็น
พระยาตากในสงครามกับพม่าเมื่อ พ.ศ. 2310 ซึ่งการสงครามครั้งนี้เป็นเหตุให้ต้องเสียกรุงศรีอยุธยา
ให้แก่พม่าเป็นครั้งที่ 2 ในระหว่างการรบพระยาตากสามารถตีฝ่าวงล้อมของพม่าไปตั้งมั่นอยู่ที่จันทบุรี
ก่อนจะย้อนกลับมากู้เอกราชคืนจากพม่าในปีเดียวกันได้เป็นผลสำเร็จ

...

หัวใจแกร่งไม่แพ้เศษชาย	ผูกรวมหัวใจก่อเกิดวีรกรรม
สองมือเปลี่ยนจากเปเลเป็นดาบ	สอนกษัตริย์ศัตรูรุกราน

.....

ตายเพื่อเกิดเพื่อชีวิตใหม่	คือลูกไทยหัวหาญ
จากบ้านมาแนวหน้า	ตามคำเพรียกขาน
เป็นทหารของกองทัพ	แห่งชาติไทย
ถือปืนทะนงพุ่งตรงด้านดีศัตรู	มือถือปืนยิงสู้ศัตรูไม่หวั่นไหว
หากระสุนปืนพรูพรั่งทั้งลูกไฟ	เหนือภูดอยไกลสุดลาเคียด
...	

อาานนท์ : คาราวาน

เพลงนี้กล่าวถึง การสู้รบของทหารด้วยน้ำเสียงยกย่องสรรเสริญ เพราะการที่ทหารต้อง
ออกรบแนวหน้านั้นเป็นเรื่องที่เสี่ยงอันตรายอันอาจถึงชีวิต จึงเป็นความเสียสละยิ่งใหญ่ของผู้ที่เป็น
ทหารที่ควรแก่การยกย่องสรรเสริญ

...	
รักของแม่ให้ความอบอุ่น	คุณค่าน้ำนมเลี้ยงก็เติบโตมา
ให้รู้เ้าเรียนศึกษา	มีวิชาเพื่อทดแทนแผ่นดิน
บุญคุณของแม่มีอาจลืมิได้	เมื่อชีวิตาใหม่ได้มาน้ำตาหลังริน
อดทนทามาหากิน	เลี้ยงชีวิตให้สุขสราญ
รักของแม่ที่ยิ่งใหญ่	คือห่วงทะเลกว้างไกลไพศาล
คือพระบิดาในดวงมาน	บุญคุณท่านสถิตชั่วฟ้าดินสลาย

บุญคุณของแม่ : จิน กรรมาชน

จิน กรรมาชน กล่าวถึงบุญคุณของแม่ด้วยน้ำเสียงยกย่องสรรเสริญ เพราะแม่เป็นผู้ให้ที่
ยิ่งใหญ่ นับแต่ให้การเกิด ใ้การอบรมเลี้ยงดู ให้ความอบอุ่น ใ้การศึกษา และให้อาชีพเพื่อ
การเลี้ยงชีวิตชอบ ความรักของแม่จึงยิ่งใหญ่กว้างไกลสดสว่างอยู่ตราบนันรันตร์ ปราณน้ำเสียงยกย่อง

สรรเสริญไม่มากนัก ปรากฏรองจากน้ำเสียงเครื่องขริมเอจริงเอจัง

มีเพลงอื่นที่มีน้ำเสียงยกย่องสรรเสริญอีก เช่นเพลงสืบทอดเจตนา คานธี ดอกหญ้า เธอ
พลจันทร์เดือนเพ็ญ ฉันจะให้เธอ แม่ ๖๓๐ พลังเพลง มหาจำลองรุ่น 7 มะรุมเก ผู้หญิง ๖๖๖
ปรีดี พนมยงค์ จิตร ภูมิศักดิ์ ๖๓๐คือครู ๖๖๖ธรรม ฯลฯ

3.8 น้ำเสียงรื่นเริงมีอารมณ์ขัน

เป็นน้ำเสียงที่สนุกสนาน เบิกบาน มองเห็นเรื่องต่างๆ เป็นเรื่องขบขันปรากฏไม่มากนัก
ในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิต ตัวอย่างเช่น

...

ไปหาพ่อตาแม่ยายก็จะให้ร่วมเตียง
เอาเงินสิบหมื่น เอาทองหกบาท
แล้วต้องประกาศจัดงานเลี้ยงแพงห้าพัน
จะชักชวนคนงามให้หนีตามฉันก็ไม่ว่า
พ่อแม่อีกคงหวังดีอยากให้มีหน้าตา
ขอต่อสัปดาห์ตามพอให้สมราคา
ไม่เอาเมียอีก เพราะสองเรานั้นก็เข้าจกัน
เงินดาวส่องหมั้นจะยื่นให้ก่อน
แล้วค่อย ๆ ผ่อนเดือนละพัน เนาะพ่อนอแม่นอ

ดาวนี้สาว : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ พูดถึงการจัดงานแต่งงานตามค่านิยมในสังคมปัจจุบันด้วยน้ำเสียง
รื่นเริงมีอารมณ์ขันว่า เป็นการประกาศให้คนทั่วไปได้รับรู้ และคำเสนอทองหมั้นเป็นการวาง
เงินดาวนี้ นอกจากนี้ พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ยังได้ "ขอต่อสัปดาห์" กับเงินสินสอดและขอผ่อนชำระ
เป็นเดือนๆ อีกด้วย

...

เอ็ดอิยังกะว่าลาว เอ็ดอิยัง ๆ กะว่าลาว

บาตระวังเต้ บาตระวังชุมลาวลิสโตรค์

เมืองไทยลิเป็นอัมพาด พันเต้

อยู่ส กะว่าลาว อยู่ม่องใต้ ม่องใต้กะว่าลาว

ระวังเต้ ระวังชุมลาวซิคครองโลก พันเต้

.....

นั่นก็หมายความว่าลาวเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก

รองลงมาแหมอเมริกา ลาว...

ลาว : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ กล่าวถึงคนภาคอีสานที่บางครั้งถูกเรียกด้วยภาษาปากว่า "ลาว" อันเป็นกลุ่มบุคคลที่อพยพแรงงานเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากในอาชีพต่างๆ ตามภาคต่างๆ ของประเทศไทย และมักถูกมองว่าเป็นคนเซย ทาอะไรเป็นๆ พงษ์เทพ นามมองนี้กล่าวถึงชาวอีสานด้วยน้ำเสียงรื่นเริงมีอารมณ์ขันว่า "ลาว" เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญมากในสังคมปัจจุบัน เพราะจากการเข้ามาขายแรงงานเป็นจำนวนมากในอาชีพที่แตกต่างกัน ซึ่งถ้ามีการนัดหยุดงานพร้อมกัน ธุรกิจในประเทศไทยจะต้องชะงักเป็นแน่ และกล่าวว่าในอนาคต "ลาว" จะต้องเป็นมหาอำนาจรองจากอเมริกา เป็นเพลงที่มีน้ำเสียงรื่นเริง มีอารมณ์ขัน จากการสร้างเรื่องเกินความจริงที่เป็นไปได้แต่น่าจะเกิดขึ้นได้

...

ไอ้เรื่องความดีเราก็พอมิ เขาเป็นคนดีมันก็ดีเขา

อันความดีทำได้ใครก็ทำเอา แต่ความรักเราทำเอาไม่ได้

เราจึงมีความจำเป็นต้องออกหัก ซ้ำๆ ซากๆ

ออกหักซ้ำซาก : พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ

เพลง "ออกหักซ้ำซาก" เป็นเพลงที่กล่าวถึงการผิดหวังจากความรักด้วยน้ำเสียงร่ำไห้เรื่ออารมณ์ขันว่า "เราจึงมีความจำเป็นต้องออกหักซ้ำๆ ซากๆ" เพราะไม่สามารถทำให้ฝ่ายหญิงรักชอบได้ มีเพลงที่มีน้ำเสียงร่ำไห้เรื่ออารมณ์ขัน เกี่ยวกับแง่มุมของความพลาดในการสื่อสารด้วยภาษา เช่นเพลง หมู่สุพรรณ ของวงคาราบาว ได้น้ำแง่มุมของการออกเสียงเหนือ โดยเฉพาะคำว่า "มา" ที่มักเหนือเป็นคำว่า "หมา" ของสำเนียงถิ่นสุพรรณบุรี รดยให้ "ฉั่น" เป็นผู้ฝึกออกเสียงและมี "สาว" มาช่วยฝึกให้ ซึ่ง "ฉั่น" ก็มีที่ท่าว่าจะออกเสียงได้ชัดเจนแต่ในที่สุดก็สามารถฝึกความเคยชินได้

...

แต่ต่อไปเห็นทีจะไม่เหนือแล้ว เมื่อมีน้องแก้วคอยสอนให้เจรจา
สวัสดีครับผมก็มาแฟนผมก็มา เราสองคนต่างคนต่างมา
เห็นไหมแล้วว่า... หมากันทั้งสองคน

หมู่สุพรรณ : คาราบาว

ปรากฏน้ำเสียงร่ำไห้เรื่ออารมณ์ขัน ในเพลงเพื่อชีวิตที่เป็นผลงานของ พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ เป็นจำนวนมากกว่าผลงานของศิลปินเพื่อชีวิตวงอื่น ๆ มีเพลงอื่นที่มีน้ำเสียงร่ำไห้เรื่ออารมณ์ขันอีก เช่นเพลง สาวเลื้อยลาย อีแดน สาวเมืองเลย ฟ้าสาบ ลุงสา แก้มตุ่ย ผมชอบ ไปกับพี่ไบจีเกวียน สุรเมฆา สาร์นอน นารอนาง ลานข้าว ตังเก โบสิเรือ ฯลฯ

3.9 น้ำเสียงยั่ว

น้ำเสียงยั่ว เป็นน้ำเสียงกล่าวชักชวนทำห้ทำเรีบทำห้กระทำเพื่อห้ทำนสิ่งที

ต้องการ เป็นน้ำเสียงที่ปรากฏน้อยที่สุดในเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 – พ.ศ.2534

จะพูดเรื่องอเมริกาสะนาจิกหนอยละเนอ
จะพูดเรื่องอเมริกากับพวกหมารับใช้
ทั้งสาวแก่แม่นาย ทั้งเด็กหนุ่มคอยฟังเอาเค่อ

.....

ถึงเวลาแล้วไทยต้องโล่มนไปให้พัน
ถ้าไม่ไปก็ต้องโดนประชาไทยลงทัณฑ์
ลงโทษ ลงโทษ ยกค้อนขึ้นทุบหัว
คว่ำเคียวเกี่ยวคอมัน
ยกมีดมาฟาดฟัน ยกปืนขึ้นมายิง
จิกหัวมันขึ้นเขียงสับเปรี้ยงให้ขาดกลิ้ง
พวกจักรพรรดิอเมริกาจัญไร กับสมุนลูกหมา
อย่าให้มันมาเกาะกัดเมืองเรากิน

โรดราชขับไล่ไอ้กัน : คาราวาน

เพลงนี้มีน้ำเสียงขำขันให้ทำสิ่งที่ต้องการคือ การขับไล่การตั้งฐานทัพสหรัฐอเมริกา และผู้นำในวงการทหารที่เปิดโอกาสให้มีการตั้งฐานทัพ การใช้คำรุนแรง เช่น "หมารับใช้" "สมุนลูกหมา" หรือพฤติกรรม "ยกค้อนขึ้นทุบหัว" "ยกมีดมาฟาดฟัน" หรือ "จิกหัวมันขึ้นเขียง แล้วสับเปรี้ยงให้ขาดกลิ้ง" เป็นการสร้างความรู้สึกรุนแรงเพื่อให้เกิดผลตามมาคือการขับไล่สหรัฐอเมริกา

...

บ้านเมืองลูกหมูล้มตายแม่ตาย ร่างกายพิการใครเป็นผู้ทำ

อเมริกาจางใจอำมวชน

ไทยจะเสรีด้วยพลิกายจีนจับป็น

มาตรา : กรรมาชน

เพลงนี้มีน้ำเสียงยั่วยาให้คน "พลิกายจีนจับป็น" เพื่อนำไปสู่ผลคือการต่อต้านประเทศ
สหรัฐอเมริกาที่เป็นสาเหตุให้บ้านเมืองประสบกับความเดือดร้อนประชาชนต้องพลัดพรากหรือพิการ

วิญญาณรักอิสระตราตรึงจิต อำนาจฟาสต์ซิสหมายมุ่งพิชิตไม่เลยถอยหนี

เลือดแดงรินไหลทาอาบปฐพี เกริกเกียรติก้องทั่วธรณีเสียงสดุดีกังวาน

...

สดุดีวีรชน 14 ตุลา : กงล้อ

เพลง "สดุดีวีรชน 14 ตุลาคม" ของวงกงล้อ มีน้ำเสียงยั่วยาให้คนต่อต้านอำนาจฟาสซิสต์
แม้จะเสียชีวิตก็ตาม แต่ทว่าเป็นการกระทำเพื่อเป็นเกียรติยศต่อแผ่นดินต่อไป การรำลึกว่า
เลือด...รินไหลทาอาบปฐพี เป็นคำที่ภาพของการยอมสละชีวิตของคนเป็นจำนวนมากจนเลือดอาบ
ปฐพีนั้น มีน้ำเสียงยั่วยาให้คนเกิดความรู้สึกและต้องการกระทำในสิ่งที่เพลงมุ่งหวัง คือการยอม
สละชีวิตเพื่อทำลายอำนาจฟาสซิสต์

น้ำเสียงยั่วยาจะปรากฏมากในเพลงเพื่อชีวิตในช่วงแรก คือช่วง พ.ศ. 2516-พ.ศ. 2519
มีเพลงอื่นที่มีน้ำเสียงยั่วยาอีก เช่นเพลง ยืนหยัดต่อสู้คือชัยชนะ สามประสาน สู้ไม่ถอย ก้าวต่อไป
และแล้วจะถึงวันนั้น ประชาจงเจริญ แดดส่องหน้าฟ้าส่องหลัง ความแค้นของแม่ เลือดทาแผ่นดิน
เลือดต้องล้างด้วยเลือด ฯลฯ

น้ำเสียงที่ปรากฏมากที่สุดตามเพลงเพื่อชีวิตคือ น้ำเสียงฉาดฉาด หรือค่อนข้างตลกขบขัน
น้ำเสียงลับแลขมขื่น และน้ำเสียงอ่อนโยนหวังดีจริงจัง น้ำเสียงที่ปรากฏมากพอสมควรคือ น้ำเสียง
เศร้าเสียใจ คิดหวังท้อถอย น้ำเสียงประชดเสียดสี น้ำเสียงเคร่งขรึมเอาจริงเอาจัง และน้ำเสียง
ที่ปรากฏไม่มากนักคือ น้ำเสียงยกย่องสรรเสริญ น้ำเสียงรื่นเริงมีอารมณ์ขัน และน้ำเสียงยั่ว

4. การตั้งชื่อเพลง

เพลงเป็นวรรณกรรมอีกรูปแบบหนึ่งของไทย และเป็นวรรณกรรมที่จะต้องเขียนให้สัมพันธ์กับจังหวะและทำนอง โดยทั่วไปการเขียนหนังสือทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง จะต้องมีการตั้งชื่อเรื่อง เพราะแม้จะเขียนได้ดีเพียงใดก็ตามแต่ถ้าชื่อเรื่องไม่น่าสนใจแล้วก็มีอาจดึงดูดความสนใจของผู้อ่านผู้ฟังได้ ดังที่ สิวกานท์ ปทุมสูติ (2533 : 69) กล่าวว่า " ชื่อของบทกวี เป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม การตั้งชื่อให้สะดุดตาจูงมจูงใจให้อ่านอยากอ่านเป็นเบื้องต้น" ซึ่งตรงกันกับที่ ประยงค์ อนันทวงศ์ (2521 : 185) กล่าวว่า "ในปัจจุบันนี้ "ชื่อ" นับได้ว่ามีอิทธิพลเหนือความรู้สึกและรสนิยมของคนเรามากน้อย เพราะชื่อดีเก๋ และไพเราะนั้น สามารถจูงมนำความรู้สึกและดึงดูดความสนใจของผู้อ่านผู้ฟังได้ไม่น้อยเหมือนกัน" กระแสร์ มาลาภรณ์ (2530 : 23) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับชื่อเรื่องไว้อีกเช่นเดียวกันว่า "นักประพันธ์บางคนถือว่าชื่อเรื่องไม่สำคัญ สำคัญที่ตัวเรื่อง (นามนั้นสำคัญไฉน) บางคนก็แย้งว่าตัวเรื่องสำคัญก็จริงแต่ชื่อเรื่องก็สำคัญด้วย ถ้าชื่อเรื่องไม่เพราะหูไม่ติดใจ ผู้อ่านก็ไม่อ่านตัวเรื่อง ผู้เขียนว่านักประพันธ์กลุ่มหลังมีความคิดถูกต้อง"

สิทธา พินิจภูวนล (2516 : 40-41)กล่าวถึงการตั้งชื่อเรื่องไว้ดังนี้

1. ตั้งชื่อตามความสำคัญของเรื่อง
2. ตั้งชื่อเป็นรูปคำถาม
3. ตั้งชื่อแบบตรงตัว
5. ตั้งชื่อแบบเร้าความสนใจ
6. ตั้งชื่อแบบเปรียบเทียบ

เมื่อพิจารณาทั้งการตั้งชื่อเรื่องในเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2534 แล้วปรากฏการเลือกคำเพื่อการตั้งชื่อเพลงที่น่าสนใจ 5 ลักษณะคือ

- 4.1 ตั้งชื่อแบบตรงตัว
- 4.2 ตั้งชื่อแบบเร้าความสนใจ

4.3 ตั้งชื่อเป็นรูปคำถาม

4.4 ตั้งชื่อแบบเปรียบเทียบ

4.5 ตั้งชื่อแบบจัดความ

4.1 ตั้งชื่อตรงตัว

การตั้งชื่อแบบตรงตัวคือ จะเขียนเรื่องใดก็ใช้อย่างนั้น อย่างตรงไปตรงมา ปรากฏการตั้งชื่อแบบตรงตัวมากที่สุดคนในเพลงเพื่อชีวิต จำแนกการตั้งชื่อแบบตรงตัวได้ 3 ประเภท

4.1.1 ตั้งชื่อตามสาระของเรื่อง

ปรากฏการตั้งชื่อตามสาระของเรื่องมากที่สุดในการตั้งชื่อแบบตรงตัว เป็นการนำความคิดสำคัญ หรือความคิดรวบยอดที่ต้องการแจ้งให้ผู้ฟังรับรู้ตั้งเป็นชื่อเรื่อง เช่น เพลง คิดถึงบ้าน กลับนาเถาะน้อง กรรมกรรายวัน กรุงเทพฯ ภัยพิบัติ ก้าวต่อไป จดหมายจากชวนา ชีวิตนักดนตรี แดนตาราง ตำนานแผ่นดิน ถนน ที่ไม่มีมือ ธรรมชาติบ้านนา บ้านเกิดเมืองนอน บุญคุณของแม่ ปริศนาตงาน เพื่อมวลชน มารวมกันช่วยกัน ยืนหยัดสู้ต่อไป ลาเพลินสอนน้อง วันนี้กลับบ้าน ไม่ได้ตั้งใจไปจับไล่ไอ้กัน เสียงครวญจากสัตว์ป่า สดุดีวีรชน 14 ตุลา เมริกกันอันตราย ฯลฯ

4.1.4 ตั้งชื่อตามตัวละคร

ตัวละครที่ปรากฏในเพลง อาจเป็นบุคคลจริงหรือสมมุติ อาจเป็นชื่อตัวละครที่เป็นสัตว์ หรือการนำวัตถุสิ่งของของธรรมชาติแทนตัวละครก็ได้ อาจตั้งตามชื่อตัวละครนั้นๆ โดยตรงหรืออาจตั้งให้ยาวขึ้นด้วยการเติมคำหรือข้อความเพื่อแสดงอารมณ์หรือแนวเรื่องหรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ เพิ่มขึ้น วรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตนิยมตั้งชื่อเพลงในลักษณะนี้เป็นจำนวนมาก รองจากการตั้งชื่อตามสาระของเรื่อง ทั้งนี้เพราะเนื้อหาส่วนหนึ่งของเพลงเพื่อชีวิตเป็นเรื่องเล่ามีการนำเสนอเนื้อเรื่อง หรือแนวคิดโดยผ่านทางเหตุการณ์ของตัวละครดังนี้

4.1.2.1 ตั้งชื่อตามตัวละครที่เป็นบุคคลจริง เช่น เพลงคานธี เพลงบิน เพลงครูการ์ณ เพลงจิตร ภูมิศักดิ์ เพลงเจ้าตาก เพลงปรีดี พนมยงค์ เพลงพลจันทร์เดือนเพ็ญ เพลงมหาจำลองรุ่น7 เพลงแสง เพลงสุคนธา เพลงสร้อยเพชร

4.1.2.1 ตั้งชื่อตามตัวละครที่เป็นบุคคลสมมุติ ปรากฏการตั้งชื่อเพลงจากตัวละครหายมากกว่าตัวละครที่เป็นผู้หญิง เด็ก และตัวละครที่เป็นสัตว์ เช่น เพลงขม

เพลงครุฑน้อย เพลงจำปาตินันต์ เพลงตาหรั่ง เพลงมะหน่อ เพลงสำเร็จคนดี เพลงหินอ่อน (ไอ้ลูกหิน)
 เพลงไอ้เซ่ง เพลงไอ้โชน เพลงไอ้ลอยร้อยเอ็ด เพลงคำแพง เพลงเดือนใจ เพลงอะมีนะห์
 เพลงแสงดาว เพลงสายบัว เพลงวิยะดา เพลงยายพันยายโพ เพลงบัวบัวศรี เพลงเจ้าแก้ว
 เพลงเด็กหญิงปราง เพลงตีน้อย เพลงอ้ายจ่อหน่สนั่น เพลงไอ้ทน เพลงหนอนเต็มขึ้น ฯลฯ และปรากฏ
 การตั้งชื่อตามตัวละครในวรรณคดีได้แก่ เพลงวันทอง เพลงพระอภัยมณี

4.1.3 ตั้งชื่อตามสถานที่

สถานที่ที่นำมาตั้งชื่อเพลงอาจจะเป็นชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดหรือ
 ประเทศอาจเป็นสถานที่ที่เป็นนามสมมุติ หรือสถานที่สำคัญอื่นๆ อาจเติมคำเข้าไปข้างหน้าหรือข้างหลัง
 เพื่อให้ได้ความยิ่งขึ้น ปรากฏการตั้งชื่อตามสถานที่น้อยกว่าการตั้งชื่อตามสาระของเรื่อง และการ
 ตั้งชื่อตามตัวละครเช่น เพลงเกี้ยววรี เพลงเขาใหญ่ เพลงเจียงฮาย เพลงฉานสเตท เพลงชาอุดร
 เพลงด่านเกวียน เพลงบ้านค้อน้อย เพลงบ่สร้างกางจ้อง เพลงบักขี้ต้บ้านเรา เพลงพญา
 เพลงแม่ฮ่องสอน เพลงเลบานอน เพลงสระแก้ว เพลงสิงคโปร์ เพลงห้วยแถลง เพลงไอ้เบิร์
 เพลงอิโรชิม่า ฯลฯ

4.2 ตั้งชื่อแบบเร้าความสนใจ

การตั้งชื่อแบบเร้าความสนใจ เป็นการตั้งชื่อเพื่อเรียกร้องความสนใจด้วยการใช้
 คำหลากหลาย เช่น คำภาษาถิ่น คำแสลง คำพยาน คำภาษาต่างประเทศ ปรากฏการตั้งชื่อแบบ
 เร้าความสนใจเป็นจำนวนมาก รองจากการตั้งชื่อเพลงแบบตรงตัว เช่น เพลงเกาเหลาอินโดจีน
 เพลงกระทุ่มแบน เพลงกู่จะปฐิวัติ เพลงครุไม้ใหญ่ เพลงคำสัญญาที่ว่างเปล่า เพลงจันทร์กาลิปรั
 เพลงเจาะเวลาหาจิ๋จู้บัน เพลงขอผีเป็นคน เพลงขามูไรบุก เพลงตุ๊กตาไซลาน เพลงแมงกะแซ็ค
 เพลงถึงโรมโรมแรงไฟ เพลงเทวดาถ้าจะแย เพลงโน้ลอมแพลม เพลงแบบหมาๆ เพลงประตูลัง
 เพลงแบนเอ็ดเต็ด เพลงปากอนกริต เพลงผีแมว เพลง Phocana เพลงภควัทธิศา เพลงห้าสิบคำ
 เพลงมีสุขบนทุกข์ เพลงMissชาวนา เพลงเมดอินไทยแลนด์ เพลงร็อคจิ๋วคิงของน้อย เพลงหาเอียน
 เพลงเลือดต้องล้างด้วยเลือด เพลงสืบทอดเจตนา เพลงสงครามหลังสงคราม เพลงหน้าไม้กวาง
 เพลงอาริกาตะ เพลงไอบองปองซา ฯลฯ

4.3 ตั้งชื่อเป็นรูปคำถาม

การตั้งชื่อเป็นรูปคำถามช่วยเรียกร้องความสนใจ และเกิดความสงสัยใคร่รู้ในเพลง ปรากฏการตั้งชื่อคำถามไม่มากนักกรองจากการตั้งชื่อแบบเร้าความสนใจเช่น เพลงใครคิด เพลงใคร เพลงใครกำหนด เพลงครูจำอยู่ไหน เพลงใครคือครู เพลงคุณคือใคร เพลงจะทำไมยัง เพลงทำไม เพลงจะเอ็ดดิ้อยัง เพลงทิ้งทำไม เพลงเธอจะอยู่คอยใคร เพลงฝันสืด เพลงแร่ไทยแร่ใคร ฯลฯ

4.4 ตั้งชื่อแบบเปรียบเทียบ

การตั้งชื่อแบบเปรียบเทียบ เป็นการตั้งชื่อโดยอาศัยสำคัญของเรื่องมาขึ้น ลักษณะของการเปรียบเทียบ ปรากฏการตั้งชื่อแบบเปรียบเทียบน้อยกว่าการตั้งชื่อเป็นรูปคำถามเช่น เพลงกาฝากสังคม เพลงกาแพชีวิต เพลงกระต่ายกับเต่า เพลงใกล้ตาไกลตีน เพลงสายลม เพลงเจียนน้อยกับหิ่งห้อย เพลงข้าวเหนียวน้ำบูดู เพลงคนจนคนรวย เพลงคนเหงาเหี่ยว เพลงผ้าผวย เพลงคนกับตะเกียง เพลงตายหยังเจียด เพลงน้ำใจน้ำเงิน เพลงน้ำตื้นน้ำตา เพลงใบไม้กับสายน้ำ เพลงปลาใหญ่ปลาเล็ก เพลงฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ เพลงแสงดาวแห่งศรัทธา เพลงหยาดเหงื่อหยดน้ำตา เพลงหน้ากากสังคม ฯลฯ

4.5 ตั้งชื่อแบบขัดความ

การตั้งชื่อแบบขัดความเป็นการตั้งชื่อให้มีความขัดแย้งหรือตรงข้ามกับสิ่งที่ควรเป็น เป็นการทำให้ผู้อ่านเกิดความสงสัยและสนใจในเนื้อหาต่อไป ปรากฏการตั้งชื่อแบบขัดความน้อยที่สุด ในการตั้งชื่อเพลงของเพลงเพื่อชีวิต ระหว่างพ.ศ.2516 - พ.ศ.2534 เช่น เพลงคนจนผู้ยิ่งใหญ่ เพลงรัชที่ตายก่อน เพลงเผ่าทหารก เพลงบาบบริสุทธ์ เพลงมรดกเฮงชวย เพลงไอ้รวมนั่นจน ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีการตั้งชื่อเพลงแบบอื่นอีกไม่มากนัก เช่นการนำประเภทของเพลงพื้นบ้าน แล้วเติม พ.ศ. เติมลำดับที่ออกเพลง หรือเติมข้อความเพื่อให้รายละเอียดเพลง เช่น เพลงแหล่ 29 (บายไฟ) เพลงโคราช เพลงโคราช 2 (กระโทกโชคชัย) เพลงโคราช 4 เพลงโคราช 31 เพลงโคราชขับไล่ไอ้กัน เพลงลาเพลินสอนน้อง เพลงลาเพลินเจริญใจ เพลงดันพงษ์เทพ ฯลฯ

ปรากฏการตั้งชื่อเพลงเป็นคำพวน 2 เพลง คือ เพลงคุณนายคายนุ่น และเพลงผู้บุญขุนปี

การตั้งชื่อเพลงที่ปรากฏมากที่สุดคือ การตั้งชื่อแบบตรงตัว รองลงมาคือ การตั้งชื่อแบบเร้าความสนใจ และการตั้งชื่อเป็นรูปคำถาม การตั้งชื่อที่ปรากฏน้อยคือ การตั้งชื่อแบบเปรียบเทียบ ที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ การตั้งชื่อแบบขัดความ

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 – พ.ศ.2534 มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษา เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิต รูปแบบการประพันธ์คำร้องและกลวิธีการใช้ภาษาซึ่งสรุปผลการวิเคราะห์ ในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตระหว่างพ.ศ.2516 – พ.ศ.2534

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตระหว่างพ.ศ.2516 – พ.ศ.2534 แบ่งได้เป็น 2 ช่วง คือ

1. เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตช่วง พ.ศ.2516 – พ.ศ.2519
2. เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตช่วงหลังพ.ศ.2519 – พ.ศ. 2534

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตช่วงพ.ศ.2516 – พ.ศ.2519

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตในช่วงนี้จำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การปลุกจิตสำนึกของคนในสังคม เนื้อหาการปลุกจิตสำนึกที่ปรากฏคือ การปลุกจิตสำนึกให้คนมีความรักความสามัคคีเสียสละเพื่อชาติและสังคม การปลุกจิตสำนึกให้กลุ่มพลังร่วมมือกันต่อสู้กับปัญหา อันเกิดจากนายทุนหรืออำนาจเผด็จการ ปลุกจิตสำนึกให้มีการขับไล่การตั้งฐานทัพสหรัฐอเมริกาในไทย ปลุกจิตสำนึกให้ต่อต้านสินค้าอเมริกาและญี่ปุ่น ปลุกจิตสำนึกให้คนอีสานกลับไปพัฒนาสร้างความเจริญให้ภาคอีสาน และการปลุกจิตสำนึกให้คนเห็นคุณค่าของการศึกษา

เนื้อหาเกี่ยวกับการปลุกจิตสำนึกที่ปรากฏมากที่สุดคือ การปลุกจิตสำนึกให้คนมีความรักความสามัคคีเสียสละเพื่อชาติและสังคม และมีการต่อยอดแนวความคิดเกี่ยวกับการเสียสละชีวิตในการต่อสู้ เนื้อหาที่ปรากฏรองลงมาคือ การปลุกจิตสำนึกเพื่อให้มีการขับไล่การตั้งฐานทัพสหรัฐอเมริกาในไทย เนื้อหาที่ปรากฏมีมานัก รองจากการปลุกจิตสำนึกให้มีการขับไล่การตั้งฐานทัพสหรัฐอเมริกาในไทยคือ การปลุกจิตสำนึกให้ต่อต้านสินค้าจากอเมริกาและญี่ปุ่น และการปลุกจิตสำนึกให้คนอีสานกลับไปพัฒนาสร้างความเจริญให้ภาคอีสาน เนื้อหาการปลุกจิตสำนึกที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ การ

ปลูกจิตสำนึกให้คนเห็นคุณค่าของการศึกษา

2. การสะท้อนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม การสะท้อนปัญหาที่ปรากฏคือ ปัญหาชาวนา และผู้จ้างแรงงาน ปัญหาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาล ปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ปรากฏ ได้แก่ ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ และการฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาการศึกษา และปัญหาความไม่เสมอภาคในสังคม เนื้อหาเกี่ยวกับการสะท้อนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมที่ปรากฏมากที่สุดคือปัญหาชาวนา ส่วนมากจะเป็นชาวนาภาคอีสานซึ่งได้แก่ ความยากจน ความทุกข์ยากในการทนาเนื่องจากความแห้งแล้งทางธรรมชาติ การถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่จากนายทุน การสูญเสียที่ดิน การละเมิดใบประกอบอาชีพอื่น และการถูกดูถูกจากคนส่วนใหญ่ ปรากฏการสะท้อนปัญหาของผู้จ้างแรงงานซึ่งได้แก่ความยากจนการถูกเอารัดเอาเปรียบ และกดขี่ด้านค่าแรงจากนายทุน การไม่ได้รับการดูแลจากภาครัฐ ปัญหาที่ปรากฏรองลงมาคือ ปัญหาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาล การสะท้อนปัญหาต่างๆ ที่ปรากฏรองลงมาคือปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การสะท้อนปัญหาในประเด็นที่ปรากฏมากที่สุดคือ ปัญหาการมีฐานทัพสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย รองลงมาคือปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ และการฉ้อราษฎร์บังหลวง รองลงมาคือการสะท้อนปัญหาการศึกษา ได้แก่ ปัญหาการศึกษาการศึกษาในชนบท คือการขาดโอกาสในการศึกษา และปัญหาการศึกษาของคนในเมืองหลวงคือ ศึกษาจบแล้วไม่มีงานรองรับ และปรากฏการสะท้อนปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเป็นลำดับสุดท้ายคือ ปัญหาความไม่เสมอภาคในสังคม

3. การยกย่องชมเชย เนื้อหาการยกย่องชมเชยที่ปรากฏในช่วงนี้จะเป็นการยกย่องชมเชยบุคคลที่เป็นผู้นำแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคมได้แก่ จิตร ภูมิศักดิ์ ยกย่องชมเชยวีรชนหรือผู้ที่เสียชีวิตในเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2514 และผู้ที่เสียชีวิตในการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ทางการเมือง ยกย่องชาวนาและผู้จ้างแรงงาน ยกย่องสตรีครู ประชาชน โดยเฉพาะสตรีจะได้รับการยกย่องและให้ความสำคัญว่าเป็นผู้มีพลังในการต่อสู้เพื่อสร้างสรรค์สังคม

4. การวิพากษ์วิจารณ์ เนื้อหาเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์ที่ปรากฏจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ การต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม โดยให้ข้อคิดว่าไม่ว่าระยะเวลาแห่งความสำเร็จที่จะมาถึงนั้นนานเท่าไร หรือประสบกับความยากลำบากในการต่อสู้เพียงใด กลุ่มสาวทุกคนควรมีศรัทธาและกำลังใจในการต่อสู้ต่อไป

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตช่วงหลังพ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2534

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตช่วงหลัง พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2534 สามารถจำแนกออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 8 ประเภท ดังนี้

1. การสะท้อนภาพความจริง ปัญหาของประชาชนและแนวทางแก้ปัญหาเนื้อหาเกี่ยวกับการสะท้อนภาพความจริง ปัญหาของประชาชน และแนวทางการแก้ปัญหาที่ปรากฏแยกเป็นประเด็นหลักได้ 3 ประเด็น คือ

ด้านสังคม การสะท้อนภาพความจริง ปัญหาของประชาชน และแนวทางแก้ปัญหาด้านสังคมที่ปรากฏคือ การสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ ปัญหาการศึกษา ปัญหาสภาพแวดล้อม และปัญหาด้านจริยธรรม

เนื้อหาเกี่ยวกับการสะท้อนภาพความจริง ปัญหาของประชาชน และแนวทางการแก้ปัญหา ด้านสังคมที่ปรากฏมากที่สุดคือ การสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ ในประเด็นของความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตรและความรักความอบอุ่นในครอบครัว สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด การใช้แรงงานเด็กและปัญหาเด็กกึ่งพว้า ปัญหาโรสเกนนี่ที่เป็นเพราะความยากจน ถูกบังคับ และการล่อลวงเด็กหญิงเป็นโรสเกนนี่ ปัญหาผู้สูงอายุขาดลูกหลานดูแลเอาใจใส่ การสะท้อนปัญหาที่ปรากฏรองลงมาก็คือ ปัญหาการขาดโอกาสในการศึกษาของคนในชนบท และปัญหาศึกษาจบแล้วไม่มีงานทำของคนในเมืองหลวง และการสะท้อนปัญหาค่านิยมที่ผิดเช่น นิยมความหรูหรา รักสนุก นิยมสินค้าต่างประเทศ นิยมการเสี่ยงโชคเพื่อหวังความร่ำรวย การสะท้อนภาพความจริง ปัญหาของประชาชน และแนวทางการแก้ปัญหาที่ปรากฏรองลงมากจากการสะท้อนปัญหาการศึกษาคือ การสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ การตัดไม้ทำลายป่า อากาศเป็นพิษ น้ำเน่าเสีย และการสะท้อนปัญหาที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ การสะท้อนปัญหาด้านจริยธรรมของคนในปัจจุบัน ปัญหาด้านสังคมวัฒนธรรมเป็นปัญหาที่มีการนำเสนออย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาการศึกษา ปัญหาสภาพแวดล้อมและปัญหาจริยธรรม

ด้านเศรษฐกิจ การสะท้อนภาพความจริง ปัญหาของประชาชนและแนวทางการแก้ปัญหา ด้านเศรษฐกิจที่ปรากฏคือ ปัญหาความยากจนของชาวนาและผู้ใช้แรงงาน ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างคนยากจนและคนร่ำรวย และปัญหาการเสียเปรียบดุลการค้า

การสะท้อนปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ปรากฏมากที่สุด คือปัญหาความยากจนของชาวนาโดยเฉพาะ

ชาวนาภาคอีสานว่ามีสาเหตุมาจากความแห้งแล้งทุรกันดาร การต้องลงทุนเพิ่ม การขาดหลักประกัน ด้านราคาผลผลิต สะท้อนปัญหาผู้ใช้แรงงานว่าขาดสวัสดิการ และสวัสดิภาพในการทำงาน อัตราค่าจ้างแรงงานต่ำ ทำงานหนัก และการถูกหลอกลวงให้ไปทำงานต่างประเทศ สะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างคนยากจนและคนร่ำรวย การไม่ได้รับการยกย่องจากสังคม การสะท้อนปัญหาทั้ง 3 ประเด็นนี้ ได้รับการนำเสนอมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง และปรากฏมากในช่วงแรกๆ ประมาณปี พ.ศ. 2521 - พ.ศ. 2529 หลังจากนั้นปัญหานี้จะได้รับการนำเสนอน้อยลง และที่นำเสนอก็มีแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับสภาพที่เป็นอยู่ มีการสะท้อนปัญหาการเสียเปรียบดุลการค้าให้แก่ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา การขายที่ดินภาคเกษตรกรรมในชนบทให้แก่นักลงทุนต่างประเทศ ซึ่งเป็นสภาพการณ์ของสังคมไทยระยะหนึ่ง

ด้านการเมืองการปกครอง การสะท้อนภาพความจริง ปัญหาของประชาชน และแนวทางการแก้ปัญหาด้านการเมืองการปกครองที่ปรากฏคือ ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งปัญหาการปฏิบัติงานของข้าราชการ

การสะท้อนภาพความจริง และปัญหาด้านการเมืองการปกครองที่ปรากฏมากที่สุดคือ ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งจะปรากฏมากในช่วงที่มีการรณรงค์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ปัญหาที่ปรากฏรองลงมาคือ ปัญหาการปฏิบัติงานของข้าราชการ ได้แก่ การฉ้อราษฎร์บังหลวงระบบอุปถัมภ์ และระบบอาวุโสในวงราชการ สะท้อนภาพเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของทหารชั้นผู้น้อย สะท้อนผลของสงครามที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งผลที่เกิดขึ้นโดยตรงคือการสูญเสียทรัพย์สินและชีวิต และผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เพื่อเป็นอุทาหรณ์ให้คนไทยมีความสำนึก ไม่แบ่งชิงกันเป็นใหญ่ และมีการเรียกร้องให้มีการยุติการทำสงคราม ส่งเสริมสันติภาพเพื่อความสงบสุข การสะท้อนภาพปัญหาด้านการเมือง การปกครองเด่นชัดขึ้นหลัง พ.ศ. 2525 หลังจากชะงักงันมาตลอดนับแต่หลังเหตุการณ์ วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และแนวคิดที่ปรากฏไม่เป็นปฏิปักษ์กับฝ่ายราชการ เป็นการสะท้อนปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ไข

2. การเสนอแนวคิด ข้อคิด และการให้คำแนะนำ ปรากฏการเสนอแนวคิด ข้อคิดและการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เกี่ยวกับการทำงานและเกี่ยวกับความดีและการทำดี

การเสนอแนวคิด ข้อคิด และการให้คำแนะนำที่ปรากฏมากที่สุดคือ ข้อคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการทำงาน ได้แก่ การพอใจในสิ่งที่ตนมี การไม่หลงใหลในลาภยศ การมีความกตัญญู

การพิจารณาคนที่ความจริงใจ การคบเพื่อน การเลือกทางชีวิตให้กับตนเอง การตั้งใจจริง และการรอบคอบในการทำงาน การประหยัด การยอมแพ้ในบางครั้ง การทำปัจจุบันให้มีค่า การเอาใจเขามาใส่ใจเรา การแบ่งปันและการช่วยเหลือกัน การให้ข้อคิดเกี่ยวกับความดีและการทำดีตามคำสอนทางศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับการตายเป็นความจริงแท้ของชีวิต ควรเร่งสร้างความดี การเสนอแนวข้อคิดและการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตนี้ ปรากฏอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดมากช่วงหลัง พ.ศ. 2525

3. การปลุกจิตสำนึก เนื้อหาเกี่ยวกับการปลุกจิตสำนึกอาจแทรกอยู่กับการสะท้อนปัญหา เช่น การปลุกจิตสำนึกเกี่ยวกับกการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับการใช้สินค้าในประเทศ และการปลุกจิตสำนึกในประเด็นอื่น ได้แก่ การให้ผู้อพยพย้ายถิ่นกลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การมีอุดมการณ์เพื่อช่วยเหลือสังคม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และการปลุกจิตสำนึกให้มีความรักความสามัคคี เนื้อหาปลุกจิตสำนึกที่มีปรากฏมากที่สุด และปรากฏอย่างต่อเนื่องคือการให้กลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ส่วนประเด็นอื่นๆ ได้แก่ การปลุกจิตสำนึกให้มีความอุดมการณ์เพื่อช่วยเหลือสังคม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และการให้คนมีความรักความสามัคคี มีปรากฏในระดับเท่าๆ กัน และปรากฏเด่นชัดหลัง พ.ศ. 2525 และมีการนำเสนอมากขึ้นหลัง พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2534

4. การให้ความหวังและกำลังใจ เนื้อหาเกี่ยวกับการให้ความหวังและกำลังใจที่ปรากฏคือการให้ความหวังและกำลังใจในการทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุจุดหมาย ให้ความหวังและกำลังใจแก่ผู้ขาดหวังท้อถอย และการขอเป็นกำลังใจ เนื้อหานี้ปรากฏเด่นชัดเมื่อหลัง พ.ศ. 2525 และนำเสนอเป็นจำนวนมากตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2534

5. ความรัก เนื้อหาเกี่ยวกับความรักระหว่างชายหญิงที่ปรากฏคือ การบอกรักกันทางองกี่ยวพาราสี การผิดหวังในรักเนื่องจากคนรักจากไปไม่กลับมา จะเป็นการพรณนาของชายมากกว่าหญิง ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับความรักระหว่างชายหญิงต่อเนื่องมาโดยตลอด

6. การคัดค้านต่อต้าน เนื้อหาเกี่ยวกับการคัดค้านต่อต้านนี้อาจปรากฏอยู่กับการสะท้อนปัญหา ได้แก่ การคัดค้านการตัดไม้ทำลายป่า การฆ่าสัตว์ป่า คัดค้านสงคราม และการคัดค้านประเด็นอื่นที่ปรากฏอีกได้แก่ การคัดค้านการประกวดนางงาม และการสร้างเขื่อน ปรากฏไว้มากนักแต่ก็มีการคัดค้านต่อเนื่อง

7. การยกย่องชมเชย เนื้อหาเกี่ยวกับการยกย่องชมเชยที่ปรากฏมีหลากหลาย ทั้งที่เป็น

บุคคลในประวัติศาสตร์ นักต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ทางการเมือง ผู้เสียสละตนทำงานเพื่อสังคม ชาวนา แม่ สตรี ครู ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการยกย่องชมเชยมาโดยตลอด ครอบคลุมในช่วงแรกๆ ก่อนพ.ศ.2525 เป็นการยกย่องชาวนา ผู้ใช้แรงงาน หลัง พ.ศ.2525 จะปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการยกย่องชมเชยหลากหลาย

8. การกล่าวถึงชีวิตการทำงานของศิลปินเพลงเพื่อชีวิต ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตการทำงานของศิลปินเพลงเพื่อชีวิตไม่มากนัก ที่ปรากฏคือ การกล่าวถึงประโยชน์ของเพลงเพื่อชีวิต กล่าวถึงอุดมการณ์ของการร้องเพลง และการทบทวนและปัญหาความอึดอัดในการทำงานของศิลปินเพลงเพื่อชีวิต เช่น เป็นอาชีพที่ไม่แน่นอน การถูกห้ามออกอากาศ วงจรธุรกิจในการโฆษณา เป็นเนื้อหาที่ปรากฏไม่มากนักแต่ปรากฏอย่างต่อเนื่อง

เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตทั้งสองช่วงคือ เพลงเพื่อชีวิตช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 และช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 แม้จะมีการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะเดียวกัน แต่จุดมุ่งหมายในการนำเสนอต่างกัน เนื้อหาในช่วงแรกจะมีลักษณะของการขึ้นทางการเมือง ปลุกจิตสำนึกให้คนสนใจ และมีส่วนร่วมด้านการเมืองการปกครอง มีแนวคิดที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาล แต่เนื้อหาในช่วงหลังเน้นการสะท้อนปัญหาสังคม เรียกร้องให้หลายๆ ฝ่ายร่วมมือกันแก้ไขปัญหาร่วมกับรัฐบาล การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา หรือคำแนะนำ ตลอดจนการให้ความหวัง และกำลังใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต มีเนื้อหาที่หลากหลายและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางการเมืองการปกครอง

รูปแบบการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2534

จากการวิเคราะห์รูปแบบการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516-พ.ศ.2534 สรุปได้ดังนี้คือ

1. รูปแบบการประพันธ์คำร้องตรงตามฉันทลักษณ์เดิม ปรากฏรูปแบบการประพันธ์คำร้องตรงตามฉันทลักษณ์เดิม ดังนี้

1. กลอนสุภาพ
2. กลอนหก
3. กาพย์ยานี 11

รูปแบบการประพันธ์คำร้องตรงตามฉันทลักษณ์เดิมที่ปรากฏมากคือ กลอนสุภาพ กลอนหก และกาพย์ยานี 11 ตามลำดับ

2. รูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม ปรากฏรูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม ดังนี้

1. คล้ายกลอนสุภาพ ได้แก่ การกำหนดจำนวนคำ จังหวะ สัมผัสคล้ายกลอนสุภาพแต่ไม่เคร่งครัด และการกำหนดจังหวะเป็นจังหวะละ 4 คำ
2. คล้ายกลอนหก ได้แก่ การกำหนดจำนวนคำ จังหวะ สัมผัสคล้ายกลอนหกแต่ไม่เคร่งครัด และการกำหนดจังหวะเป็นจังหวะละ 3 คำ
3. คล้ายกาพย์ยานี 11 ได้แก่ การกำหนดจำนวนคำ จังหวะ สัมผัสคล้ายกาพย์ยานี 11 แต่ไม่เคร่งครัด กำหนดจำนวนคำเป็นวรรคละ 5 คำ และกำหนดให้วรรคแรกมี 4 คำ วรรคหลังมี 6 คำ
4. คล้ายกาพย์จัมบัง ได้แก่ การกำหนดจำนวนคำ จังหวะ สัมผัสคล้ายกาพย์จัมบังแต่ไม่เคร่งครัด และกำหนดให้วรรคสุดท้ายมี 4 คำ
5. คล้ายร่าย
6. กลอนหัวเดียว
7. กลอนเปล่า

รูปแบบการประพันธ์คำร้องไม่ตรงตามฉันทลักษณ์เดิม ที่ปรากฏมากที่สุดรูปแบบคล้าย กลอนสุภาพ คล้ายกลอนหก คล้ายกาพย์ยานี คล้ายกาพย์จัมบัง ที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ คล้ายร่าย มีการส่งสัมผัสแบบกลอนหัวเดียว และคำประพันธ์กลอนเปล่า

กลวิธีการใช้ภาษาในเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ. 2516-พ.ศ. 2534

จากการวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2534 ครบกลวิธีการใช้ภาษาสรุปได้ดังนี้

1. การใช้คำ ปรากฏการใช้คำในเพลงเพื่อชีวิต 14 ประเภท คือ
 1. การใช้คำง่าย
 2. การซ้ำคำ

3. การใช้คำภาษาถิ่น
4. การใช้คำภาษาพูด
5. การใช้คำอุทาน
6. การใช้คำซ้อน 4 พยางค์
7. การใช้คำภาษาต่างประเทศ
8. การประสมคำ
9. การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ
10. การใช้ศัพท์ยาก
11. การใช้คำย่อ
12. การใช้คำพวน
13. การใช้คำเสียงระคาย-ปรากฏน้อยมาก
14. วงศัพท์ในเพลงเพื่อชีวิตช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519

การใช้คำที่ปรากฏมากที่สุดคือ การใช้คำง่ายทั้งนี้เพราะการใช้คำง่ายในการบรรยายเรื่องราวต่างๆ สามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจในสารของเรื่องได้ชัดเจน และเข้าถึงอารมณ์เพลงได้ง่าย การใช้คำที่ปรากฏมากอีกประเภทหนึ่งคือ การซ้ำคำ ซึ่งปรากฏการซ้ำคำในความหมายเดียวกันและการซ้ำคำในความหมายต่างกันในลักษณะของการเล่นคำ ปรากฏในลักษณะการซ้ำคำติดกัน ซ้ำโดยมีคำอื่นคั่น ซ้ำคำซ้ำตามแนว และซ้ำแล้วเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ที่พยางค์แรก ปรากฏการใช้คำภาษาถิ่นที่ปรากฏมากคือภาษาถิ่นอีสาน ภาษาถิ่นเหนือ และภาษาถิ่นใต้ปรากฏน้อย คำภาษาถิ่นที่ปรากฏสามารถเดาความหมายจากบริบทได้ ที่ปรากฏรองลงมาคือ การใช้ภาษาพูดอันได้แก่คำภาษาปาก คำพยาน และคำภาษาแสลง การใช้คำอุทาน การใช้คำซ้อน 4 พยางค์ และการใช้คำภาษาต่างประเทศ คำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏมากคือภาษาอังกฤษ วิชาในลักษณะของการทับศัพท์และการประพันธ์คำร้องเป็นภาษาอังกฤษ ในเพลงของวงคาราวาว การใช้คำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏบ้างคือ ภาษาจีน ในลักษณะของการทับศัพท์และเขียนตามสำเนียงคนจีนพูด การใช้ภาษาเขมร ภาษาญี่ปุ่น และภาษาฮินดี การใช้คำที่ปรากฏไม่มากนักคือการปรับศัพท์ที่ปรากฏคือ การนำคำที่มีเสียงใกล้เคียงกันแต่มีความหมายต่างกัน และการเลือกใช้คำผิดประเภทเช่น "พ่อนด้วยมือ" กับการปั้นแจกัน

เพื่อให้ได้ความหมายและมโนภาพตามที่ต้องการ การใช้คำที่ปรากฏน้อยคือ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏการเลียนเสียงธรรมชาติของต้นไม้ สัตว์ เครื่องดนตรี เครื่องมือต่างๆ อาวุธ และเสียงการทำงานของคน การใช้คำที่ปรากฏน้อยกว่า การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติคือ การใช้ศัพท์ยาก เป็นคำที่ต้องอาศัยการแปลและตีความ อาจเป็นคำที่มาจากภาษาโบราณ หรือสร้างคำจากภาษาบาลีสันสกฤต การใช้คำข่อยโดยไม่ออกเสียงคำเต็ม เช่น ร.ม.ต.จะออกเสียงว่า รอ-มอ-ตอ คำข่อยที่ปรากฏเป็นคำที่คุ้นหู และเข้าใจความหมายได้ การใช้คำที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ การใช้คำพวน และการใช้คำเสียงระคาย ซึ่งปรากฏการใช้ในลักษณะเพื่อการประชดเสียดสีมากกว่าเพื่อต้องการความสุภาพ นอกจากนี้ยังพบว่า เพลงเพื่อชีวิตช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 มีกลวิธีการใช้คำที่แปลกแยกไปจากช่วงหลัง พ.ศ.2519 พ.ศ.2534 คือมีการใช้วงศัพท์หรือกลุ่มคำที่หมายถึงอำนาจรัฐ ข้าราชการ ชาวนา ผู้ใช้แรงงาน ประเทศสหรัฐอเมริกา นิสิตนักศึกษา การเอาโรคเอาเปรียบกันในสังคม และอุดมการณ์ทางการเมือง

2. การใช้โวหารปรากฏการใช้โวหารในเพลงเพื่อชีวิตทั้ง 5 ชนิด คือ

1. บรรยายโวหาร
2. อุปมาโวหาร
3. เทพนาโวหาร
4. สาธกโวหาร
5. พรรณาโวหาร

การใช้โวหารที่ปรากฏมากคือ บรรยายโวหารใช้ในการเล่าเรื่องหรือเล่าเหตุการณ์ต่างๆ อุปมาโวหารใช้เปรียบเทียบในเรื่องที่ไม่อาจอธิบายให้เท่าความเป็นจริงหรือความรู้สึกจริงได้ โดยใช้การเปรียบเทียบด้วยการอุปมาเปรียบเทียบโดยนัย เปรียบเทียบด้วยการใช้สัญลักษณ์ เปรียบเทียบด้วยการใช้สำนวนไทย เปรียบเทียบแบบบุคคลาธิษฐาน และการเปรียบเทียบแบบเกินจริง เทพนาโวหารเป็นโวหารที่ใช้เป็นจำนวนมากเช่นกัน ส่วนใหญ่จะใช้ประกอบกับสาธกโวหารโดยใช้การยกตัวอย่างก่อนในตอนต้นเพลง แล้วจึงสรุปด้วยข้อคำสอนที่ต้องการ พรรณาโวหารเป็นโวหารที่ปรากฏน้อยที่สุดในโวหารทั้ง 4 ที่กล่าวมา ใช้คำในการพรรณาน่างายๆ แต่มีความหมายกระทบอารมณ์

3. น้ำเสียง น้ำเสียงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2534

มี 9 ประเภท คือ

1. น้ำเสียงதாகถาง ก่อนว่า ตาหนักตีเตียน
2. น้ำเสียงคับแค้นขมขื่น
3. น้ำเสียงอ่อนโยน หวังดีจริงใจ
4. น้ำเสียงเศร้าเสียใจ ผิดหวังท้อถอย
5. น้ำเสียงประชดเสียดสี
6. น้ำเสียงเคร่งขรึมเอาจริงเอาจัง
7. น้ำเสียงยกย่องสรรเสริญ
8. น้ำเสียงร่าเริง มีอารมณ์ขัน
9. น้ำเสียงขำขุ

น้ำเสียงที่ปรากฏมากที่สุดคือ น้ำเสียงதாகถาง ก่อนว่า ตาหนักตีเตียน น้ำเสียงคับแค้นขมขื่น เป็นน้ำเสียงที่ปรากฏรองลงมา จะปรากฏในเนื้อหาเกี่ยวกับการสะท้อนปัญหาด้านต่างๆ น้ำเสียงที่ปรากฏรองลงมาคือ น้ำเสียงอ่อนโยนหวังดีจริงใจ มักปรากฏในเนื้อหาปลอบใจให้กำลังใจ น้ำเสียงเศร้าเสียใจ ผิดหวังท้อถอย ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตมากเช่นกันแต่รองจากน้ำเสียงอ่อนโยน หวังดีจริงใจเป็นน้ำเสียงที่ช่วยให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้โดดเดี่ยวยังมีเพื่อนร่วมทุกข์ด้วยกัน ปรากฏผลงานของวงคาราวานมากกว่าวงอื่น น้ำเสียงที่ปรากฏอยู่ในระดับกลางคือ น้ำเสียงประชดเสียดสีที่จะใช้กับเนื้อหาเกี่ยวกับการสะท้อนปัญหาด้านต่างๆ เป็นการว่ากล่าวตักเตือน ปรากฏผลงานของวงคาราวานมากกว่าวงอื่นๆ น้ำเสียงที่ปรากฏบ้างคือ น้ำเสียงเคร่งขรึมเอาจริงเอาจัง น้ำเสียงยกย่องสรรเสริญและน้ำเสียงร่าเริงมีอารมณ์ขัน ซึ่งปรากฏในงานของ พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ มากกว่าคนอื่นหรือวงอื่น น้ำเสียงที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ น้ำเสียงขำขุ ซึ่งจะปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2534 มากกว่าในช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534

4. การตั้งชื่อเพลง การตั้งชื่อเพลงในเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2534

มี 5 ประเภท คือ

1. ตั้งชื่อแบบตรงตัว
2. ตั้งชื่อแบบเร้าความสนใจ
3. ตั้งชื่อแบบรูปคําตาม
4. ตั้งชื่อแบบเปรียบเทียบ
5. ตั้งชื่อแบบขัดความ

การตั้งชื่อเพลงที่ปรากฏมากที่สุดคือ การตั้งชื่อเพลงแบบตรงตัว รองลงมาคือการตั้งชื่อเพลงแบบเร้าความสนใจ และการตั้งชื่อเพลงเป็นรูปคําตาม การตั้งชื่อเพลงที่ปรากฏน้อยคือการตั้งชื่อแบบเปรียบเทียบ การตั้งชื่อที่ปรากฏน้อยที่สุดคือการตั้งชื่อแบบขัดความ คําที่ใช้เป็นชื่อเพลงนี้ จะมีความสัมพันธ์กับคำร้อง เพราะมักจะปรากฏชื่อเพลงอยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของวรรคหรือเป็นวรรคใดวรรคหนึ่งของท่อนร้องหรือปรากฏในท่อนสร้อย ซึ่งการปรากฏเช่นนี้เป็นการช่วยย้ำความคิดรวบยอดหรือแนวคิดสาระของเรื่อง และช่วยให้จำชื่อเพลงนั้นๆ ได้

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าเพลงเพื่อชีวิตระหว่างพ.ศ. 2516-พ.ศ.2534 ในด้านของเนื้อหา รูปแบบการประพันธ์และกลวิธีการใช้ภาษาพบว่า เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตสามารถแบ่งการนำเสนอได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกระหว่าง พ.ศ.2516-พ.ศ.2519 ซึ่งมีลักษณะเป็นการชี้แจงทางการเมือง และช่วงหลังระหว่างพ.ศ. 2519-พ.ศ. 2534 มีลักษณะเป็นการสะท้อนปัญหาสังคม เศรษฐกิจมากกว่า ด้านการเมืองการปกครอง และเนื้อหาในช่วงหลังประมาณพ.ศ.2530 ขึ้นไปแม้จะมีการสะท้อนปัญหา แต่ส่วนใหญ่มุ่งมาที่ปัญหาของชาวไร่ ชาวนา หรือผู้จ้างแรงงาน แต่เป็นปัญหาของผู้ที่ต้องต่อสู้กับการครองชีพในเมืองหลวง และเนื้อหาที่ปรากฏเป็นแนวโน้มในการปลุกปลอบให้กำลังใจในการต่อสู้กับปัญหาชีวิตประจำวันและการให้คำแนะนำและข้อคิดในการดำเนินชีวิต การที่เพลงเพื่อชีวิตมีเนื้อหาสาระมากมายย่อมเป็นที่สนใจผู้ฟัง เพลงเพื่อชีวิตจึงแพร่หลายและยืนยงอยู่จนปัจจุบัน นอกจากนี้เนื้อหาสาระที่แฝงด้วยข้อคิด และการชี้แนะส่งเสริมให้ผู้ฟังทบทวนหรือมีกำลังใจในการทำดีโดยไม่ย่อท้อยังมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์และจรรโลงใจผู้ฟังอีกด้วย เพลงเพื่อชีวิตน่าจะได้รับความนิยมเพียงเพราะการ

มีเนื้อหาที่หลากหลายกว้างขวาง เคียงข้างผู้มีความทุกข์ในสังคม หรือแฝงด้วยข้อคิดและคุณธรรมอันเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังเท่านั้น หากแต่เป็นเพลงที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ โดยร้อยกรองขึ้นด้วยกลวิธีการใช้ถ้อยคำและโวหารที่หลากหลาย สร้างบรรยากาศแห่งท้องถิ่นและกระทบอารมณ์ความรู้สึกของผู้ฟังได้เป็นอย่างดี เพลงเพื่อชีวิตจึงมีคุณค่าทั้งในด้านของการบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ของสังคมไทยในแต่ละช่วง และมีคุณค่าทางวรรณศิลป์

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิต ผู้ศึกษาเห็นว่ามีแนวทางที่จะศึกษาค้นคว้าได้อีก คือ

1. ศึกษาวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตในแง่ของพัฒนาการด้านเนื้อหา โดยสืบค้นตั้งแต่ยุคการนำเสนอของคารณ สมบุญนาคันท์ เสน่ห์ โทมารชุน
2. ศึกษาวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตในแง่สังคมวิทยาโดยละเอียด เพราะมีเนื้อหาสาระมากมายทั้งที่แสดงค่านิยมและเอกลักษณ์ไทย
3. ศึกษาผลงานนักประพันธ์เพลงเพื่อชีวิตเป็นรายบุคคล เช่น ผลงานการประพันธ์ของ สุรชัย จันทิมาธร ยืนยง โอภากุล
4. ศึกษาเปรียบเทียบกับวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งในด้านการเสนอเนื้อหาและกลวิธีการประพันธ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระแส มัลยาภรณ์. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ , 2530
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. วรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2519
- จรรยาธน์ สุวรรณสุทธิ. "เพลงเพื่อชีวิตของไทย," วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง. 7(1-2)
57-95 : มกราคม 2533
- จารุวรรณ วงศ์สว่าง,บรรณาธิการ. "คาราวา-ชาติรี," ไอเอสของฮิตส์. วงศ์สว่างการพิมพ์ ,
ม.ป.ป.
- _____. "เดอะกีตาร์ (ฉบับที่ 110)," ไอเอสของฮิตส์. วงศ์สว่างการพิมพ์ , ม.ป.ป.
- _____. "เดอะกีตาร์ (ฉบับที่ 176)," ไอเอสของฮิตส์. วงศ์สว่างการพิมพ์ , ม.ป.ป.
- _____. "รวมเพลงเพื่อชีวิต (ฉบับพิเศษ)," ไอเอสของฮิตส์. วงศ์สว่างการพิมพ์ , ม.ป.ป.
- แจ่มจิต สุระเดช. ภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตในช่วงปี พ.ศ. 2516-2528.
ปริชญานินท์ กศ.ม.พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2531. อดสาเนา
- ดวงมน จิตรจางค์. "วรรณศิลป์ในเพลงคาราวา ชุดเมดอินไทยแลนด์," ภาษาและหนังสือ
13(2) 7-13 ตุลาคม 2528 - มีนาคม 2529.
- ชเนศ วรากุลนุเคราะห์. "คนเขียนเพลงบรรเลงชีวิต," ถนนคนตรี. 1(11)
11-13 : กันยายน 2530
- ชวีช บุญธก. แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2516.
- นคินี วิฑูริศาสตร์. วิเคราะห์วรรณกรรมแนวประชาชน, กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2519.
- นักแต่งเพลง.สมาคม. งานเชิดชูเกียรติศิลปินเพลงผู้ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นศิลปินแห่งชาติ
สาขา ดุริยางคศิลป์ และศิลปินผู้สร้างสรรค์บทเพลง. 23 มีนาคม 2528, ศักดิ์โสการพิมพ์,
2528
- นุชนาถ รามสมภพ. การศึกษาความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษานเเขตกรุงเทพมหานครต่อเพลงไทยสากล.
เพลงไทยสากล. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
ถ่ายเอกสาร.
- บุญยง เกศเทศ. วรรณกรรมวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.

ประยงค์ อนันทวงศ์. กลอนและวิธีเขียนกลอน. โดย "ช่อประยงค์ (นามแฝง),"

กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2521.

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. การเขียนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

ประเสริฐ จันดา. พลิกตำนานเพื่อชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2534.

พงษ์ไชย ไทยวรรณศรี. วรรณกรรมจากบทเพลงสุนทราภรณ์. ปริณิธานิพนธ์ กศ.บ. พิษณุโลก :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2529. อัดสำเนา.

พลศักดิ์ จิรากรศิริ. วรรณกรรมการเมือง. กรุงเทพฯ : กราฟิการ์ต, 2522.

พูนพิศ อมาตยกุล. "งานรวบรวมเพลงเก่าของราชบัณฑิตยสถาน," สยามรัฐ. 22 พฤษภาคม 2534, หน้า 13

_____. "เพลงลูกทุ่ง - ลูกกรุง สองคนนี้มีที่มาจากที่ใด ใครคิด," สยามรัฐ.

19 พฤศจิกายน 2527, หน้า 9

_____. "สยามสังคีต," สยามรัฐ. 9 มกราคม 2534. หน้า 13.

เพลงยุคใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วรรณสาส์น, ม.ป.ป.

ไพรัช มากกาญจนกุล. หลักการแต่งเพลง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : นิสนารการพิมพ์, 2531

มนต์สวรรค์ จินดาแสง. ตำนานเพลงเพื่อชีวิต สายธารแห่งการต่อสู้. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์พิมพ์ตุลา, 2532.

มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ติสุสมหาเถระ), สมเด็จพระ. พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง. กรุงเทพฯ :

ไทยวัฒนาพานิช, 2515.

มิวสิกฟอรั. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วรรณสาส์น, ม.ป.ป.

ยีนยง รอกากุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วรณ ชอลิ่งก้า เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ห้องอัดเซนเตอร์สเตท

กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2535

รวมเพลงฮิต 88. ฉบับที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วรรณสาส์น, ม.ป.ป.

ลักษณะ สุสววรรณ. วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง. ปริณิธานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

วราภรณ์ บารุงกุล. ร้อยกรองเล่ม 2. ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, ม.ป.ป. อัดสำเนา.

วิฤช สุนทรจามร. "เพลงเพื่อชีวิตที่ทางที่เปลี่ยนไป," ถนนดนตรี. 1(2) 20 ตุลาคม 2533.

วิภา กองกะนันท์. วรรณคดีศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2533.

วิสา คัญทัพ. "จากเดือนเพ็ญถึงเดือนแรม," ตำนานนายผี อัสนี พลจันทร์. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2533.

วิรัชศักดิ์ สุนทรศรี. ความรำลึกย้อนหลังคาราวาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ต้นหมาก, 2533.

ศิวกานท์ ปทุมสูติ. กลวิธีสอนเด็กให้เรียนเขียนกวี. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2533.

สตาร์มิวสิก. ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ : ส.เพ็ญบุญ, ม.ป.ป.

สมชาย วงศ์แสนศิริ. รวมเพลงเพื่อชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., ม.ป.ป.

สมโภช บัจฉิมานนท์. เพลงประทับใจ. ฉบับที่ 35. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วรรณสาส์น, ม.ป.ป.

สรรพสิทธิ์ คุ้มประพันธ์. "ลุง(หงา)ไม้ไทย : ทบทวนชีวิตตัวเองหรือสังคม," สยามรัฐ.

24 ตุลาคม 2533. หน้า 11.

सानแสงทอง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สาหร่าย, 2526.

สีธา พิณภูวดล และคณะ. การเขียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2516

สีลม (นามแฝง). "มหกรรมดนตรีเพื่อสันติภาพ," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 33(4) :

สิงหาคม 2529.

สุกรี เจริญสุข. จะฟังดนตรีอย่างไรให้ไพเราะ. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2532.

สุชัย จันทมาธร. "ทามาจึงเพื่อชีวิต," รวมเพลงเพื่อชีวิต. ม.ป.ป.

เสกสรร ภูประคิษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วรณ ฮอลลิงก้า เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สถานีโทรทัศน์

กองทัพบกช่อง 5 กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2535.

อมรพันธ์ อุตสาณกิจ. อิทธิพลเพลงไทยสมัยนิยมที่มีผลต่อจริยธรรมของเยาวชน. วิทยานิพนธ์

ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532. อัดสำเนา.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาววรุณ ชื่อสกุล ชอลสิงกา

เกิดวันที่ 12 เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2499

สถานที่เกิด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 370/1 ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ 10130

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2514 มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์

พ.ศ. 2518 ป.กศ.สูง (วิชาเอกสังคม วิชาโทภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
จากวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

พ.ศ. 2521 กศ.บ. (วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทสุขศึกษา)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน

พ.ศ. 2536 กศ.ม. (วิชาเอกภาษาไทย)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2534

บทคัดย่อ

ของ

วรรณ ยอลิ่งก้า

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

มีนาคม 2536

ปริณิธานฉบับนี้ มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516-พ.ศ.2534 โดยศึกษาวิเคราะห์ในด้านเนื้อหา รูปแบบการประพันธ์คำร้อง และกลวิธีการใช้ภาษา และรายงานผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาปรากฏดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิต สามารถจำแนกเนื้อหาได้เป็น 2 ช่วงคือ ช่วง พ.ศ.2516-พ.ศ.2519 และช่วงหลัง พ.ศ.2519 - พ.ศ.2534

ช่วงพ.ศ. 2516 - พ.ศ.2519 เป็นช่วงที่เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตมีลักษณะการขึ้นทาง การเมือง ได้แก่ การปลุกจิตสำนึกให้คนมีความรักความสามัคคีและเสียสละเพื่อสังคม มีการตอบโต้ แนวความคิดเกี่ยวกับการเสียสละชีวิตในการต่อสู้ทางการเมือง การสะท้อนปัญหาต่างๆทางการเมือง ปัญหาความยากจนของชาวนาและผู้ใช้แรงงาน มีเนื้อหาการยกย่องชมเชยบุคคล เช่น จิตร ภูมิศักดิ์ วีรชน ชาวนา ผู้ใช้แรงงาน สตรีและครู และมีเนื้อหาเกี่ยวกับการให้กำลังใจ

ช่วงหลังพ.ศ.2519 - พ.ศ.2534 ลักษณะของเนื้อหาจะมีความหลากหลายกว่าในช่วงแรก ที่ปรากฏมากที่สุดคือ การสะท้อนภาพความจริงปัญหาของประชาชน และแนวทางแก้ไขปัญหานั้นเน้น ไปในทางปัญหาสังคม และเศรษฐกิจมากกว่าการเมืองการปกครอง เนื้อหาที่ปรากฏรองลงไปเป็น ลำดับคือ การให้ข้อคิดด้านต่างๆ เช่น การทำงาน การดำเนินชีวิต และข้อคิดเกี่ยวกับความดีและ การทำดีตามหลักศาสนาทางพระพุทธศาสนา การปลุกจิตสำนึกด้านต่างๆ เช่น การให้คนกลับไปพัฒนา ท้องถิ่นของตน การอนุรักษ์ธรรมชาติ การมีอุดมการณ์เพื่อช่วยเหลือสังคม รวมทั้งการให้มีความรัก ความสามัคคี เนื้อหาเกี่ยวกับการให้ความหวังและกำลังใจ ความรัก การคัดค้านต่อต้าน และ การยกย่องชมเชย ตลอดจนการกล่าวถึงการทำงานของศิลปินเพลงเพื่อชีวิต

จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาในช่วงนี้มุ่งสะท้อนปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ และเสนอแนะ แนวทางการปฏิบัติตนมากกว่าจะมุ่งขึ้นทางการเมืองเหมือนช่วงแรก

2. รูปแบบการประพันธ์คำร้องของเพลงเพื่อชีวิตพบว่า มีรูปแบบการประพันธ์ไม่ตรงตาม จังหวะเดิมมากกว่าตรงตามจังหวะเดิม และจังหวะของคำประพันธ์จะแตกต่างจากจังหวะเดิม เพื่อให้สัมพันธ์กับจังหวะของดนตรี

3. กลวิธีการใช้ภาษาโดยศึกษาในเรื่องของการใช้คำ รวบรวมคำเสียงและการตั้งชื่อเพลง ในด้านการใช้คำเพลงเพื่อชีวิตนิยมใช้คำง่ายการซ้ำคำ คำภาษาถิ่น คำภาษาพูด คำอุทาน คำซ้อน

คำภาษาต่างประเทศ การประสมคำ คำเลียนเสียงธรรมชาติ คำศัพท์ยาก คำพวน คำเสียงระคาย
คำย่อ รวบรวมที่ใช้คือ บรรยายโวหาร อุปมาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และพรรณนาโวหาร
น้ำเสียงที่ปรากฏได้แก่ น้ำเสียงถากถางก่อนว่า ตาหนักติเตียน น้ำเสียงคับแค้นขมขื่น น้ำเสียงอ่อนโยน
เคร่งขรึม เอาจริงเอาจัง น้ำเสียงยกย่องสรรเสริญ น้ำเสียงร่ำเรงมืออารมณ์ขัน และน้ำเสียงยั่วยุ
ในด้านกาตั้งชื่อเพลงส่วนใหญ่นิยมกาตั้งชื่อเพลงแบบตรงตัว ตั้งชื่อเพลงแบบเร้าความสนใจ แบบ
เป็นรูปคำถาม แบบเปรียบเทียบ และแบบขัดความ ผลจากการศึกษาวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตระหว่าง
พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2534 พบว่า เพลงเพื่อชีวิตเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาหลากหลายแฝงด้วยข้อคิด
และคุณธรรม มีบทบาททั้งในการบันทึกสังคม พัฒนาสังคม จรรโลงใจ และมีคุณค่าทางวรรณศิลป์

AN ANALYSIS OF PROTEST SONG DURING 2516 - 2534 B.E.

AN ABSTRACT

BY

WAROON HOLLINGA

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Thai
at Srinakharinwirot University

March 1993

The primary objectives of this thesis paper is to study protest song written during 2516-2534 B.E. by analyzing the text, lyrical form and linguistic techniques. In order to reach the outcome the study will be done by way of descriptive analysis.

The outcome of the study reveals that :

1. The content of protest song are divided into two periods which are between 2516-2519 B.E. and 2519-2534 B.E.

Protest song written during the first period, 2516-2519 B.E. show more political inclinations. The content of the protest song make people become conscious of their lives and their environment the exploitation and social injustice. They arouse people to love, to share, to unite and to sacrifice for others. Much emphasis is placed on the idea of self sacrifice in political problems affecting the urban poor and the underprivileged class as well as praising some outstanding persons, such as Chit Poomisak, political heroes, farmers, labourers, women, teachers and other words of encouragement.

Protest song written during the second period have various themes. The most important results have been discovered that these protest songs focus on reflections of mankind, with solutions proposed as guidance. More emphasis is placed on the social and economic problems that are political ones. They also offer guidelines on how to work, how to get along with other people, how to survive in the society. They suggest people to make merits and good deeds as well as ways to conduct oneself according to the teachings of Lord Buddha. It is through these songs that make people aware that they have to return to their own regions to develop and to make it a better place to live. They will realize that

they have to preserve the natural environment. Moreover, the content of protest song show that the people will have to unite together to improve their own society as well as embedding in the concept of love and unity, hope and encouragement struggling and fight. They also praise important people and point out the works of many protest song writers.

The study reveals that the content during this latter period reflects social and economic problems as well as guide lines to proper self- conduct rather than political messages.

2. The poetic form and lyrical beat of protest song do not conform to the traditional prosody, a way to harmonize the form and beat to the rhythm of the music.

3. the technical use of language : the use of proper diction, tone, choice of words and finding appropriate title songs. Protest song employ words that are simple, regional, repetitive, exclamatory, colloquial expression as well as slang words. In addition, protest song can also be found to contain foreign words, redundant words, vulgar language as well as difficult words.

Difficult terms, abbreviation, puns are also used in narrative , descriptive, persuasive , exemplary and literary type protest song. The tone of voice can exalt reprimanding feelings, better sufferings, gentle and soothing thoughts, sadness, disappointment, discouragement , verbal irony playfulness, tone of admiration, sense of humour and provocative tones.

It should be noted that the title of protest song are usually straight forward in meaning and message, while some can be found to increase interest by the title in the form of question or as a comparison.

One can distinctly say that protest song during 2516-2534 B.E. are a form of literary work that is varied in content and styles, intertwined with moral values and ideals that contribute to the betterment of our society.